

Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών

Εκπαίδευση & Τεχνολογίες σε συστήματα εξ αποστάσεως
διδασκαλίας και μάθησης - Επιστήμες της Αγωγής (ΕΤΑ)

Διπλωματική Εργασία

«Η επιμόρφωση ως παράγοντας δημιουργίας εξ αποστάσεως
εκπαιδευτικού υλικού – Μελέτη περίπτωσης: Οι Απόψεις των
Εκπαιδευτικών Φροντιστηρίων Μέσης Εκπαίδευσης που διδάσκουν
εξ αποστάσεως φιλολογικά μαθήματα»

Ηλιάννα Τριανταφυλλίδου

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Ευγενία Πιερρή

Πάτρα, Ιούλιος 2023

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του/της φοιτητή/φοιτήτριας («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο Ε.Α.Π., μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

Η επιμόρφωση ως παράγοντας δημιουργίας εξ αποστάσεως
εκπαιδευτικού υλικού – Μελέτη περίπτωσης: Οι Απόψεις των
Εκπαιδευτικών Φροντιστηρίων Μέσης Εκπαίδευσης που διδάσκουν
εξ αποστάσεως φιλολογικά μαθήματα.

Ηλιάνα Τριανταφυλλίδου

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Ευγενία Πιερρή

Συνεργαζόμενο Εκπαιδευτικό Προσωπικό

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Συν-Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Μαρία Νιάρη

Συνεργαζόμενο Εκπαιδευτικό Προσωπικό

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Πάτρα, Ιούλιος 2023

*Ηλιάννα Τριανταφυλλίδου, Η επιμόρφωση ως παράγοντας δημιουργίας εξ
αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού – Μελέτη περίπτωσης: Οι Απόψεις
των Εκπαιδευτικών Φροντιστηρίων Μέσης Εκπαίδευσης που διδάσκουν
εξ αποστάσεως φιλολογικά μαθήματα.*

*Στους γονείς μου
&
στον αδερφό μου*

Ευχαριστίες

Ένα όμορφο εκπαιδευτικό ταξίδι φτάνει αισίως στο τέλος του. Η Διπλωματική μου Εργασία επισφραγίζει τη μελέτη, τον κόπο, την αγωνία και την εμπειρία που απέκτησα από τη στιγμή που εισήχθη στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η Διπλωματική αυτή αποτελεί ένα μικρό «λιθαράκι» στην επιστήμη και στην εκπαίδευση, στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Νιώθω υπερήφανη καθώς πληκτρολογώ αυτές τις γραμμές, διότι ασχολήθηκα με έναν τομέα καινοτόμο και πρωτόγνωρο για τα ελληνικά δεδομένα.

Πρώτα από όλα, θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσά μου, κυρία Ευγενία Πιερρή, που δέχθηκε να με ακολουθήσει σε αυτή την κοπιώδη και γεμάτη εμπειρία διαδρομή. Η κυρία Πιερρή με καθοδήγησε και με ενθάρρυνε συστηματικά μέχρι το τέλος. Επίσης, ευχαριστώ πολύ την συν-επιβλέπουσα καθηγήτρια της εργασίας μου, κυρία Μαρία Νιάρη.

Ευχαριστώ πολύ τον σύντροφό μου και τους φίλους μου, που με τον δικό τους ιδιαίτερο τρόπο στήριξαν την προσπάθειά μου. Ευχαριστώ πολύ τους συνεργάτες, τους συναδέλφους και τους μαθητές μου, γιατί από αυτούς αποκόμισα πληθώρα γνώσης και εμπειριών. Η εργασία αυτή είναι αποκύημα όλων των παραπάνω!

Τέλος, με ιδιαίτερη συγκίνηση ευχαριστώ πολύ τους γονείς μου και τον αδερφό μου, που στάθηκαν δίπλα μου σε κάθε μου βήμα και με στήριξαν έμπρακτα, ηθικά και ψυχολογικά. Ευχαριστώ πολύ τον παππού μου, Ντερίλα Ιωάννη, ο οποίος από την πρώτη στιγμή πίστεψε σε μένα, με στήριξε και το απέδειξε με κάθε τρόπο.

Περίληψη

Σήμερα, μετά την περιπέτεια της πανδημίας του κορονοϊού η εξ αποστάσεως φροντιστηριακή εκπαίδευση βρίσκεται στο απόγειό της τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, όπως θα διαφανεί από την παρούσα εργασία. Πολλοί είναι οι εκπαιδευτικοί που καλούνται να δημιουργήσουν εκπαιδευτικό υλικό για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση χωρίς πολλές φορές να διαθέτουν την κατάλληλη επιμόρφωση.

Στην παρούσα Διπλωματική Εργασία επιχειρείται η μελέτη του τρόπου με τον οποίο οι εκπαιδευτικοί, που εργάζονται σε εξ αποστάσεως διαδικτυακά φροντιστήρια και διδάσκουν τα φιλολογικά μαθήματα, δημιουργούν υλικό για τον παραπάνω σκοπό. Επίσης, διερευνάται το κατά πόσο οι συγκεκριμένοι εκπαιδευτικοί διαθέτουν επιμόρφωση στη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού και, ταυτόχρονα, επιδιώκεται να προβληθεί η αναγκαιότητα της επιμόρφωσής τους.

Μέσα από το θεωρητικό πλαίσιο και τη βιβλιογραφική ανασκόπηση της εργασίας παρέχονται πληροφορίες γύρω από τους πέντε βασικούς άξονες μελέτης: εξ αποστάσεως εκπαίδευση, επιμόρφωση, εκπαιδευτικό υλικό, φροντιστηριακή εκπαίδευση και φιλολογικά μαθήματα. Οι πηγές αφορούν ελληνόγλωσση και ξενόγλωσση βιβλιογραφία αντλημένη κυρίως από επιστημονικά περιοδικά και πρακτικά συνεδρίων. Αξιοσημείωτο είναι πως δεν έχει πραγματοποιηθεί στο παρελθόν κάποια παρόμοια έρευνα στην επιστημονική κοινότητα αναφορικά με την φροντιστηριακή εκπαίδευση.

Τη βιβλιογραφική ανασκόπηση έρχεται να συνοδεύσει η ποιοτική έρευνα που πραγματοποιήθηκε με τη χρήση ημιδομημένων συνεντεύξεων και με τη συμμετοχή φιλόλογων, που δραστηριοποιούνται στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση και δημιουργούν εκπαιδευτικό υλικό. Οκτώ ενεργοί και δραστήριοι φιλόλογοι προθυμοποιήθηκαν να συμβάλλουν στην παρούσα έρευνα παρέχοντας τις εμπειρίες, τις απόψεις και τις προτάσεις τους στην ερευνήτρια.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, μόλις ένας στους οκτώ συμμετέχοντες διαθέτει πιστοποιημένη επιμόρφωση στην εξ αποστάσεως διδασκαλία και δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού. Ενθαρρυντικό είναι πως – έστω και εμπειρικά, χωρίς θεωρητικές γνώσεις – οι εκπαιδευτικοί δημιουργούν ποικίλο εκπαιδευτικό υλικό και ασπάζονται

ορισμένες αρχές δημιουργίας εκπαιδευτικού υλικού, όπως η συντομία. Ωστόσο, πράγματι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων παραδέχεται την έλλειψη επιμόρφωσης στον τομέα εργασίας της και επιθυμεί να επιμορφωθεί, τουλάχιστον, στη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Λέξεις – Κλειδιά

εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό, επιμόρφωση, εξ αποστάσεως φροντιστηριακή εκπαίδευση, μη τυπική εκπαίδευση, καθηγητές φιλολογικών μαθημάτων

«Training as a factor in the creation of distance learning material –
Case study: The views of secondary education tutors who teach
philology courses at a distance»

«Iliana Triantafyllidou»

Abstract

Today, after the advent of the coronavirus pandemic, distance tutoring is at its peak both in Greece and abroad, as will be evident from this paper. There are many teachers who are asked to create educational material for distance education without often having the appropriate training.

In this Diplomatic Thesis an attempt is made to study the way in which teachers, who work in remote online tutoring centers and teach philology courses, create material for the above purpose. Also, it is investigated whether the specific teachers have training in the creation of distance learning material and, at the same time, it is sought to show the necessity of their training.

Through the theoretical framework and the bibliographic review of the thesis information is provided around the five main axes of study: distance education, training, educational material, tutoring and philological courses. The sources concern Greek and foreign language bibliography drawn mainly from scientific journals and conference proceedings. It is noteworthy that no similar research has been carried out in the past in the scientific community regarding tutoring.

The bibliographic review is accompanied by qualitative research carried out using semi-structured interviews and with the participation of philologists, who are active in distance education and create educational material. Eight active and effective philologists

volunteered to contribute to this research by providing their experiences, opinions and suggestions to the researcher.

According to the results of the survey, only one in eight participants has certified training in distance teaching and creating educational materials. It is encouraging that - even empirically, without theoretical knowledge - teachers create a variety of educational materials and embrace certain principles of creating educational materials, such as brevity. However, indeed the majority of the participants admit the lack of training in their field of work and wish to be trained, at least, in the distance learning methodology.

Keywords

distance learning material, training, distance tutoring, non-formal education, literature course teachers

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	v
Περίληψη.....	vi
Abstract	viii
Περιεχόμενα.....	x
Κατάλογος Εικόνων / Σχημάτων	xiii
Συνοτομογραφίες & Ακρωνύμια.....	xiv
1. Εισαγωγή.....	1
1.1. Τοποθέτηση του Προβλήματος.....	1
1.2. Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα ΔΕ.....	2
1.3. Η μεθοδολογία προσέγγισης του αντικειμένου της ΔΕ	3
1.4. Η Δομή της ΔΕ.....	4
2. Θεωρητικό πλαίσιο	5
2.1. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση.....	5
2.1.1. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση και η έννοια της πολυμορφικότητας	5
2.1.2. Ορισμοί της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης	6
2.1.3. Στοιχεία που συνθέτουν το πλαίσιο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης	7
2.1.4. Η γέννηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης	10
2.1.5. Εκπαίδευση δι' αλληλογραφίας	11
2.1.6. Ελλάδα: πρώτες απόπειρες και ίδρυση του Ε.Α.Π.	12
2.1.7. Η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση στην Ελλάδα.....	14
2.1.8. Εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση στην εποχή του Κορονοϊού στην Ελλάδα	16
2.1.9. Εξ αποστάσεως φροντιστήρια στην Ελλάδα σήμερα	17
2.2. Η επιμόρφωση.....	18
2.2.1. Η επιμόρφωση ως έννοια	18
2.2.2. Οι μορφές και τα είδη της επιμόρφωσης.....	19
2.2.3. Η έννοια της εκπαιδευτικής ανάγκης.....	21
2.2.4. Η έννοια της επαγγελματικής ανάπτυξης και η σχέση της με την εξΑΕ	21
2.2.5. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών κατά τη διάρκεια της πανδημίας σε ζητήματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.....	22
2.2.6. Η ανάγκη των εκπαιδευτικών για επιμόρφωση στη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού.....	24

2.3. Το εκπαιδευτικό υλικό	25
2.3.1. Η έννοια του εκπαιδευτικού υλικού.....	25
2.3.2. Η σημασία του εκπαιδευτικού υλικού για την εξΑΕ	27
2.3.3. Τα χαρακτηριστικά του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού	28
2.3.4. Αρχές σχεδιασμού εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού	30
2.3.5. Τρία καινοτόμα μοντέλα σχεδιασμού εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού	32
3. Βιβλιογραφική ανασκόπηση	36
3.1. Εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό	36
3.2. Η φροντιστηριακή εκπαίδευση και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε αυτή.....	40
3.3. Σπουδαιότητα και αναγκαιότητα της ΔΕ	46
4. Μεθοδολογία της έρευνας.....	47
4.1. Ερευνητική προσέγγιση	47
4.2. Δειγματοληψία και δείγμα	49
4.3. Δημογραφικά στοιχεία συμμετεχόντων	51
4.4. Εργαλείο συλλογής δεδομένων.....	52
4.5. Ερευνητική διαδικασία και ζητήματα δεοντολογίας.....	54
4.6. Μέθοδος ανάλυσης των ποιοτικών δεδομένων.....	55
4.7. Εγκυρότητα και αξιοπιστία της έρευνας.....	57
4.8. Περιορισμοί της έρευνας.....	59
5. Αποτελέσματα της έρευνας.....	59
5.1. Εισαγωγικές πληροφορίες σχετικά με το επάγγελμα των συνεντευξιαζόμενων	59
5.2. Πληροφορίες για τη διαδικασία δημιουργίας εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού (1ο ερευνητικό ερώτημα)	61
5.3. Επιμόρφωση και γνώσεις για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού (2ο ερευνητικό ερώτημα)	64
5.4. Προτάσεις και σχόλια των συνεντευξιαζόμενων για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που δημιουργούν εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό (3ο ερευνητικό ερώτημα)	67
5.5. Το γενικό σχόλιο των συνεντευξιαζόμενων για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και το εκπαιδευτικό της υλικό.....	68
6. Συζήτηση ευρημάτων βιβλιογραφικής ανασκόπησης και συνεντεύξεων.....	71
6.1. Ως προς τον τρόπο δόμησης του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού και τα προβλήματα κατά τη δημιουργία του.....	71

6.2. Ως προς τον ρόλο, τους στόχους και τις προτεραιότητες του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού.....	74
6.3. Ως προς την υφιστάμενη επιμόρφωση για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού, τις μορφές της και τα οφέλη της	75
6.4. Ως προς τις επιδιώξεις, τις πεποιθήσεις και τις προτάσεις των δημιουργών εκπαιδευτικού υλικού αναφορικά με την επιμόρφωση για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού.....	76
7. Συμπεράσματα	77
7.1. Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.....	79
Βιβλιογραφικές Αναφορές	81
Παράρτημα Α: «Τα έγγραφα ενημέρωσης των συμμετεχόντων».....	94
Παράρτημα Β: «Το πρωτόκολλο της συνέντευξης»	98
Παράρτημα Γ: «Απομαγνητοφωνήσεις».....	104
Παράρτημα Δ: «Ανάλυση των δεδομένων».....	129
Παράρτημα Ε: «Δείγμα εκπαιδευτικού υλικού από συμμετέχοντες/συνεντευξιαζόμενους»	160

Κατάλογος Εικόνων / Σχημάτων

Εικόνα 1: Τα ερευνητικά ερωτήματα.....	3
Εικόνα 2: Αντιστοίχιση Ερευνητικών Ερωτημάτων με Ενότητες της Συνέντευξης	54
Εικόνα 3: Συνοπτικά Συμπεράσματα Έρευνας	79

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

εξΑΕ	εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση
εξΑΣΕ	εξ Αποστάσεως Σχολική Εκπαίδευση
ΕΥ	Εκπαιδευτικό Υλικό
Ε.Α.Π.	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
Υ.ΠΑΙ.Θ.	Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων
Η.Π.Α.	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
MAT	Model Action Talk
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
Μ.Α.Δ.Μ.	Ανοιχτά Μαζικά Διαδικτυακά Μαθήματα
Δ.ΥΠ.Α.	Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης
Ο.Α.Ε.Δ.	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
Ι.Ε.Π.	Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

1. Εισαγωγή

1.1. Τοποθέτηση του Προβλήματος

Η φροντιστηριακή εκπαίδευση ξεκίνησε στην Ελλάδα πριν πολλές δεκαετίες με βασικό και κύριο σκοπό την κάλυψη των μαθησιακών κενών των μαθητών που φοιτούσαν στα ελληνικά δημόσια σχολεία (Κανδρής, 2021). Αξίζει προκαταβολικά να αναφερθεί ότι η φροντιστηριακή εκπαίδευση κατατάσσεται, όπως και οι βιβλιοθήκες, τα ωδεία και οι σχολές χορού, στη μη τυπική εκπαίδευση. Η μη τυπική εκπαίδευση αφορά την παροχή οργανωμένης και συστηματικής εκπαίδευσης, έξω από τις τυπικές δομές μάθησης μιας χώρας, και δυνητικά οδηγεί σε πιστοποίηση γνώσεων (Βρίζα, 2018· Διαμαντάκου, 2016)

Ο θεσμός του φροντιστηρίου βρίσκεται στο απόγειό του εξαιτίας ιδιομορφιών του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Μάλιστα, μετά την πανδημία του κορονοϊού, στα φροντιστήρια αξιοποιείται μέχρι και σήμερα η μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Πληθώρα εκπαιδευτικών και καθηγητών εργάζονται από τον χώρο τους σε διαδικτυακά φροντιστήρια παραδίδοντας ιδιαίτερα μαθήματα και δημιουργώντας εκπαιδευτικό υλικό για τον παραπάνω σκοπό.

Αυτή η πραγματικότητα θα πρέπει να μελετηθεί σε βάθος καθώς, όπως φάνηκε από την κατεπείγουσα απομακρυσμένη διδασκαλία που πραγματοποιήθηκε στα σχολεία κατά τη διάρκεια της πανδημίας του κορονοϊού, δεν υπήρξε κατάλληλη προετοιμασία των εκπαιδευτικών, επιμόρφωση, παροχές, πόροι και εργαλεία για να υποστηριχθεί το τότε εγχείρημα (Τσουρέκας, 2020). Θα μπορούσε να αναρωτηθεί κανείς εάν το ίδιο ακριβώς ισχύει και για τη φροντιστηριακή εξ αποστάσεως εκπαίδευση, η οποία συνεχίζεται έως και σήμερα.

Δεδομένου ότι το εκπαιδευτικό υλικό αποτελεί «μοχλός» για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Συντιχάκη κ.ά., 2019· Χαρτοφύλακα, 2010), προβληματισμοί εγείρονται γύρω από το κατά πόσο οι εκπαιδευτικοί που δημιουργούν εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό διαθέτουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες που χρειάζεται, ώστε το ΕΥ να είναι αποτελεσματικό για τις συνθήκες που το προορίζουν.

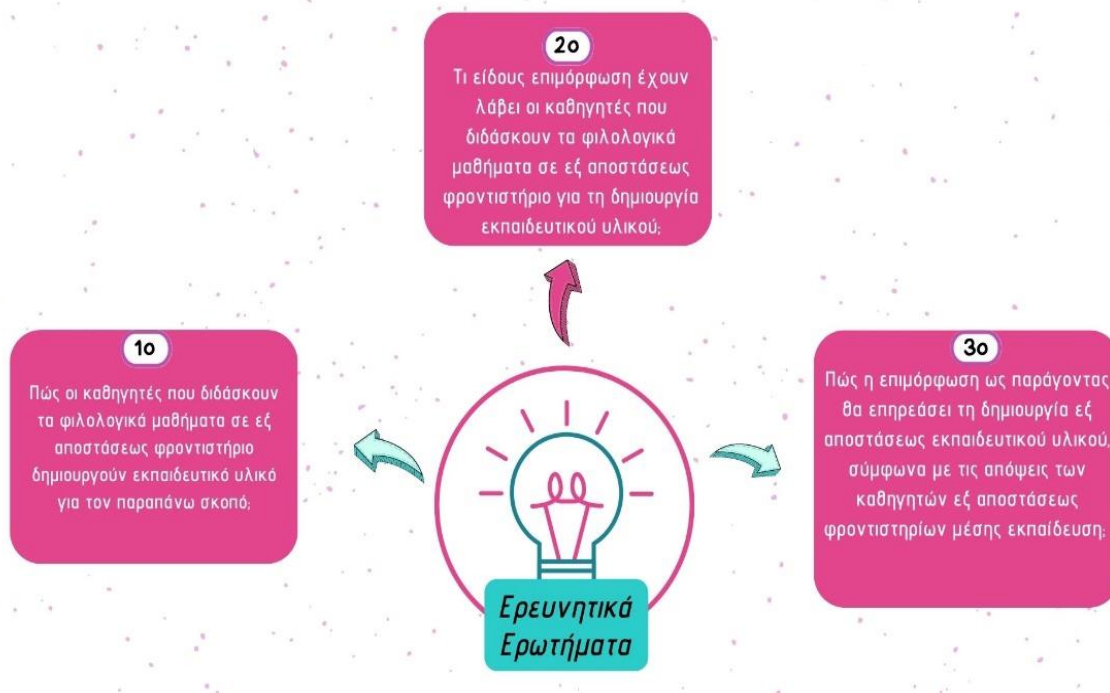
1.2. Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα ΔΕ

Σκοπός της παρούσας Διπλωματικής Εργασίας είναι να μελετηθεί η δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού στη μη τυπική/φροντιστηριακή εκπαίδευση για τη διδασκαλία φιλολογικών μαθημάτων και η σύνδεσή της με την επιμόρφωση.

Πιο συγκεκριμένα, θα μελετηθεί ο τρόπος με τον οποίο καθηγητές και καθηγήτριες, που διδάσκουν τα φιλολογικά μαθήματα σε εξ αποστάσεως διαδικτυακά φροντιστήρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, δημιουργούν εκπαιδευτικό υλικό για τον παραπάνω σκοπό. Επίσης, επιχειρείται η διερεύνηση του εάν και με ποιον τρόπο έχουν λάβει επιμόρφωση για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού και, τέλος, στοχεύεται να μελετηθούν οι απόψεις τους και οι προτάσεις τους για την αξία της επιμόρφωσης αναφορικά με τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού.

Με βάση τον παραπάνω σκοπό και τους επιμέρους στόχους σχηματίστηκαν και τα κεντρικά ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας Διπλωματικής Εργασίας, τα οποία είναι τα εξής:

1. Πώς οι καθηγητές που διδάσκουν τα φιλολογικά μαθήματα σε εξ αποστάσεως φροντιστήριο δημιουργούν εκπαιδευτικό υλικό για τον παραπάνω σκοπό;
2. Τι είδους επιμόρφωση έχουν λάβει οι καθηγητές που διδάσκουν τα φιλολογικά μαθήματα σε εξ αποστάσεως φροντιστήριο για τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού;
3. Πώς η επιμόρφωση ως παράγοντας θα επηρεάσει τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού, σύμφωνα με τις απόψεις των καθηγητών εξ αποστάσεως φροντιστηρίων μέσης εκπαίδευσης;

Εικόνα 1: Τα ερευνητικά ερωτήματα

1.3. Η μεθοδολογία προσέγγισης του αντικειμένου της ΔΕ

Στην παρούσα διπλωματική εργασία εκτός από παράθεση του θεωρητικού πλαισίου αναφορικά με τον σκοπό και τα ερευνητικά ερωτήματα, που αναφέρθηκαν παραπάνω, πραγματοποιείται βιβλιογραφική ανασκόπηση και, έπειτα, ποιοτική έρευνα μελέτης περίπτωσης. Η βιβλιογραφική ανασκόπηση οδηγεί στην αναγνώριση του ερευνητικού κενού και, τελικά, στην αναγκαιότητα για την εκπόνηση μιας νέας ποιοτικής έρευνας.

Για τη βιβλιογραφική ανασκόπηση αξιοποιήθηκαν ελληνόγλωσσες και ξενόγλωσσες έρευνες, οι οποίες αφορούν, αφενός, το εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό και, αφετέρου, την φροντιστηριακή εκπαίδευση και την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε αυτή. Για τον λόγο αυτό, κρίθηκε απαραίτητη η διχοτόμηση της βιβλιογραφικής ανασκόπησης σε δύο μέρη.

Έπειτα, η ποιοτική έρευνα μελέτης περίπτωσης πραγματοποιείται αξιοποιώντας ως εργαλείο συλλογής δεδομένων την προφορική συνέντευξη. Οκτώ (8) πρόθυμοι εκπαιδευτικοί έδωσαν συνέντευξη στην ερευνήτρια. Οι συνεντεύξεις

απομαγνητοφωνήθηκαν και η ανάλυση των δεδομένων από τις συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκε μέσω κωδικοποίησης σε πίνακες.

Στη συνέχεια, διεξήχθησαν τα αποτελέσματα της έρευνας και συνεξετάστηκαν με τα ευρήματα του θεωρητικού πλαισίου και της βιβλιογραφικής ανασκόπησης. Στη Συζήτηση των ευρημάτων, λαμβάνοντας και πάλι υπόψιν τα ερευνητικά ερωτήματα αλλά και τις ερωτήσεις που έγιναν στους συμμετέχοντες, δημιουργήθηκαν τέσσερις (4) άξονες συζήτησης για την καλύτερη πραγμάτευση των ευρημάτων. Οι τέσσερις άξονες οριοθετούν τα κεντρικά θέματα συζήτησης και συμβάλλουν στη συνοχή και στην οργάνωση των πληροφοριών που με τη σειρά τους θα οδηγήσουν στα Συμπεράσματα της ΔΕ.

1.4. Η Δομή της ΔΕ

Η παρούσα διπλωματική εργασία αποτελείται στο σύνολο της από επτά κεφαλαία. Το πρώτο κεφάλαιο αφορά την Εισαγωγή, στην οποία παρατίθενται η προβληματική γύρω από τη μελέτη, ο σκοπός και τα ερευνητικά ερωτήματα, η γενικότερη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε και η δομή της παρούσας εργασίας.

Στη συνέχεια, το δεύτερο κεφάλαιο περιλαμβάνει το Θεωρητικό Πλαίσιο γύρω από το οποίο στήνεται η παρούσα έρευνα και το οποίο περιλαμβάνει σημαντικές πληροφορίες που έχουν αντληθεί από τη διαθέσιμη βιβλιογραφία αναφορικά με τα βασικά πεδία μελέτης, όπως η εξ αποστάσεως εκπαίδευση, η επιμόρφωση και το εκπαιδευτικό υλικό. Το επόμενο κεφάλαιο αποτελεί τη Βιβλιογραφική Ανασκόπηση, η οποία εξετάζει μελέτες, άρθρα και έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί αναφορικά με το εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό, τη σχέση του με την εξ αποστάσεως φροντιστηριακή εκπαίδευση και την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε αυτή. Ως απόρροια του ερευνητικού κενού, που θα διαπιστωθεί από την βιβλιογραφική ανασκόπηση, έρχεται η ειδική αναφορά στην αναγκαιότητα και στη σπουδαιότητα της παρούσας ΔΕ.

Το τέταρτο κεφάλαιο αποτελεί τη Μεθοδολογία της Έρευνας στην οποία θα παρουσιαστεί αναλυτικά η μεθοδολογική προσέγγιση, εντός της οποίας θα αιτιολογηθούν οι λόγοι για τους οποίους επιλέχθηκε η ποιοτική έρευνα και, συγκεκριμένα, η μελέτη περίπτωσης. Έπειτα, στο ίδιο κεφάλαιο ειδική μνεία γίνεται στη δειγματοληψία και στα δημογραφικά στοιχεία του δείγματος, στο εργαλείο συλλογής των δεδομένων, στην ίδια την ερευνητική

διαδικασία, στην μέθοδο ανάλυσης των δεδομένων, στην εγκυρότητα και στην αξιοπιστία και στους περιορισμούς της παρούσας μελέτης.

Αφού ολοκληρωθούν τα παραπάνω, το πέμπτο κεφάλαιο έρχεται να επισφραγίσει τα δεδομένα και την ανάλυσή τους με την παρουσίαση των αποτελεσμάτων της ποιοτικής έρευνας. Τα αποτελέσματα, φυσικά, θα διασταυρωθούν, θα συγκριθούν και θα μελετηθούν συγκριτικά σε σχέση με τη βιβλιογραφία και, τελικά, θα δημιουργηθεί μία Συζήτηση, η οποία θα δομηθεί σε τέσσερις βασικούς άξονες, οι οποίοι προκύπτουν από τα τρία ερευνητικά ερωτήματα της εργασίας. Τέλος, η παρούσα μελέτη κλείνει με ορισμένα Συμπεράσματα και προτάσεις προς άλλους ερευνητές και ενδιαφερόμενους σχετικά με την εξ αποστάσεως διδασκαλία και την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, που δημιουργούν εξ αποστάσεως ΕΥ.

Τα παραπάνω κεφάλαια επισφραγίζουν οι έγκριτες βιβλιογραφικές πηγές, που παρατίθενται στο τέλος της εργασίας σε μορφή καταλόγου, αλλά και το Παράρτημα, που περιλαμβάνει πρωτότυπο υλικό, το οποίο χρησιμοποιήθηκε ή δημιουργήθηκε κατά τη διάρκεια εκπόνησης της ΔΕ.

2. Θεωρητικό πλαίσιο

2.1. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση

2.1.1. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση και η έννοια της πολυμορφικότητας

Ο όρος «εξ αποστάσεως εκπαίδευση» χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά τη δεκαετία του 1970, όταν το 1982 το International Council for Correspondence Education μετονομάστηκε σε International Council for Distance Education (Λιοναράκης, 2006). Για την εξΑΕ υπάρχει πληθώρα μοντέλων κι αυτό είναι κάτι που αποδεικνύει ότι υπάρχει ποικιλία στους τρόπους εφαρμογής της. Ουσιαστικά, η εξΑΕ δεν αποτελεί ένα συγκεκριμένο τυπικό σύστημα εκπαίδευσης καθώς δανείζεται στοιχεία από άλλες μορφές εκπαίδευσης, τα οποία συνδυάζει και δημιουργεί ένα νέο πλαίσιο που τη διαφοροποιεί από τις υπόλοιπες μορφές εκπαίδευσης.

Λανθασμένα, μάλιστα, έχει επικρατήσει η άποψη ότι η εξΑΕ αφορά αποκλειστικά την εκπαίδευση ενηλίκων και τη δια βίου μάθηση. Δεν είναι ούτε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο

οδηγιών και κατευθυντήριων γραμμών προς εκπαιδευτικούς και εκπαιδευόμενους αλλά ούτε και μία συγκεκριμένη εκπαιδευτική τεχνολογία που θα πρέπει όλοι να μάθουν (Μαυροειδής κ.ά., 2014). Πρόκειται για ένα είδος ευέλικτης εκπαιδευτικής μεθοδολογίας η οποία βασίζεται στην ελευθερία επιλογής των μέσων μεταφοράς της πληροφορίας και της επικοινωνίας. Είναι ουσιαστικά ένα αυτόνομο επιστημονικό και ερευνητικό πεδίο στον τομέα της εκπαίδευσης.

Ο ορισμός της εξΑΕ ως ένα είδος εκπαίδευσης στο οποίο απλά υπάρχει μία γεωγραφική απόσταση μεταξύ των συμμετεχόντων είναι μία απλοϊκή προσέγγιση. Το 1998 προτάθηκε από τον Α. Λιοναράκη η έννοια της «πολυμορφικότητας» (Λιοναράκης, 2006). Ως πολυμορφική, λοιπόν, εκπαίδευση ορίζεται η ποιοτική εκπαίδευση που λειτουργεί με βάση συγκεκριμένες αρχές μάθησης και διδασκαλίας σε ένα εξ αποστάσεως περιβάλλον. Η πολυμορφική εκπαίδευση στοχεύει στην οριοθέτηση της απόστασης μέσα σε ένα πλαίσιο ποιότητας και χρήσης συγκεκριμένων μέσων και εργαλείων (Λιοναράκης, 2006).

Συνεπώς, με βάση τα παραπάνω η «πολυμορφική εξ αποστάσεως» ή σκέτο η «πολυμορφική εκπαίδευση» σχετίζεται με τις δικές μας επιλογές. Ο όρος «πολυμορφική» ουσιαστικά δίνει σε αυτό το είδος εκπαίδευσης την διάσταση των πολλών επιλογών και διαδικασιών. Επίσης, το γεγονός ότι πολλοί θεωρητικοί της εξ αποστάσεως δοκίμασαν να οριοθετήσουν – ο καθένας με τον τρόπο του – την εξΑΕ φανερώνει και την ίδια την πολυπλοκότητά της. Αυτό που θα ωφελούσε σε κάθε περίπτωση είναι η ουσιαστική αντίληψη και κατανόηση συγκεκριμένων στοιχείων που στήνουν το πολυμορφικό πλαίσιο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

2.1.2. Ορισμοί της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Παρά το γεγονός ότι ο ορισμός της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης θεωρείται κάτι ακατόρθωτο λόγω της πολυμορφικότητά της, είναι αξιοσημείωτο να μελετηθούν οι ορισμοί–απόπειρες που έχουν πραγματοποιηθεί στο ρου των χρόνων από τους διάφορους θεωρητικούς του συγκεκριμένου πεδίου μελέτης. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στους παρακάτω ορισμούς, οι οποίοι δόθηκαν περίπου τη δεκαετία από το 1985 έως το 1995 σε περίοδο κατά την οποία υπήρξε τεράστια τεχνολογική εξέλιξη, αφού ιδρύθηκαν και αρκετά εξ αποστάσεως ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Σύμφωνα με τον Hilary Perraton η εξΑΕ είναι μία διδασκαλία που καθοδηγείται από έναν άνθρωπο, τον εκπαιδευτικό, που βρίσκεται σε διαφορετικό χώρο και χρόνο από τον εκπαιδευόμενό του (Λιοναράκης, 2006). Αντίθετα, σύμφωνα με το τμήμα εκπαίδευσης του Office of Educational Research and Improvement των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι η εφαρμογή ηλεκτρονικών μέσων και τηλεπικοινωνίας, που δίνουν τη δυνατότητα στους εκπαιδευόμενους να αποκτήσουν καθοδήγηση από κάποιον που βρίσκεται μακριά (Λιοναράκης, 2006).

Για τον θεωρητικό της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης Keegan η εξ αποστάσεως εκπαίδευση ορίζεται με βάση πέντε βασικά χαρακτηριστικά (Λιοναράκης, 2006· Ντογραματζή, 2019; Nhan, 2020). Το πρώτο αφορά το διαχωρισμό μεταξύ εκπαιδευτικού και εκπαιδευόμενου κατά τη διάρκεια της μάθησης, ενώ το δεύτερο αναφέρεται στην επιρροή που ασκείται κατά τον σχεδιασμό του εκπαιδευτικού υλικού στον εκάστοτε εκπαιδευτικό φορέα καθώς και στις υπηρεσίες γύρω από την υποστήριξη των εκπαιδευόμενων. Το τρίτο στοιχείο περιλαμβάνει το έντυπο, τον ήχο, το βίντεο ή γενικά τον υπολογιστή ως μέσα που συνενώνουν τον εκπαιδευτή με τον εκπαιδευόμενο και μεταφέρουν το υλικό του μαθήματος. Το τέταρτο στοιχείο εστιάζει στη σημασία του διαλόγου με στόχο ο σπουδαστής να επωφεληθεί από την αμφίδρομη επικοινωνία και, τέλος, το πέμπτο στοιχείο αναφέρεται στον διαχωρισμό του εκπαιδευόμενου από την υπόλοιπη ομάδα, ώστε να διδάσκεται ως μονάδα χωρίς να αποκλείεται, όμως, η πιθανότητα συναντήσεων για κοινωνικοποίηση και διδασκαλία.

Ασκώντας κριτική στον παραπάνω ορισμό οι Garrison και Shale (Garrison, 2000; Λιοναράκης, 2006) πρότειναν τρία κριτήρια για τον ορισμό της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Το πρώτο κριτήριο αναφέρει ότι στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση η επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευόμενου και εκπαιδευτή είναι μη συνεχής. Το επόμενο κριτήριο αναφέρει ότι κατά τη διάρκεια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης η επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευόμενου και εκπαιδευτικού θα πρέπει να είναι αμφίδρομη, ώστε να επιτυγχάνεται η διευκόλυνση και υποστήριξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Το τελευταίο κριτήριο επισημαίνει ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση για να πετύχει το σκοπό της, και την αμφίδρομη επικοινωνία γενικότερα, θα πρέπει να χρησιμοποιεί τεχνολογίες.

2.1.3. Στοιχεία που συνθέτουν το πλαίσιο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Για να γίνει πλήρως αντιληπτή η εξΑΕ θα πρέπει να γίνουν κατανοητές διάφορες έννοιες που ορίζουν το πλαίσιο της και αποτελούν αναπόσπαστα στοιχεία της. Στην εξΑΕ υπάρχει σίγουρα η γεωγραφική απόσταση που χωρίζει τον εκπαιδευόμενο από τον εκπαιδευτή. Η γεωγραφική αυτή απόσταση είναι υπαρκτή ούτως ή άλλως στη συγκεκριμένη μεθοδολογία για αυτό και έρχονται άλλες έννοιες και πρακτικές για να καλύψουν το κενό που δημιουργεί η απόσταση. Πέρα από τον γεωγραφικό διαχωρισμό μεταξύ του μαθητή και του διδάσκοντα υπάρχει και ο χρονικός διαχωρισμός, διότι σε άλλο χρόνο μπορεί να διδάσκει ο εκπαιδευτής και σε άλλο να λαμβάνει το υλικό του και να μελετά ο εκπαιδευόμενος.

Σε συνάρτηση με την γεωγραφική απόσταση υπάρχει και η έννοια της απόστασης νοούμενη σε διαφορετικό επίπεδο. Πρόκειται για τη ψυχολογική ή επικοινωνιακή απόσταση που υπάρχει ανάμεσα στους συμμετέχοντες της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Αυτού του είδους η απόσταση δημιουργεί μεταξύ των ανθρώπων παρανοήσεις ή ελλιπή κατανόηση και ονομάζεται «διαδραστική» ή «συναλλακτική απόσταση», σύμφωνα με τον Michael Graham Moore (1993, όπ. αναφ. στους Χαλκίδου & Γασπαρινάτου, 2020). Ο Moore κατέληξε στην παραπάνω θεώρηση λαμβάνοντας στοιχεία από την έννοια της διάδρασης ή συναλλαγής του John Dewey, ο οποίος υποστήριζε ότι ο άνθρωπος μαθαίνει σε συνάρτηση με το περιβάλλον στο οποίο βρίσκεται.

Πέρα, όμως, από την απόσταση σε γεωγραφικό ή διαλεκτικό και ψυχολογικό επίπεδο υπάρχει και η έννοια της δομής, του διαλόγου και της αυτονομίας. Αυτές οι τρεις έννοιες σχετίζονται ιδιαίτερα με την διαδραστική απόσταση, που προαναφέρθηκε. Ο διάλογος είναι απαραίτητος στην εξΑΕ, διότι δεν αφορά απλώς την ανταλλαγή μηνυμάτων μεταξύ μαθητευόμενου και διδάσκοντα, αλλά αφορά και προϋποθέτει τη συνεργασία και την αλληλοκατανόηση μεταξύ των συμβαλλομένων μερών (Μαυροειδής κ.ά., 2014). Η δομή στην εξΑΕ αφορά το γενικότερο πλαίσιο και την οργάνωση που θα πρέπει να έχει ένα μάθημα ως προς την διατύπωση των στόχων του, τις διδακτικές στρατηγικές που θα χρησιμοποιηθούν, την αξιολόγηση και την κάλυψη των εκπαιδευτικών αναγκών των μαθητευόμενων. Επομένως, η δομή πρέπει να σχετίζεται περισσότερο με την ευελιξία ενός εξ αποστάσεως μαθήματος, παρά με την ακαμψία, δεδομένου ότι μία συγκεκριμένη δομή προσαρμοσμένη στις εκάστοτε εκπαιδευτικές ανάγκες μόνο θετικά αποτελέσματα μπορεί να επιφέρει. Τέλος, η αυτονομία αφορά το κατά πόσο ο μαθητευόμενος βρίσκεται σε θέση να ελέγξει την εκπαιδευτική διαδικασία προς όφελός του. Μέσω της αυτονομίας ο

μαθητευόμενος αποκτά τη δυνατότητα να ελέγξει τους διδακτικούς στόχους αλλά και τον ρυθμό ή τον τρόπο μελέτης του. Αξιοσημείωτο είναι ότι η αυτονομία δεν είναι ένα έμφυτο χαρακτηριστικό στους σπουδαστές αλλά μία δεξιότητα η οποία συνεχώς καλλιεργείται (Γιαγλή κ.ά., 2010).

Για να υπάρξει εκπαίδευση εξ αποστάσεως θα πρέπει να υπάρξει σίγουρα επικοινωνία και αλληλεπίδραση. Σύμφωνα με τον Moore, για την αλληλεπίδραση υπάρχουν τρεις μορφές. Αρχικά, πρόκειται για την αλληλεπίδραση που δημιουργείται ανάμεσα στον μαθητή και στο περιεχόμενο, σύμφωνα με την οποία οι μαθητευόμενοι είναι αυτοί που αλληλεπιδρούν με το ΕΥ το οποίο έχουν διαμορφώσει οι υπεύθυνοι εκπαιδευτικοί με στόχο τη μάθηση. Η θεωρία αυτή προτάθηκε από τον Holberg και της δόθηκε η ονομασία «καθοδηγούμενη διδακτική συνδιάσκεψη» με την έννοια ότι το τυπωμένο κείμενο, δηλαδή το ΕΥ, καθοδηγεί τον μαθητευόμενο για να φτάσει στο επιθυμητό αποτέλεσμα δηλαδή στη γνώση (Γκιόσος κ.ά., 2008).

Η δεύτερη μορφή αλληλεπίδρασης βρίσκεται μεταξύ μαθητή και διδάσκοντα αφού μεταξύ τους θα πρέπει να δημιουργείται συνεργασία και να επιτυγχάνεται ένα είδος ανατροφοδότησης, η οποία είναι απαραίτητη και επιθυμητή σε μεγάλο βαθμό. Τέλος, υπάρχει και η μορφή της αλληλεπίδρασης ανάμεσα στους μαθητές, οι οποίοι μεταξύ τους ανταλλάσσουν κοινές εμπειρίες, πληροφορίες και ιδέες. Το τελευταίο είδος αλληλεπίδρασης δημιουργεί μεταξύ των μαθητών την «αίσθηση του ανήκειν» στο ίδιο σύνολο, καθώς μεταλαμπαδεύονται γνώσεις από τον έναν στον άλλο και η μάθηση λαμβάνει κοινωνική διάσταση (Pesonen, 2016).

Ακόμα, στην εξΑΕ θα πρέπει να καθίσταται δυνατή η αμερόληπτη εξασφάλιση της πρόσβασης στη μάθηση ανεξαιρέτως για όλους τους εκπαιδευόμενους. Συγχρόνως, θεωρείται απαραίτητη η ύπαρξη οικειότητας και αμεσότητας ανάμεσα στους συμμετέχοντες, για αυτό και μία στοιχειώδης έννοια είναι αυτή της κοινωνικής παρουσίας. Η κοινωνική παρουσία αφορά το κατά πόσο το άτομο νιώθει ότι είναι κοινωνικά παρόν. Παράγοντες, όπως η οπτική επαφή, αυξάνουν το βαθμό της οικειότητας και, άρα, την αίσθηση της κοινωνικής παρουσίας.

Συμπερασματικά, για την κατανόηση του πλαισίου μέσα στο οποίο αναπτύσσεται η εξΑΕ είναι απαραίτητο να γίνει αντιληπτή η σημασία που έχει η απόσταση είτε γεωγραφικά είτε

ψυχολογικά και επικοινωνιακά για τους συμμετέχοντες. Επίσης, ο εκπαιδευόμενος και ο εκπαιδευτής θα πρέπει να βρίσκονται σε συνεχή επικοινωνία και αλληλεπίδραση μεταξύ τους. Η αποτελεσματική εξΑΕ απαιτεί αυτενέργεια και πρωτοβουλία από τον εκπαιδευόμενο για αλληλεπίδραση και συνεργασία σε όλα τα επίπεδα που θα αναιρέσουν το κενό της απόστασης.

2.1.4. Η γέννηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Κάθε φαινόμενο – ακόμα και αν αφορά την εκπαίδευση – θα πρέπει να αντιμετωπίζεται εντός του κοινωνικού και πολιτιστικού πλαισίου, μέσα στο οποίο γεννήθηκε και εξελίχθηκε. Συνεπώς, και για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση θα πρέπει να διερευνηθεί το πλαίσιο μέσα στο οποίο δημιουργήθηκε και άρχισε να εξαπλώνεται.

Σύμφωνα με τον Saba (2005, όπ. αναφ. στον Λιοναράκη, 2006) οι παράγοντες για την ανάπτυξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής οφείλονται στην ωρίμανση της τεχνολογίας, στην οικονομική ύφεση της δεκαετίας του 1990 αλλά και στο τέλος ενός μεγάλου πολέμου, του ψυχρού πολέμου. Μέσα από τη μελέτη του φαινομένου της ανάπτυξης της εξΑΕ σε αυτό το συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο δόθηκε η δυνατότητα στους μελετητές να μελετήσουν κριτικά κι άλλες αντίστοιχες περιοχές και να συμπεράνουν ότι οι παραπάνω τρεις παράγοντες είχαν διεθνή υπόσταση, μιας και σίγουρα η εξέλιξη της τεχνολογίας επέφερε μεγάλη κινητικότητα στην αγορά εργασίας και συνάμα στην εκπαίδευση.

Συγκεκριμένα, λοιπόν, δημιουργήθηκε μία νέα αγορά στην Ανατολική Ευρώπη σε τομείς που σχετίζονταν με την τεχνολογία και παρουσιάστηκε έντονο το φαινόμενο της μετανάστευσης από την Ανατολή στη Δύση. Στο μεταναστευτικό ρεύμα δεν υπήρχαν μόνο ανειδίκευτοι εργάτες, υπήρχε και ανθρώπινο δυναμικό με εξειδικευμένες γνώσεις. Όταν στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής παρατηρήθηκε οικονομική και πολιτική ύφεση μειώθηκαν σε μεγάλο βαθμό οι στρατιωτικές δαπάνες και απολύθηκε μεγάλος αριθμός νέων επιστημόνων και ειδικών. Μάλιστα, η εκπαίδευση ήταν αυτή που βίωσε μείωση των επιχορηγήσεων και σταδιακή παρακμή. Αντίθετα, επειδή το ίδιο διάστημα συνεχώς το πλήθος των φοιτητών αυξανόταν, οι Η.Π.Α. έπρεπε να βρουν έναν τρόπο εναλλακτικής και οικονομικής εκπαίδευσης. Έτσι, λοιπόν, δημιουργήθηκαν οι πρώτες εξ αποστάσεως εκπαιδευτικές μονάδες (Λιοναράκης, 2006).

Όπως φαίνεται, μετά από αυτή την πρώτη έκρηξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και τη σταδιακή της εξάπλωση σε παγκόσμιο επίπεδο, ήρθε η έκρηξη της τεχνολογίας. Εάν δεν υπήρχε η τεχνολογία, σήμερα η εξΑΕ θα είχε διαφορετική υπόσταση και χαρακτήρα. Βέβαια, εξαιτίας αυτής της μεγάλης εξέλιξης της τεχνολογίας πολλοί τείνουν να συγκρίνουν ή και να ταυτίζουν την εξΑΕ με τις τεχνολογίες και μόνο.

Σύμφωνα με τον Peters, στη Βόρεια Αμερική η εξΑΕ μελετώνταν κυρίως σε σχέση με την τεχνολογία και την οργάνωση, ενώ αντίθετα στην Ευρώπη σε σχέση με τις παραγωγικές διαδικασίες. Άλλες λανθασμένες πεποιθήσεις γύρω από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση εντοπίζονται, σύμφωνα με τον Bates (1995, όπ. αναφ. στον Λιοναράκη, 2006), στην Αφρική όπου υπήρχε το σκεπτικό ότι η ιδανικότερη μορφή εκπαίδευσης ήταν η δια ζώσης και για αυτό η εξΑΕ έπρεπε όσο το δυνατόν γρηγορότερα να τη μιμηθεί. Εξαιτίας της παραπάνω λανθασμένης πεποίθησης δημιουργήθηκε και η έννοια της εικονικής επικοινωνίας και της εικονικής παρουσίας στο διαδίκτυο. Σε καμία περίπτωση ο όρος «εικονικός» δεν μπορεί να αποδώσει την έννοια και τη φιλοσοφία της εξΑΕ. Εικονικός θεωρείται κάποιος που είναι πλαστός ή φανταστικός, ενώ στην εξΑΕ δεν υπάρχει καμία τέτοια πρόθεση.

2.1.5. Εκπαίδευση δι' αλληλογραφίας

Στο ρου των ετών έχει πραγματοποιηθεί εκτενής μελέτη γύρω από το φαινόμενο της εξΑΕ. Δεν υπάρχει, όμως, μία και συγκεκριμένη οριοθέτηση και αυτό οφείλεται εν μέρει και στο γεγονός ότι η εξΑΕ ξεκίνησε με τη μορφή της εκπαίδευσης μέσω αλληλογραφίας. Ήδη από τις αρχές του 17ου αιώνα μαρτυρούνται φαινόμενα διδασκαλίας μέσω αλληλογραφίας στην Αμερική και στην Ευρώπη στο μαθησιακό αντικείμενο της στενογραφίας από τον Isaac Pitman. Το φαινόμενο εξαπλώνεται το 1833 στην Αγγλία με μαθήματα δια αλληλογραφίας στη μουσική και το 1856 στη Γερμανία στη γλωσσική διδασκαλία από τον Charles Toussaint και τον Gustav Langenscheidt (Holmberg, 1995). Όπως φαίνεται, το φαινόμενο έλαβε έκτασης και περίπου προς τα τέλη του 19ου αιώνα ιδρύονται τα πρώτα εξ αποστάσεως πανεπιστήμια με τη χρήση αλληλογραφίας. Για παράδειγμα, το Illinois Wesleyan το 1877 και το University Extension Department στο Σικάγο το 1892 (Holmberg, 1995). Η μορφή αυτή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εξαπλώθηκε σύντομα και σε άλλες χώρες στη Σκανδιναβία, στον Καναδά στη νότια Αφρική και στην Αυστραλία.

Όλα αυτά τα χρόνια η εξ αποστάσεως εκπαίδευση καλούνταν ως εκπαίδευση με αλληλογραφία. Για πρώτη φορά ο Borje Holmberg μίλησε για «Fernstudium» και ο όρος από τη γερμανική γλώσσα μεταφράστηκε στα αγγλικά ως «distance education». Παράλληλα, είναι σημαντικό ότι, ενώ η εξΑΕ είχε ήδη εξαπλωθεί και είχαν ήδη λειτουργήσει πανεπιστήμια με την μέθοδο της διδασκαλίας με αλληλογραφία, η πρώτη θεωρητική εργασία για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση χρονολογείται το 1959 στη Γερμανία με τίτλο «Συγγραφή, Διδασκαλία και Μάθηση» (Μαυροειδής κ.ά., 2014).

2.1.6. Ελλάδα: πρώτες απόπειρες και ίδρυση του Ε.Α.Π.

Ενώ οι περισσότερες πηγές αναφέρουν ότι η εξΑΕ ήρθε για πρώτη φορά στη χώρα μας με την ίδρυση του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, σύμφωνα με τους Παπακωνσταντίνου και Καραλής (2015) ήδη από το 1931 εξΑΕ υπήρχε στο τμήμα Πολιτικών Επιστημών της Παντείου. Πιο συγκεκριμένα, στο συγκεκριμένο τμήμα υπήρχαν φοιτητές που έμεναν στο εξωτερικό και οι οποίοι μέσω ταχυδρομείου λάμβαναν το ΕΥ και είχαν την υποχρέωση να παρουσιαστούν δια ζώσης μόνο την περίοδο των εξετάσεων. Επίσης, περίπου στα τέλη της δεκαετίας του 1960 ο καθηγητής φυσικής Παπαδόπουλος δημιούργησε ένα πρόγραμμα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης με την ονομασία «AI-system» αξιοποιώντας τη μέθοδο της αλληλογραφίας (Παπακωνσταντίνου & Καραλής, 2015).

Σύμφωνα με τον Λιοναράκη (2015), στις αρχές του 1980 η Μελίνα Μερκούρη ως Υπουργός Πολιτισμού θέσπισε τα ελεύθερα ανοιχτά πανεπιστήμια με στόχο συζητήσεις και σεμινάρια ανά Δήμο. Δήμαρχοι, όπως ο Ανδρέας Λεντάκης και ο Αντώνης Τρίτσης, επιχειρούν τη δημιουργία ανοικτών πανεπιστημίων εντός των δήμων τους (Λιοναράκης, 2015).

Η ίδρυση του Ε.Α.Π. αποτελεί σημείο ορόσημο για την εξέλιξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Ουσιαστικά, το ανοιχτό πανεπιστήμιο έλυσε ζητήματα που ταλανίζουν την ελληνική κοινωνία σε σχέση με την ανώτατη εκπαίδευση, η οποία ως τότε απευθυνόταν αποκλειστικά σε τμήματα της ελληνικής κοινωνίας και όχι στο σύνολο της. Χαρακτηριστικό, μάλιστα, αποτελεί το γεγονός ότι από το 1992 που κατατέθηκε ιδρυτικός νόμος για την ίδρυση του πανεπιστημίου τελικά αυτό ξεκίνησε να λειτουργεί ομαλά από το 2000 (Κωστοπούλου, 2013).

Μετά την αποτυχημένη απόπειρα του 1992, πραγματοποιείται δεύτερη προσπάθεια ίδρυσης του Ε.Α.Π. το 1994 με την συμβολή του Γεωργίου Παπανδρέου, ο οποίος τότε ήταν

Υπουργός Παιδείας (Κωστοπούλου, 2013). Χαρακτηριστικό είναι πως ο νόμος του 1992 από τον Υπουργό Παιδείας Γεώργιο Σουφλιά επαναλαμβάνει ότι το Ε.Α.Π. αποτελεί ένα είδος «επιμόρφωσης». Εάν ο νόμος αυτός θεσμοθετούνταν, το Ε.Α.Π. δεν θα έχει τη μορφή που έχει σήμερα. Το 1995 ο υπουργός παιδείας, Γεώργιος Παπανδρέου, ζητά από τον Αντώνιο Λιοναράκη, ο οποίος έχει γνώσεις από το Ανοικτό Πανεπιστήμιο της Μεγάλης Βρετανίας και εμπειρία σε τέτοια ζητήματα, για το πώς μπορεί να οργανωθεί στην Ελλάδα ένα Ανοικτό Πανεπιστήμιο, όπως αυτά του εξωτερικού (Κωστοπούλου, 2013). Το 1997 πλέον ο νόμος ψηφίζεται και ξεκινά η ίδρυση του πανεπιστημίου. Καθοριστικό ρόλο στην ίδρυση του Ε.Α.Π. εκτός από τον Γεώργιο Παπανδρέου διαδραμάτισε και ο Γεώργιος Αρσένης. Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να πραγματοποιηθεί και στον πρώην πρύτανη του Πανεπιστημίου Πατρών Λυκουργιώτη (Κωστοπούλου, 2013).

Το Ε.Α.Π. είναι το πρώτο δημόσιο ελληνικό πανεπιστήμιο που παρέχει προπτυχιακά, μεταπτυχιακά, διδακτορικά και επιμορφώσεις ακολουθώντας τις επιταγές της ανοικτής εκπαίδευσης. Είναι ένα καινοτόμο πανεπιστήμιο, στο οποίο οι φοιτητές εισάγονται μέσω κλήρωσης, ώστε κανείς να μην χάνει το δικαίωμα συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Έτσι, λοιπόν, έμπρακτα η εκπαίδευση γίνεται δικαίωμα όλων των Ελλήνων ανεξαιρέτως. Το πανεπιστήμιο υιοθετεί τακτικές και μεθόδους που προωθούν την ευελιξία στη μελέτη, στο χώρο, στο χρόνο και στο ρυθμό των φοιτητών. Η οργάνωση των σπουδών απαιτεί από τους εκπαιδευόμενους ανάπτυξη κριτικής ικανότητας και αυτορρύθμισης.

Το Ε.Α.Π. έχει την ιδιαιτερότητα ότι είναι Ανοικτό Πανεπιστήμιο που αξιοποιεί τη μεθοδολογία της εξΑΕ. Σύμφωνα με τον Alan Tait, η ανοικτή εκπαίδευση είναι μία εκπαίδευση δωρεάν ή μικρού κόστους προς όλους που δίνει ανοικτή πρόσβαση, ανοιχτά βιβλία, ανοιχτή έρευνα, ανοιχτά δεδομένα και ανοικτούς εκπαιδευτικούς πόρους.

Σήμερα, πολλά πανεπιστήμια έρχονται σε ανταγωνισμό με το Ε.Α.Π.. Στο ίδρυμα αυτό υπάρχει ιδιαίτερη εξοικείωση με την τεχνολογία. Διαθέτει το Εργαστήριο Εκπαιδευτικού Υλικού και Εκπαιδευτικής Μεθοδολογίας αλλά και τη Μονάδα Εσωτερικής Αξιολόγησης, που πραγματοποιούν ιδιαίτερα αξιόπαινη δραστηριότητα με στόχο την συνεχή βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών και του διαθέσιμου εκπαιδευτικού υλικού (Λιοναράκης, 2015; Αλαχιώτης κ.ά., 2019). Τέλος, το Ε.Α.Π. είναι ένα τριτοβάθμιο ίδρυμα που – σε αντίθεση με τα συμβατικά πανεπιστήμια – θέσπισε τον καινοτόμο ρόλο του εκπαιδευτή, ο

οποίος πλέον δρα συμβουλευτικά προς τους μαθητευόμενους αξιοποιώντας μαθητοκεντρικές προσεγγίσεις (Τζουτζά, 2010).

2.1.7. Η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση στην Ελλάδα

Η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση χωρίζεται σε τρεις κατηγορίες. Αρχικά, υπάρχει η αυτοδύναμη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση κατά την οποία παρέχονται ολοκληρωμένα προγράμματα σπουδών ισάξια με αυτά του συμβατικού σχολείου, που αξιοποιούν τόσο τη σύγχρονη όσο και την ασύγχρονη επικοινωνία. Τέτοιου είδους σχολεία υπάρχουν στην Αμερική και στην Αυστραλία. Η δεύτερη μορφή εξΑΣΕ είναι η συμπληρωματική η οποία αξιοποιεί τις μεθόδους της αυτοδύναμης, αλλά λειτουργεί παράλληλα με τη συμβατική σχολική εκπαίδευση. Για παράδειγμα, μπορεί ορισμένα μαθήματα για συγκεκριμένους λόγους να πραγματοποιηθούν εξ αποστάσεως μέσα σε ένα ευρύτερο, όμως, πλαίσιο συμβατικής εκπαίδευσης. Τέλος, υπάρχει και η μορφή της μικτής εκπαίδευσης, όπου οι συμβατικοί τρόποι μάθησης συνδυάζονται γόνιμα με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Μίμινου & Σπανακά, 2013).

Στη χώρα μας μέχρι και την εμφάνιση του κορονοϊού έχουν πραγματοποιηθεί περιορισμένες προσπάθειες υλοποίησης εξΑΣΕ. Ένα από τα πιο γνωστά εξ αποστάσεως προγράμματα εκπαίδευσης Ελλήνων του εξωτερικού είναι το e-omogeneia. Αρκετά χρόνια νωρίτερα, πριν το 2000, είχαν πραγματοποιηθεί προγράμματα για την ανάπτυξη των σχολικών δικτύων, όπως το Οδυσσέας και το Τηλέμαχος (Τζήλου & Παπαδημητρίου, 2019). Παράλληλα, έχουν πραγματοποιηθεί προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, όπως το εξ αποστάσεως πρόγραμμα Αλέξανδρος και το ευρωπαϊκό πρόγραμμα Σωκράτης (Papadimitriou, 2020).

Οι προαναφερθείσες δράσεις δεν αποτελούν προγράμματα σχολικής εκπαίδευσης αλλά στοχεύουν στην ενδυνάμωση σχέσεων μεταξύ μαθητών από διαφορετικές χώρες. Αξιόλογη προσπάθεια πραγματοποιήθηκε και από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο με στόχο την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και την ανάπτυξη των τεχνολογιών στην Πρωτοβάθμια και στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση της χώρας μας. Αργότερα, δημιουργήθηκε το Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο με στόχο την υποστήριξη της σύγχρονης τηλεεκπαίδευσης εθελοντικού χαρακτήρα (Μίμινου & Σπανακά, 2013; Τζήλου & Παπαδημητρίου, 2019).

Από το παιδαγωγικό τμήμα δημοτικής εκπαίδευσης στην Κρήτη δημιουργήθηκαν οι διαδραστικές τηλεδιασκέψεις Οδυσσέας με στόχο τη συμπληρωματική σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Επίσης, στην Κρήτη στο δημοτικό σχολείο της Σούδας και στην ιδιωτική Λεόντειο Σχολή πραγματοποιήθηκαν το 2012 εξ αποστάσεως μαθήματα σε μορφή συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (Μίμινου & Σπανακά, 2013).

Μέχρι το 2011 στη χώρα μας, και συγκεκριμένα στην Ψέριμο, λειτουργούσε το μοναδικό αυτόνομο εξ αποστάσεως γυμνάσιο. Από τη χρονιά αυτή και έπειτα το Υπουργείο Παιδείας προχωρά σε δράσεις σχετικά με την ψηφιακή οργάνωση των σχολικών μονάδων και τη δημιουργία ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού προς αξιοποίηση του από τα σχολεία της χώρας (Μίμινου & Σπανακά, 2013).

Στις πρωτοβουλίες του Υπουργείου Παιδείας εντάσσεται και η δημιουργία της διαδικτυακής εκπαιδευτικής πλατφόρμας Ψηφιακό Εκπαιδευτικό Περιεχόμενο με στόχο την αξιοποίηση των τεχνολογιών στις σχολικές μονάδες. Η πλατφόρμα αυτή περιλαμβάνει ψηφιακή βιβλιοθήκη με τα διαδραστικά σχολικά βιβλία, αποθετήρια ανοικτών εκπαιδευτικών πόρων, το Φωτόδεντρο – δηλαδή τον Εθνικό Συσσωρευτή Εκπαιδευτικού Περιεχομένου – και άλλες υπηρεσίες, όπως το online παρατηρητήριο αξιοποίησης εκπαιδευτικού υλικού (Αδάμ, 2021). (<https://dschool.edu.gr/>)

Στην ενότητα «διαδραστικά σχολικά βιβλία» μπορεί κανείς να βρει όλα τα εγχειρίδια από τις πρώτες τάξεις του Δημοτικού έως και την Γ΄ Λυκείου ψηφιοποιημένα είτε σε διαδραστική μορφή με ενεργούς συνδέσμους είτε σε απλή μορφή pdf για εύκολο «κατέβασμα» στον ηλεκτρονικό υπολογιστή. Στον Εθνικό Συσσωρευτή Εκπαιδευτικού Περιεχομένου οι χρήστες μπορούν να βρουν αυτό που ψάχνουν ανάλογα με τον τύπο του μαθησιακού αντικειμένου ή τη θεματική περιοχή για την οποία ενδιαφέρονται. Σημαντικό είναι ότι εντός του ιστοχώρου υπάρχει ποικιλία βίντεο, αλλά και δυνατότητα πρόσβασης στην πλατφόρμα Αίσωπος, στην οποία υπάρχουν καταχωρημένα διδακτικά σενάρια.

Τέλος, μία ακόμα άκρως βοηθητική ενέργεια του Υπουργείου Παιδείας αφορά τον ιστότοπο με την ονομασία Ψηφιακά Εκπαιδευτικά Βοηθήματα που περιλαμβάνει βοηθήματα για όλα τα πανελλαδικώς εξεταζόμενα μαθήματα (Ναστούλη, 2021). Η πρωτοβουλία αυτή ξεκίνησε το 2010 (<http://www.study4exams.gr/>).

2.1.8. Εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση στην εποχή του Κορονοϊού στην Ελλάδα

Σύμφωνα με έρευνες, η Ελλάδα είναι μία χώρα που από το ξεκίνημα της οικονομικής κρίσης, το 2009, αντιμετωπίζει ιδιαίτερα μεγάλες οικονομικές προκλήσεις. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας του κορονοϊού στην Ελλάδα περίπου 8 στα 10 νοικοκυριά διέθεταν πρόσβαση στο διαδίκτυο, αλλά λιγότεροι από τους μισούς πολίτες διέθεταν βασικές γνώσεις ΤΠΕ (Αναστασιάδης, 2020). Η Ελλάδα, λοιπόν, έπρεπε να συνεχίσει την εκπαίδευση των παιδιών της με ελλιπή χρηματοδότηση, ελάχιστη προσβασιμότητα και σχεδόν μηδενική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών της.

Την περίοδο αυτή η συμβολή του Ε.Α.Π. στην ελληνική κοινωνία υπήρξε καθοριστική και σημαντική μιας και το πανεπιστήμιο συνέβαλε στο να μνήσει τους εμπλεκόμενους στη φιλοσοφία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Επίσης, και το πανεπιστήμιο Κρήτης διοργάνωσε περιβαλλοντικά σεμινάρια προς τους καθηγητές αλλά και τους γονείς παρουσιάζοντας και διαδραστικό ΕΥ (Αναστασιάδης, 2020).

Κατά την περίοδο του απαγορευτικού κυκλοφορίας στην εξΑΣΕ σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε το Φωτόδεντρο ως αποθετήριο διαδραστικού εκπαιδευτικού ψηφιακού υλικού για όλες τις τάξεις και για κάθε μαθησιακό αντικείμενο (Ρήγα κ.ά., 2021). Για την ασύγχρονη εκπαίδευση δημιουργήθηκε η πλατφόρμα e-me (<https://auth.e-me.edu.gr/>) που παρέχει δυνατότητες για συνεργασία μέσα σε «κυψέλες», ανταλλαγή αρχείων, δημιουργία υλικού και ανάθεση και παρακολούθηση εργασιών. Μια άλλη ασύγχρονη πλατφόρμα που δημιουργήθηκε είναι το e-class (ή αλλιώς η-τάξη), που παρέχει εργαλεία διαχείρισης εκπαιδευτικού περιεχομένου, όπως έγγραφα και πολυμέσα, γλωσσάρι και ηλεκτρονικά βιβλία. Επίσης, διαθέτει εργαλεία ενημέρωσης, επικοινωνίας & συνεργασίας, όπως τα μηνύματα, οι ειδοποιήσεις και οι συζητήσεις και το ημερολόγιο. Τέλος, το e-class προσφέρει εργαλεία αξιολόγησης & ανατροφοδότησης, όπως εργασίες κι ασκήσεις, ερωτηματολόγια, βαθμολόγιο και παρουσιολόγιο.

Στο πλαίσιο της κατεπείγουσας εξ αποστάσεως σχολικής εκπαίδευσης δεν θα πρέπει να λησμονηθεί η εκπαιδευτική τηλεόραση και το τηλεοπτικό πρόγραμμα «Μαθαίνουμε στο σπίτι» που συνέβαλε στο να διατηρήσει τις σχέσεις των μαθητών με τα μαθησιακά αντικείμενα της τάξης τους σχολ. Ενθαρρυντικά, τέλος, υπήρξαν και τα αποτελέσματα της

έρευνας των Παπανικολάου & Μανούσου (2019) σύμφωνα με την οποία οι εκπαιδευτικοί αλλά και οι μαθητές αντιμετώπισαν θετικά την συμπληρωματική εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

2.1.9. Εξ αποστάσεως φροντιστήρια στην Ελλάδα σήμερα

Σήμερα, με μια αναζήτηση στις μηχανές αναζήτησης μπορεί κανείς να εντοπίσει πληθώρα ιδιωτικών φροντιστηρίων που παρέχουν εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στη χώρα μας. Πληκτρολογώντας τον όρο αναζήτησης «εξ αποστάσεως φροντιστήριο» παρουσιάζονται αποτελέσματα, όπως φροντιστήριο Ξιραφάς, Κορυφή και ΠΡΩΤΟ. Κατά αντιστοιχία, στην αναζήτηση «διαδικτυακό φροντιστήριο» παρουσιάζονται αποτελέσματα, όπως Πουκαμισάς, εν-τάξει, smartclass, gotoclass και Διακρότημα. Αναζητώντας αποτελέσματα με τον όρο «ηλεκτρονικό φροντιστήριο» παρουσιάζονται οι πλατφόρμα e-du.gr, ΑΡΝΟΣ και e-noisis.

Πολλά από τα παραπάνω αποτελέσματα αφορούν εκπαιδευτικούς ιδιωτικούς οργανισμούς, οι οποίοι ξεκίνησαν να παραδίδουν δια ζώσης φροντιστηριακά μαθήματα και μόνο μετά την πανδημία στράφηκαν και στην εξ αποστάσεως διδασκαλία. Αντίθετα, ανάμεσα στα αποτελέσματα υπάρχουν και εκπαιδευτικοί οργανισμοί οι οποίοι ξεκίνησαν την πορεία τους στην εκπαίδευση αποκλειστικά με στόχο την παροχή εξ αποστάσεως υπηρεσιών.

Μέσα από αυτή την αναζήτηση λαμβάνοντας ως «Μελέτη Περίπτωσης» δύο φροντιστήρια που παρέχουν αποκλειστικά και μόνο εξ αποστάσεως υπηρεσίες φαίνεται ότι η εμπειρία τους στο χρόνο μετρά περίπου ήδη τρεις δεκαετίες. Συγκεκριμένα, το e-edu.gr αναφέρει στις πληροφορίες ότι ξεκίνησε τη δραστηριοποίησή του το 1991 και δημιούργησε το πρώτο εκπαιδευτικό λογισμικό. Από την άλλη πλευρά, το arnos.gr αναφέρει πως ξεκίνησε το 1985. Και οι δύο ιστοχώροι επισημαίνουν ότι διαθέτουν ΕΥ για ασύγχρονη εκπαίδευση, αλλά παρέχουν και σύγχρονα μαθήματα μέσω τηλεδιάσκεψης. Επομένως, ασχολούνται και με την ασύγχρονη αλλά και με την σύγχρονη εξΑΕ.

Άλλα κοινά στοιχεία μεταξύ των δύο ιστοχώρων είναι ότι διαθέτουν πλατφόρμα για ασύγχρονη μελέτη η οποία τονίζουν ότι είναι διαδραστική και κάνει τη μάθηση ευχάριστη. Επίσης, έχουν ασχοληθεί με το mobile learning και διαθέτουν εφαρμογές αυτομάθησης. Σημαντικό είναι πως και τα δύο διαδικτυακά φροντιστήρια αναφέρουν ότι στη διαδικασία

της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ο μαθητής δεν θα πρέπει να νιώθει μόνος του, καθώς του παρέχουν την στήριξη και την καθοδήγηση από έμπειρο εκπαιδευτικό.

Ειδική μνεία πραγματοποιείται στις εξετάσεις για τις οποίες παρέχεται ειδικά διαμορφωμένο ΕΥ και από τα δύο φροντιστήρια, όπως αναφέρουν στις σελίδες τους. Συγχρόνως, και τα δύο διαδικτυακά φροντιστήρια βασίζονται στα σχολικά εγχειρίδια και διαθέτουν τις απαντήσεις στις ασκήσεις τους προς διευκόλυνση των μαθητών. Μάλιστα, το apnos.gr – εκτός του ότι διαθέτει δωρεάν και χωρίς εγγραφή τις λύσεις των σχολικών βιβλίων– διαθέτει ασύγχρονα μαθήματα (courses) των οποίων τη δομή μπορεί να δει κανείς και χωρίς να είναι συνδρομητής και, τέλος, στο μενού υπάρχει και η επιλογή των ηλεκτρονικών βιβλίων (e-books).

2.2. Η επιμόρφωση

2.2.1. Η επιμόρφωση ως έννοια

Η επιμόρφωση είναι ένα ζήτημα το οποίο έχει απασχολήσει την επιστημονική κοινότητα ιδιαίτερος σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς, διότι η ίδια σχετίζεται με την αποτελεσματικότητα και τη βελτίωση της εκπαίδευσης. Σύμφωνα με τον Μαυρογιώργου 1999 (όπ. αναφ. στους Αναστασιάδη & Μανούσου, 2017) η επιμόρφωση στοχεύει στον εμπλουτισμό, στην αναβάθμιση και στην ανάπτυξη θεωρητικών ή πρακτικών ενδιαφερόντων, ικανοτήτων και δεξιοτήτων των εκπαιδευτικών κατά τον ενεργό χρόνο εργασίας τους. Ουσιαστικά, η επιμόρφωση παρέχει ευκαιρίες με στόχο τη συνεχή επαγγελματική και προσωπική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών.

Σύμφωνα με τον Μπαγάκη (2012, όπ. αναφ. στο Μανούσου κ.ά., 2021), η επιμόρφωση είναι ένα συνεχές αίτημα των εκπαιδευτικών στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Η επιμόρφωση αφορά μία διαδικασία η οποία έχει ως αποτέλεσμα τον επαναπροσδιορισμό της σχέσης ανάμεσα στον εκπαιδευτικό και στο επάγγελμά του.

Για να είναι αποτελεσματική μία επιμόρφωση θα πρέπει να έχει σαφώς προκαθορισμένους στόχους και να είναι εκτενώς προσχεδιασμένη παρουσιάζοντας εκ των προτέρων τους στόχους και τους σκοπούς της, το περιεχόμενό της, τις διαθέσιμες μεθόδους, τους διαθέσιμους πόρους και τις μεθόδους αναστοχασμού και αξιολόγησής της. Επίσης, επειδή

οι επιμορφώσεις απευθύνονται σε ενήλικους, θα πρέπει να περιλαμβάνουν και στοιχεία που αφορούν την εκπαίδευση ενηλίκων (Βεργίδης, 2015). Σύμφωνα με τον Holberg (1995), μια επιμόρφωση είναι κατάλληλα σχεδιασμένη όταν επιτρέπει στους επιμορφούμενους να μελετήσουν στο δικό τους ρυθμό και προνοεί για την αλληλεπίδραση και τη συνεργασία μεταξύ τους.

Γενικότερα, διαφαίνεται πως η επιμόρφωση συμβάλλει στη βελτίωση της παραγωγικότητας των εμπλεκομένων, καθώς τους προσφέρει γνώσεις και δεξιότητες για προσαρμογή σε εργασιακές αλλαγές και για βελτίωση της ποιότητας της ζωής τους. Σημαντικό, μάλιστα, είναι πως η φιλοσοφία της επιμόρφωσης συμβαδίζει με αυτή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, η οποία απαιτεί συνεχή προσπάθεια και εκσυγχρονισμό για ικανοποίηση των απαιτήσεων κάθε νέας εποχής (Κεσκινίδου & Παπαδημητρίου, 2022).

2.2.2. Οι μορφές και τα είδη της επιμόρφωσης

Με το πέρασμα των ετών η επιμόρφωση αντιμετωπίζεται πολύπλευρα για αυτό και προτείνονται εναλλακτικοί τρόποι επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών. Ουσιαστικά, πλέον η επιμόρφωση λαμβάνει ποικιλία μορφών χωρίς να περιορίζεται απλά σε ένα σεμινάριο ή σε μία εισήγηση.

Επιμόρφωση σε ένα συγκεκριμένο ζήτημα κάθε εκπαιδευτικός μπορεί να λάβει μέσα από την προπτυχιακή ή τη μεταπτυχιακή του σπουδή στο πανεπιστήμιο (Τσάφος, 2014). Πέρα, όμως, από αυτή τη μορφή επιμόρφωσης υπάρχουν διάφορα επιμορφωτικά σεμινάρια ή προγράμματα τα οποία προσφέρονται από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς πάνω σε διάφορες θεματικές, όπως η Ειδική Αγωγή, η διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης ξένης γλώσσας και η εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Τέτοιου είδους επιμορφώσεις τα τελευταία χρόνια πραγματοποιούνται ολοένα και περισσότερο με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (Τσάφος, 2014). Πολλά από αυτά τα σεμινάρια που παρέχονται είναι μοριοδοτούμενα σε προκηρύξεις του ΑΣΕΠ για διορισμό των εκπαιδευτικών στο Δημόσιο.

Επιμόρφωση θεωρούνται και τα εργαστήρια (workshops) που πραγματοποιούνται από έγκυρους φορείς (Jones & Dexter, 2014) αλλά και τα συνέδρια που διοργανώνονται ανά τακτά χρονικά διαστήματα τόσο στη χώρα μας όσο και στο εξωτερικό. Στο δημόσιο σχολείο ή σε κάποιον ιδιωτικό εκπαιδευτικό οργανισμό επιμόρφωση θεωρείται και η συμβουλευτική ή η καθοδήγηση που μπορεί να λάβει ένας εκπαιδευτικός από κάποιον

ειδικό στον τομέα που τον ενδιαφέρει (Καραγιώργη & Συμεού, 2005). Στο δημόσιο σχολείο η καθοδήγηση από τον Εκπαιδευτικό Σύμβουλο είναι ένα είδος επιμόρφωσης. Ακόμα και η απλή ανταλλαγή απόψεων μεταξύ συναδέλφων μέσα στο πλαίσιο συνεργασίας και αλληλεπίδρασης αποτελεί μία εναλλακτική μορφή επιμόρφωσης για τον εκπαιδευτικό (Καραγιώργη & Συμεού, 2005; Jones & Dexter, 2014).

Μία από τις σημαντικότερες εναλλακτικές μορφές επιμόρφωσης είναι η αυτοεπιμόρφωση ή αυτοκατευθυνόμενη μάθηση, δηλαδή η προσωπική ενασχόληση με το αντικείμενο ενδιαφέροντος και η προσωπική μελέτη (Μπουρουτζή, 2015). Πρόκειται, δηλαδή, για τη μελέτη και την εντύπωση πάνω στην ελληνόγλωσση και ξενόγλωσση βιβλιογραφία αλλά και την επαφή με έργα, δημιουργίες και καινοτομίες συναδέλφων-εκπαιδευτικών. Ιδιαίτερα η προσωπική μελέτη και εξέλιξη οδηγεί τον εκπαιδευτικό στο να αναστοχαστεί τις εκπαιδευτικές αξίες, τις θεωρίες μάθησης και τις βασικές αρχές που αξιοποιεί στην εκπαιδευτική πράξη (Καραγιώργη & Συμεού, 2005; Βούλγαρη & Κουτρούμπα, 2020).

Αναφερόμενοι σε μια επιμόρφωση με μορφή σεμιναρίου, επιμορφωτικού προγράμματος ή μαθήματος, που πραγματοποιείται οργανωμένα από κάποιον φορέα προς τον εκπαιδευτικό, θα πρέπει να προσδιοριστούν ορισμένα κριτήρια για τον πλήρη προσδιορισμό του χαρακτήρα της επιμόρφωσης. Έτσι, η επιμόρφωση – ανάλογα με τον βαθμό συμμετοχής των εκπαιδευομένων – μπορεί να χαρακτηριστεί ως ετεροκαθοριζόμενη, συμμετοχική ή ως έρευνα δράσης (Κανδρής, 2021). Ακόμα, σε σχέση με το χρονικό διάστημα, στο οποίο πραγματοποιείται, η επιμόρφωση μπορεί να είναι μία εισαγωγική επιμόρφωση, μία επιμόρφωση νεοδιόριστων εκπαιδευτικών ή μια συνεχιζόμενη εκπαίδευση.

Μια επιμόρφωση μπορεί – εκτός από δια ζώσης – να είναι, ως προς τη μέθοδό της, μικτή ή αμιγώς εξ αποστάσεως (Κεσκινίδου & Παπαδημητρίου, 2022). Ανάλογα με το πλαίσιο, η επιμόρφωση είτε είναι υποχρεωτική είτε προαιρετική και πραγματοποιείται είτε εντός του σχολικού πλαισίου είτε εκτός, ανάλογα με τις εκάστοτε συνθήκες. Όσον αφορά τη χρονική διάρκειά της, η επιμόρφωση μπορεί να είναι βραχείας, μέσης ή μακράς διάρκειας (Κεσκινίδου & Παπαδημητρίου, 2022). Συσχετιστικά με τη συχνότητα της επανάληψής της, η επιμόρφωση συμβαίνει εφάπαξ ή περιοδικά. Τέλος, οι μέθοδοι επιμόρφωσης ποικίλουν και λαμβάνουν τη μορφή διάλεξης, συμμετοχικής μάθησης ή διερευνητικού προγράμματος (Κανδρής, 2021).

2.2.3. Η έννοια της εκπαιδευτικής ανάγκης

Οι εκπαιδευτικές ανάγκες κάθε εκπαιδευτικού χωρίζονται σε δύο κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία αφορά την επιμόρφωσή του, ενώ η δεύτερη αφορά την ανάπτυξή του ίδιου ως ατόμου. Η πρώτη κατηγορία εκπαιδευτικών αναγκών αφορά την κατάρτιση σε ζητήματα του επαγγέλματος, δηλαδή σε ζητήματα παιδαγωγικής και διδακτικής κατάρτισης. Οι εκπαιδευτικοί ουσιαστικά χρειάζονται εκπαίδευση πάνω στο γνωστικό τους αντικείμενο και στην διδακτική μεθοδολογία που ακολουθούν. Επίσης, η ψυχοπαιδαγωγική κατάρτιση αλλά και η κοινωνιολογική ευαισθητοποίησή τους αποτελούν δύο εξίσου σημαντικές πτυχές της επιμόρφωσης που χρειάζονται (Κανδρής, 2021).

Χαρακτηριστικό είναι πως οι εκπαιδευτικές ανάγκες για επιμόρφωση ποικίλουν από άτομο σε άτομο χωρίς να ευθύνεται αποκλειστικά η βαθμίδα εκπαίδευσης ή η ειδικότητα των εκπαιδευτικών. Σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν η προσωπικότητα κάθε εκπαιδευτικού και οι εκπαιδευτικές του εμπειρίες.

Στο σύνολό τους οι επιμορφωτικές και αναπτυξιακές ανάγκες των εκπαιδευτικών χωρίζονται σε δύο κατηγορίες ανάλογα με την οπτική γωνία από την οποία είναι ιδωμένες. Αρχικά, υπάρχει η αντικειμενική διάσταση κατά την οποία ο εκπαιδευτικός χρειάζεται επιμόρφωση λόγο νόμων ή διατάξεων που βρίσκονται σε ισχύ. Αλλαγές στα αναλυτικά προγράμματα ή στα σχολικά βιβλία οδηγούν τους εκπαιδευτικούς σε πρωτόγνωρες συνθήκες τις οποίες θα πρέπει να αντιμετωπίσουν αξιοποιώντας το εργαλείο της επιμόρφωσης. Από την άλλη πλευρά υπάρχει η υποκειμενική διάσταση κατά την οποία ο κάθε εκπαιδευτικός αναλύει και ερμηνεύει τις εκπαιδευτικές του ανάγκες με βάση το πώς ο ίδιος αντιλαμβάνεται τον εαυτό του εντός του επαγγέλματός του. Συνεπώς, ο εκπαιδευτικός πολλές φορές είναι πιθανό να αντιληφθεί ότι υστερεί σε κάποιες συγκεκριμένες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες που απαιτούνται για την επαγγελματική του εξέλιξη (Κανδρής, 2021; Παπαγεωργίου, 2022).

2.2.4. Η έννοια της επαγγελματικής ανάπτυξης και η σχέση της με την εξΑΕ

Σύμφωνα με τον Βασιλόπουλο (2008), η επαγγελματική ανάπτυξη είναι η πρόοδος που πραγματοποιείται μέσω μεθόδων και δραστηριοτήτων που αξιοποιούνται με στόχο τη βελτίωση των γνώσεων, των στάσεων και των ικανοτήτων των εκπαιδευτικών. Η έννοια της επαγγελματικής ανάπτυξης συνδέεται στενά με την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης,

τον αναστοχασμό και την ετοιμότητα για ανταπόκριση σε νέες προκλήσεις (Καραγγέλου & Κουτούζης, 2022· Τζοβλά, 2017).

Επιπρόσθετα, η επαγγελματική ανάπτυξη είναι άμεσα συνδεδεμένη με την προσωπική ικανοποίηση που λαμβάνει κάθε εκπαιδευτικός, καθώς χάρη σε αυτήν λειτουργεί αποτελεσματικότερα, εφόσον διακατέχεται από θετικά συναισθήματα (Γκάτζουλας & Μανούσου, 2015). Η επαγγελματική ανάπτυξη είναι ένας όρος με διττή διάσταση. Από τη μία πλευρά, αναφέρεται στην επαγγελματική σταδιοδρομία του εκπαιδευτικού και, από την άλλη, στην προσωπική του ανάπτυξη (Voulgari & Koutroumpa, 2020).

Δεδομένου ότι οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί προέρχονται από το συμβατικό εκπαιδευτικό σύστημα ή έχουν περισσότερη διδακτική εμπειρία σε αυτό, προτού προχωρήσουν στην εξΑΕ, η επαγγελματική ανάπτυξη κρίνεται απαραίτητη (Mensah et al., 2015). Οι στάσεις, οι γνώσεις και οι δεξιότητες των εκπαιδευτικών της εξΑΕ θα πρέπει απαραίτητα να εμπλουτιστούν δεδομένου ότι οι περιστάσεις διδασκαλίας και μάθησης αλλάζουν, όπως αλλάζουν και οι ανάγκες των εκπαιδευομένων. Σύμφωνα με τους Perraton & Creed (1999, όπως αναφ. στον Pulist, 2017), στην εξΑΕ κάποιοι από τους τομείς στους οποίους κρίνεται απαραίτητη η επαγγελματική ανάπτυξη των διδασκόντων είναι, για παράδειγμα, η ανάπτυξη υλικού με στόχο την αυτομάθηση, οι καλές πρακτικές συγγραφής και η παιδαγωγική που αξιοποιείται σε εξ αποστάσεως περιβάλλοντα μάθησης.

2.2.5. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών κατά τη διάρκεια της πανδημίας σε ζητήματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Για πρώτη φορά στην Ελλάδα πραγματοποιείται μία σειρά από επιμορφώσεις για τους εκπαιδευτικούς του συμβατικού συστήματος εκπαίδευσης με στόχο να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες της κατεπείγουσας εξ αποστάσεως διδασκαλίας στην εποχή του κορονοϊού.

Σύμφωνα με το άρθρο των Μανούσου κ.ά. (2021), την περίοδο της πανδημίας πραγματοποιήθηκε μία σειρά από προτάσεις και πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της UNESCO για ψηφιακά εκπαιδευτικά εργαλεία και ΕΥ προς του εκπαιδευτικούς του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Επίσης, στην ίδια έρευνα παρουσιάζονται τα σεμινάρια, τα Ανοιχτά Μαζικά Διαδικτυακά Μαθήματα (ΜΑΔΜ/MOOCs) και τα συνέδρια που πραγματοποιήθηκαν την περίοδο της πανδημίας. Από την παραπάνω μελέτη συμπεραίνεται πως η επιμόρφωση των διδασκόντων περιορίστηκε στα θεωρητικά στοιχεία

της εξΑΕ και στον τρόπο χρήσης των εκπαιδευτικών πλατφορμών και εργαλείων, που παρείχε το Υπουργείο Παιδείας στα δημόσια σχολεία, όπως το e-class.

Οι διδάσκοντες του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος στην αρχή της πανδημίας περιορίστηκαν στη χρήση ήδη γνωστών τεχνολογιών, όπως το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, εξαιτίας του περιορισμένου χρόνου, που είχαν στη διάθεσή τους, αλλά και εξαιτίας του αισθήματος αβεβαιότητας, που κυριαρχούσε. Σημαντικό είναι πως οι εκπαιδευτικοί αξιοποίησαν και νέες γνώσεις τις οποίες αποκόμισαν από συζητήσεις με συναδέλφους ή διαδικτυακές κοινότητες μάθησης και πρακτικής (Λιοναράκης κ.ά., 2020).

Η πρωτοβουλία του Υ.ΠΑΙ.Θ., του Ι.Ε.Π. και του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, δηλαδή το Μαζικό Ανοικτό Διαδικτυακό Μάθημα που σχεδίασαν και υλοποίησαν, έδωσε στους εκπαιδευτικούς την ευκαιρία να αποκτήσουν γνώσεις για το θεωρητικό πλαίσιο της εξΑΕ, την προστασία των προσωπικών δεδομένων, την ανάπτυξη και την αξιοποίηση του εκπαιδευτικού υλικού, τα ψηφιακά περιβάλλοντα και την ανατροφοδότηση και αξιολόγηση των εκπαιδευομένων.

Η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών κατά τη διάρκεια της πανδημίας στηρίχθηκε, επίσης, στις άτυπες ομάδες συνεργασίας και στην αυτοκατευθυνόμενη μάθηση (Καραγγέλου & Κουτούζη, 2022). Λόγω της έλλειψης των απαραίτητων γνώσεων οι πλατφόρμες και τα εργαλεία που προτάθηκαν στο πλαίσιο της εξΑΣΕ κατέληξαν δυσλειτουργικά.

Η ουσιώδης στήριξη μεταξύ των εκπαιδευτικών, η συνεργασία, ο αναστοχασμός και η κριτική συνέβαλαν σημαντικά στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Η ίδια η εμπειρία της εξΑΕ ουσιαστικά ώθησε τους εκπαιδευτικούς να εξελιχθούν περαιτέρω. Ένα από τα σημαντικότερα αποτελέσματα της έρευνας των Καραγγέλου & Κουτούζη (2022) είναι πως οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν την εξΑΣΕ ως κάτι το οποίο αναπτύσσεται κυρίως συμπληρωματικά προς τη συμβατική εκπαίδευση παρέχοντας, όμως, ελκυστικά μέσα για διδασκαλία και μάθηση.

Αξιοσημείωτο είναι ότι στη μελέτη των Xanthoroulou και Svarna (2022) ως κεντρικός τρόπος επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευομένων στο πλαίσιο της έκτακτης εξΑΣΕ παρουσιάζεται η αυτοκατευθυνόμενη μάθηση. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας οι

εκπαιδευτικοί έλαβαν νέους ρόλους. Επειδή οι εκπαιδευτικοί ανήκουν στη σφαίρα της εκπαίδευσης ενηλίκων η χειραφέτηση και η αυτονομία αποτελούν δύο βασικά στοιχεία που οδηγούν με μεγάλη αποτελεσματικότητα στην ανάπτυξη κριτικής ικανότητας και σε προσωπική ικανοποίηση. Η αυτοκατευθυνόμενη μάθηση είναι ένα είδος μάθησης το οποίο ενισχύεται μέσα από την ανταλλαγή ιδεών και ανησυχιών ανάμεσα σε συναδέλφους.

Καταληκτικά, τα παραπάνω εξεταζόμενα άρθρα συμφωνούν στο ότι η σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποτέλεσε μία λύση έκτακτης ανάγκης. Ουσιώδες είναι το γεγονός ότι οι άτυπες κοινότητες μάθησης και η συνεργασία ανάμεσα στους διδάσκοντες συνέβαλαν αποτελεσματικά τόσο στην εξέλιξη των ίδιων όσο και στη βελτίωση του μαθήματός τους. Η επιμόρφωση σε επίπεδο θεωρίας και τεχνογνωσίας στην εξΑΕ είναι εξίσου σημαντική. Μία κοινή επισήμανση των άρθρων, τέλος, είναι πως αρχικά οι εκπαιδευόμενοι βασίστηκαν σε προϋπάρχουσες γνώσεις και δεξιότητες γύρω από την τεχνολογία τις οποίες μετέπειτα εμπλούτισαν.

2.2.6. Η ανάγκη των εκπαιδευτικών για επιμόρφωση στη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού

Σύμφωνα με την Villegas-Reimers (2003), οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να είναι γνώστες του αναλυτικού προγράμματος και του εκπαιδευτικού υλικού με το οποίο καλούνται να διδάξουν. Μάλιστα, κρίνεται απαραίτητη η απόκτηση δεξιοτήτων δημιουργίας νέου υλικού. Οι εκπαιδευτικοί είναι χρήσιμο να γνωρίζουν τεχνικές και εργαλεία για τον σχεδιασμό και τη διατήρηση μαθησιακών περιβαλλόντων, όπως Συστήματα Διαχείρισης Μάθησης, που φιλοξενούν το υλικό και προάγουν τη συνεργασία ανάμεσα στους εκπαιδευόμενους (Villegas-Reimers, 2003).

Αξιοσημείωτο είναι πως κατά τη διάρκεια της πανδημίας του κορονοϊού οι εκπαιδευτικοί στη χώρα μας αναγκάστηκαν να ψηφιοποιήσουν το εκπαιδευτικό τους υλικό ή και να δημιουργήσουν υλικό αποκλειστικά για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, που είχε μορφή κατεπείγουσες διδασκαλίας, χωρίς προηγούμενη γνώση και επιμόρφωση (Lionarakis et al., 2020). Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, χαρακτηριστικό είναι πως για να βοηθηθούν οι εκπαιδευτικοί δημιουργήθηκε με πρωτοβουλία του Ε.Α.Π., του Ι.Ε.Π. και του ΥΠΠΕΘ ένα ασύγχρονο μάθημα που χωρίστηκε σε 7 θεματικές ενότητες εκ των οποίων η τρίτη είχε τον

τίτλο «ΕΥ στη Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: προδιαγραφές, ανάπτυξη και αξιοποίηση».

Ο Klenner (2014) μεταξύ άλλων αναφέρει πως ο εκπαιδευτικός που αναπτύσσει το εκπαιδευτικό του υλικό θα πρέπει να γνωρίζει ποιο μέσο θα επιλέξει για να παρέχει το υλικό του. Επομένως, οι εκπαιδευτικοί που δημιουργούν ΕΥ οφείλουν να έχουν γνώσεις σχετικά με τα μέσα και τις τεχνολογίες. Στην ίδια έρευνα αναφέρεται πως οι εκπαιδευτικοί που δημιουργούν ΕΥ για την εξΑΕ καλό είναι να γνωρίζουν να χρησιμοποιούν τα διαθέσιμα συγγραφικά εργαλεία, όπως τα Microsoft Office, αλλά και τις διαθέσιμες πηγές υλικού.

Παράλληλα, τα εργαλεία που επιτυγχάνουν τη δέσμευση του μαθητευόμενου και την εξατομικευμένη προσέγγισή του μέσα από το ΕΥ παρέχουν μεγάλο ποσοστό επιτυχίας στη μαθησιακή διαδικασία (Dostál et al., 2012). Όπως θα επισημανθεί και στο επόμενο κεφάλαιο, το ΕΥ στην εξΑΕ κατέχει εξέχουσα θέση, για αυτό και οι εκπαιδευτικοί που το δημιουργούν καλό είναι να γνωρίζουν από ποια συστατικά στοιχεία πρέπει να αποτελείται και ποιες πληροφορίες προς τους μαθητευόμενους πρέπει κάθε φορά να δίνονται.

Για παράδειγμα, σύμφωνα με τους Μανούσου κ.ά. (2020), ένα ΕΥ για την εξΑΕ πρέπει να συμπεριλαμβάνει τη διατύπωση στόχων και προσδοκώμενων αποτελεσμάτων στην αρχή κάθε ενότητας, ώστε ο εκπαιδευόμενος να ενημερώνεται για το τι αναμένεται να μάθει. Επίσης, το υλικό της εξΑΕ χρειάζεται ενδιάμεσα επεξηγηματικά κείμενα. Τα παραπάνω στοιχεία μπορεί σε ένα υλικό της δια ζώσης να μην χρειάζονται, διότι καλύπτονται από την άμεση επαφή του εκπαιδευτικού με τον εκπαιδευόμενο.

Δεδομένων όλων των παραπάνω στοιχείων, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών αναφορικά με τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού για την εξΑΕ αποτελεί επιτακτική ανάγκη που πρέπει να καλυφθεί άμεσα.

2.3. Το εκπαιδευτικό υλικό

2.3.1. Η έννοια του εκπαιδευτικού υλικού

Ως εκπαιδευτικό υλικό ορίζεται οτιδήποτε αξιοποιεί ο εκπαιδευτικός για να πετύχει τους εκάστοτε διδακτικούς στόχους κατά τη διαδικασία της διδασκαλίας (Φλογαΐτη, 2003·

Χαλκιά, 2004). Το ΕΥ μπορεί να έχει πολλές και διαφορετικές μορφές, όπως φωτογραφία, εικόνα, φύλλο εργασίας, βιβλίο με ασκήσεις, πολυμεσικό υλικό, παιχνίδια κ.ά. Γενικότερα, το ΕΥ είναι οτιδήποτε μπορεί να παραχθεί μετά από έγκριση θεσμοθετημένων εκπαιδευτικών φορέων, από ιδιωτικούς εκπαιδευτικούς και μη φορείς, αλλά και από τον ίδιο τον εκπαιδευτικό ο οποίος διδάσκει το μάθημά του σε αλληλεπίδραση με τους μαθητές του (Χαλκιά, 2004).

Μάλιστα, σε μία τάξη το ΕΥ μπορεί να χωριστεί σε δύο κατηγορίες, σύμφωνα με την Σκουμπουρδή (2012). Η πρώτη κατηγορία αφορά το υλικό που υπάρχει στην καθημερινότητά μας, όπως για παράδειγμα το ανθρώπινο σώμα και τα παιχνίδια. Πρόκειται για την κατηγορία υλικού που δεν χρειάζεται κατασκευή από τον εκπαιδευτικό και ονομάζεται «υφιστάμενο». Στη δεύτερη κατηγορία ανήκει το λεγόμενο «εκπαιδευτικό» υλικό το οποίο είναι κατασκευασμένο με σκοπό να εξυπηρετήσει συγκεκριμένους μαθησιακούς στόχους (Σκουμπουρδή, 2012). Σημαντικό είναι ότι ΕΥ μπορεί να αποτελέσει ακόμα και το δημιούργημα των ίδιων των μαθητών, όπως μία εργασία ή ένα παραδοτέο σε μια δραστηριότητα (Σκουμπουρδή & Σκουμιός, 2016).

Στη χώρα μας, συνήθως, ΕΥ παράγει το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής και του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων. Επίσης, ΕΥ – αποκλειστικά για ειδικούς μαθητικούς πληθυσμούς– παράγουν διάφορα ερευνητικά εκπαιδευτικά προγράμματα με πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της Βουλής των Ελλήνων ή του Υπουργείου Πολιτισμού. Έγκυρο ΕΥ μπορούν να δημιουργήσουν και μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί, όπως διάφορες περιβαλλοντικές οργανώσεις. ΕΥ για όλες τις βαθμίδες δημιουργείται από τα πανεπιστήμια αλλά και από ιδιωτικές εκπαιδευτικές και μη εταιρείες. Τέλος, ο ίδιος ο εκπαιδευτικός μπορεί να προχωρήσει στη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού για τη δική του τάξη στον δημόσιο ή στον ιδιωτικό τομέα (Χαλκιά, 2004).

Για τη δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού θα πρέπει να αντληθεί υλικό από τυπικές και άτυπες πηγές γνώσης. Οι δημιουργοί του υλικού έχουν στη διάθεσή τους εξωσχολικά βιβλία, που προάγουν την επιστημονική γνώση, αλλά και αποσπάσματα από επιστημονικά άρθρα, παρουσιάσεις, εκπομπές και ντοκιμαντέρ. Συγχρόνως, υπάρχουν και οι διαδικτυακοί τόποι πανεπιστημίων, εκπαιδευτικών ενώσεων και οργανώσεων που παρέχουν πληθώρα υλικού προς αξιοποίηση από τους εκπαιδευτικούς (Χαλκιά, 2004).

Για τον σχεδιασμό αλλά και για την επιλογή υλικού από έντυπες ή ηλεκτρονικές πηγές υπάρχουν ορισμένα κριτήρια. Σίγουρα, το ΕΥ που σχεδιάζεται και δίνεται στους μαθητευόμενους θα πρέπει να συμβαδίζει με την επιστημονική και κοινώς αποδεκτή γνώση. Συγχρόνως, θα πρέπει να είναι γραμμένο και σχεδιασμένο σύμφωνα με την ηλικία και τις γνώσεις των μαθητευόμενων, αλλά και να παραπέμπει σε στοιχεία που συνδέονται άμεσα με την καθημερινή ζωή και την εμπειρία των ίδιων. Ακόμα, το ΕΥ θα πρέπει να είναι συμβατό με τους στόχους του εκάστοτε αναλυτικού προγράμματος και να είναι φιλικό και ενδιαφέρον προς τους μαθητές (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2003).

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι ο εκπαιδευτικός μπορεί να σχεδιάσει και να δημιουργήσει το δικό του ΕΥ μετασχηματίζοντας και συνθέτοντας υλικό από διαφορετικές πηγές. Ο εκπαιδευτικός δημιουργός αρχικά μπορεί να μετασχηματίσει ήδη υπάρχον υλικό από διάφορες πηγές και να αλλάξει όσα στοιχεία κρίνει ότι πρέπει να μεταβληθούν. Έπειτα, μπορεί να συνθέσει το ΕΥ που έχει συλλέξει και να δημιουργήσει το δικό του νέο ΕΥ (Χαλκιά, 2004). Για παράδειγμα, ένας εκπαιδευτικός που διδάσκει τα φιλολογικά μαθήματα στο Λύκειο μπορεί να αντλήσει τη θεωρία από την σχολική γραμματική, τα απαραίτητα γραφικά από το Φωτόδεντρο και διάφορες δραστηριότητες κι ασκήσεις από εξωσχολικά εγχειρίδια ή βοηθήματα.

2.3.2. Η σημασία του εκπαιδευτικού υλικού για την εξΑΕ

Καθώς περνούν τα χρόνια, στην εξΑΕ παρατηρείται στροφή του ενδιαφέροντος της επιστημονικής έρευνας από την αλληλεπίδραση μεταξύ διδάσκοντα και διδασκόμενου στην αλληλεπίδραση μεταξύ διδασκόμενου και εκπαιδευτικού υλικού.

Επειδή στην εξΑΕ ο εκπαιδευτικός δεν βρίσκεται συνεχώς παρόν στη μαθησιακή διαδικασία των εκπαιδευομένων και η επικοινωνία μεταξύ των εμπλεκομένων μπορεί να είναι περιορισμένη, το ΕΥ λαμβάνει ένα μεγάλο τμήμα του ρόλου του εκπαιδευτικού. Για τον παραπάνω λόγο το ΕΥ πρέπει να ενημερώνει τους μαθητευόμενους τι πρέπει να κάνουν, γιατί να το κάνουν, πότε πρέπει να το κάνουν, πώς να το κάνουν και αν το έκαναν σωστά (Λιοναράκης, 2001).

Μάλιστα, ο θεωρητικός της εξΑΕ Holmberg παρουσίασε στην επιστημονική κοινότητα τη θεωρία του, την «Καθοδηγούμενη Διδακτική Συνδιάλεξη», σύμφωνα με την οποία ο μαθητευόμενος εκφράζει τις απόψεις και τις ιδέες του και, στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός

τον καθοδηγεί, ώστε να τις αναπτύξει, να τις διορθώσει και να τις επαναπροσδιορίσει. Ο ίδιος τόνισε ότι αυτή η σχέση αλληλεπίδρασης πρέπει να μετατεθεί μεταξύ εκπαιδευόμενου και διδακτικού υλικού. Ουσιαστικά, το διδακτικό υλικό πρέπει να λάβει – κατά μία έννοια – το ρόλο του εκπαιδευτή προκαλώντας τον εκπαιδευόμενο να εξελιχθεί και να μάθει (Χαρτοφύλακα, 2010).

Συνεπώς, στην εξΑΕ στόχος του εκπαιδευτικού υλικού είναι να προσελκύει το ενδιαφέρον του εκπαιδευόμενου, να τον καθοδηγεί, να του θέτει ερωτήματα, να του δίνει ανατροφοδότηση, να του εξηγεί ό,τι χρειάζεται και να του προσφέρει ευκαιρίες αυτοαξιολόγησης και ελέγχου των γνώσεών του.

2.3.3. Τα χαρακτηριστικά του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού

Το ΕΥ της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης δεν είναι ένα υλικό το οποίο απλά μεταφέρει τη μάθηση και παρουσιάζει την ύλη. Η φιλοσοφία γύρω από τον σχεδιασμό του εκπαιδευτικού υλικού σχετίζεται με το ότι η μάθηση είναι αποτέλεσμα μιας ολόκληρης διαδικασίας, η οποία αποκαλύπτεται από τον ενδιαφερόμενο, δηλαδή τον εκπαιδευόμενο, μέσα από συγκεκριμένες πρακτικές και μεθόδους. Το ΕΥ στην εξΑΕ είναι ο «δάσκαλος» που μαθαίνει στον εκπαιδευόμενο «πώς να μαθαίνει» (Χαρτοφύλακα, 2010) ή διαφορετικά «ένας οργανωμένος μηχανισμός ενεργής εμπλοκής» του εκπαιδευόμενου στη μάθησή του (Παπανδρέου, 2017).

Για παράδειγμα, σύμφωνα με την τυπολογία των West-Λιοναράκη, τα επικείμενα που διαθέτουν επεξηγηματικό και υποστηρικτικό χαρακτήρα, περιλαμβάνουν τυχόν λεξιλόγιο ή γλωσσάρι, ορισμούς, διασαφηνίσεις και συνδέσεις-κρίκους. Γίνεται, λοιπόν, αντιληπτό ότι, όταν ο εκπαιδευόμενος μελετά στο δικό του χώρο και στον δικό του ρυθμό, χρειάζεται να έχει μπροστά του σημασίες όρων της επιστήμης που μελετά ή διασαφηνίσεις ορισμών με τους οποίους έρχεται σε επαφή για πρώτη φορά.

Επιπροσθέτως, το εξ αποστάσεως ΕΥ πρέπει να είναι αυτόνομο, διότι αξιοποιείται για να λειτουργήσει αποτελεσματικά δίχως την παρουσία του εκπαιδευτικού. Συνεπώς, σύμφωνα και με το παράδειγμα της προηγούμενης παραγράφου, είναι σημαντικό να υπάρχει μέριμνα εντός του εκπαιδευτικού υλικού για επεξήγηση δύσκολων εννοιών, δραστηριότητες και

ευκαιρίες αυτοαξιολόγησης, συνόψεις και ευκαιρίες για δημιουργία γόνιμου διαλόγου ανάμεσα στον εκπαιδευόμενο και το ΕΥ (Μανούσου κ.ά., 2020).

Άλλο ένα σημαντικό χαρακτηριστικό του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού είναι ότι απαιτεί συνεχή ανανέωση και επικαιροποίηση, διότι στο πλαίσió του πρέπει να εντάσσονται σημαντικές εξελίξεις και αλλαγές που πραγματοποιούνται πιθανότατα εντός των περιβαλλόντων μέσα στα οποία ο μαθητευόμενος μαθαίνει (Χαρτοφύλακα, 2010).

Σε επίπεδο σχεδιασμού και δομής του εξ αποστάσεως ΕΥ θα πρέπει να διαθέτει διακριτά μέρη στο εσωτερικό του και απλό και κατανοητό λεξιλόγιο για τους χρήστες του. Επίσης, ανεξαιρέτως της μορφής που μπορεί να λάβει, απαραίτητη είναι η δήλωση των εκπαιδευτικών στόχων και των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων. Ο εκπαιδευόμενος με το που λάβει στα χέρια του το ΕΥ θα πρέπει να είναι γνώστης του τι πρόκειται να μάθει. Παρομοίως, στο τέλος της διαδικασίας θα πρέπει να μπορεί να ελέγξει τι μπορεί να πραγματοποιήσει με όλα όσα έμαθε (Μανούσου κ.ά., 2020).

Για τη διατύπωση διδακτικών στόχων έχουν αναπτυχθεί αρκετές θεωρίες μεταξύ των οποίων και η ταξινομία των Bloom και Krathwohl που βρίσκει μεγάλη απήχηση και συνδυάζεται με την ταξινόμηση εκπαιδευτικού υλικού, που στηρίζεται στο ποιοτικό κριτήριο της πολυμορφικότητας, των West-Λιοναράκη (Κουτσούμπα & Γκιόσος, 2003).

Μετά τους σαφείς στόχους το βασικό κείμενο θα πρέπει να συνοδεύουν συνδεδετικά και επεξηγηματικά κείμενα, όπως οι συνόψεις ή τα κείμενα «γέφυρες» που επεξηγούν δυσνόητα σημεία. Όσο ο εκπαιδευόμενος μελετά, κατανοεί και μαθαίνει τόσο περισσότερο χρειάζεται την ευκαιρία για αυτοαξιολόγηση αλλά και ανατροφοδότηση (Μανούσου κ.ά., 2020). Γι' αυτό και χρειάζονται δραστηριότητες αξιολόγησης, παιχνίδια, σενάρια αλλά και κάποιο τελικό κριτήριο ή παραδοτέο με ποικιλία ερωτήσεων για τον έλεγχο της επίδοσης του εκπαιδευόμενου.

Εξίσου σημαντικά είναι και τα μη γλωσσικά στοιχεία με τα οποία μπορεί ο δημιουργός ή εκπαιδευτικός μπορεί να περιβάλει και να συμπληρώσει το εκπαιδευτικό του υλικό. Πρόκειται, δηλαδή για στοιχεία που κάνουν πιο κατανοητό το βασικό ΕΥ στον αναγνώστη, όπως φωτογραφίες, εικόνες, οπτικοακουστικά μέσα και γραφικές παραστάσεις.

Για τη διευκόλυνση του εκπαιδευόμενου απαραίτητες είναι οι πληροφορίες για την ίδια τη διαδικασία μελέτης του. Ο εκπαιδευόμενος πρέπει εξ αρχής να διαθέτει πληροφορίες για τη μελέτη του, οι οποίες μπορούν να βρίσκονται είτε εντός του βασικού κειμένου μελέτης είτε σε κάποιο συμπληρωματικό κείμενο. Οι πληροφορίες αυτές μπορεί να περιλαμβάνουν το πόσο χρόνο θα χρειαστεί να μελετήσει κάτι ή να ολοκληρώσει μία δραστηριότητα, από ποιες πηγές μπορεί να αντλήσει υλικό και σε ποιες μπορεί να τρέξει και με ποια σειρά πρέπει να μελετήσει το υλικό που του δίνεται (Μανούσου κ.ά., 2020).

2.3.4. Αρχές σχεδιασμού εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού

Σύμφωνα με τους Σπανακά & Λιοναράκη (2017), υπάρχουν επτά βασικές αρχές δημιουργίας εκπαιδευτικού υλικού, που μπορούν να εφαρμοστούν κυρίως στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, αλλά και αλλού. Πρώτα-πρώτα απαιτούνται σαφείς και μετρήσιμοι διδακτικοί στόχοι. Επομένως, ο εκπαιδευτικός και δημιουργός του εκπαιδευτικού υλικού θα πρέπει να προσδιορίσει τι είναι σημαντικό να διδάξει, ποιες δεξιότητες επιθυμεί οι μαθητές του να αναπτύξουν και τι στάσεις να διαμορφώσουν.

Η δεύτερη αρχή δημιουργίας εκπαιδευτικού υλικού αναφέρει ότι όλα τα κείμενα θα πρέπει να είναι γραμμένα σε μορφή προφορικού λόγου και, συγκεκριμένα, σε μορφή διαλόγου με τους αναγνώστες και τους χρήστες του. Στόχος του δημιουργού είναι η σαφήνεια και η κατανόηση. Παράλληλα, κατά τη δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού θα πρέπει να στοχεύεται η ανακάλυψη της μάθησης από τους ίδιους τους μαθητεύμενους. Επομένως, το ΕΥ, σύμφωνα με την τρίτη αρχή, δεν θα πρέπει να είναι γραμμικό και αυστηρά καθοδηγητικό (Σπανακά & Λιοναράκης, 2017).

Η τέταρτη αρχή των Σπανακά και Λιοναράκη (2017) επισημαίνει ότι το ΕΥ θα πρέπει συνεχώς να αναφέρει τις δεξιότητες που αναπτύσσουν, ή επιδιώκεται να αναπτύξουν, οι εκπαιδευόμενοι για να είναι ενήμεροι. Η επόμενη αρχή τονίζει ότι στο ΕΥ πρέπει να επισημανθούν ακόμα και τα στοιχεία τα οποία θεωρούνται ότι είναι αυτονόητα, άλλα οι εκπαιδευόμενοι τελικά μπορεί να μη γνωρίζουν.

Ακόμα, σύμφωνα με τους ίδιους, θα πρέπει να αιτιολογείται κάθε επιλογή πηγών στοχευμένα και να υπάρχουν κείμενα γέφυρες εντός του εκπαιδευτικού υλικού που να συνδέουν στοιχεία και μέρη μεταξύ τους για να υπάρχει μία ροή. Καταληκτικά, για τις

αφηρημένες έννοιες θα πρέπει να υπάρχει οπτικοποίηση για να είναι απολύτως εύληπτες από τους χρήστες του υλικού.

Ο Holmberg, ασχολούμενος με την εξΑΕ, διατύπωσε κάποιες βασικές αρχές που – κατά την άποψή του – θα πρέπει να χαρακτηρίζουν τη δημιουργία και την ανάπτυξη του εκπαιδευτικού υλικού. Ξεκίνησε αναφέροντας ότι είναι απαραίτητη η χρήση της καθομιλουμένης γλώσσας, η ευανάγνωστη γραφή και η μέτρια πυκνότητα των πληροφοριών. Με την παραπάνω αρχή ταιριάζει, επίσης, το φιλικό και προσωπικό ύφος (Γκιόσος & Κουτσούμπα, 2005).

Στο πλαίσιο του κατανοητού και εύληπτου λόγου προσθέτει την ανάγκη ύπαρξης αιτιολογημένων συμβούλων και προτροπών προς τον εκπαιδευόμενο για το τι πρέπει να κάνει και τι όχι. Κατά τον Holmberg, το ΕΥ θα πρέπει να προκαλεί τον χρήστη του για ανταλλαγή απόψεων και κρίσεων. Αξιοσημείωτο είναι πως στις αρχές του αναφέρει πως είναι απαραίτητη η συναισθηματική εμπλοκή του εκπαιδευόμενου για να αναπτύξει το προσωπικό του ενδιαφέρον σε σχέση με τα θέματα που πραγματεύεται το ΕΥ. Τέλος, τονίζει ότι θα πρέπει να υπάρχει σαφής οριοθέτηση σε περίπτωση αλλαγής θέματος στα τμήματα του υλικού (Γκιόσος & Κουτσούμπα, 2005).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι αρχές σχεδιασμού εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού της Μena. Η Μena υποστηρίζει ότι μέσα στο ΕΥ θα πρέπει να υπάρχει αναφορά σε διαφορετικές πηγές πληροφοριών, οι οποίες συζητούνται κριτικά. Αξιοσημείωτο είναι, ακόμα, ότι στο υλικό για την εξΑΕ καλό είναι να υπάρχουν οι απόψεις των ίδιων των εκπαιδευομένων για να αναπτύσσονται ευκαιρίες επικοινωνίας ανάμεσα σε εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενους με στόχο την ανατροφοδότηση. Ο εκπαιδευόμενος κατά τη διάρκεια σχεδιασμού του εκπαιδευτικού υλικού για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση θα πρέπει να θεωρείται από τον εκπαιδευτή ως μέλος μιας κοινωνικής ομάδας με συγκεκριμένες ανάγκες και προσδοκίες. Και, τέλος, ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίνεται στην παραγωγή δραστηριοτήτων με στόχο την ανάπτυξη αυτόνομης κριτικής από τον μαθητή και όχι την αναπαραγωγή στείρων ιδεών (Γκιόσος & Κουτσούμπα, 2005).

Σε συνέχεια όλων των παραπάνω, και λαμβάνοντας υπόψιν πολλές παραμέτρους για το πώς πρέπει να διενεργείται το μάθημα στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση και ποιος είναι ο ρόλος του υλικού για αυτή, ο West και στη συνέχεια ο Λιοναράκης δημιούργησαν μία τυπολογία

αναφορικά με τις μορφές που μπορεί να λαμβάνει το υλικό για την εξΑΕ. Χώρισαν την τυπολογία τους σε τρεις δέσμες εκ των οποίων η καθεμία διαθέτει ορισμένες κατηγορίες υλικού. Η πρώτη δέσμη περιλαμβάνει το κείμενο, δηλαδή τον κύριο κορμό του εκπαιδευτικού υλικού, τα προκείμενα, δηλαδή τα στοιχεία που εισάγουν στη λογική και στη δομή του βασικού κειμένου (π.χ. περιεχόμενα, τίτλοι, ενότητες, κεφάλαια, λέξεις κλειδιά κ.ά.) και τα μετακείμενα, δηλαδή τα στοιχεία του εκπαιδευτικού υλικού που ελέγχουν τη μάθηση (π.χ. συνόψεις, παραρτήματα, βιβλιογραφία, περιλήψεις, παραπομπές κ.ά.)

Στη δεύτερη δέσμη της τυπολογίας West - Λιοναράκη υπάρχουν τα διακείμενα, δηλαδή τα σημεία του εκπαιδευτικού υλικού που συνδέουν την πληροφορία με την προηγούμενη γνώση (π.χ. συμπεράσματα, περιλήψεις, ασκήσεις αυτοαξιολόγησης κ.ά.), τα επικείμενα, που έχουν υποστηρικτικό και επεξηγηματικό ρόλο (π.χ. γλωσσάρια, ορισμοί, διασαφηνίσεις), τα παρακείμενα, δηλαδή μη γλωσσικά μέρη για την επιστημονική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού υλικού (π.χ. εικόνες, γραφήματα, φωτογραφίες, σχήματα) και τα περικείμενα, που είναι κάποια πρόσθετα εμβόλιμα κείμενα που εμπλουτίζουν το βασικό υλικό (π.χ. παραθέματα, παραδείγματα, σενάρια, μελέτες περίπτωσης κ.ά.). Τέλος, η τρίτη δέσμη περιλαμβάνει τα πολυκείμενα, που περιλαμβάνουν οδηγίες και κατευθύνσεις για εκπόνηση δραστηριοτήτων, αξιολογήσεις και γενικά στοιχεία για την επίτευξη επικοινωνίας με τον διδάσκοντα, και τα πολυαντικείμενα, που αφορούν τα ηλεκτρονικά και τα οπτικοακουστικά μέσα (π.χ. ήχος, video, διαδίκτυο, DVD κ.ά.).

Η τυπολογία των West - Λιοναράκης υποστηρίζει την έννοια της πολυμορφικότητας κατά την οποία η εξΑΕ καλό είναι να πραγματοποιείται με την αξιοποίηση ποικιλίας μορφών εκπαιδευτικού υλικού. Φυσικά, η τεχνολογία είναι απαραίτητη, αλλά δεν αποτελεί από μόνη της την εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Συντιχάκη κ.ά., 2019). Απαιτείται ποικιλία εκπαιδευτικού υλικού κατάλληλα διαμορφωμένη με στόχο την προώθηση της αυτομάθησης του εκπαιδευόμενου. Επίσης, στην εξΑΕ το υλικό θα πρέπει να μάθει στον εκπαιδευόμενο πώς να μαθαίνει (Λιοναράκης, 2001).

2.3.5. Τρία καινοτόμα μοντέλα σχεδιασμού εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού

Εκτός από την καινοτόμα τυπολογία των West - Λιοναράκης, που αναφέρθηκε ήδη παραπάνω, υπάρχουν κάποιες καινοτόμες προσεγγίσεις γύρω από τον σχεδιασμό του

εκπαιδευτικού υλικού. Συγκεκριμένα πρόκειται για τα μοντέλα 4 MAT (Model Action Talk) της Mc Cathy, το μοντέλο των Felder - Silverman και την προσέγγιση του κριτικού γραμματισμού.

Το μοντέλο 4 MAT είναι ένα παγκοσμίως γνωστό και καινοτόμο μοντέλο σχεδιασμού εκπαιδευτικού υλικού που δημιουργήθηκε μέσα από μία πολυσύνθετη δουλειά. Το μοντέλο αυτό απευθύνεται σε κάθε μαθητευόμενο εκμεταλλευόμενο όλα τα μαθησιακά στυλ και τις προτιμήσεις των ανθρώπων, που απορρέουν από την επικράτηση του δεξιού ή του αριστερού εγκεφαλικού ημισφαιρίου τους. Για το μοντέλο της Mc Cathy το κάθε ημισφαίριο του εγκεφάλου επεξεργάζεται διαφορετικά την πληροφορία, ωστόσο και τα δύο είναι εξίσου σημαντικά γι' αυτό και πρέπει το μοντέλο εκπαιδευτικού σχεδιασμού να καλύπτει και τα δύο ημισφαίρια (Νικολάου & Κουτσούμπα, 2011).

Κατά το μοντέλο 4 MAT υπάρχουν τέσσερις μαθησιακοί τύποι εκπαιδευομένων. Ο πρώτος είναι ο «επινοητικός», ο οποίος ρωτάει «γιατί;». Επιθυμεί να γνωρίζει γιατί μαθαίνει και να συνδέει τη νέα γνώση με την προσωπική του καθημερινή ζωή. Αυτός ο τύπος εκπαιδευόμενου μαθαίνει μέσα από την ενοποίηση των χώρων, τον καταιγισμό ιδεών (brainstorming) και τη συνεργατική μάθηση. Το δεύτερο είδος είναι ο «αναλυτικός» εκπαιδευόμενος που ρωτάει «τι;». Επιθυμεί να μάθει τι είναι η νέα γνώση και εμβαθύνει στοχαστικά. Μαθαίνει μέσα από την ανάλυση στοιχείων και τη διάλεξη. Ο τρίτος τύπος μαθητευόμενου είναι αυτός της «κοινής λογικής» που ρωτά «πώς γίνεται;», διότι θέλει να μαθαίνει αλλά και να δοκιμάζει πράγματα. Αντιλαμβάνεται τη γνώση αφαιρετικά και μαθαίνει μέσα από τη χειρωνακτική και κιναισθητική εμπειρία. Το τελευταίο είδος είναι ο δυναμικός τύπος εκπαιδευόμενου που ρωτάει «τι μπορεί να γίνει αν;» και είναι αυτός ο οποίος ρισκάρει και έχει ως χαρακτηριστικό του την εφευρετικότητα. Μέσα από προσομοιώσεις και παιχνίδια ρόλων οδηγείται στην ανακάλυψη της νέας γνώσης (Νικολάου & Κουτσούμπα, 2011).

Πιο συγκεκριμένα το μοντέλο 4mat βασίζεται σε έναν κύκλο μαθήματος 8 βημάτων:

- Συνδέω: δημιουργώ συγκεκριμένη εμπειρία
- Προσέχω: σκέφτομαι στοχάζομαι μία εμπειρία
- Απεικονίζω: ενοποιώ την εμπειρία με τον στοχασμό μου και δημιουργώ έννοιες

- Πληροφορώ: καθορίζω θεωρίες και έννοιες
- Εξασκώμαι: επενεργώ στις καθορισμένες έννοιες
- Επεκτείνω: πειραματίζομαι και προσθέτω κάτι από τον εαυτό μου
- Βελτιώνω: αναλύω την εφαρμογή και κρίνω τα αποτελέσματα
- Εκτελώ: εφαρμόζω τη μάθηση σε προσωπικό επίπεδο και την μοιράζομαι με άλλους (Ξυλάκη, 2023).

Ανά δύο τα βήματα αναφέρονται κατά σειρά τους τέσσερις μαθησιακούς τύπους, που αναφέρθηκαν παραπάνω. Για παράδειγμα, το πρώτο και το δεύτερο βήμα αποσκοπούν στον «επινοητικό» μαθητευόμενο. Κάποιος μαθητευόμενος μπορεί να ανήκει σε παραπάνω από έναν τύπους μαθητευόμενων, σύμφωνα με την mc Cathy, αλλά τείνει περισσότερο προς έναν από αυτούς. Στόχος, λοιπόν, του μοντέλου αυτού είναι ο σχεδιασμός μιας ισορροπημένης διδασκαλίας που θα διεγείρει και τα δύο ημισφαίρια βοηθώντας το ΕΥ να προσαρμοστεί σε όλα τα μαθησιακά στυλ (Ξυλάκη, 2023).

Το δεύτερο καινοτόμο μοντέλο σχεδιασμού του εκπαιδευτικού υλικού για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι αυτό τον Felder και Silverman κατά το οποίο η αφετηρία σχεδίασης του εκπαιδευτικού υλικού είναι η παρατήρηση του ότι μαθητές μαθαίνουν με διαφορετικό τρόπο. Άλλοι μαθητές μαθαίνουν πιο εύκολα βλέποντας, ενώ άλλοι ακούγοντας. Και αυτό το μοντέλο βασίζεται στα μαθησιακά στυλ τα οποία εδώ ορίζονται από τις απαντήσεις τεσσάρων ερωτημάτων (Πλατσίδου & Ζαγόρα, 2006).

Το πρώτο ερώτημα αφορά το είδος της πληροφορίας που αντιλαμβάνεται καλύτερα ο εκπαιδευόμενος. Είτε θα είναι «αισθησιακός» τύπος, είτε «διαισθητικός». Η δεύτερη ερώτηση ρώτα μέσα από ποιο αισθητηριακό κανάλι γίνεται καλύτερα αντιληπτή η εξωτερική πληροφορία. Ο τύπος του μαθητευόμενου σε αυτό ορίζεται ως «οπτικός» ή «λεκτικός». Έπειτα, η τρίτη ερώτηση αφορά τον τρόπο με τον οποίο ο εκπαιδευόμενος προτιμά να επεξεργάζεται τις πληροφορίες. Και η απάντηση είναι ότι ο εκπαιδευόμενος μπορεί να είναι «ενεργητικός» τύπος ή «στοχαστικός». Η τελευταία ερώτηση αφορά τον τρόπο με τον οποίο ο εκπαιδευόμενος προοδεύει σε σχέση με την κατάσταση. Ο τύπος μαθητευόμενου σε σχέση με την πρόοδο μπορεί να είναι «σειριακός» ή «σφαιρικός» (Λεοντίδης & Παπαδάκης, 2013).

Για το παραπάνω μοντέλο σχεδιασμού εκπαιδευτικού υλικού είναι σημαντικό πως εκτός από τα παραπάνω μαθησιακά στυλ δίνεται έμφαση και στα διδακτικά στυλ, παρουσιάζοντας το ζήτημα και από την πλευρά της διδασκαλίας. Υπάρχουν, δηλαδή, ακόμα τέσσερα ερωτήματα που σχετίζονται με το είδος του περιεχομένου, τον τρόπο παρουσίασής του, τον τρόπο συμμετοχής του εκπαιδευόμενου που εξαρτάται άμεσα από τον τρόπο παρουσίασης του υλικού και την προοπτική που παρέχει το ίδιο το υλικό.

Τέλος, η τρίτη και τελευταία καινοτόμα προσέγγιση σχεδιασμού εκπαιδευτικού υλικού είναι αυτή του κριτικού γραμματισμού. Σύμφωνα με τους Κατσούλη και Κουτσούμπα (2013), η ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση έχει ταυτόσημα σημεία με τον κριτικό γραμματισμό, όπως η αυτορρύθμιση και η αυτονομία των εκπαιδευομένων. Ο εισηγητής του κριτικού γραμματισμού ήταν ο Paul Freire, ο οποίος αξιοποίησε τη δυναμική σχέση που υπάρχει μεταξύ εκπαίδευσης, σκέψης, γλώσσας και πραγματικότητας για να αντιμετωπίσει τον αναλφαβητισμό (Κατσούλη & Κουτσούμπα, 2013).

Οι βασικές αρχές του κριτικού γραμματισμού συναντιούνται και στην ΑεξΑΕ κατά την οποία κάθε μαθητευόμενος θα πρέπει να αναπτύξει τη δική του προσωπική μελέτη μέσα στο πλαίσιο της ενεργούς συμμετοχής του στη μάθηση. Σύμφωνα με τις αρχές του κριτικού γραμματισμού, οι μαθητευόμενοι θα πρέπει να έχουν απρόσκοπτη πρόσβαση στη γνώση καθώς τους παρέχονται συνεχώς εκπαιδευτικές παροχές και ευκαιρίες. Συγχρόνως θα πρέπει να υπάρχει αξιοποίηση της μαθητικής εμπειρίας και γνώσης στο πλαίσιο της διδασκαλίας, αλλά και η καλλιέργεια του συνεχούς και αυθόρμητου διαλόγου. Τέλος, σύμφωνα με τις αρχές του κριτικού γραμματισμού, στη μάθηση θα πρέπει να προάγεται η συνεργασία αλλά και η ανάπτυξη αυτοαυτοεκτίμησης και αυτονομίας του μαθητή (Κατσούλη & Κουτσούμπα, 2013).

Αναφερόμενοι στην εξΑΕ ήδη έχει καταφανεί – και από την παρούσα εργασία – ότι η αλληλεπίδραση με το ΕΥ, με τους εκπαιδευόμενους και με τον διδάσκοντα είναι απολύτως σημαντική για την προώθηση της ενεργού συμμετοχής των εκπαιδευομένων. Επίσης, ο διάλογος είναι το μέσο με το οποίο οι εμπλεκόμενοι στην εξΑΕ εκμηδενίζουν την γεωγραφική και διαδραστική απόσταση που υπάρχει μεταξύ τους. Η εξΑΕ ήταν αυτή που αναπτύχθηκε για να ικανοποιήσει τις εκπαιδευτικές ανάγκες ατόμων που είχαν αποκλειστεί

από την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Συνεπώς, σίγουρα επιδιώκει την απρόσκοπτη πρόσβαση στη γνώση παρέχοντας εκπαιδευτικές ευκαιρίες.

3. Βιβλιογραφική ανασκόπηση

Η παρούσα βιβλιογραφική ανασκόπηση αποτελείται από δύο τμήματα. Το πρώτο τμήμα αφορά τη – διαθέσιμη και σχετική με το θέμα της παρούσας διπλωματικής εργασίας – βιβλιογραφία για το ΕΥ στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Έπειτα, το δεύτερο τμήμα αφορά τη φροντιστηριακή εκπαίδευση και την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε αυτή.

3.1. Εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό

Πρώτα-πρώτα, ήδη από το 2011 στη μελέτη των Χουλιάρη κ.ά. μελετάται η έννοια της πολυμορφικότητας στο εξ αποστάσεως ΕΥ. Η συγκεκριμένη έρευνα αναφέρει ότι η γεωγραφική και συναισθηματική απόσταση στην εξΑΕ κάνει τη διαδικασία της μάθησης μοναχική για φοιτητές και μαθητές. Το ΕΥ είναι αυτό που συμβάλλει στην ενεργή, αλληλεπιδραστική μάθηση και στην αυτενέργεια των μαθητευόμενων. Στη συγκεκριμένη έρευνα μελετήθηκαν οι απόψεις μελών του διδακτικού προσωπικού του Ε.Α.Π. και διαπιστώθηκε ότι η πλειοψηφία του δείγματος συμφωνεί ότι για τη δημιουργία και αξιοποίηση ΕΥ στην εξΑΕ είναι απαραίτητος ο διάλογος και όχι τόσο η χρήση συγκεκριμένων θεωριών μάθησης.

Σε κάθε περίπτωση, στην παραπάνω έρευνα, θεωρείται κομβικό σημείο για το εξ αποστάσεως ΕΥ ο διάλογος που φέρνει κοντά τη θεωρία με την πράξη. Μάλιστα, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων της έρευνας συμφώνησε πως δύο από τα μεγαλύτερα εμπόδια για τη δημιουργία αποτελεσματικού εκπαιδευτικού υλικού για την εξΑΕ είναι η αρνητική συμπεριφορά, η μη αποδοχή των καινοτομιών από τους εκπαιδευτές - δημιουργούς, αλλά και η ελλιπής χρηματοδότηση. Τέλος, σύμφωνα με την παραπάνω έρευνα, είναι αξιοσημείωτο πως ο «δρόμος» εφαρμογής της έννοιας της πολυμορφικότητας είναι σχεδόν «απάτητος» και η έννοια αυτή αφορά τόσο τα μέσα και τα εργαλεία όσο και το περιεχόμενο της εξΑΕ.

Στο επιστημονικό άρθρο των Μουζακιάτου και Κανονάκη (2015), μελετώνται οι έννοιες του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού, του οπτικοακουστικού υλικού, της κριτικής

σκέψης των φοιτητών, της αποδοχής/πρόσληψης γνώσεων, της πολυμεσικότητας, της συνεργατικότητας και της υπευθυνότητας. Από τη μελέτη αυτή συμπεραίνεται η μεγάλη δύναμη που έχει το οπτικοακουστικό υλικό για τη διαμόρφωση της ύλης κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας, ενώ αναφέρεται ρητά ότι ο φοιτητής μεταμορφώνεται σε κριτικός δέκτης, ο οποίος αποκωδικοποιεί τις εικόνες και τα κρυφά νοήματά τους. Η νέα εποχή επιτάσσει την έννοια της πολυμορφικότητας. Σύμφωνα με το μετά-νεωτερικό μοντέλο απαραίτητο στοιχείο για το ΕΥ είναι η υπέρ-εικόνα που συμβάλλει, ώστε οι φοιτητές να αναπτύξουν κριτική στάση απέναντι στα εκπαιδευόμενα μηνύματα. Με τα χρόνια ο λόγος μετατρέπεται σε εικόνα χάρη στην τεχνολογική ανάπτυξη και οι φοιτητές γίνονται κοινωνοί των νέων γνώσεων.

Στην έρευνα της Τσώνη (2017) μελετάται η έννοια του γνωστικού φορτίου και η σχέση του με το πολυμορφικό διδακτικό υλικό στην εξΑΕ. Η έννοια του γνωστικού φορτίου, το οποίο επηρεάζεται από το διδακτικό υλικό, σχετίζεται με τη συνολική διανοητική προσπάθεια που καταβάλλει το άτομο κάθε φορά. Σημαντική παράμετρο για το γνωστικό φορτίο αποτελούν τα χαρακτηριστικά των διδασκόμενων στους οποίους απευθύνεται κάθε φορά το εκάστοτε διδακτικό υλικό. Ένα αποτελεσματικό ΕΥ στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση θα πρέπει να προωθεί την αλληλεπιδραστική σχέση υλικού - διδασκόμενων υπό μορφή προτροπής για ανταλλαγή αναστοχασμού.

Επίσης, στην ίδια έρευνα αναφέρεται ότι εξαιτίας της συνεχούς ανάπτυξης και χρήσης των νέων τεχνολογιών υπάρχει μεγάλη ανάγκη για ενδεδειγμένη εκπαιδευτική σχεδίαση. Σύμφωνα, μάλιστα, με τη θεωρία του γνωστικού φορτίου η μάθηση έχει ως βάση της τη μνήμη και μάλιστα την εργαζόμενη μνήμη, η οποία είναι πεπερασμένη. Γενικά, η θεωρία του γνωστικού φορτίου είναι μία θεωρία που αποκωδικοποιεί τον τρόπο που μαθαίνουμε και μαζί με τη θεωρητική γνώση συμβάλλει στην αξιοποίηση της δυνατότητας που προσφέρει η σύγχρονη εκπαιδευτική τεχνολογία.

Με τις παραπάνω τρεις έρευνες συμφωνεί και η έρευνα των Συντιγάκη κ.ά. (2019). Οι ερευνητές πραγματοποίησαν μελέτη για την δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού ασύγχρονης εξ αποστάσεως πολυμορφικής εκπαίδευσης για τη διδασκαλία ελληνικού παραδοσιακού χορού σε αρχάριους ενήλικες. Με βάση την τυπολογία West - Λιοναράκη διαμορφώθηκε το εξ αποστάσεως ΕΥ για ένα ολοκληρωμένο μάθημα ασύγχρονης εκπαίδευσης των

ελληνικών παραδοσιακών χορών. Στη μελέτη τονίζονται οι τρεις μορφές αλληλεπίδρασης που πρέπει να υπάρχουν στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση καθώς και το γεγονός, ότι το υλικό αποτελεί τον «μοχλό» της διαδικασίας. Μάλιστα, τονίστηκε πως το πολυμεσικό υλικό είναι απαραίτητο για να ενεργοποιηθεί το οπτικό και λεκτικό σύστημα λήψης και επεξεργασίας πληροφοριών από τους μαθητευόμενους. Τέλος, μέσω της έρευνας αναδείχτηκε ότι ο πολυγραμματισμός του χορού συνάδει με την πολυμορφικότητα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Προχωρώντας σε μία έρευνα που αξιοποιεί τις απόψεις των ίδιων των μαθητευόμενων, οι Σταυγιαννουδάκης και Καλογιαννάκης (2019) μελετούν τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την αρχική αποτίμηση του εκπαιδευτικού υλικού για τη διδασκαλία της ενότητας της κινηματικής στη Φυσική της Α΄ Λυκείου. Πρόκειται για μία μελέτη περίπτωσης. Οι ερευνητές εστιάζουν στο βαθμό ικανοποίησης των μαθητών του απομακρυσμένου Λυκείου στα Χανιά και το θέμα συζήτησης και προβληματισμού της μελέτης αφορά την αντίσταση σε νέους τρόπους παρουσίασης του υλικού, ώστε να είναι ελκυστικότερο. Οι μαθητές της έρευνας ανέφεραν ότι οι διαδικτυακές παραπομπές και οι εικόνες τούς έκανα να μάθουν καλύτερα και ευκολότερα. Τέλος, η έρευνα προτείνει να μελετηθούν τα βασικά κριτήρια για τη δημιουργία μαθησιακού υλικού στην εξΑΕ.

Στη διπλωματική του εργασία ο Στεργίου (2020) μελετά τον σχεδιασμό του αλληλεπιδραστικού πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού με στόχο την σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση και πραγματοποιεί μία μελέτη δράσης στα επαγγελματικά λύκεια για τη διδασκαλία του μαθήματος «Δίκτυα Υπολογιστών». Σκοπός του ήταν ο σχεδιασμός, η ανάπτυξη, η εφαρμογή και η αξιολόγηση αλληλεπιδραστικού πολυμορφικού υλικού για την αποτελεσματικότερη ασύγχρονη διδασκαλία του συγκεκριμένου μαθήματος. Στηρίχθηκε στην τυπολογία West - Λιοναράκη και στο μοντέλο ADDIE. Η διπλωματική παρουσιάζει ως το βασικότερο συμπέρασμα ότι ο καλός σχεδιασμός του υλικού αποτελεί βασικός παράγοντας για την αποτελεσματικότητα της συμπληρωματικής σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Τέλος, αναφέρεται ότι ο καθηγητής που σχεδιάζει το ΕΥ θα πρέπει να διαθέσει και τον ανάλογο χρόνο.

Η Μούρτου (2022) στη διπλωματική της εργασία με θέμα την αξιοποίηση των πολυμέσων στη δημιουργία του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού αναφέρεται στην επίδραση που

ασκεί το πολυμεσικό ΕΥ στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση και στην επιρροή που ασκούν τα πολυαντικείμενα στη δημιουργία και ανάπτυξη του εκπαιδευτικού σχεδιασμού. Αξιοσημείωτο είναι πως το πλαίσιο της μελέτης αναφέρει ότι τα πολυμέσα θα πρέπει να ειδωθούν από παιδαγωγική μάτια καθώς αξιοποιούνται, επειδή διαθέτουν μεγάλη αξία για την εκπαιδευτική πρακτική. Τα πολυμέσα θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν μαζί με εκπαιδευτικές θεωρίες για να έχουν τα βέλτιστα αποτελέσματα. Ο εκπαιδευτικός που σχεδιάζει το ΕΥ οφείλει να θέσει και ερωτήματα που θα βοηθήσουν στην κριτική σκέψη και στον αναστοχασμό.

Τέλος, ολοκληρώνοντας τη βιβλιογραφική ανασκόπηση για το πρώτο τμήμα αξίζει να αναφερθεί και η έρευνα των Μανούσου κ.ά. (2017), οι οποίοι μελέτησαν το παιδαγωγικό υλικό στη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση και πραγματοποίησαν μελέτη περίπτωσης για το εξ αποστάσεως Εκπαιδευτικό Κέντρο της Βικτώρια στην Αυστραλία. Παρουσίασαν το θεωρητικό πλαίσιο για τις προδιαγραφές του πολυμεσικού εκπαιδευτικού υλικού με στόχο την εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση και το μοντέλο του παιδαγωγικού υλικού, που χρησιμοποιείται στο Εκπαιδευτικό Κέντρο της Βικτώρια. Σημαντικό ρόλο κάθε φορά διαδραματίζει, όπως φαίνεται, το είδος του υλικού και οι κατηγορίες δραστηριοτήτων που αξιοποιούν οι εκπαιδευτικοί, αλλά και οι δραστηριότητες διαβαθμισμένης δυσκολίας που στοχεύουν στην αλληλεπίδραση. Μάλιστα, τονίζεται και η διαθεματική προσέγγιση του διδακτικού αντικειμένου για καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα.

Στην παραπάνω μελέτη αναφέρονται οι βασικές αρχές εκπαιδευτικού σχεδιασμού σύμφωνα με τον Holmberg και τα γενικά χαρακτηριστικά του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού σύμφωνα με την έννοια της πολυμορφικότητας, όπως ορίστηκε από τον Α. Λιοναράκη. Στο Εκπαιδευτικό Κέντρο της Βικτώριας στην Αυστραλία βασικό στοιχείο αποτελεί η αξιοποίηση της διαθεματικότητας κατά τη δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού και η σημασία που έχει για την αυτενέργεια του μαθητή μαζί με την ποικιλία δραστηριοτήτων διαβαθμισμένης δυσκολίας με στόχο την αλληλεπίδραση ανάμεσα στο υλικό και τον εκπαιδευόμενο. Χαρακτηριστικό είναι πως –μέσα από αυτού του είδους το πολυμορφικό υλικό– οι μαθητές πλέον έχουν τη δυνατότητα να ελέγχουν οι ίδιοι την εξέλιξή τους.

Σύμφωνα με κάποιες γενικές πληροφορίες των Jolliffe et al. (2012) για τη δημιουργία εξ αποστάσεως ΕΥ θα πρέπει εκ των προτέρων να υπάρξει ορισμός των μαθησιακών στόχων

και διαφοροποίησή τους από τους στόχους του εκπαιδευτικού σχεδιασμού. Έπειτα, σημαντική είναι η υιοθέτηση πολλαπλών στόχων για διαφορετικά είδη μαθητευόμενων και η παρότρυνση των μαθητευόμενων να μάθουν πώς να μαθαίνουν με υποδείξεις και οδηγούς μάθησης για να ελέγχουν οι ίδιοι τη μάθησή τους. Το ΕΥ θα πρέπει να βασίζεται σε χρήση αυθεντικών προβλημάτων για συνεργατική μάθηση, ενώ σημαντική είναι και η μετατροπή των μαθητευόμενων σε υπεύθυνους συμμετέχοντες της γνώσης τους. Τέλος, ωφελεί η συμπερίληψη πολυμεσικού υλικού το οποίο διεγείρει το ενδιαφέρον των συμμετεχόντων.

Στο σύνολό τους, οι παραπάνω έρευνες και μελέτες συμφωνούν σε πάρα πολλά στοιχεία αναφορικά με το ΕΥ και την εξΑΕ. Αρχικά, όλες οι έρευνες επισημαίνουν τη μεγάλη σημασία που έχει το εξ αποστάσεως ΕΥ για τη μαθησιακή διαδικασία, το οποίο μειώνει τη «μοναξιά» και το «κενό» της γεωγραφικής και συναισθηματικής απόστασης που δημιουργείται μεταξύ των εμπλεκόμενων στην εξΑΕ. Κοινώς αποδεκτό είναι ότι το ΕΥ πρέπει να είναι τέτοιο στην εξΑΕ, που να προωθεί τον διάλογο και να ενεργοποιεί τους μαθητευόμενους για αυτενέργεια. Επίσης, το ΕΥ καλό είναι να διαθέτει προτροπές και να εμπλουτίζεται από πολυμεσικό υλικό, όπως οι εικόνες, με στόχο την παροχή ερεθισμάτων στους μαθητευόμενους. Οι ίδιοι οι μαθητές, στην έρευνα των Σταυγιαννουδάκης και Καλογιαννάκης (2019), αποδέχτηκαν τη βοήθεια που δέχτηκαν από την εικόνα ως μέσω μάθησης.

3.2. Η φροντιστηριακή εκπαίδευση και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε αυτή

Αναφορικά με την φροντιστηριακή εκπαίδευση μπορεί η βιβλιογραφία να είναι περιορισμένη στη χώρα μας, ωστόσο οι έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί είναι αξιοσημείωτες. Έτσι, λοιπόν, στη διπλωματική εργασία της, η Μπουρουτζή (2015) μελετά τις απόψεις των εκπαιδευτικών φροντιστηρίων μέσης εκπαίδευσης σχετικά με την επιμόρφωσή τους. Μόλις το ένα τρίτο των συμμετεχόντων στη συγκεκριμένη έρευνα διέθετε κάποια επιπλέον πιστοποιημένη επιμόρφωση, πέρα από τον βασικό τίτλο σπουδών. Όπως φαίνεται, αν και οι περισσότεροι δεν διέθεταν επιμόρφωση, η πλειοψηφία ήταν συνειδητοποιημένη προς το ότι η επιμόρφωση αποτελεί κομβικό μέρος του επαγγέλματός της, μιας και οι εξελίξεις είναι ραγδαίες. Οι συμμετέχοντες φάνηκαν να ανησυχούν για την επαγγελματική τους εξουθένωση, ενώ από το σύνολο των απαντήσεών τους φάνηκε ότι ενδιαφέρονται περισσότερο για επιμόρφωση σε ζητήματα διδακτικής. Οι περισσότεροι

συμμετέχοντες προτιμούν να επιμορφωθούν σε ζητήματα τεχνικών διδασκαλίας και νέων τεχνολογιών.

Σε συνέχεια της παραπάνω διπλωματικής εργασίας, οι Μπουρουτζή κ.ά. (2016) στην έρευνά τους προτάσσουν τη σημασία της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, που θεωρείται αναγκαία λόγω ριζικών αλλαγών σε οικονομικό, εργασιακό και εθνικό επίπεδο. Η επιμόρφωση σχετίζεται με την παιδαγωγική η οποία απαιτεί περισσότερες γνώσεις και θέματα ειδικότητας. Με την επιμόρφωση ο εκπαιδευτικός μπορεί να αντιμετωπίσει τις λειτουργίες της καθημερινότητας και να βελτιώσει την προσωπικότητά του, αφού η επιμόρφωση λειτουργεί ως «θεραπεία» για απογοητεύσεις και αυξάνει τον ζήλο για εργασία. Επίσης, επιβάλλει στον εκπαιδευτικό να ανακαλύψει τον εαυτό του.

Στην παραπάνω μελέτη αναφέρεται και ο ρόλος του εκπαιδευτικού σήμερα, ο οποίος δεν μένει ανεπηρέαστος από τις σύγχρονες εξελίξεις. Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να διακατέχεται από κριτική επαγρύπνηση και να δρα άμεσα ως εμπνευστής και συνεργάτης δημιουργώντας ένα κλίμα ομαδικότητας και ικανοποιώντας τις ανάγκες των εκπαιδευομένων του. Από την έρευνα φαίνεται ότι μέχρι το 2016 στα φροντιστήρια της χώρας μας δεν υπήρχε ένα ορισμένο σύστημα επιμόρφωσης και δεν ανιχνεύονταν οι ανάγκες των εκπαιδευτικών για επιμόρφωση. Συγκεκριμένα, διαφαίνεται ότι οι εκπαιδευτικοί στα φροντιστήρια είχαν ανάγκη για επιμόρφωση γενικού περιεχομένου για εισαγωγή καινοτομιών και αλλαγών στην εκπαίδευση. Τα αποτελέσματα αναφέρουν ότι η επιμόρφωση είναι σχεδόν απύσχα.

Η Ντογραματζή (2019) μελέτησε τις απόψεις των εκπαιδευτικών που διδάσκουν το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας και στη σχολική και στη φροντιστηριακή εκπαίδευση τόσο διαζώσης όσο και εξ αποστάσεως. Στην έρευνά της φάνηκε ότι η εξ αποστάσεως μελέτη δίνει περισσότερες ευκαιρίες για εξάσκηση, ενώ το οπτικοακουστικό υλικό έλκει περισσότερο το ενδιαφέρον για μάθηση. Επίσης, μέσω της εξΑΕ επιχειρείται και επιτυγχάνεται η συνεργατική μάθηση προσεγγίζοντας μία κοινωνιοκεντρική θεώρηση μέσα από τους στόχους του ψηφιακού γραμματισμού. Αντίθετα, η συγκεκριμένη μελέτη συμπεραίνει ότι στην εξΑΕ λείπει η οικειότητα, η άμεση αλληλεπίδραση και η ικανότητα άμεσης γλωσσικής επικοινωνίας. Ενώ οι απόψεις δίστανται σε σχέση με την εξ αποστάσεως διδασκαλία του μαθήματος, τελικά η πλειοψηφία θεωρεί ότι η εξ αποστάσεως διδασκαλία μπορεί να

συνεισφέρει σε άτομα που ζουν σε απομακρυσμένες περιοχές ή έχουν τοπικούς περιορισμούς. Αξιοσημείωτο είναι ότι στα συμπεράσματα της έρευνας θεωρείται απαραίτητη η ενημέρωση, η επιμόρφωση και τεχνική κατάρτιση των εκπαιδευτικών γύρω από την εξ αποστάσεως διδασκαλία και τα εργαλεία της. Πέρα από αυτά, εκ μέρους των φιλόλογων απαιτείται προσωπική δουλειά, αυτενέργεια, οργάνωση, προετοιμασία και αλλαγή νοοτροπίας και σκέψης γύρω από την εξΑΕ.

Στο ότι η εξ αποστάσεως διδασκαλία ενός φιλολογικού μαθήματος – στη συγκεκριμένη περίπτωση της Νεοελληνικής Γλώσσας Β' Λυκείου – δεν υστερεί σε τίποτα από τη διαζώσης καταλήγει η έρευνα των Κουτζεκλίδου και Μαυροειδής (2017) συμφωνώντας μάλιστα και με τα παραπάνω. Οι παραπάνω μελετητές πραγματοποίησαν μία έρευνα δράσης εφαρμόζοντας το μοντέλο μικτής μάθησης σε φροντιστήριο μέση εκπαίδευσης και τα αποτελέσματα ήταν ιδιαίτερα σημαντικά. Συγκεκριμένα, φάνηκε ότι ακόμα και οι «αδύναμοι» μαθητές συμμετείχαν στις διαδικτυακές συζητήσεις και αναρτούσαν εργασίες. Η έρευνα καταλήγει ουσιαστικά στο ότι οι μαθητές έχουν κουραστεί από τις παραδοσιακές μεθόδους διδασκαλίας και οποιαδήποτε καινοτομία κεντρίζει το ενδιαφέρον τους.

Η έρευνα των Kim et al. (2021) αναφέρει ότι υπάρχει έλλειψη σε έρευνες γύρω από τα ιδιωτικά φροντιστήρια ανά τον κόσμο. Ωστόσο, όπως θα διαφανεί από την παρούσα βιβλιογραφική ανασκόπηση, υπάρχουν αξιολογες μελέτες περί του ζητήματος στο εξωτερικό. Αρχικά, είναι αξιοσημείωτο πως η φροντιστηριακή εκπαίδευση στο εξωτερικό πέρα από το ότι ανήκει, όπως αναφέρθηκε από την αρχή της παρούσας εργασίας, στη μη τυπική εκπαίδευση (non formal education) «ανθίζει» υπό τον όρο shadow education, που δεν χρησιμοποιείται στην ελληνική γλώσσα. Ο όρος αυτός αναφέρεται στις εκπαιδευτικές πρακτικές που λαμβάνουν χώρα με πρωτοβουλία ιδιωτών εκπαιδευτικών ή εταιρειών εκτός του επίσημου σχολείου με στόχο οι μαθητές να προετοιμαστούν για εξετάσεις ή να καλύψουν τα μαθησιακά τους κενά (Kim et al., 2021).

Στην Τουρκία, σύμφωνα με την έρευνα του Türkan (2022), η ζήτηση για την ιδιωτική φροντιστηριακή εκπαίδευση αυξήθηκε ιδιαίτερα κατά την διάρκεια της πανδημίας του κορονοϊού, καθώς οι γονείς επεδίωκαν με κάθε τρόπο την κάλυψη των μαθησιακών κενών των παιδιών τους, που είχαν δημιουργηθεί από την απομακρυσμένη διδασκαλία εκτάκτου ανάγκης στα σχολεία. Η μελέτη αυτή προτείνει για περαιτέρω έρευνα την άντληση

πληροφοριών από τους ίδιους τους μαθητές και τους γονείς που επέλεξαν τη φροντιστηριακή εκπαίδευση κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού.

Μια άλλη πρόσφατη έρευνα στο Χονγκ Κονγκ για την ιδιωτική διαδικτυακή φροντιστηριακή εκπαίδευση αναφέρει πως οι μαθητές νιώθουν άνετα με αυτή καθώς δεν υποχρεώνονται να φανερώσουν την ταυτότητά τους στο μάθημα νιώθοντας άνετα και ασφαλείς στο σπίτι τους (Cheng, 2022). Η μελέτη τονίζει ότι, σύμφωνα με τα ευρήματα, θα πρέπει να επανεξετάζονται τακτικά οι διδακτικές μέθοδοι που αξιοποιούνται από τους εκπαιδευτικούς με στόχο την προσέλκυση του ενδιαφέροντος των μαθητών στο φροντιστηριακό μάθημα. Και οι δάσκαλοι τοποθετήθηκαν θετικά απέναντι στην εξ αποστάσεως διαδικτυακή εκπαίδευση – ιδιαίτερα κατά την διάρκεια της πανδημίας –, αφού κατάφεραν να έχουν οικονομικό όφελος από το χώρο της οικίας τους. Επίσης, στο Χονγκ Κονγκ η διαδικτυακή διδασκαλία έχει γίνει πλέον τάση, ωστόσο τονίζεται με έμφαση ότι χρειάζεται την υποστήριξη του κράτους (Cheng, 2022).

Στο Χονγκ Κονγκ και στην ιδιωτική φροντιστηριακή εκπαίδευσή του αναφέρεται και ο Eng (2019), ο οποίος αναφέρει ότι με το πέρασμα του χρόνου και με στόχο την αντιμετώπιση των κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων οι εκπαιδευτικοί στο Χονγκ Κονγκ προχώρησαν στη δημιουργία διαδικτυακών φροντιστηρίων που θα κάλυπταν κάθε εκπαιδευτική ανάγκη των παιδιών της χώρας τους σε προνομιακές τιμές εξ αποστάσεως. Στη Ρωσία τα εξ αποστάσεως διαδικτυακά φροντιστήρια δραστηριοποιούνται κυρίως για τη διδασκαλία της ρωσικής γλώσσας και των μαθηματικών και πολλοί είναι οι εκπαιδευτικοί που επιλέγουν είτε να εργαστούν αποκλειστικά σε αυτά είτε να συμπληρώσουν το εισόδημά τους (Kozar, 2013).

Αξιομνημόνευτες πληροφορίες αντλούνται από την ενδελεχή μελέτη των Kim και Jung (2019). Σύμφωνα με την έρευνα αυτή, η δια ζώσης ιδιωτική φροντιστηριακή εκπαίδευση είναι μία πραγματικότητα, που μετρά και σε άλλες χώρες ιστορία ετών. Ιδιωτικά φροντιστήρια ανά τον κόσμο διαθέτουν χρονοδιαγράμματα, διδακτικό υλικό, μεθόδους αξιολόγησης και ειδικά εκπαιδευτικά προγράμματα. Η άτυπη ιδιωτική εκπαίδευση λειτουργεί δημιουργώντας μία μεγάλη βιομηχανία, που παρέχει πολλά κέρδη στους άμεσα εμπλεκόμενους. Μάλιστα, σε χώρες όπως η Ιαπωνία, η Νότια Κορέα και το Χονγκ Κονγκ

η βιομηχανία των φροντιστηρίων χρόνια νωρίτερα είχε κέρδος περίπου από 6,5 έως 16,5 δισεκατομμύρια δολάρια τον χρόνο.

Στη μελέτη, γενικά αναφέρεται ότι η μη τυπική φροντιστηριακή μάθηση δεν έχει αναπτυχθεί τόσο έντονα, όπως στην Ανατολική Ασία, στην Ευρώπη. Χώρες της Ευρώπης, που διαθέτουν αυτού του είδους την εκπαίδευση, είναι κυρίως νότιες, κεντρικές και ανατολικές, όπως η Πολωνία, η Λετονία, η Ισπανία και η Ελλάδα. Το φαινόμενο της ιδιωτικής φροντιστηριακής εκπαίδευσης είναι λιγότερο διαδεδομένο στις Σκανδιναβικές χώρες, όπως η Δανία, η Φινλανδία και η Σουηδία (Kim & Jung, 2019).

Ειδική αναφορά πρέπει να πραγματοποιηθεί στην Αγγλία και στη Γερμανία. Στην Αγγλία η ιδιωτική εκπαίδευση αυξάνεται με γρήγορους ρυθμούς, καθώς οι μαθητές επιδιώκουν να αντιμετωπίσουν τυχόν δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στο σχολείο και να προετοιμαστούν για τις εξετάσεις τους. Αντίστοιχα, στη Γερμανία υπάρχει υψηλή ζήτηση την οποία καλύπτουν τα ιδιωτικά εκπαιδευτήρια που δραστηριοποιούνται μετά το σχολικό ωράριο. Σημαντικό είναι πως το γερμανικό κράτος παρέχει οικονομική ενίσχυση σε οικονομικά αδύναμες οικογένειες, προκειμένου τα παιδιά τους να συμμετέχουν σε αυτού του είδους την ιδιωτική εξωσχολική εκπαίδευση (Kim & Jung, 2019).

Η ίδια μελέτη αναφέρει αξιοσημείωτα στοιχεία για την ιδιωτική φροντιστηριακή εκπαίδευση μέσω διαδικτύου ανά τον κόσμο. Τονίζει, μάλιστα, ότι με την χρήση του διαδικτύου οι μαθητές έχουν στη διάθεσή τους νέους τρόπους μάθησης και επικοινωνίας τόσο μεταξύ τους όσο και με τους υπόλοιπους εκπαιδευόμενους χωρίς γεωγραφικούς και χρονικούς περιορισμούς. Παραδείγματος χάριν, ακόμα και μαθητές που ζουν στην Ινδία πληρώνουν μέσω τραπέζης μαθήματα που τους παρέχονται από τις Η.Π.Α. Επίσης, στην Ινδία υπάρχουν και γνωστές μεγάλες εταιρείες που ασχολούνται με την παροχή online μαθημάτων, όπως η Educomp και η TutorVista.

Ακόμα, στην Κορέα η online φροντιστηριακή εκπαίδευση έχει μεγάλη απήχηση, καθώς μαθητές Γυμνασίου και Λυκείου παρακολουθούν μαθήματα προετοιμασίας για τις εξετάσεις. Στην Ιαπωνία φαίνεται ότι στην βιομηχανία της εκπαίδευσης έχει μεγάλη απήχηση η δημιουργία εκπαιδευτικών βίντεο κατά παραγγελία. Παρόμοιες τακτικές στην ιδιωτική φροντιστηριακή εκπαίδευση με τη Νότια Κορέα αξιοποιεί και η βόρεια Αμερική

στην οποία υπάρχουν εταιρείες που προσφέρουν προσχεδιασμένα μαθήματα σε απευθείας σύνδεση προς τους μαθητές τους (Kim & Jung, 2019).

Στην Αφρική η ζήτηση για ιδιωτική συμπληρωματική φροντιστηριακή εκπαίδευση υποκινείται συνήθως από τον ανταγωνισμό της κοινωνίας, σύμφωνα με τον Bray (2021). Η συμπληρωματική ιδιωτική εκπαίδευση βοηθά ορισμένους μαθητές να προοδεύσουν ή να παραμείνουν άριστοι. Αυτό, βέβαια, σχετίζεται άμεσα και με την δομή της κοινωνίας αφού ήδη οι άριστοι μαθητές είναι αυτοί που έχουν πρόσβαση στην φροντιστηριακή ιδιωτική εκπαίδευση, καθώς διαθέτουν την οικονομική άνεση να την επιλέξουν. Βεβαίως, όπως φαίνεται από την έρευνα, στην Αφρική τη μεγαλύτερη απήχηση έχει η ίδια ζώσης ιδιωτική εκπαίδευση, το ιδιαίτερο μάθημα στο σπίτι του καθηγητή. Ακολουθεί το μάθημα σε φροντιστηριακή τάξη και τελευταίο σε προτίμηση είναι το διαδικτυακό φροντιστηριακό μάθημα (Bray, 2021).

Στην έρευνα των Zhang και Bray (2020) επισημαίνεται ότι η μη τυπική φροντιστηριακή εκπαίδευση έχει υιοθετήσει σε μεγάλο βαθμό την εξ αποστάσεως μεθοδολογία και την τεχνολογία. Βέβαια, αυτό δημιουργεί πολλούς κινδύνους σε σχέση με το κατά πόσο οι καθηγητές που δραστηριοποιούνται σε αυτήν έχουν την κατάλληλη επαγγελματική εμπειρία ή απλώς επικεντρώνονται στην παραγωγή μαζικού υλικού και στην προετοιμασία των μαθητών για τις εξετάσεις. Η μελέτη παρουσιάζει παραδείγματα, όπως αυτό της Κίνας και της Ιαπωνίας. Στην Κίνα, στα εξ αποστάσεως φροντιστηριακά μαθήματα υπάρχει ένας κανονικός εκπαιδευτής και ένας εκπαιδευτής τεχνητής νοημοσύνης, ενώ στην Ιαπωνία βρίσκονται σε έκρηξη τα εκπαιδευτικά παιχνίδια.

Συνεπώς, από τα αποτελέσματα των παραπάνω μελετών διαφαίνεται ότι η ιδιωτική φροντιστηριακή εκπαίδευση δεν είναι αποκλειστικό «προνόμιο» της ελληνικής εκπαίδευσης. Ανά τον κόσμο, και δη στην Ανατολή, τα φροντιστήρια ακμάζουν, ενώ παρατηρείται και ιδιαίτερη μέριμνα για την χρήση της τεχνολογίας στην εκπαίδευση. Η εξΑΕ, σύμφωνα με τα παραπάνω, διαθέτει ορισμένα πλεονεκτήματα σε σχέση με την δια ζώσης, καθώς κεντρίζει σε σημαντικό βαθμό το ενδιαφέρον των μαθητευόμενων. Βεβαίως, αναφορικά με την φροντιστηριακή εκπαίδευση, και δη την εξ αποστάσεως, παρατηρείται ότι η επιμόρφωση εκλείπει σε σημαντικό βαθμό, παρά το ότι οι εκπαιδευτικοί αντιλαμβάνονται τη σημασία της και επιθυμούν να επιμορφωθούν και να εξελιχθούν.

Αρκετές είναι οι μελέτες που παρουσιάζουν τον προβληματισμό τους αναφορικά με την κατάρτιση των εκπαιδευτικών της εξΑΕ. Ιδιαίτερα ενδιαφέρον είναι πως ορισμένες χώρες χρηματοδοτούν ιδιωτικές πρωτοβουλίες εκπαίδευσης. Τέλος, αναφορικά με την επιμόρφωση, συμπεραίνεται από κοινού από τις παραπάνω μελέτες ότι έχει πολλές εναλλακτικές μορφές, όπως η προσωπική ενασχόληση, που πρέπει να αξιοποιηθούν από τους εν ενεργεία εκπαιδευτικούς.

3.3. Σπουδαιότητα και αναγκαιότητα της ΔΕ

Λαμβάνοντας υπόψιν την πρόταση των Σταυγιανουδάκη και Καλογιαννάκη (2019) αναφορικά με τη διερεύνηση των βασικών κριτηρίων δημιουργίας εκπαιδευτικού υλικού στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση και αναγνωρίζοντας το γεγονός ότι στην ελληνόγλωσση βιβλιογραφία, όπως φαίνεται από τα παραπάνω, δεν υπάρχει ενδελεχής μελέτη για την εξ αποστάσεως φροντιστηριακή εκπαίδευση και τους καθηγητές της κρίθηκε απαραίτητη η δημιουργία μιας έρευνας που θα συμπεριλαμβάνει τα προαναφερθέντα στοιχεία.

Ιδιαίτερο προβληματισμό δημιουργεί και το γεγονός ότι ερευνητές του εξωτερικού αναρωτιούνται εάν οι εκπαιδευτικοί της εξΑΕ διαθέτουν κατάλληλη επιμόρφωση γι' αυτό που κάνουν (Zhang & Bray, 2020). Τέλος, αναφορικά με την επιμόρφωση γενικά στα ιδιωτικά δια ζώσης φροντιστήρια, που δραστηριοποιούνται κατά συναπτά έτη στη χώρα μας, διαφαίνεται πως η επιμόρφωση είναι ελλιπέστατη, παρά το ότι οι καθηγητές σε αυτά κατανοούν την αναγκαιότητά της (Μπουρουτζή κ.ά., 2016· Ντογραματζή, 2019).

Στη σύγχρονη εποχή, και ιδιαίτερα μετά την πανδημία του κορονοϊού, η εξ αποστάσεως φροντιστηριακή εκπαίδευση έχει γνωρίσει μεγάλη ανάπτυξη σε όλες τις βαθμίδες, όπως διαφάνηκε από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση. Οι εκπαιδευτικοί των φροντιστηρίων καλούνται να αναλάβουν εξ ολοκλήρου την ηλεκτρονική διδασκαλία (σύγχρονη - ασύγχρονη) δημιουργώντας πολλές φορές μάλιστα το ΕΥ. Κρίνεται αναγκαίο, λοιπόν, να διερευνηθεί η υπάρχουσα κατάσταση σε σχέση με την επιμόρφωση που λαμβάνουν οι εκπαιδευτικοί, που αναλαμβάνουν το έργο δημιουργίας εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού.

Συνεπώς, μέσα από την παρούσα έρευνα θα ερευνηθεί ο τρόπος με τον οποίο οι καθηγητές/φιλόλογοι των εξ αποστάσεως φροντιστηρίων δημιουργούν ΕΥ για την εξ

αποστάσεως διδασκαλία τους και, επίσης, θα μελετηθεί το είδος επιμόρφωσης που έχουν λάβει οι ίδιοι για τη δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού. Τέλος, θα πραγματοποιηθούν προτάσεις και θα παρουσιαστούν οι απόψεις των συμμετεχόντων της έρευνας για την αξία της επιμόρφωσης στον τομέα της εργασίας τους.

Αναλυτικότερα, μέσα από την έρευνα θα διαπιστωθούν τα «δυνατά σημεία» και η αξία του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού, η ανάγκη για επιμόρφωση ως προς τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού από εκπαιδευτικούς, αλλά και οι δυνατότητες που αποκτούν και τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί-δημιουργοί. Διαβάζοντας την έρευνα κάποιος στενά εμπλεκόμενος θα μπορέσει να δει τον «εαυτό» του και, στη συνέχεια, να λάβει σημαντικές αποφάσεις για την επαγγελματική του εξέλιξη και αυτοβελτίωση.

Τέλος, σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας, θα πραγματοποιηθούν προτάσεις για τη βελτίωση και την εξέλιξη που μπορεί να επέλθει στο χώρο της παραγωγής και αξιοποίησης του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού με στόχο την αποτελεσματικότερη αξιοποίησή του προς όφελος των παιδιών. Συγχρόνως, η μελέτη αυτή δίνει το έναυσμα και για επιπλέον έρευνες παρόμοιου χαρακτήρα.

4. Μεθοδολογία της έρευνας

Με βάση τον σκοπό της εργασίας και τα ερευνητικά ερωτήματα δημιουργήθηκε η μεθοδολογία της συγκεκριμένης έρευνας βασισμένη στην αναγκαιότητα και στη σπουδαιότητά της, στοιχεία που έχουν ήδη αναφερθεί παραπάνω. Σε συνδυασμό, λοιπόν, με την βιβλιογραφική ανασκόπηση, που έχει πραγματοποιηθεί, η μεθοδολογία της έρευνας θα παρουσιάσει αναλυτικά τις επιμέρους διαδικασίες της παρούσας έρευνας. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με σκοπό την διερεύνηση των εμπειριών και των απόψεων των εκπαιδευτικών που διδάσκουν εξ αποστάσεως τα φιλολογικά μαθήματα σε φροντιστήρια μέσης εκπαίδευσης αναφορικά με τη διαδικασία δημιουργίας εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού και την επιμόρφωση ως παράγοντα που την επηρεάζει.

4.1. Ερευνητική προσέγγιση

Για την παρούσα έρευνα επιλέχθηκε η ποιοτική προσέγγιση με στόχο να μελετηθούν παράμετροι και φαινόμενα σε βάθος. Η ποιοτική έρευνα είναι κατάλληλη για να καλύψει

το ερευνητικό κενό παραθέτοντας επαρκείς πληροφορίες που προέρχονται απευθείας από το πεδίο μελέτης μέσα από την επίδραση της ερευνήτριας με του συμμετέχοντες. Σε μια τέτοιου είδους έρευνα επιχειρείται η διερεύνηση και κατανόηση του εκάστοτε ζητήματος μέσα από τις εμπειρίες και τις απόψεις των ίδιων των συμμετεχόντων (Mills et al., 2017).

Έτσι, σύμφωνα με τα παραπάνω, επειδή στη διαθέσιμη βιβλιογραφία δεν υπάρχουν πληροφορίες αναφορικά με τις απόψεις των εκπαιδευτικών που εργάζονται εξ αποστάσεως σε φροντιστήρια αλλά ούτε και για τη διαδικασία δημιουργίας εξ αποστάσεως ΕΥ, κρίθηκε απαραίτητη η συγκέντρωση και αξιολόγηση νέων δεδομένων, τα οποία θα παραχθούν και θα μεταλαμπαδευτούν στην ερευνήτρια μέσω της άμεσης επαφής της με άτομα-καθηγητές, οι οποίοι εμπλέκονται άμεσα με τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού και την αξιοποίησή του. Συνεπώς, θα προστεθούν μέσω της διαδικασίας αυτής νέα δεδομένα στην επιστημονική κοινότητα αναφορικά με το εξ αποστάσεως ΕΥ αλλά και με την μη τυπική/φροντιστηριακή εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Εκτός από ποιοτική, η έρευνα είναι μια μελέτη περίπτωσης. Η μελέτης περίπτωσης αφορά μια συγκεκριμένη μονάδα μελέτης, το οριοθετημένο μας σύστημα, δηλαδή τους εν ενεργεία καθηγητές/φιλολόγους σε εξ αποστάσεως φροντιστήρια Μέσης Εκπαίδευσης, που διδάσκουν τα φιλολογικά μαθήματα. Ο τόπος δράσης τους μπορεί να είναι διαφορετικός, εφόσον διδάσκουν εξ αποστάσεως, η εργασία τους, όμως, παραμένει η ίδια. Ο χρόνος δράσης τους είναι το σχολικό έτος 2023-2024. Οι καθηγητές αυτοί διδάσκουν από απόσταση και δημιουργούν ΕΥ για τον σκοπό αυτό. Οι ηλικίες τους μπορεί να ποικίλουν, όπως και το φύλο τους. Στο πλαίσιο της μελέτης θα διερευνηθεί το πώς δημιουργούν οι συμμετέχοντες εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό, το τι είδους επιμόρφωση διαθέτουν για το παραπάνω και το τι προτείνουν αναφορικά με την επιμόρφωση και τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού.

Η προσέγγιση αυτή κρίθηκε κατάλληλη για το αντικείμενο της έρευνας, μιας και αναζητάται το «τι» και το «πώς» και επιχειρείται γενικά η μελέτη διαδικασιών στην εκπαίδευση (Mills et al., 2017). Ακόμα, η γνώση που παράγεται από τη μελέτη περίπτωσης πολλές φορές συντονίζεται με την εμπειρία των αναγνωστών καθώς είναι απτή και διαφωτιστική (Mills et al., 2017). Συνεπώς, η έρευνα μπορεί να μελετηθεί από

εκπαιδευτικούς που δραστηριοποιούνται – ή που θέλουν να δραστηριοποιηθούν – στην ΕξΑΕ και να αποκτήσουν σημαντικές γνώσεις.

Ως εργαλείο συλλογής δεδομένων, στη συγκεκριμένη περίπτωση, επιλέχθηκε η ατομική συνέντευξη για άμεση αλληλεπίδραση με τους συναδέλφους καθηγητές. Η συνέντευξη είναι μία μέθοδος συλλογής ποιοτικών δεδομένων με σκοπό την αλληλεπίδραση ανάμεσα στα άτομα, αφού το ένα άτομο αντλεί πληροφορίες από το άλλο (Mills et al., 2017). Επίσης, η μέθοδος αυτή αξιολογείται στις περιπτώσεις, όπως η δική μας, που οι ερευνητές δεν μπορούν να αντλήσουν τις πληροφορίες που χρειάζονται μόνο με την παρατήρηση.

Δημιουργήθηκε και αξιοποιήθηκε μία συνέντευξη ημιδομημένης μορφής που περιλαμβάνει στοιχεία δομημένης αλλά και μη δομημένης συνέντευξης. Επιλέχθηκε η συγκεκριμένη μέθοδος, ώστε να υπάρχει δυνατότητα καλύτερης προσέγγισης των συνεντευξιζόμενων, μεγαλύτερη ευελιξία ως προς την προσέγγιση των ζητούμενων και παροχή δυνατότητας στους συμμετέχοντες να απαντήσουν άμεσα και δίχως περιορισμό καταθέτοντας με ευκολία τις απόψεις τους (Mills et al., 2017).

Γενικότερα, στις συνεντεύξεις η μεγαλύτερη πρόκληση αφορά το κατά πόσο ο ερευνητής μπορεί να αποσπάσει μέσω των ερωτήσεων του τις επιθυμητές πληροφορίες, για αυτό και εγκυμονεί ο κίνδυνος πολλές φορές οι ερευνητές να ξεφεύγουν από τον αρχικό τους στόχο παραθέτοντας πολλές ερωτήσεις (Mills et al., 2017). Λαμβάνοντας υπόψιν τον παραπάνω κίνδυνο, κρίθηκε απαραίτητο να πραγματοποιηθεί ποιοτικός έλεγχος των ερωτήσεων σε μία μικρή ομάδα δύο ατόμων με παρόμοια χαρακτηριστικά με τους υπό μελέτη πληροφοριοδότες, με στόχο η ερευνήτρια να επιβεβαιώσει το νόημα των ερωτήσεων της συνέντευξής της.

4.2. Δειγματοληψία και δείγμα

Τον πληθυσμό για τη συγκεκριμένη ποιοτική έρευνα αποτελούν οι εκπαιδευτικοί που δημιουργούν εξ αποστάσεως ΕΥ και διδάσκουν τα φιλολογικά μαθήματα σε εξ αποστάσεως φροντιστήρια μέσης εκπαίδευσης. Το δείγμα, όμως, αποτελούν οι εκπαιδευτικοί που δραστηριοποιούνται τη φετινή σχολική χρονιά 2022-2023. Οι εκπαιδευτικοί λόγω του ότι εργάζονται εξ αποστάσεως βρίσκονται σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας, όπως ήδη προαναφέρθηκε.

Στη μεθοδολογία της μελέτης περίπτωσης, ο αριθμός των συνεντεύξεων που απαιτούνται εξαρτάται από τον σκοπό και τα ερευνητικά ερωτήματα της μελέτης. Γενικά, ο αριθμός των συνεντεύξεων στην ποιοτική έρευνα κυμαίνεται μεταξύ μονοψήφιου και διψήφιου αριθμού (Μαντζούκας, 2007). Στόχος, λοιπόν, είναι να συλλεχθούν οι ακριβώς απαραίτητες πληροφορίες χωρίς υπερβολή στη συλλογή πανομοιότυπων δεδομένων και αποτελεσμάτων. Για την ανάγκη της παρούσας ποιοτικής μελέτης πραγματοποιήθηκαν οκτώ (8) συνεντεύξεις, μιας και οι συμμετέχοντες είχαν διαφορετικό είδος επιμόρφωσης για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού.

Ένας άλλος παράγοντας που επηρέασε τον αριθμό των συνεντεύξεων που θα πραγματοποιηθούν αφορά το είδος της ποιοτικής μελέτης, αφού πρόκειται για μελέτη περίπτωσης η οποία εστιάζει σε μία μονάδα μελέτης που ορίζεται ως οριοθετημένο σύστημα, το οποίο ορίστηκε παραπάνω (Mills et al., 2017). Εκτός από τον παραπάνω παράγοντα που επηρεάζει τον αριθμό των συνεντεύξεων που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της συγκεκριμένης ποιοτικής έρευνας, θα πρέπει να ληφθεί υπόψιν και το περιορισμένο χρονικό διάστημα που υπήρξε, δηλαδή η διάρκεια ενός ακαδημαϊκού εξαμήνου.

Για τους παραπάνω λόγους επιλέχθηκε η δειγματοληψία σκοπιμότητας και συγκεκριμένα η σκόπιμη δειγματοληψία, που ενδείκνυται σε μελέτες περίπτωσης, και η δειγματοληψία χιονοστιβάδας με τη μορφή αυτοεπιλογής και εθελοντικής συμμετοχής (Mills et al., 2017). Η συγκεκριμένη μέθοδος δειγματοληψίας καλύπτει τις ανάγκες της παρούσας ποιοτικής έρευνας μιας και επιλέγει δείγματα βάσει του πόσο σημαντικά είναι για τη μελέτη τα χαρακτηριστικά των ατόμων στο δείγμα. Συνεπώς, η σκόπιμη δειγματοληψία μπορεί να χρησιμοποιήσει κριτήρια για να επιλέξει τα δείγματα, αλλά αυτά τα κριτήρια δεν είναι απαραίτητα οικονομικά ή δημογραφικά. Στην παρούσα μελέτη τα κριτήρια επιλογής του δείγματος αφορούν την δραστηριοποίηση στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού και την διδασκαλία εξ αποστάσεως φιλολογικών μαθημάτων.

Έτσι, ο τρόπος που επιλέχθηκαν οι συμμετέχοντες πραγματοποιήθηκε σκόπιμα με απώτερο στόχο να εξοικονομηθεί ο απαραίτητος χρόνος αλλά και να αντληθούν πολλές και ποιοτικές πληροφορίες για την όσο το δυνατόν βαθύτερη κατανόηση του εξεταζόμενου θέματος, που

σχετίζεται – ως επί το πλείστον – με το κριτήριο επιλογής των συμμετεχόντων στην έρευνα. Πιο αναλυτικά, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων προσκλήθηκε απευθείας από την ερευνήτρια, καθώς γνώριζε ότι δραστηριοποιούνται στην εξ αποστάσεως διδασκαλία φιλολογικών μαθημάτων. Οι υπόλοιποι συμμετέχοντες δήλωσαν αυτοβούλως συμμετοχή στην έρευνα μετά από σχετική πρόσκληση της ερευνήτριας σε σελίδες φιλολόγων στο Μέσο Κοινωνικής Δικτύωσης Facebook.

4.3. Δημογραφικά στοιχεία συμμετεχόντων

Για την καλύτερη διαχείριση των δεδομένων αλλά και την κατοχύρωση της ανωνυμίας των συμμετεχόντων ορίστηκε από την ερευνήτρια ότι ο καθένας θα χαρακτηρίζεται με το γράμμα «Σ», το αρχικό γράμμα δηλαδή της λέξης Συνεντευξιαζόμενος/η, και με έναν αριθμό από το ένα (1) έως το οκτώ (8), ανάλογα με την χρονική σειρά που πραγματοποιήθηκε κάθε συνέντευξη.

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα ήταν συνολικά οκτώ άτομα εκ των οποίων μόλις τα δύο ήταν άντρες. Συγκεκριμένα, οι Σ2 έως Σ7 ήταν γυναίκες. Όσον αφορά την ηλικία τους, οι πέντε από τους οκτώ συνεντευξιαζόμενους ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα από είκοσι πέντε (25) έως τριάντα (30) χρονών. Η Σ2 ανήκει στην ηλικιακή ομάδα τριάντα έξι (36) έως σαράντα (40), ο Σ1 στην ομάδα σαράντα ένα (41) έως σαράντα πέντε (45) και η Σ7 στη ηλικιακή ομάδα άνω των πενήντα πέντε (55) ετών. Επομένως, περίπου το 62% των συμμετεχόντων στην συγκεκριμένη ποιοτική έρευνα αφορά άτομα νεαρής ηλικίας έως τριάντα ετών.

Όλοι οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι είναι φιλόλογοι. Μόλις τρεις (Σ6, Σ7, Σ8) από τους συμμετέχοντες έχουν ολοκληρώσει τον Προπτυχιακό κύκλο Σπουδών τους, ενώ οι υπόλοιποι πέντε διαθέτουν και Μεταπτυχιακό Τίτλο Σπουδών. Κανένας από τους συμμετέχοντες δεν είχε Διδακτορικό Δίπλωμα τη στιγμή πραγματοποίησης της συνέντευξης.

Όσον αφορά τον τόπο κατοικίας τους, τρεις από τους συνεντευξιαζόμενους (Σ3, Σ7, Σ8) δήλωσαν ότι ζουν στην πόλη της Θεσσαλονίκης. Η Σ2 δήλωσε ότι ζει σε άλλη πόλη, και συγκεκριμένα στο Αγρίνιο, ενώ όλοι οι υπόλοιποι ζουν στην πόλη της Αθήνας. Καταληκτικά, το 100% του δείγματος αφορά φιλόλογους εκ των οποίων οι

περισσότεροι διαθέτουν μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών και ζουν και εργάζονται σε μεγάλες πόλεις της Ελλάδας.

4.4. Εργαλείο συλλογής δεδομένων

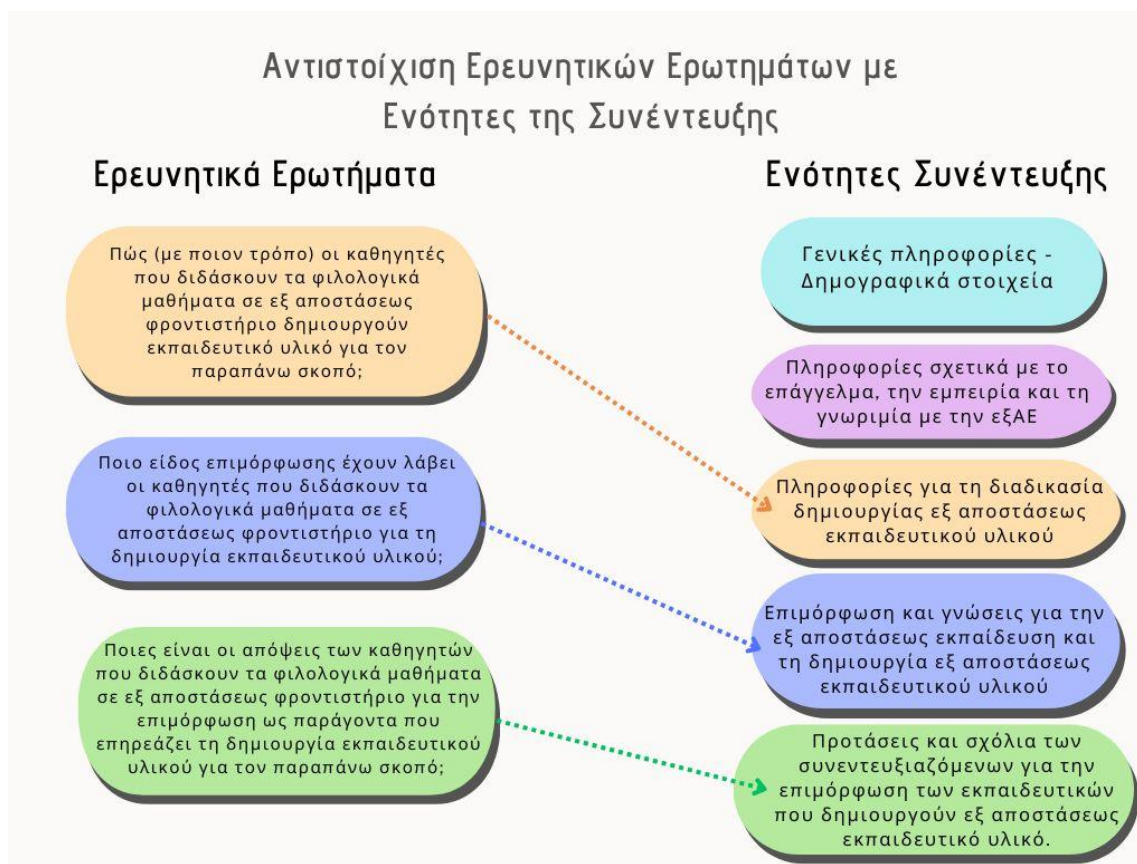
Όπως προαναφέρθηκε, στην παρούσα ποιοτική έρευνα χρησιμοποιήθηκε ως εργαλείο συλλογής δεδομένων η ημιδομημένη συνέντευξη. Οι συνεντευξιαζόμενοι μπορούσαν να εκφραστούν ελεύθερα, να ζητήσουν διευκρινίσεις και να μιλήσουν για όση ώρα επιθυμούσαν. Κατά μέσο όρο κάθε συνέντευξη διήρκεσε περίπου από τριάντα έως σαράντα πέντε λεπτά της ώρας. Μετά το τέλος της προκαθορισμένης συνέντευξης οι συμμετέχοντες είχαν την ευκαιρία να διατυπώσουν ένα γενικό σχόλιο για την εξΑΕ και το ΕΥ.

Για την διενέργεια της συνέντευξης δημιουργήθηκε εκ των προτέρων ένα πλάνο ερωτήσεων το οποίο ακολουθήθηκε πιστά από την ερευνήτρια. Οι ερωτήσεις της συνέντευξης ταξινομήθηκαν σε πέντε ενότητες ανάλογα με το περιεχόμενό τους. Η πρώτη ενότητα σχετιζόταν με γενικές πληροφορίες των συνεντευξιαζόμενων, δηλαδή με δημογραφικά χαρακτηριστικά κατά βάση. Η δεύτερη ενότητα αφορούσε πληροφορίες σχετικά με το επάγγελμα των συνεντευξιαζόμενων. Η τρίτη περιείχε ερωτήσεις για τη διαδικασία δημιουργίας εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού. Η τέταρτη ενότητα περιλάμβανε ερωτήματα για την επιμόρφωση και τις γνώσεις των συμμετεχόντων για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού. Τέλος, η πέμπτη και τελευταία ενότητα αφορούσε ερωτήσεις της συνέντευξης που σχετίζονταν με προτάσεις και σχόλια των ίδιων των συνεντευξιαζόμενων για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που δημιουργούν εξ αποστάσεως ΕΥ.

Το σύνολο των ερωτημάτων της συνέντευξης ήταν τριάντα εννιά. Ως τεσσαρακοστό ερώτημα θεωρήθηκε το γενικό και ελεύθερο σχόλιο κάθε συνεντευξιαζόμενου για την εξΑΕ και το ΕΥ. Τα ερωτήματα προχωρούν κλιμακωτά ξεκινώντας από βασικές πληροφορίες για τους συμμετέχοντες και την επαφή τους με την εξΑΕ. Στη συνέχεια, οι ερωτήσεις εστιάζουν στην δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού από τους ίδιους και, τέλος, τους ζητείται να παρουσιάσουν οι ίδιοι την άποψή τους για τον ρόλο της επιμόρφωσης στη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού για την εξΑΕ.

Για τη δημιουργία των ερωτήσεων της συνέντευξης λήφθηκαν υπόψιν τα ερευνητικά ερωτήματα, που αναφέρθηκαν παραπάνω. Με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα επιχειρείται να διερευνηθεί όλη η διαδικασία δημιουργίας εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού, γι' αυτό και στο πλάνο συνέντευξης των συμμετεχόντων στην παρούσα έρευνα υπάρχει ειδική ενότητα που περιλαμβάνει ερωτήσεις για τη δομή, τη μορφή, τον στόχο του υλικού, τις βασικές αρχές και τις θεωρίες μάθησης που αξιοποιούν οι εκπαιδευτικοί καθώς το δημιουργούν. Το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα επιχειρεί να διερευνήσει την υφιστάμενη κατάσταση αναφορικά με το ποια είναι η επιμόρφωση που έχουν αυτή τη στιγμή οι φιλόλογοι που εργάζονται εξ αποστάσεως και δημιουργούν εκπαιδευτικό υλικό. Τέλος, το τρίτο ερευνητικό ερώτημα εξετάζει τις απόψεις, τα πιστεύω και τις προτάσεις των συμμετεχόντων για τον τρόπο με τον οποίο η επιμόρφωση μπορεί να ωφελήσει τους καθηγητές που δημιουργούν εξ αποστάσεως ΕΥ και διδάσκουν τα φιλολογικά μαθήματα σε εξ αποστάσεως φροντιστήρια μέσης εκπαίδευσης.

Πιο συγκεκριμένα, για το πρώτο ερευνητικό ερώτημα έχει δημιουργηθεί μια σειρά ερωτήσεων που αποτελεί την τρίτη ενότητα ερωτήσεων της συνέντευξης που θα απευθυνθεί στους συμμετέχοντες της έρευνας, μετά τις εισαγωγικές ενότητες 1 και 2. Κατά αντιστοιχία, η ενότητα 4 αφορά το ερευνητικό ερώτημα 2 και η ενότητα 5 το ερευνητικό ερώτημα 3. Αναλυτικότερες πληροφορίες αναφορικά με τη μεθοδολογία της έρευνας υπάρχουν στο σχετικό κεφάλαιο.

Εικόνα 2: Αντιστοίχιση Ερευνητικών Ερωτημάτων με Ενότητες της Συνέντευξης

Αξιοσημείωτο είναι πως οι περισσότεροι συνεντευξιαζόμενοι δήλωσαν με το πέρας της συνέντευξης ότι κατάλαβαν το σύνολο των ερωτημάτων και η συνέντευξη τους φάνηκε ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα.

4.5. Ερευνητική διαδικασία και ζητήματα δεοντολογίας

Τόσο οι δοκιμαστικές συνεντεύξεις όσο και οι κανονικές πραγματοποιήθηκαν εξ αποστάσεως με τη χρήση της πλατφόρμας τηλεδιάσκεψης Zoom. Ο πιλοτικός έλεγχος των συνεντεύξεων διήρκεσε δύο εβδομάδες (10/04/2023 - 23/04/2023), καθώς οι ερωτήσεις της συνέντευξης δοκιμάστηκαν, τροποποιήθηκαν και ξαναδοκιμάστηκαν. Οι κανονικές συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν περίπου εντός ενός μήνα (01/05/2023 – 03/06/2023).

Η ερευνήτρια αφού απηύθυνε πρόσκληση στους υποψηφίους συνεντευξιαζόμενους τους απέστειλε ενημερωτικό ηλεκτρονικό μήνυμα με τρία επισυναπτόμενα αρχεία. Το πρώτο επισυναπτόμενο αρχείο είχε την ονομασία «Έγγραφο Πληροφόρησης» και παρείχε στους

αποδέκτες βασικές πληροφορίες, όπως ο σκοπός της έρευνας, και απαντήσεις σε ερωτήματα, όπως «Γιατί έχω προσκληθεί;», «Ποιος συμμετέχει στην έρευνα;», «Υπάρχει κόστος συμμετοχής;» κ.ά.

Το δεύτερο αρχείο με τίτλο «Έγγραφο Εμπιστοσύνης & Εχεμύθειας» περιείχε μια σύντομη επιστολή της ερευνήτριας προς τους συμμετέχοντες με τη ρητή δήλωση ότι η συμμετοχή τους στη μελέτη θα είναι ανώνυμη και θα διασφαλιστεί η εχεμύθεια και η απόλυτη εμπιστευτικότητα των δεδομένων που θα μοιραστούν μαζί της. Τέλος, το τρίτο έγγραφο είχε τον τίτλο «Έντυπο Ενήμερης Συγκατάθεσης» και οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να το συμπληρώσουν και να το υπογράψουν επιβεβαιώνοντας ότι έχουν πλήρη γνώση για όσα τους ενημέρωσε η ερευνήτρια και δέχονται να συμμετάσχουν στην έρευνα εθελοντικά. Το «Έντυπο Ενήμερης Συγκατάθεσης» επιστράφηκε στην ερευνήτρια και έπειτα κλείστηκε το ραντεβού της συνέντευξης με τον καθένα και την καθεμία ξεχωριστά σε μέρα και ώρα που μπορούσαν.

Μόλις οι συμμετέχοντες συνεντευξιαζόμενοι συνδέονταν στον σύνδεσμο, που τους είχε αποσταλεί για την τηλεδιάσκεψη στο ηλεκτρονικό τους ταχυδρομείο, η ερευνήτρια τους ενημέρωνε ξανά πως η συνομιλία τους θα καταγραφεί. Οι συνεντεύξεις έχουν καταγραφεί σε μορφή ηχητικού αρχείου και θα διαγραφούν από τον ηλεκτρονικό υπολογιστή της ερευνήτριας μετά το πέρας της παρουσίασης της ΔΕ. Έπειτα, η ερευνήτρια αξιοποίησε τα ηχητικά αρχεία και προχώρησε στην απομαγνητοφώνησή τους αξιοποιώντας το εργαλείο της «Φωνητικής πληκτρολόγησης» που παρέχει η Google στο πλαίσιο του διαδικτυακού κειμενογράφου της. Τόσο τα αρχεία της απομαγνητοφώνησης όσο και τα έγγραφα που στάλθηκαν στους συμμετέχοντες θα επισυναφθούν στο τέλος της εργασίας, στο Παράρτημα.

4.6. Μέθοδος ανάλυσης των ποιοτικών δεδομένων

Μετά την καταγραφή των συνεντεύξεων και την απομαγνητοφώνησή τους σε κειμενογράφο η ερευνήτρια προχώρησε στην ανάλυση των ποιοτικών της δεδομένων. Εξαιτίας της φύσης της έρευνας, η ανάλυση ποιοτικών δεδομένων περιλαμβάνει ως αρχικό βήμα τη σύνοψη των δεδομένων η οποία οδηγεί στο δεύτερο βήμα, δηλαδή την παρουσίαση των ευρημάτων σε μία αφήγηση, δηλαδή τα αποτελέσματα που θα ερμηνευτούν παρακάτω.

Χαρακτηριστικό είναι ότι τα αποτελέσματα μιας ποιοτικής έρευνας είναι αδύνατον να περιοριστούν σε αριθμούς, για αυτό και η ερευνήτρια κατά τη διαδικασία ανάλυσης των δεδομένων θα πρέπει να είναι αναστοχαστική και υπομονετική. Πιο απλά, η ανάλυση των δεδομένων είναι η σύνοψή τους, ενώ η ερμηνεία τους είναι η κατανόηση και η εύρεση νοήματος σε αυτά (Mills et al., 2017).

Καθόλη την διάρκεια ανάλυσης των δεδομένων η ερευνήτρια διέθετε ένα αναστοχαστικό πνεύμα διερωτώντας τον εαυτό της συνεχώς δύο πράγματα. Το πρώτο ερώτημα ήταν «Μπορούν τα ερευνητικά ερωτήματά μου ακόμα να απαντηθούν ή αξίζει να απαντηθούν;» και το δεύτερο ερώτημα ήταν «Συλλέγουν οι τεχνικές συλλογής των δεδομένων μου το είδος των δεδομένων που θέλω φιλτράροντας τα δεδομένα που δεν θέλω;» (Anderson et al., όπως αναφ. στο Mills et al., 2017). Αξίζει να αναφερθεί εδώ ότι η ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων κατά βάση είναι μία διαδικασία επαγωγική, αφού η ερευνήτρια ξεκίνησε από ένα μεγάλο σύνολο δεδομένων και τελικά κατάφερε να περιορίσει σταδιακά τα δεδομένα της σε μικρές και σημαντικές ομάδες.

Προχωρώντας στο πρακτικό κομμάτι και στην στρατηγική ανάλυσης δεδομένων που επέλεξε η ερευνήτρια πρέπει να τονιστεί ότι αξιοποιήθηκε η τεχνική προσδιορισμού θεμάτων και η τεχνική κωδικοποίησης συνεντεύξεων (Mills et al., 2017). Αρχικά, η ερευνήτρια άκουσε και διάβασε πολλές φορές τις συνεντεύξεις και επεσήμανε σε αυτές – και συγκεκριμένα στις απαντήσεις των συνεντευζιαζόμενων – λέξεις-κλειδιά και θέματα, τα οποία έχουν αναδυθεί ήδη από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση. Μετά την εύρεση κοινών ή μη απαντήσεων στα ερωτήματα, η ερευνήτρια προχώρησε στην κωδικοποίηση, δηλαδή σε μία διαδικασία κατηγορικής επισήμανσης και παραπομπής σε μονάδες κειμένου με κώδικες και ετικέτες. Έτσι, με την κωδικοποίηση σταδιακά τα δεδομένα άρχισαν να μειώνονται σε μία διαχειρίσιμη μορφή. Το επόμενο βήμα ήταν η καταγραφή – των διαχειρίσιμων πλέον – δεδομένων σε πίνακες με στόχο την ταξινόμησή τους.

Πιο συγκεκριμένα, αφού επισημάνθηκαν οι λέξεις-κλειδιά στις απαντήσεις των συνεντευζιαζόμενων αρχικά δημιουργήθηκαν πίνακες για κάθε ερώτηση στους οποίους στην αριστερή στήλη τοποθετήθηκε η θεματική ενότητα/ετικέτα αναφοράς και στη δεξιά στήλη οι πιθανές απαντήσεις/κωδικοί των συνεντευζιαζόμενων. Σε δεύτερη φάση, αφού υπήρχε ένα πλήρες πλαίσιο πιθανών απαντήσεων δημιουργήθηκε μία σειρά από νέους

πίνακες στους οποίους στην αριστερή στήλη υπήρχε η πιθανή απάντηση/κωδικός και στη δεξιά στήλη υπήρχε το ψευδώνυμο κάθε συνεντευξιαζόμενου, που επέλεξε την απάντηση αυτή.

Με αυτό τον τρόπο έγινε ξεκάθαρο στην ερευνήτρια σε κάθε περίπτωση τι ακριβώς απάντησε κάθε συνεντευξιαζόμενος, ώστε να προχωρήσει στην ερμηνεία των δεδομένων της λαμβάνοντας υπόψιν της και τη διαθέσιμη βιβλιογραφία. Οι πίνακες, όπως αναπτύχθηκαν, υπάρχουν αναρτημένοι στο Παράρτημα της παρούσας εργασίας.

4.7. Εγκυρότητα και αξιοπιστία της έρευνας

Αρχικά, στην ποιοτική έρευνα η έννοια της εγκυρότητας αφορά τον βαθμό στον οποίο τα ποιοτικά δεδομένα, που έχουν συλλεχθεί, είναι ακριβή ως προς αυτό το οποίο επιδιώκεται να μετρηθεί. Σε αυτού του είδους τις έρευνες δεν είναι κεντρικός και πρωταρχικός στόχος η γενίκευση των αποτελεσμάτων στο γενικό σύνολο, διότι κάτι τέτοιο δεν είναι δυνατόν πρακτικά να επιτευχθεί. Επίσης, στην ποιοτική έρευνα η αξιοπιστία αναφέρεται στο βαθμό με τον οποίο τα ποιοτικά δεδομένα της έρευνας μετρούν με συνέπεια αυτό που πρέπει να μετρηθεί (Mills et al., 2017).

Για να εξασφαλιστεί η αξιοπιστία σε μία ποιοτική έρευνα θα πρέπει να ικανοποιηθούν κάποια κριτήρια. Για την παρούσα ποιοτική έρευνα αξιοποιήθηκαν τα κριτήρια εξασφάλισης της αξιοπιστίας του Guba (Mills et al., 2017). Το πρώτο κριτήριο ονομάζεται πιστότητα ή αξιοπιστία (credibility) και αφορά την ικανότητα του ερευνητή να λαμβάνει υπόψιν του το σύνολο της πολυπλοκότητας της έρευνας, που διενεργεί, και να διαχειρίζεται σχήματα ή νοήματα που δεν είναι εύκολο να εξηγηθούν. Για την ικανοποίηση αυτού του κριτηρίου η ερευνήτρια φρόντισε να έχει παρατεταμένη συμμετοχή στο πεδίο της έρευνας κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων, καθώς εδραίωσε και τη δομική συνοχή της διαδικασίας.

Το επόμενο κριτήριο είναι η μεταδοτικότητα (transferability), δηλαδή η παραδοχή της ερευνήτριας ότι καθετί βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με το γενικότερο πλαίσιο της έρευνας. Για να επιτευχθεί το παραπάνω κριτήριο θεωρήθηκε σκόπιμη η ανάπτυξη λεπτομερών περιγραφών, ώστε οι αναγνώστες της έρευνας να έχουν πλήρη εποπτεία. Το τρίτο κριτήριο του Guba ονομάζεται φερεγγυότητα (dependability) και αφορά τη

σταθερότητα των δεδομένων. Η φερεγγυότητα στην παρούσα εργασία επιτυγχάνεται μέσα από τη δημιουργία «διαδρομών ελέγχου» (Mills et al., 2017). Οι «διαδρομές ελέγχου» είναι ουσιαστικά τα κείμενα που έχουν γραφτεί και περιγράφουν τη διαδικασία συλλογής δεδομένων ανάλυσης και ερμηνείας τους. Επίσης, δίνεται η δυνατότητα στους αναγνώστες να έχουν πρόσβαση στο πλάνο των συνεντεύξεων, στις απομαγνητοφωνήσεις, στα έγγραφα που στάλθηκαν στους συνεντευξιαζόμενους και στους πίνακες ανάλυσης δεδομένων.

Το τελευταίο κριτήριο είναι η επιβεβαιωσιμότητα (confirmability) η οποία αφορά την ουδετερότητα και αντικειμενικότητα των πληροφοριών που συλλέχθηκαν (Mills et al., 2017). Για την κατοχύρωση της επιβεβαιωσιμότητας αξιοποιήθηκε η διαδικασία της τριγωνοποίησης, η οποία είναι μία τακτική κατά την οποία χρησιμοποιούνται πολλαπλές μέθοδοι συλλογής δεδομένων και πηγών για να αποκτηθεί μία ολοκληρωμένη εικόνα για το αντικείμενο μελέτης και τη διασταύρωση πληροφοριών.

Η τριγωνοποίηση πραγματοποιήθηκε με το αίτημα προς τους συμμετέχοντες να δώσουν στην ερευνήτρια δείγμα από το ΕΥ που χρησιμοποιούν και δημιουργούν για τη διδασκαλία τους, το οποίο παρατίθεται στο Παράρτημα της εργασίας. Η παραπάνω μέθοδος αξιοποιήθηκε με στόχο την παρατήρηση του παραγόμενου εκπαιδευτικού υλικού για την εξΑΕ από Κριτικό Αναγνώστη, ο οποίος διαθέτει πιστοποιημένη κατάρτιση στην εξΑΕ και στη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού, και την σύγκριση του με τις απόψεις και τα λεγόμενα των συνεντευξιαζόμενων. Επίσης, για την ενίσχυση του κριτηρίου της επιβεβαιωσιμότητας τα κείμενα των απομαγνητοφωνήσεων στάλθηκαν πίσω στους ίδιους τους συμμετέχοντες της έρευνας, ώστε να επιβεβαιώσουν την ακρίβεια των λεγομένων τους.

Όσον αφορά το πλάνο των ερωτημάτων της συνέντευξης επισημάνθηκε από όλους τους συμμετέχοντες ότι οι ερωτήσεις ήταν κατανοητές και απάντησαν με συνεχή λόγο, με ελευθερία και χωρίς να παρακωλύονται από την ερευνήτρια. Επίσης, οι ίδιες οι ερωτήσεις δεν ήταν σε καμία περίπτωση καθοδηγητικές και αυτό φαίνεται και από τις απαντήσεις των συνεντευξιαζόμενων που χαρακτηρίζονται από ποικιλία. Ταυτόχρονα, το σύνολο του ερευνητικού εργαλείου, δηλαδή το πλάνο της συνέντευξης, χρησιμοποιήθηκε εξ αρχής σε δοκιμαστική συνέντευξη για να κατοχυρωθεί η αποτελεσματικότητά του και για να διορθωθούν έγκαιρα τυχόν λάθη και ασάφειες στις ερωτήσεις της ερευνήτριας.

Καταληκτικά, όπως ήδη προαναφέρθηκε, τηρήθηκαν και οι τυπικοί κανόνες της συνέντευξης, καθώς οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν και γραπτώς και προφορικώς για το σκοπό της έρευνας, την εθελοντική συμμετοχή τους, την ανωνυμία τους και την προστασία των προσωπικών τους δεδομένων.

4.8. Περιορισμοί της έρευνας

Ένα από τα συχνότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ερευνητές είναι η γενικότερη απροθυμία του ευρέως κοινού για συμμετοχή σε μια έρευνα, διότι θεωρείται ότι πρόκειται για «χάσιμο χρόνου». Το πρόβλημα αυτό αντιμετώπισε η ερευνήτρια, καθώς ορισμένοι εκπαιδευτικοί είτε δεν απάντησαν καθόλου στο αίτημά της είτε έκαναν ότι δεν το είδαν. Ιδιαίτερα σε σχέση με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, ορισμένοι εκπαιδευτικοί – μεγαλύτερης ηλικίας κατά βάση – έδειξαν κάποια δυσπιστία απέναντι στη χρησιμότητα και στην αποτελεσματικότητα της έρευνας για την εξΑΕ.

Άλλος ένας περιορισμός για τη συγκεκριμένη μελέτη ήταν ότι το χρονικό διάστημα διενέργειας των συνεντεύξεων ήταν περιορισμένο. Σίγουρα, αν υπήρχε περισσότερος χρόνος για εύρεση περισσότερων φιλολόγων και επικοινωνία μαζί τους, τα αποτελέσματα της έρευνας μπορεί να ήταν – ίσως κατ' ελάχιστον – διαφορετικά. Το μικρό δείγμα συμμετεχόντων αποτρέπει την γενίκευση των αποτελεσμάτων στο γενικό πληθυσμό.

5. Αποτελέσματα της έρευνας

5.1. Εισαγωγικές πληροφορίες σχετικά με το επάγγελμα των συνεντευξιζόμενων

Οι φιλόλογοι που συμμετείχαν στην έρευνα δήλωσαν ότι διδάσκουν τα Νέα Ελληνικά, δηλαδή Έκθεση και Λογοτεχνία, τα Αρχαία Ελληνικά, τα Λατινικά και την Ιστορία. Πιο συγκεκριμένα, φαίνεται ότι το σύνολο των συνεντευξιζόμενων διδάσκει το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας, ενώ μόνο ένας συνεντευξιζόμενος δεν ασχολείται με τη διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών. Λατινικά διδάσκουν μόνο οι Σ2 και Σ7, ενώ υπάρχει και μία ειδική περίπτωση που η Σ3 διδάσκει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, σε φοιτητές, το μάθημα του Αρχαίου Ελληνικού και Νεότερου Θεάτρου και Κινηματογράφου.

Όσον αφορά τα χρόνια επαγγελματικής απασχόλησης των συμμετεχόντων της έρευνας, αυτά ποικίλουν. Η ελάχιστη χρονική εμπειρία που κάποιος από τους συνεντευξιαζόμενους διαθέτει ως εργαζόμενος στον τομέα της διδασκαλίας των φιλολογικών μαθημάτων είναι τα έξι (6) χρόνια και πρόκειται για την Σ3. Αντίθετα, ο μέγιστος χρόνος εμπειρίας στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων είναι τα τριάντα (30) χρόνια και πρόκειται για την Σ7. Όταν η ερώτηση για την επαγγελματική εμπειρία επικεντρώθηκε στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, δόθηκαν αρκετές απαντήσεις με πιο συχνή την απάντηση «2 χρόνια», η οποία δόθηκε από τέσσερις συνεντευξιαζόμενους (Σ2, Σ3, Σ4, Σ8) στους οκτώ. Η μεγαλύτερη εμπειρία στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση σημειώθηκε από τη Σ7 – όπως και νωρίτερα–, που δήλωσε ότι εργάζεται 15 χρόνια διδάσκοντας τα φιλολογικά μαθήματα εξ αποστάσεως.

Προχωρώντας, όσον αφορά τον τρόπο γνωριμίας των συμμετεχόντων με την εξΑΕ, οι περισσότεροι – δηλαδή τρεις στους οκτώ – απάντησαν ότι γνώρισαν την εξΑΕ, επειδή προσλήφθηκαν και εργάστηκαν σε κάποιο διαδικτυακό φροντιστήριο. Μόνο ο Σ1 απάντησε ότι υπήρξε ανάγκη να διδάξει παιδιά που βρίσκονταν σε απομακρυσμένη περιοχή, για αυτό και ξεκίνησε να δραστηριοποιείται στην εξΑΕ. Ο Σ8 ανέφερε ότι γνώρισε την εξ αποστάσεως διδασκαλία από κάποιον/α γνωστό/ή του. Οι Σ2 και Σ5 ανέφεραν ότι γνώρισαν την εξΑΕ από κάποια διαφήμιση στο διαδίκτυο και από την τηλεόραση, αντίστοιχα. Τέλος, μόνο η Σ4 αναφέρει ως αιτία γνωριμίας της με την εξΑΕ την πανδημία του κορονοϊού.

Όλοι οι συνεντευξιαζόμενοι απάντησαν θετικά στην ερώτηση για τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού με στόχο την χορήγησή του από το εξ αποστάσεως φροντιστήριο στο οποίο εργάζονται. Το σύνολο απάντησε, επίσης, θετικά και στο ότι το ΕΥ συσχετίζεται άμεσα με την εξ αποστάσεως διδασκαλία. Τέσσερις (Σ1, Σ2, Σ5, Σ7) στους οκτώ συνεντευξιαζόμενους απάντησαν αόριστα ότι η σημασία του εκπαιδευτικού υλικού είναι τεράστια για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Οι υπόλοιποι συνεντευξιαζόμενοι (Σ3, Σ4, Σ6, Σ8) απάντησαν συγκεκριμένα ότι το ΕΥ προωθεί την εξ αποστάσεως διδασκαλία.

Στο ερώτημα εάν δημιουργούν υλικό οι συνεντευξιαζόμενοι για την ασύγχρονη, τη σύγχρονη ή και τις δύο μορφές της εξΑΕ η απάντηση όλων των συνεντευξιαζόμενων ήταν πως δημιουργούν ΕΥ και για τις δύο μορφές. Στη συζήτηση, που πραγματοποιήθηκε, οι Σ1 και Σ2 ανέφεραν ως χαρακτηριστικό του υλικού της σύγχρονης εξΑΕ ότι δεν απαιτεί λεπτομερειακή ανάπτυξη από μέρος του εκπαιδευτικού, διότι στο σύγχρονο μάθημα

υπάρχει μεγαλύτερη αμεσότητα ανάμεσα στον εκπαιδευτή και στον εκπαιδευόμενο. Μόνο η Σ3 είπε ότι το ΕΥ για την εξ αποστάσεως σύγχρονη και ασύγχρονη εκπαίδευση μπορεί να είναι ακριβώς το ίδιο. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τον Σ4, το υλικό που χρησιμοποιείται στη σύγχρονη εξΑΕ αποτελεί τη βάση για περαιτέρω επεξήγηση εντός του μαθήματος, ενώ σύμφωνα με τον Σ8 το υλικό στη σύγχρονη διδασκαλία δεν είναι και τόσο απαραίτητο.

Ένα βήμα παρακάτω και αναφορικά με τα χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού υλικού για ασύγχρονη εξ αποστάσεως διδασκαλία, οι Σ1 και Σ5 συμφωνούν ότι το υλικό στην ασύγχρονη διδασκαλία χρειάζεται περισσότερη λεπτομέρεια, καθώς εκλείπει η αλληλεπίδραση ανάμεσα σε εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενο κατά τη διάρκεια του ασύγχρονου μαθήματος. Η Σ3 επισήμανε ότι στο υλικό για την ασύγχρονη εξΑΕ απαιτείται η ύπαρξη βίντεο με τον ίδιο τον καθηγητή, ενώ η Σ6 ανέφερε ότι το υλικό για την ασύγχρονη εξΑΕ είναι ευκολότερο να δημιουργηθεί και πρέπει να είναι και πιο διαδραστικό. Τέλος, η Σ7 ανέφερε ότι το υλικό για την ασύγχρονη εξΑΕ χρειάζεται μεγαλύτερη προετοιμασία.

5.2. Πληροφορίες για τη διαδικασία δημιουργίας εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού (1ο ερευνητικό ερώτημα)

Όσον αφορά το είδος και τη μορφή του εκπαιδευτικού υλικού που δημιουργούν οι συνεντευξιαζόμενοι για τη σύγχρονη και την ασύγχρονη εξΑΕ αναφέρθηκε από τους ίδιους στο σύνολό τους ότι κύρια μορφή εκπαιδευτικού υλικού είναι το word ή το pdf, δηλαδή το έντυπο υλικό. Η δεύτερη σε μορφή επιλογή των συνεντευξιαζόμενων είναι το Powerpoint. Τέσσερις (Σ1, Σ4, Σ6, Σ8) από τους οκτώ συνεντευξιαζόμενους δημιουργούν κουίζ, ενώ τρεις (Σ1, Σ3, Σ7) δημιουργούν βίντεο. Μόλις ένας συνεντευξιαζόμενος (Σ1) δημιουργεί διαδραστικές παρουσιάσεις και ένας (Σ6) διαφάνειες και αναρτήσεις στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, και συγκεκριμένα, στο Instagram.

Στην ερώτηση ποιος είναι ο κύριος στόχος του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού υπήρξε πολυφωνία και σχεδόν κάθε συνεντευξιαζόμενος έδωσε και μία διαφορετική απάντηση. Η απάντηση που δόθηκε από τους περισσότερους (Σ4, Σ6, Σ7) ήταν ότι το ΕΥ δημιουργείται με στόχο την κατανόηση, την εμπέδωση και την αφομοίωση από τους μαθητές. Δύο συνεντευξιαζόμενοι (Σ7 και Σ8) ανέφεραν ότι ο βασικός σκοπός δημιουργίας

του εκπαιδευτικού υλικού για την εξΑΕ είναι η επιτυχία των μαθητών στις εξετάσεις. Ο Σ1 και η Σ2 ανέφεραν ότι ο σκοπός του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού είναι η εξάσκηση των μαθητών. Βεβαίως, ο Σ1 συμπλήρωσε ότι το υλικό πρέπει να έχει μία συμπτυκνωμένη και οπτικοποιημένη γνώση καθώς και αναλυτική θεωρία. Η Σ3 ανέφερε ότι το υλικό για την εξΑΕ παρέχεται για αυτομάθηση από το μαθητή, ενώ η Σ5 θεωρεί ότι στόχος του εκπαιδευτικού υλικού για την εξΑΕ είναι η διεύρυνση των γνώσεων και η ανάπτυξη κριτικής σκέψης των μαθητών.

Όσον αφορά τη διαδικασία σχεδιασμού του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού οι περισσότεροι (Σ3, Σ4, Σ5) απάντησαν ότι ένα βασικό βήμα στη διαδικασία δημιουργίας του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού είναι ο εντοπισμός της ύλης. Επίσης, αρκετοί επισήμαναν ότι βασικό βήμα είναι η δημιουργία πλάνου (Σ1, Σ6, Σ7) και ο προσωπικός έλεγχος του υλικού (Σ3, Σ5, Σ6). Επίσης, οι Σ2 και Σ7 ανέφεραν ως σημαντικό βήμα της διαδικασίας την αναζήτηση πηγών. Οι Σ1 και Σ4 θεωρούν απαραίτητο τον έλεγχο του εκπαιδευτικού υλικού από τρίτο άτομο. Βασικό βήμα στη διαδικασία σχεδιασμού του εκπαιδευτικού εξ αποστάσεως υλικού, κατά τον Σ8, είναι η σημείωση των στόχων και των μαθησιακών αποτελεσμάτων. Τέλος, η Σ4 ως σημαντικό βήμα για τη διαδικασία δημιουργίας εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού αναφέρει τη μελέτη του Αναλυτικού Προγράμματος.

Όπως φάνηκε από την ερώτηση για τη χρήση βασικών αρχών δημιουργίας εκπαιδευτικού υλικού στην εξΑΕ οι συνεντευξιαζόμενοι απάντησαν, επίσης, με πολυφωνία. Ανάμεσα στις απαντήσεις υπήρχε η απλότητα (Σ6), η πρωτοτυπία (Σ2), η οπτικοποίηση (Σ4), η σαφήνεια, η καταλληλότητα και η προσβασιμότητα (Σ5) και η κλιμάκωση της δυσκολίας (Σ8). Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση αν αξιοποιούν θεωρίες μάθησης τρεις (Σ4, Σ6, Σ8) από τους οκτώ συνεντευξιαζόμενους απάντησαν ότι δεν χρησιμοποιούν κάποια συγκεκριμένη θεωρία μάθησης. Αντίθετα, οι Σ2 και Σ5 ανέφεραν ότι αξιοποιούν την εξατομικευμένη μάθηση, ενώ η Σ3 μεταξύ άλλων ανέφερε ότι επιδιώκει την ανακαλυπτική μάθηση. Οι Σ1 και Σ7 αξιοποιούν τη συνεργατική μάθηση.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον αποτελεί το γεγονός ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων (Σ3, Σ6, Σ7, Σ8) στην ερώτηση για τη δομή του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού που δημιουργεί αναφέρει ότι αυτό δεν διαφέρει σε τίποτα από την δομή ενός δια ζώσης υλικού.

Οι Σ2 και Σ3 συμφωνούν ότι η δομή του εκπαιδευτικού υλικού εξαρτάται από το είδος του μαθήματος και τις οδηγίες που δίνει το Υ.ΠΑΙ.Θ. Ο Σ5 θεωρεί ότι το υλικό πρέπει να προσαρμόζεται στις ανάγκες του εκάστοτε μαθητή, ενώ ο Σ4 προτάσσει στο υλικό του πάντα τους στόχους και τα μαθησιακά αποτελέσματα. Τέλος, ο Σ1 αναφέρει ότι δίνει σταθερή και συγκεκριμένη δομή στο ΕΥ της εξΑΕ για το μάθημα των Νέων Ελληνικών και στις τρεις τάξεις του Λυκείου.

Βασική προτεραιότητα των Σ1, Σ4, Σ5 και Σ7 κατά τη δημιουργία του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού είναι το υλικό αυτό να είναι κατανοητό και εύληπτο από τους μαθητές. Δεύτερο σε προτίμηση από τους συνεντευξιζόμενους είναι το εξ αποστάσεως ΕΥ να είναι ευχάριστο αισθητικά. Οι Σ1 και Σ8 επιδιώκουν το υλικό να είναι πλήρες και να καλύπτει την εξεταστέα ύλη, αλλά και να επιτυγχάνει την επιτυχία των μαθητών στις εξετάσεις, αντίστοιχα. Ο Σ5 επιδιώκει το ΕΥ του να είναι σύντομο, ο Σ2 να είναι πρωτότυπο και ο Σ6 να είναι εύκολα προσβάσιμο από όλους.

Πέντε (Σ1, Σ2, Σ3, Σ5, Σ7) στους οκτώ συνεντευξιζόμενους επιλέγουν ως πηγή πληροφοριών για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού διαδικτυακές ιστοσελίδες. Τέσσερις στους 8 επιλέγουν ως βασική πηγή τα σχολικά εγχειρίδια (Σ4, Σ6, Σ7, Σ8), τις προσωπικές σημειώσεις τους (Σ1, Σ5, Σ6, Σ8) ή αόριστα κάποιο βιβλίο (Σ2, Σ3, Σ5, Σ7). Μόλις τρεις (Σ1, Σ3, Σ7) αναφέρουν τα βοηθήματα του εμπορίου και μόνο ο Σ1 αναφέρει ότι αξιοποιεί και την Τράπεζα Θεμάτων.

Στην ερώτηση ποιοι είναι οι παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή των μέσων για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού οι Σ3 και Σ4 απάντησαν ότι τους επηρεάζει το μαθησιακό προφίλ του μαθητή. Ο Σ1 θεωρεί ότι η προσέλκυση του ενδιαφέροντος είναι ένας από τους παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή του μέσου που θα χρησιμοποιήσει, ενώ η Σ7 αναφέρει ότι σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν οι δυνατότητες που παρέχει το ίδιο το μέσο. Η Σ2 αναφέρει πως η ίδια η μεθοδολογία της εξΑΕ αποτελεί παράγοντα επιλογής των μέσων για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού, ενώ ο διαθέσιμος χρόνος για τη Σ5 είναι ιδιαίτερα σημαντικός. Τέλος, κατά τον Σ8 οι μαθησιακοί στόχοι λειτουργούν ως παράγοντας που επηρεάζει την επιλογή των μέσων για τη δημιουργία του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού.

Στις προκλήσεις κατά τη διαδικασία δημιουργίας εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού η Σ5 παρουσιάζει τον προβληματισμό της για την ίδια τη συγγραφή. Η Σ2 μιλά για την ανάγκη που βιώνει να δημιουργήσει κάτι πρωτότυπο και οι Σ2 και Σ6 έρχονται να συμπληρώσουν τον φόβο ενδεχόμενης λογοκλοπής. Συγχρόνως, η Σ3 ανησυχεί ιδιαίτερα για την ορθότητα του υλικού που παράγει, ενώ αντίθετα οι Σ7 και Σ1 στρέφονται στο τεχνικό κομμάτι και στο θέμα της βιντεοσκόπησης που φαίνεται να προβληματίζει ιδιαίτερα τον Σ1.

Οι προκλήσεις αυτές αντιμετωπίζονται από τους συνεντευξιζόμενους με αναζήτηση βοήθειας από κάποιον ειδικό στο χώρο εργασίας τους (Σ7) ή από συζητήσεις και ανταλλαγή απόψεων με τους μαθητές τους (Σ5). Ως τρόπος λύσης των προβλημάτων, που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί κατά τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού, θεωρείται και η ενσυναίσθηση με τους μαθητές τους (Σ3, Σ4). Άλλη μία λύση θεωρείται ότι είναι η προσωπική αναζήτηση και έρευνα (Σ2, Σ6), αλλά και η προσωπική ενασχόληση (Σ1), παραδείγματος χάρι με το editing βίντεο. Αξιοσημείωτο είναι πως ο Σ8 δεν αντιμετωπίζει καμία πρόκληση κατά τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού.

Τέλος, στο ερώτημα εάν το υλικό που δημιουργούν οι συνεντευξιζόμενοι για την εξΑΕ μπορεί να χρησιμοποιηθεί και στη δια ζώσης διδασκαλία οι περισσότεροι (Σ2, Σ3, Σ4, Σ8) αναφέρουν ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί. Οι Σ6 και Σ7 αναφέρουν ότι χρησιμοποιούν το υλικό που δημιουργούν για την εξ αποστάσεως διδασκαλία και στη δια ζώσης διδασκαλία των ίδιων μαθημάτων. Η Σ5 αναφέρει ότι χρησιμοποιεί και το πολυμεσικό ΕΥ που δημιουργεί μέσω κάποιας συσκευής που μπορεί να αξιοποιήσει στο δια ζώσης μάθημά της. Τέλος, ο Σ1 αναφέρει ότι δεν χρησιμοποιεί το υλικό που έχει δημιουργήσει για την εξΑΕ στη δια ζώσης, αλλά ευελπιστεί άλλοι εκπαιδευτικοί να αγοράσουν το υλικό που ο ίδιος δημιουργεί και να το αξιοποιήσουν και στη δια ζώσης και στην εξ αποστάσεως διδασκαλία τους.

5.3. Επιμόρφωση και γνώσεις για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού (2ο ερευνητικό ερώτημα)

Ιδιαίτερη έκπληξη προκαλεί το γεγονός ότι μόλις ένας (Σ1) στους οκτώ συνεντευξιζόμενους διαθέτει πιστοποιημένη επιμόρφωση για τη δημιουργία εξ

αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού. Συγκεκριμένα, διαθέτει μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών και σχετικό σεμινάριο. Όσον αφορά την ύπαρξη επιμόρφωσης γενικά για την εξΑΕ, οι τέσσερις (Σ2, Σ3, Σ4, Σ5) στους οκτώ συνεντευξιαζόμενους αναφέρουν ότι έχουν γνώσεις για την εξΑΕ, αλλά όχι από επιμόρφωση, που έλαβαν αποκλειστικά για αυτή. Αρνητικά απάντησαν τρεις συνεντευξιαζόμενοι (Σ6, Σ7, Σ8) καθώς δεν διαθέτουν καθόλου επιμόρφωση για την εξΑΕ.

Σε μία πιο συγκεκριμένη ερώτηση για το είδος της επιμόρφωσης που έχουν λάβει για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού η ποικιλία των απαντήσεων ήταν μεγάλη. Όπως προαναφέρθηκε, μόνο ένας από τους συνεντευξιαζόμενους διαθέτει μεταπτυχιακό και σεμινάριο στην εξΑΕ και συνεπώς πιστοποιημένες γνώσεις στη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού. Η πλειοψηφία, δηλαδή τρεις (Σ6, Σ7, Σ8) από τους οκτώ συνεντευξιαζόμενους έλαβαν επιμόρφωση εντός του φροντιστηρίου στο οποίο εργάζονται. Η Σ4 είπε απλώς ότι μιμείται το υλικό που έχει λάβει από εξ αποστάσεως επιμορφώσεις που έχει παρακολουθήσει η ίδια, ενώ η Σ2 ανέφερε ότι έχει παρακολουθήσει η ίδια εξ αποστάσεως μεταπτυχιακό πρόγραμμα και, συνεπώς, έλαβε γνώσεις από αυτό, ώστε να δομήσει το δικό της ΕΥ. Η Σ3 ανέφερε ότι εντός του μεταπτυχιακού προγράμματος που παρακολούθησε εκπόνησε εργασίες σχετικές με τις Τ.Π.Ε. Μόνο η Σ5 ανέφερε ότι οι γνώσεις της για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού προέρχονται αποκλειστικά από προσωπική της ενασχόληση με το αντικείμενο.

Όσον αφορά τις δεξιότητες που απέκτησαν οι συνεντευξιαζόμενοι από κάθε είδους επιμόρφωση, που μπορεί να είχαν λάβει, ανέφεραν ότι έμαθαν να ανεβάζουν το εκπαιδευτικό τους υλικό σε πλατφόρμα (Σ8), να παράγουν δικό τους εκπαιδευτικό λογισμικό (Σ1), να χειρίζονται εργαλεία οργάνωσης της διδασκαλίας (Σ1), να χρησιμοποιούν το διαδίκτυο, το Word και το Powerpoint (Σ2), να αξιολογούν διαδικτυακούς εκπαιδευτικούς πόρους (Σ3), να δημιουργούν κουίζ (Σ5 και Σ8), να μιμούνται υλικό επιμορφώσεων, που έχουν παρακολουθήσει οι ίδιοι (Σ4), να χρησιμοποιούν εργαλεία και εφαρμογές, όπως το Canva (Σ6) και να δημιουργούν βίντεο διδασκαλίας (Σ7). Στην ερώτηση που τους τέθηκε για την προσωπική ενασχόλησή τους και τη μελέτη βιβλιογραφίας για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού, μόνο τρεις (Σ2, Σ4, Σ1) στους οκτώ απάντησαν θετικά, ενώ μάλιστα η Σ3 δήλωσε ρητά ότι αγνοεί την ύπαρξη βιβλιογραφίας για την εξΑΕ.

Προχωρώντας στην παροχή επιμόρφωσης για την εξΑΕ και την παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού από το φροντιστήριο, στο οποίο εργάζεται κάθε συνεντευξιζόμενος, φάνηκε ότι στα φροντιστήρια των τεσσάρων (Σ4, Σ7, Σ8, Σ3) από τους οκτώ συνεντευξιζόμενους πραγματοποιούνται επιμορφώσεις. Ωστόσο, ο Σ8 δεν συμμετείχε λόγω έλλειψης χρόνου στις επιμορφώσεις και η Σ3 συμμετείχε, αλλά δεν βοηθήθηκε ιδιαίτερα. Αρνητικά απάντησαν οι Σ1, Σ5, Σ6, ενώ η Σ2 ανέφερε ότι δεν γνωρίζει αν πραγματοποιούνται επιμορφώσεις στο φροντιστήριο που εργάζεται. Συμπληρωματικά, στο ερώτημα για το εάν τους παρέχεται η ευκαιρία να επιμορφωθούν με στόχο να βελτιώσουν το παραγόμενο εκπαιδευτικό τους υλικό η πλειοψηφία (Σ1, Σ3, Σ5, Σ6) απάντησε αρνητικά. Καταφατικά απάντησαν οι Σ4 και Σ7, ενώ η Σ2 και Σ8 ανέφεραν ότι πραγματοποιούνται προσπάθειες επιμόρφωσης και παροχής ευκαιριών στον χώρο εργασίας τους.

Όσον αφορά το κατά πόσο οι συνεντευξιζόμενοι λαμβάνουν συμβουλευτική από συναδέλφους τους για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού, όλοι απάντησαν θετικά. Ωστόσο, οι Σ6 και Σ8 ανέφεραν ότι εμπιστεύονται μόνο ένα άτομο, ενώ ο Σ1 ότι εμπιστεύεται μόνο συγκεκριμένα άτομα. Λίγο πριν το τέλος της ενότητας αυτών των ερωτήσεων, οι συνεντευξιζόμενοι ρωτήθηκαν με ποιον τρόπο η επιμόρφωση που έλαβαν τους βοήθησε, ώστε να δημιουργήσουν καλύτερο ΕΥ. Έτσι, ο Σ1 απάντησε ότι η μεταπτυχιακή σπουδή, που έλαβε, και το σεμινάριο ουσιαστικά δεν τον βοήθησαν ιδιαίτερα. Στο ίδιο μοτίβο τοποθετήθηκαν και οι Σ6 και Σ8, που υποστηρίζουν ότι αυτή η τύπου επιμόρφωση που έλαβαν δεν τους βοήθησε, επίσης. Η Σ2 αναφέρει, όμως, ότι η επιμόρφωση που έλαβε – με τη μορφή που την έλαβε – της έδωσε περισσότερες γνώσεις, ενώ η Σ4 ανέφερε ότι κατάφερε να δημιουργήσει ευσύνοπτο και στοχευμένο ΕΥ. Ακόμα, η Σ5 αναφέρει ότι σκέφτηκε νέες προοπτικές χάρη στην προσωπική ενασχόληση της με το αντικείμενο – που στη δική της περίπτωση ήταν και η μοναδική της επιμόρφωση – και η Σ7 τονίζει ότι με την επιμόρφωση, που λαμβάνει εντός του φροντιστηριακού οργανισμού, έχει λύσει κάθε της απορία.

Κλείνοντας την ενότητα αυτή, σε ένα γενικό ερώτημα για το αν οι συνεντευξιζόμενοι επιθυμούν να λάβουν επιπλέον επιμόρφωση για την παραγωγή εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού η πλειοψηφία (Σ2, Σ3, Σ4, Σ5, Σ6 και Σ8) απάντησε ότι γενικά θα ήθελε να γνωρίσει καλύτερα την εξΑΕ. Η Σ7 επιθυμεί να λάβει επιμόρφωση μόνο εφόσον

χρειαστεί ή απαιτηθεί από τον χώρο εργασίας της και ο Σ1 θα ήθελε στοχευμένα να εξειδικεύσει τις γνώσεις του στο mobile learning.

5.4. Προτάσεις και σχόλια των συνεντευξιαζόμενων για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που δημιουργούν εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό (3ο ερευνητικό ερώτημα)

Στην τελευταία ενότητα, που εξετάζει τις απόψεις και τις προτάσεις των συνεντευξιαζόμενων φιλολόγων για την αναγκαιότητα της επιμόρφωσης ως προς τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού όλοι υποστήριξαν ότι η επιμόρφωση είναι απολύτως απαραίτητη.

Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση 33, για το αν οι συνεντευξιαζόμενοι θεωρούν απαραίτητη την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού, όλοι απάντησαν ανεξαιρέτως θετικά. Μάλιστα, η Σ3 ανέφερε ότι μέχρι την συμμετοχή της στην παρούσα συνέντευξη είχε διαφορετική άποψη, ενώ πλέον θεωρεί ότι η επιμόρφωση είναι απαραίτητη. Ένα βήμα παρακάτω, αναφορικά με τις απαραίτητες δεξιότητες που πρέπει να διαθέτουν οι εκπαιδευτικοί που εργάζονται στην εξΑΕ η πλειοψηφία (Σ1, Σ2, Σ3, Σ5, Σ7, Σ8) ανέφερε ότι οι βασικότερες δεξιότητες είναι οι ψηφιακές. Έπειτα, οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται δεξιότητες συγγραφής (Σ4, Σ7, Σ7), δεξιότητες για δόμηση υλικού ανάλογα με τις ανάγκες κάθε μαθητή (Σ1, Σ5), γνώση του μαθησιακού αντικειμένου διδασκαλίας (Σ2, Σ3), δημιουργικότητα (Σ6) και υπομονή (Σ8).

Στην ερώτηση εάν οι συνεντευξιαζόμενοι διαθέτουν προτάσεις για τη βελτίωση γενικότερα της επιμόρφωσης σχετικά με τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού οι περισσότεροι (Σ1, Σ3, Σ5, Σ6, Σ7, Σ8) ανέφεραν ότι θα πρέπει να πραγματοποιούνται περισσότερα σεμινάρια και επιμορφώσεις για τον τομέα της εξΑΕ. Ο Σ1 έθιξε το ζήτημα ίδρυσης περισσότερων μεταπτυχιακών προγραμμάτων για την εξΑΕ, ενώ ο Σ4 θεωρεί ότι σαν πρώτο βήμα θα πρέπει να ερωτηθούν οι ίδιοι οι μαθητές τι επιθυμούν και στη συνέχεια να δημιουργηθούν επιμορφώσεις ανάλογα με τις μαθησιακές ανάγκες των μαθητών. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον προκαλεί το γεγονός ότι οι Σ2 και Σ7 αναφέρουν ότι δεν διαθέτουν προτάσεις για την βελτίωση της επιμόρφωσης σχετικά με τη δημιουργία εξ αποστάσεως

εκπαιδευτικού υλικού και ότι είναι άπειρες. Αντιθέτως, προτείνουν να δοθεί λύση από τους «ειδικούς».

Ομόφωνα το σύνολο των οκτώ συνεντευξιαζόμενων αναφέρει ότι η προσωπική δραστηριοποίηση κάθε εκπαιδευτικού σε σχέση με την επιμόρφωσή του είναι απολύτως σημαντική. Επίσης, ομόφωνα όλοι υποστηρίζουν ότι οι εκπαιδευτικοί οργανισμοί και τα φροντιστήρια, στα οποία εργάζονται, θα πρέπει να επενδύσουν χρόνο και χρήμα για να επιμορφώσουν τους εργαζόμενούς τους. Οι συνεντευξιαζόμενοι επισημαίνουν ότι το παραπάνω θα πρέπει να συμβεί για ένα καλύτερο μελλοντικό αποτέλεσμα στις παροχές του φροντιστηρίου (Σ3, Σ4 και Σ6), για ένα μεγαλύτερο οικονομικό όφελος (Σ2, Σ7) και για άμεση ανταπόκριση στις νέες κοινωνικές επιταγές (Σ4, Σ5). Τέλος, οι Σ1 και Σ8 δήλωσαν ότι το φροντιστήριο έχει απλά την υποχρέωση να το κάνει.

Ενδιαφέρουσες είναι οι απαντήσεις των συνεντευξιαζόμενων σχετικά με το εάν η συνεργασία μεταξύ συναδέλφων μπορεί πάντοτε να αποτελέσει έναν τρόπο αποτελεσματικής επιμόρφωσης. Όλοι απάντησαν θετικά, ενώ οι Σ1, Σ5, Σ6, Σ7 και Σ8 ανέφεραν ότι η συνεργασία έχει αποτέλεσμα μόνο όταν πραγματοποιείται υπό όρους.

Τέλος, στην τελευταία ερώτηση, οι συνεντευξιαζόμενοι κλήθηκαν να παρέχουν προτάσεις προς τον χώρο εργασίας τους για να βελτιστοποιηθεί η παραγωγικότητα των εργαζομένων του και η αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού υλικού που παράγουν. Έτσι, λοιπόν, τέσσερις (Σ2, Σ3, Σ7, Σ8) στους οκτώ πρότειναν την παροχή επιμόρφωσης κυρίως σε τεχνικά ζητήματα από το φροντιστήριο, στο οποίο εργάζονται. Ο Σ1 πρότεινε ότι θα πρέπει να υπάρχει γενική ενημέρωση των εργαζομένων για το όφελος και τις αποδοχές, που μπορεί να υπάρξουν, ενώ η Σ4 επισήμανε ότι ο οργανισμός θα πρέπει να ενημερώνεται συστηματικά για τις εξελίξεις στην εξΑΕ. Την οργάνωση υλικού προτείνει η Σ6, περισσότερη συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών ο Σ8 και την ύπαρξη αξιολόγησης των ίδιων των εκπαιδευτικών αλλά και του εκπαιδευτικού τους υλικού η Σ5.

5.5. Το γενικό σχόλιο των συνεντευξιαζόμενων για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και το εκπαιδευτικό της υλικό

Στο τέλος της συνέντευξης η ερευνήτρια έδωσε στους συνεντευξιαζόμενους την ευκαιρία να μιλήσουν και να εκφράσουν ελεύθερα ό,τι επιθυμούσαν αναφορικά με την εξ

αποστάσεως εκπαίδευση και το εκπαιδευτικό της υλικό. Και οι οκτώ άδραξαν την ευκαιρία κι ο καθένας επισήμανε ό,τι τον προβληματίζε ή τον απασχολούσε και ήθελε να το μοιραστεί ανώνυμα με την ερευνήτρια και τους αναγνώστες της παρούσας εργασίας.

Ο Σ1 έθιξε το ζήτημα της διαδραστικότητας για το ΕΥ της εξΑΕ κι ανέφερε χαρακτηριστικά ότι «Το μόνο που θα μπορούσα να πω είναι πως είναι καλό να δαπανώνται χρήματα γενικότερα στο να υπάρχει περισσότερη διαδραστικότητα. Αυτό είναι το κομμάτι το οποίο λείπει. Φαντάσου τώρα να υπάρχει ένα πρόγραμμα το οποίο να μπορείς να αλληλεπιδράς με το υλικό και όχι μόνο να πας να διαβάζεις και να γράφεις. Είναι μία άλλη νοοτροπία η οποία αυτή βέβαια... και χρόνο θέλει και χρήμα και επένδυση. Την οποία, βέβαια, και εγώ έχω στο μυαλό μου μελλοντικά».

Οι Σ2 και Σ4 μίλησαν γενικά για την αποτελεσματικότητα της εξΑΕ και η καθεμία έκλεισε τη συζήτηση με τον δικό της τρόπο επισημαίνοντας κάτι ουσιώδες. Η Σ2 εξέφρασε την αισιοδοξία της για την πορεία της εξΑΕ λέγοντας: «Οπότε καθώς και είμαι υπέρμαχος αυτού του νέου τρόπου διδασκαλίας που ήρθε με την... με τον κορονοϊό, αλλά όπως είπα και πριν, ήρθε για να μείνει και σίγουρα με τις κατάλληλες ενέργειες, με τις κατάλληλες επιμορφώσεις, αλλά και με την διάθεση των γονέων και των εκπαιδευτικών γενικότερα του εκπαιδευτικού συστήματος να προσαρμοστούν στα νέα αυτά δεδομένα... Η εκπαιδευτική διαδικασία θεωρώ ότι μπορεί να πάει πάρα πολύ καλά, να εξελιχθεί πάρα πολύ καλά». Αντίθετα, η Σ4 μίλησε για τη στάση των εκπαιδευτικών και χαρακτηριστικά ανέφερε τα παρακάτω: «Ας ξεχάσουμε για λίγο ότι είμαστε καθηγητές, ας μπούμε εμείς στη θέση των μαθητών και των μαθητριών και ας σκεφτούμε τι μας δυσκόλευε και θα θέλαμε να γνωρίσουμε καλύτερα, τι θα καταλάβουμε καλύτερα και τι δεν μπορούσαμε τότε και είναι ευκαιρία τώρα που έχουμε περάσει, έχουμε κάνει μία διαδρομή μέσα από τα θρανία για να βρεθούμε κοντά τους».

Ιδιαίτερα αισιόδοξη για την πορεία και την εξέλιξη της εξΑΕ στη χώρα μας φάνηκε και η Σ5, η οποία επισήμανε ότι της άρεσε η συνέντευξη και προβληματίστηκε. Χαρακτηριστικά είπε: «Γενικά μου άρεσε πάρα πολύ η συνέντευξη και οι ερωτήσεις ήταν αρκετά στοχευμένες. Όντως μου άρεσε και σκέφτομαι... Τώρα μου γεννήθηκε αυτό... το πώς θα μπορούσα να το εξελίξω ακόμα περισσότερο το κομμάτι της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και σκέφτομαι αν όντως κάθε εκπαιδευτικός σκέφτεται με αυτό τον τρόπο... ή και σαν

γονιός θα με ανησυχούσε αν όντως υπάρχει διαδραστικότητα και αν όντως είναι μια πεπατημένη η οποία ακολουθείται χωρίς να φιλτράρεται και λοιπά. Αυτό το σκέφτηκα γιατί πρέπει να έχουμε και ενσυναίσθηση μέσα σε όλο αυτό, δηλαδή αυτό που κάνουμε».

Ιδιαίτερα προβληματισμένες φάνηκαν οι Σ3 και Σ4. Η Σ3 επικεντρώθηκε στο ζήτημα της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών που δραστηριοποιούνται στην εξΑΕ γι' αυτό κι αξίζει να δούμε ολόκληρο το σχόλιό της αναλυτικά:

«Αυτή η συνέντευξη με έβαλε σε σκέψεις αναφορικά με το πόσο μπορώ να βελτιωθώ εγώ προσωπικά αλλά και γενικότερα ο κλάδος μας να βελτιωθεί σε ό,τι αφορά τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού. Νομίζω ότι είναι απαραίτητη και χρήσιμη η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε αυτό τον τομέα, όπως αντίστοιχα ένας εκπαιδευτικός ο οποίος έχει τελειώσει τη γενική εκπαίδευση αλλά για να έρθει σε επαφή έστω και με κάποιες ελαφρές περιπτώσεις μαθησιακών δυσκολιών έρχεται σε επαφή με τις μαθησιακές δυσκολίες μέσα από ένα μεταπτυχιακό ή μέσα από ένα σεμινάριο ή αντίστοιχα ένας καθηγητής ο οποίος διδάσκει σε ενήλικες αντίστοιχα λαμβάνει επιμόρφωση... θεωρώ ότι και σε αυτό το κομμάτι θα ήταν χρήσιμη και σημαντική η επιμόρφωση. Είναι κάτι διαφορετικό και πρέπει να αντιμετωπίζεται ως κάτι διαφορετικό από τη δημιουργία έντυπου υλικού που προορίζεται για την δια ζώσης εκπαίδευση».

Παρομοίως, η Σ4 ξεκίνησε το σχόλιό της λέγοντας τα εξής: «Μετά από αυτή τη συνέντευξη θα ψάξω οπωσδήποτε να επιταχύνω λίγο την επιμόρφωση τη δική μου. Λίγο κινητοποιήθηκα... Δεν ξέρω αν θα το βάλεις αυτό. Αν χρειάζεται... Εγώ πάντως οφείλω να το πω». Αντιθέτως, η Σ7 μίλησε για το ότι «ο δάσκαλος πρέπει να είναι «χαμαιλέοντας». Πρέπει να προσαρμόζεται στο παιδί. Όχι το παιδί να προσαρμόζεται στο δάσκαλο».

Τέλος, ο Σ8 αναφέρει κάτι ιδιαίτερα σημαντικό για τον τρόπο εργασίας των καθηγητών στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Αναφέρεται στο επικοινωνιακό χάσμα μεταξύ συναδέρφων και αναφέρει ότι «μου λείπει από αυτό το κομμάτι η συναναστροφή με άλλους εκπαιδευτικούς, με άλλους καθηγητές. Δεν είναι έτσι τα πράγματα, όταν εργάζεσαι σε ένα κανονικό, δια ζώσης, φυσικό φροντιστήριο. Στην εξ αποστάσεως, αυτό το χάνουμε, δεν υπάρχει σχέση, δεν υπάρχει ανταλλαγή απόψεων. Αυτό θα πρέπει να αλλαχθεί γενικότερα.

Να ελαττωθεί αυτή η απολυτότητα του ότι δουλεύω μόνος μου και «γεια σας». Εγώ είμαι σαν να μην έχω συναδέλφους».

6. Συζήτηση ευρημάτων βιβλιογραφικής ανασκόπησης και συνεντεύξεων

Αφορμώμενη από τα τρία ερευνητικά ερωτήματα που αποτέλεσαν τις κατευθυντήριες για την εκπόνηση της παρούσας Δ.Ε., αλλά και τις ερωτήσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, η ερευνήτρια προχώρησε στη δημιουργία τεσσάρων αξόνων, οι οποίοι θα λειτουργήσουν ως δομικά στοιχεία για την εξαγωγή των συμπερασμάτων και τη συζήτηση των ευρημάτων.

Οι τέσσερις, λοιπόν, άξονες που προέκυψαν είναι οι εξής:

- ως προς τον τρόπο δόμησης του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού και τα προβλήματα κατά τη δημιουργία του.
- ως προς τον ρόλο, τους στόχους και τις προτεραιότητες του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού.
- ως προς την υφιστάμενη επιμόρφωση για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού, τις μορφές της και τα οφέλη της.
- ως προς τις επιδιώξεις, τις πεποιθήσεις και τις προτάσεις των δημιουργών εκπαιδευτικού υλικού αναφορικά με την επιμόρφωση για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού.

Οι δύο πρώτοι άξονες σχετίζονται με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, ο τρίτος άξονας σχετίζεται με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα και ο τέταρτος άξονας με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα αντίστοιχα.

6.1. Ως προς τον τρόπο δόμησης του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού και τα προβλήματα κατά τη δημιουργία του

Πρώτα-πρώτα η μορφή του εκπαιδευτικού υλικού, όπως διαφάνηκε από τη βιβλιογραφία, μπορεί να είναι οτιδήποτε αξιοποιεί ο διδάσκοντας για να πετύχει τους διδακτικούς του στόχους (Χαλκιά, 2004). Το παραπάνω επιβεβαιώνουν και οι απαντήσεις των

συνεντευξιαζόμενων, οι οποίοι ανέφεραν ότι δημιουργούν έντυπο και πολυμεσικό ΕΥ, κομίζ, διαδραστικές παρουσιάσεις και αναρτήσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Έτσι, το παραπάνω στοιχείο συμφωνεί, επίσης, με το ότι η εικόνα, όπως φάνηκε από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση στην εξΑΕ διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στο ΕΥ (Σταυγιαννουδάκης & Καλογιαννάκης, 2019). Στο εξωτερικό, βέβαια, και συγκεκριμένα στην Ιαπωνία, η εκπαιδευτική τεχνολογία έχει προχωρήσει τόσο που τα παιχνίδια σε ηλεκτρονική μορφή κυριαρχούν στο πεδίο της διαδικτυακής μάθησης (Zhang & Bray, 2020).

Και ως προς τους στόχους του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού οι διατυπώσεις των συνεντευξιαζόμενων ταυτίζονται ως προς τη βιβλιογραφία, η οποία υποστηρίζει ότι ένας από τους βασικότερους στόχους του εκπαιδευτικού υλικού είναι να παρέχει έγκυρη επιστημονικά γνώση (Χαλκιά, 2004). Δεδομένου ότι το εξ αποστάσεως ΕΥ στοχεύει στην προσέλκυση του ενδιαφέροντος των μαθητευόμενων (Χαρτοφύλακα, 2010), οι συμμετέχοντες με τον αισθητικό έλεγχο και την οπτικοποίηση πετυχαίνουν τον παραπάνω σκοπό. Επίσης, το ΕΥ θα πρέπει να είναι διαμορφωμένο σύμφωνα με τις ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες των εκπαιδευόμενων, αλλά και τις επιταγές των αναλυτικών προγραμμάτων (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2003), όπως και οι συμμετέχοντες αναφέρουν.

Οι συνεντευξιαζόμενοι δηλώνουν ότι προσπαθούν να «μπουν στη θέση» των μαθητών έχοντας υπόψιν τους τα παραπάνω. Γενικά, φαίνεται πως προσεγγίζουν έως κάποιο βαθμό μια προσπάθεια για σεβασμό απέναντι στα μαθησιακά στυλ (Πλατσίδου & Ζαγόρα, 2006), χωρίς να το εκφράζουν ξεκάθαρα. Επομένως, με κάποιο τρόπο οι εκπαιδευτικοί επιχειρούν μέσα από την εμπειρία τους και την τριβή τους με τους μαθητές να αναγνωρίσουν το μαθησιακό τους στυλ και να δημιουργήσουν ΕΥ, που θα τους φανεί ενδιαφέρον και αξιόπιστο (Νικολάου & Κουτσούμπα, 2011).

Όταν οι συνεντευξιαζόμενοι αναφέρθηκαν στα δομικά στοιχεία του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού φάνηκε να μη γνωρίζουν τις βασικές αρχές δόμησής του ούτε κάποιο μοντέλο δημιουργίας εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού (Villegas-Reimers, 2003; Μανούσου κ.ά., 2020). Στη συνέχεια, οι συνεντευξιαζόμενοι φάνηκε ότι δεν γνωρίζουν κάποια τυπολογία δόμησης του εκπαιδευτικού υλικού αποκλειστικά για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, όπως αυτό των West και Λιοναράκη. Χαρακτηριστικά, μάλιστα, κάποιοι

αναφέρουν ότι ακριβώς το ίδιο υλικό χρησιμοποιούν και στη δια ζώσης εκπαίδευση. Επομένως, γίνεται φανερό ότι οι εκπαιδευτικοί που αυτή τη στιγμή δραστηριοποιούνται στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση δεν διαθέτουν βασικές θεωρητικές γνώσεις για τη δόμηση του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού τους υλικού.

Τέλος, από κανέναν δεν αναφέρεται ότι ένα από τα βασικότερα χαρακτηριστικά του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού θα πρέπει να είναι η δόμηση ενός γόνιμου διαλόγου μεταξύ εκπαιδευομένων και εκπαιδευτικού υλικού (Χουλιάρα κ.ά., 2011). Επίσης, σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, σημαντική είναι και η ύπαρξη επεξηγήσεων στο ΕΥ. Βεβαίως, οι περισσότεροι συνεντευξιαζόμενοι κατανοούν ότι το ΕΥ για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση θα πρέπει να είναι σύντομο και περιεκτικό χωρίς λεπτομέρειες που θα φανούν δύσληπτες στους μαθητευόμενους. Ενώ από τη βιβλιογραφία η ανατροφοδότηση και η αυτοαξιολόγηση στο εξ αποστάσεως ΕΥ θεωρούνται απαραίτητα (Μανούσου κ.ά., 2020), κανείς δεν τα αναφέρει ως τμήματα του εκπαιδευτικού του υλικού.

Το ΕΥ για την εξΑΕ θα πρέπει συνεχώς να ανανεώνεται (Χαρτοφύλακα, 2010) κι αυτό είναι κάτι που οι συνεντευξιαζόμενοι κατανοούν και πραγματοποιούν, σύμφωνα με τα λεγόμενά τους. Ένας μόλις συνεντευξιαζόμενος αντιλαμβάνεται ότι στην αρχή κάθε εκπαιδευτικού υλικού για την εξ αποστάσεως διδασκαλία θα πρέπει να υπάρχουν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα και οι μαθησιακοί στόχοι, όπως αναφέρουν οι Μανούσου κ.ά., 2020 και οι Jolliffe et al., 2012. Ωστόσο, όλοι φαίνεται να στοχεύουν σε υλικό που στόχο έχει την κατανόηση από τους μαθητές.

Κανένας από τους συμμετέχοντες δεν αναφέρθηκε σε συμπληρωματικά κείμενα, τα οποία πρέπει να χαρακτηρίζουν το εξ αποστάσεως ΕΥ, όπως για παράδειγμα το κείμενο ενημέρωσης για το πόσο χρόνο θα πρέπει να αφιερώσει ο μαθητευόμενος για να ολοκληρώσει μία δραστηριότητα ή σε ποιες άλλες πηγές μπορεί να ανατρέξει για να αναζητήσει υλικό που μπορεί να του φανεί χρήσιμο (Μανούσου κ.ά., 2020). Μόλις μία συνεντευξιαζόμενη αξιοποιεί άρθρα ειδησεογραφικού χαρακτήρα ως κείμενα αφορμής για την πραγματοποίηση της διδασκαλίας της, ενώ παράλληλα σχεδόν το σύνολο των συμμετεχόντων θεωρεί ότι η οπτικοποίηση και η χρήση εικόνων και βίντεο μπορεί να έχει θετικά αποτελέσματα στην εξ αποστάσεως διδασκαλία.

Όσον αφορά τις πηγές που αξιοποιούν οι εκπαιδευτικοί για να δομήσουν το εκπαιδευτικό τους υλικό οι απαντήσεις των συνεντευξιαζόμενος ταυτίζονται με αυτές της βιβλιογραφικής ανασκόπησης, καθώς αναφέρονται πηγές όπως τα σχολικά εγχειρίδια, οι διαδικτυακοί πόροι, οι προσωπικές γνώσεις κ.ά. (Klenner, 2014; Χαλκιά, 2004). Ενθαρρυντικό αποτελεί το γεγονός ότι οι μισοί περίπου συμμετέχοντες στέφονται σε μαθητοκεντρικές θεωρίες μάθησης, όπως η συνεργατική μάθηση και η ανακαλυπτική μάθηση (Jolliffe et al., 2012).

Τα προβλήματα που αναφέρει η πλειοψηφία πως αντιμετωπίζει κατά τη δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού αφορούν κυρίως τον φόβο για ελλειπείς τεχνολογικές και τεχνικές γνώσεις ή την ανησυχία για το ενδεχόμενο της λογοκλοπής. Αντίθετα, στη βιβλιογραφία φαίνεται πως ο μεγαλύτερος φόβος γενικά είναι η δυσπιστία και ο φόβος των εκπαιδευτικών για την καινοτομία (Χουλιάρη κ.ά., 2011).

6.2. Ως προς τον ρόλο, τους στόχους και τις προτεραιότητες του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού.

Σύμφωνα με τη διαθέσιμη βιβλιογραφία, το εξ αποστάσεως ΕΥ είναι άκρως απαραίτητο στην εξ αποστάσεως διδασκαλία, διότι η επικοινωνία και η αλληλεπίδραση με τον εκπαιδευτικό εκλείπουν (Χαρτοφύλακα, 2010). Επίσης, το ΕΥ θα πρέπει να είναι δομημένο με τέτοιο τρόπο, ώστε να παρέχει στους εκπαιδευόμενους βασικές πληροφορίες για το τι πρέπει να κάνουν και πώς (Λιοναράκης, 2001). Οι συμμετέχοντες στη συνέντευξη διατύπωσαν ρητά ότι το εξ αποστάσεως ΕΥ είναι απαραίτητο κατά τη διάρκεια της εξ αποστάσεως διδασκαλίας, διότι προωθεί την διδασκαλία. Ωστόσο, δεν αιτιολόγησαν επαρκώς τη διατύπωσή τους. Δεν φαίνεται να αναγνωρίζουν έμπρακτα πως το εξ αποστάσεως ΕΥ ουσιαστικά αντικαθιστά τον εκπαιδευτικό στη μαθησιακή διαδικασία (Χαρτοφύλακα, 2010).

Όσον αφορά τον στόχο που έχουν οι εκπαιδευτικοί κατά τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού οι περισσότεροι θεωρούν ότι το υλικό που δημιουργούν στοχεύει στην κατανόηση, στην εμπέδωση και στην αφομοίωση της γνώσης από τους μαθητές. Κάτι τέτοιο, ουσιαστικά, μας παραπέμπει στην στοχοθεσία του Benjamin Bloom, η οποία βρίσκει εφαρμογή στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση και συνδυάζεται άριστα με την τυπολογία δόμησης εκπαιδευτικού υλικού των West και Λιοναράκη (Κουτσούμπα & Γκικόσος, 2003).

Φυσικά, από τις απαντήσεις των συνεντευξιαζόμενων δεν έλειψαν και η εξετασιοκεντρικές προσεγγίσεις, που είναι απόρροια του στενού εξετασιοκεντρικού ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος και της προσκόλλησης σε συγκεκριμένες τυπικές δομές και προγράμματα σπουδών.

6.3. Ως προς την υφιστάμενη επιμόρφωση για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού, τις μορφές της και τα οφέλη της

Αναφορικά με την εξΑΕ και τη δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού φαίνεται ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνα είχαν παρακολουθήσει ποικιλία εναλλακτικών τρόπων επιμόρφωσης. Η επιμόρφωσή τους είναι ιδωμένη από μία εναλλακτική οπτική κατά την οποία μπορεί να λάβει τη μορφή αυτοεπιμόρφωσης, προσωπικής ενασχόλησης ή καθοδήγηση στο πλαίσιο του χώρου εργασίας (Καραγιώργη & Συμεού, 2005; Jones & Dexter, 2014). Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων έχει λάβει μία τέτοιου είδους επιμόρφωση, ωστόσο, όπως θα τονιστεί παρακάτω, θεωρούν ότι κάποιο σεμινάριο ή ένα μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών θα τους ωφελήσει ακόμα περισσότερο. Άρα, όπως στις έρευνες των Ντογραματζή (2019) και Μπουρουτζή (2015) οι εκπαιδευτικοί των συμβατικών φροντιστηρίων θεωρούσαν ελλιπέστατη την επιμόρφωσή τους και επιζητούσαν κάτι παραπάνω, έτσι συμβαίνει και σήμερα με τα εξ αποστάσεως φροντιστήρια, σύμφωνα με την πλειοψηφία των συμμετεχόντων της έρευνας.

Βέβαια, όπως φαίνεται και από τα λεγόμενα των συμμετεχόντων, αυτού του είδους η επιμόρφωση που έχουν λάβει τούς έχει βοηθήσει κυρίως σε κάποια διαδικαστικά στοιχεία για την ικανοποίηση των απαιτήσεων της εργασίας τους, όπως για παράδειγμα το ανέβασμα ενός αρχείου σε μία ηλεκτρονική πλατφόρμα ή η δημιουργία ενός κουίζ. Κανένας από αυτούς δεν ανέφερε ότι γνώρισε και έμαθε τις αρχές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ή το πώς να δομεί το εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό του υλικό. Μάλιστα, αρκετοί ρητά δηλώνουν ότι η επιμόρφωση που έχουν λάβει – με τον τρόπο που την έχουν λάβει – δεν τους έχει βοηθήσει ως προς τη δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού.

Όπως οι εκπαιδευτικοί της δημόσιας εκπαίδευσης κατά την αρχή της πανδημίας ξεκίνησαν να χρησιμοποιούν τις ήδη γνωστές τους εφαρμογές και τεχνικές για την απομακρυσμένη διδασκαλία εκτάκτου ανάγκης (Λιοναράκης κ.ά., 2020), έτσι και εδώ φαίνεται ότι οι

εκπαιδευτικοί στα φροντιστήρια χρησιμοποιούν τις ήδη υπάρχουσες γνώσεις τους χωρίς να υπάρχει ιδιαίτερη μέριμνα για την επαγγελματική τους εξέλιξη και επιμόρφωση τους από τους οργανισμούς, στους οποίους δραστηριοποιούνται. Περίπου οι μισοί αναφέρουν ότι το φροντιστήριο, στο οποίο εργάζονται, δεν τους παρέχει την ευκαιρία να επιμορφωθούν.

Κατά αναλογία, όπως οι εκπαιδευτικοί της δημόσιας εκπαίδευσης κατά την πανδημία δημιούργησαν δίκτυα άτυπης μάθησης και συνεργάζονταν μεταξύ τους (Καραγγέλου & Κουτούζη, 2022), έτσι και οι συμμετέχοντες της παρούσας έρευνας αναφέρουν ότι η συνεργασία μεταξύ συναδέλφων τους φαίνεται ιδιαίτερα χρήσιμη.

6.4. Ως προς τις επιδιώξεις, τις πεποιθήσεις και τις προτάσεις των δημιουργών εκπαιδευτικού υλικού αναφορικά με την επιμόρφωση για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού

Η διατύπωση του Μπαγάκη (2012, όπως αναφ. στο Μανούσου κ.ά., 2021), πως η επιμόρφωση είναι ένα συνεχές αίτημα των Ελλήνων εκπαιδευτικών επιβεβαιώνεται και από την παρούσα έρευνα. Όλοι οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι θα τους ενδιέφερε μία μελλοντική επιμόρφωση, ίσως με τη μορφή σεμιναρίου, στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση με την οποία θα ήθελαν να γνωρίσουν την εξΑΕ γενικά, διότι κρίνουν ότι δεν διαθέτουν τις γνώσεις που θα έπρεπε. Οι βασικότερες δεξιότητες, σύμφωνα με τους συνεντευξιαζόμενους, που πρέπει να αποκτήσει ένας εκπαιδευτικός στην εξ αποστάσεως φροντιστηριακή εκπαίδευση είναι οι ψηφιακές. Το ίδιο ακριβώς υποστηρίζει και με τη μελέτη του ο Villegas-Reimers (2003).

Ως πρόταση από τους περισσότερους για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού, και γενικά στην εξΑΕ, διατυπώθηκε η δημιουργία περισσότερων σεμιναρίων. Μία τέτοια πρωτοβουλία, όπως φάνηκε από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, ξεκίνησε κατά τη διάρκεια της πανδημίας με πρωτοβουλία του Ι.Ε.Π. και του Ε.Α.Π. Επομένως, ίσως θα έπρεπε και τώρα μετά την πανδημία να υπάρχουν τέτοια σεμινάρια τα οποία θα προσφέρονται ακόμα και δωρεάν. Τέλος, είναι αξιοσημείωτο – για τη σημασία του ρόλου της επιμόρφωσης – πως οι εκπαιδευόμενοι προτείνουν για τη βελτίωση της παραγωγικότητάς τους και τη βελτίωση του παραγόμενου υλικού τους την ίδια την επιμόρφωση από το φροντιστήριο ως λύση.

7. Συμπεράσματα

Συνοψίζοντας τα ευρήματα των συνεντεύξεων και συγκρίνοντάς τα με τις επιταγές της διαθέσιμης βιβλιογραφίας, διεξήχθησαν ορισμένα συμπεράσματα τα οποία, σύμφωνα με την κρίση της ερευνήτριας, είναι σημαντικά για το σύνολο της επιστημονικής κοινότητας που δραστηριοποιείται –η επιδιώκει να δραστηριοποιηθεί – στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Τα συμπεράσματα αυτά θα βοηθήσουν τους αναγνώστες της ΔΕ να αντιληφθούν την παρούσα κατάσταση σε σχέση με τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού στη φροντιστηριακή εκπαίδευση, αλλά και τις προοπτικές που δίνει η επιμόρφωση στον παραπάνω τομέα. Έτσι, λοιπόν, στις παρακάτω παραγράφους απαντώνται συνοπτικά τα τρία βασικά ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας μελέτης με τη μορφή συμπερασμάτων.

Αρχικά, φαίνεται ότι οι συνεντευξιαζόμενοι της παρούσας έρευνας δημιουργούν εκπαιδευτικό υλικό για την εξΑΕ το οποίο χαρακτηρίζεται από ποικιλία στη μορφή του. Οι ίδιοι, μολονότι προτιμούν το έντυπο (π.χ. κάποιο αρχείο Word ή Pdf), εμπλουτίζουν τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού και με άλλες μορφές, οι οποίες έχουν αναφερθεί ήδη παραπάνω. Επίσης, είναι σημαντικό ότι κατά τη δημιουργία του εκπαιδευτικού τους υλικού αξιοποιούν βασικές αρχές της εξΑΕ, όπως η συντομία και η οπτικοποίηση των εννοιών. Όσον αφορά τους στόχους και τις προτεραιότητες που θέτουν κατά τη δημιουργία του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού τους υλικού φαίνεται ότι η πλειοψηφία στοχεύει στο να κάνει το μαθησιακό αντικείμενο πιο κατανοητό στους μαθητές. Επίσης, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων υποστηρίζει την ανάγκη για εξατομικευμένη μάθηση, το οποίο είναι ένα στοιχείο άρρηκτα συνδεδεμένο με τη μεθοδολογία της εξΑΕ.

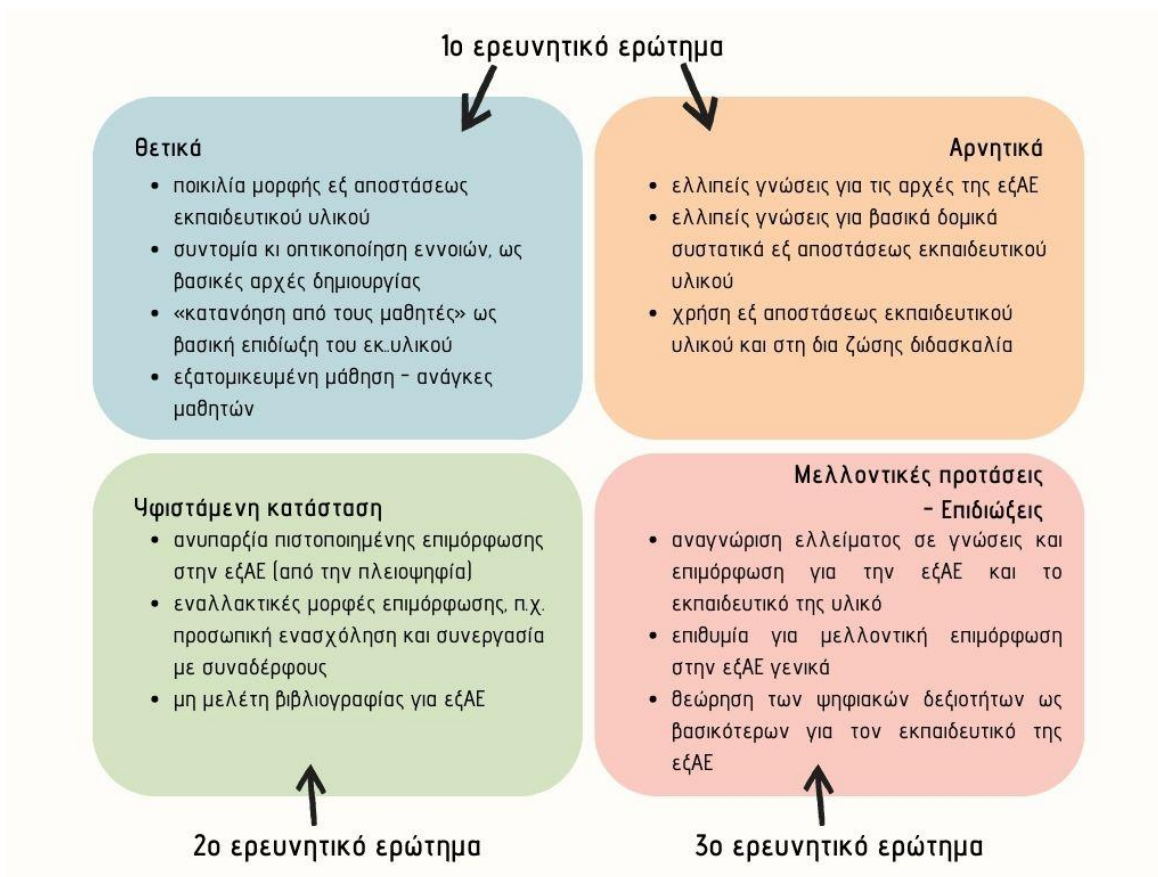
Βέβαια, παρά τα παραπάνω θετικά αποτελέσματα, τελικά διαφαίνεται μέσα από τις συνεντεύξεις ότι οι εκπαιδευτικοί που δραστηριοποιούνται αυτή τη στιγμή στην εξ αποστάσεως φροντιστηριακή εκπαίδευση αγνοούν τις βασικές αρχές δημιουργίας του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού, όπως η επίτευξη διαλόγου και αλληλεπίδρασης του μαθητή με το ίδιο το ΕΥ. Μάλιστα, πολλοί είναι αυτοί που δηλώνουν ότι χρησιμοποιούν το ίδιο ΕΥ τόσο για την εξ αποστάσεως διδασκαλία τους όσο και για τη δια ζώσης. Αποθαρρυντικό είναι, επίσης, το γεγονός ότι οι περισσότεροι δεν χρησιμοποιούν πολλά από

τα βασικά συστατικά μέρη ενός εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού, όπως τα κείμενα καθοδήγησης, οι ασκήσεις αυτοαξιολόγησης και τα κείμενα ανατροφοδότησης.

Όσον αφορά την επιμόρφωση των συγκεκριμένων εκπαιδευτικών για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων, οι ίδιοι αναφέρουν ότι δεν διαθέτουν κάποια πιστοποιημένη επιμόρφωση για την εξΑΕ, ούτε με τη μορφή ενός απλού σεμιναρίου. Ωστόσο, όλοι σχεδόν έχουν λάβει κάποια εναλλακτικής μορφής επιμόρφωση, όπως η προσωπική ενασχόληση, η συμβουλευτική από συναδέλφους ή η μίμηση υλικών και διαδικασιών από διαφορετικού περιεχομένου επιμορφωτικό εξ αποστάσεως πρόγραμμα, που έχουν οι ίδιοι παρακολουθήσει. Στο πλαίσιο της προσωπικής τους ενασχόλησης και επιμόρφωσης, βέβαια, η πλειοψηφία δεν έχει μελετήσει βιβλιογραφία για την εξΑΕ.

Όσον αφορά τις επιδιώξεις τους και τις προτάσεις τους για την επιμόρφωσή τους στο μέλλον, όλοι επιθυμούν να επιμορφωθούν περαιτέρω στην εξΑΕ. Γενικότερα, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων φιλολόγων αναγνωρίζει το έλλειμμα της επιμόρφωσης στον τομέα εργασίας της. Σημαντικό είναι, τέλος, ότι όλοι σχεδόν υποστηρίζουν ότι οι σημαντικότερες δεξιότητες που πρέπει να διαθέτει ένας εκπαιδευτικός, που θα ασχοληθεί με την διδασκαλία μαθημάτων εξ αποστάσεως σε φροντιστήριο, είναι οι ψηφιακές.

Προτείνεται, λοιπόν, όπως αναφέρεται και από τους Λιοναράκης κ.ά. (2020), να έρθουν σε επαφή οι εκπαιδευτικοί των φροντιστηρίων τουλάχιστον με ένα ΕΥ ή οδηγό που διατίθεται στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, όπως αυτό της επιμόρφωσης του Ι.Ε.Π. και του Ε.Α.Π., για να αντιληφθούν τις ιδιαιτερότητες και τα χαρακτηριστικά του. Ακόμα, όπως διαφάνηκε κι από την παρούσα έρευνα, οι εκπαιδευτικοί των εξ αποστάσεως φροντιστηρίων έχουν ανάγκη από επιμόρφωση σε ψηφιακές δεξιότητες και υποδομές (Λιοναράκης κ.ά., 2020).

Εικόνα 3: Συνοπτικά Συμπεράσματα Έρευνας

7.1. Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Με αφορμή τα αποτελέσματα της παρούσας εργασίας και έρευνας δίνεται η ευκαιρία σε μεταγενέστερους ερευνητές και φοιτητές να ασχοληθούν με το ίδιο ακριβώς θέμα μετά από κάποιο εύλογο χρονικό διάστημα. Στόχος της επανάληψης της έρευνας με τους ίδιους ή και διαφορετικούς συμμετέχοντες είναι να ελεγχθεί κατά πόσο θα αλλάξουν οι τακτικές, οι τεχνικές και οι απόψεις των εκπαιδευτικών που διδάσκουν τα φιλολογικά μαθήματα αναφορικά με το εξ αποστάσεως ΕΥ, τη δημιουργία του και την επιμόρφωσή τους σε σχέση με αυτό.

Επιπροσθέτως, το ίδιο θέμα έρευνας θα μπορούσε να διερευνηθεί με την αξιοποίηση ποσοτικών μεθόδων και με μεγαλύτερο δείγμα συμμετεχόντων. Ταυτόχρονα, η μελέτη θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί στοχευμένα σε εκπαιδευτικούς που διδάσκουν τα μαθήματα των θετικών επιστημών, των ξένων γλωσσών ή και άλλων κλάδων διδασκαλίας που δραστηριοποιούνται στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση τόσο στην Πρωτοβάθμια και

Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση όσο και στην Τριτοβάθμια. Επίσης, ιδιαίτερο ενδιαφέρον θα είχε να πραγματοποιηθεί μια παρόμοια έρευνα σε κάποια χώρα του εξωτερικού, ώστε να συγκριθούν τα αποτελέσματά της με τα αντίστοιχα στη χώρα μας.

Τέλος, ιδιαίτερο ενδιαφέρον θα παρουσίαζε και η εκπόνηση μιας έρευνας δράσης σε μια στοχευμένη και συγκεκριμένη μονάδα εκπαιδευτικών. Πιο συγκεκριμένα, αρχικά μπορεί να πραγματοποιηθεί μια ποιοτική έρευνα για μελέτη των απόψεων των εκπαιδευτικών και, στη συνέχεια, να γίνει παρέμβαση με επιμόρφωση στους εκπαιδευτικούς για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού. Μετά την επιμόρφωση μπορεί να ξανά γίνει μια ποιοτική έρευνα διερεύνησης των απόψεων και των πιστεύω των συμμετεχόντων για να διαπιστωθεί κατά πόσο βελτιώθηκαν οι τεχνικές και οι μέθοδοι που αξιοποιούν για τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Αδάμ, Μ. (2021). *Οι ευκαιρίες και τα εμπόδια στην αξιοποίηση των μορφών εξ αποστάσεως εκπαίδευσης από τους/τις Νηπιαγωγούς την περίοδο της πανδημίας*. [Διπλωματική Εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο]. <https://apothesis.eap.gr/archive/item/154248>
- Αλαχιώτης, Ν., Καλαβρουζιώτης, Ι., Λιοναράκης, Α., Ορφανουδάκης, Θ. & Σταυρόπουλος, Η. (2019). Ανοικτά, Συμβατικά και Διπλής Λειτουργίας Πανεπιστήμια: Η Ευρωπαϊκή και η Παγκόσμια Πραγματικότητα. Στο Α. Λιοναράκης (επιμ.), *Πρακτικά Εισηγήσεων 10ου Διεθνούς Συνεδρίου Για Την Ανοικτή & Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση* (σσ. 145-161). Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. <https://doi.org/10.12681/icodl.2328>
- Αναστασιάδης, Θ., & Μανούσου, Ε. (2017). Η συμβολή των νέων τεχνολογιών στην επιμόρφωση και επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών: ζητήματα ανάπτυξης και οργάνωσης. Στο Α. Λιοναράκης, Σ. Ιωακειμίδου, Μ. Νιάτη, Γ. Μανούσου, Τ. Χαρτοφύλακα, Σ. Παπαδημητρίου & Α. Αποστολίδου (επιμ.), *Πρακτικά Εισηγήσεων 9ου Διεθνούς Συνεδρίου Για Την Ανοικτή & Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση* (σσ. 182-190). Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. <https://doi.org/10.12681/icodl.1084>
- Αναστασιάδης, Π. (2020). Η Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση στην εποχή του Κορωνοϊού COVID-19: το παράδειγμα της Ελλάδας και η πρόκληση της μετάβασης στο “Ανοικτό Σχολείο της Διερευνητικής Μάθησης, της Συνεργατικής Δημιουργικότητας και της Κοινωνικής Αλληλεγγύης”. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 16(2), 20–48. <https://doi.org/10.12681/jode.25506>
- Βεργίδης, Α. (2015) Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα ως διάσταση της εκπαιδευτικής πολιτικής. *Επιστήμη Και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής Και Ηθικής Θεωρίας*, 29, 97-126. <https://doi.org/10.12681/sas.871>
- Βούλγαρη, Ρ., & Κουτρούμπα, Κ. (2020). Απόψεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για τον εκπαιδευτικό αναστοχασμό. *International Journal of Educational Innovation*, 2(4), 31-

42. <https://journal.epek.gr/manuscript/apopseis-ekpaideytikon-protobathmias-ekpaideysis-gia-ton-ekpaideytiko-anastochasmo>

Βρίζα, Χ. (2018). Απόψεις εκπαιδευτικών που εργάζονται σε τυπικά και μη τυπικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα για την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση. [Διπλωματική Εργασία, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης].

https://scholar.archive.org/work/hos5rke6j5e5xfvheqrvt2rjem/access/wayback/https://repo.lib.duth.gr/jspui/bitstream/123456789/10986/1/VrizaC_2018.pdf

Bray, M. (2021) Shadow Education in Africa Private Supplementary Tutoring and its Policy Implications. Comparative Education Research Centre (CERC).

https://www.researchgate.net/publication/348097730_Shadow_Education_in_Africa_Private_Supplementary_Tutoring_and_its_Policy_Implications

Γιαγλή, Σ., Γιαγλής, Γ. & Κουτσούμπα, Μ. (2010). Αυτονομία στη μάθηση στο πλαίσιο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. *Ανοικτή Εκπαίδευση: Το Περιοδικό Για Την Ανοικτή Και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση Και Την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 6(1,2), 92-105.

<https://doi.org/10.12681/jode.9753>

Γκάτζουλας, Ν., & Μανούσου, Ε. (2015). Εξ αποστάσεως επιμόρφωση, επαγγελματική ανάπτυξη και επαγγελματική ικανοποίηση. *Ανοικτή Εκπαίδευση: Το Περιοδικό Για Την Ανοικτή Και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση Και Την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 11(1), 72-87.

<https://doi.org/10.12681/jode.9821>

Γκιόσος, Ι., & Κουτσούμπα, Μ. (2005). Θεωρητικές προσεγγίσεις στο σχεδιασμό και την ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού στην ΑεξΑΕ. Στο Α. Λιοναράκης (επιμ.), *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση: παιδαγωγικές και τεχνολογικές εφαρμογές* (σσ. 39-52). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

<https://apothesis.eap.gr/archive/download/98aef60e-2d4b-4e8f-b2f5-504fb4161a25.pdf>

Γκιόσος, Ι., Μαυροειδής, Η. & Κουτσούμπα, Μ. (2008). Η έρευνα στην από απόσταση εκπαίδευση: ανασκόπηση και προοπτικές. *Ανοικτή Εκπαίδευση: Το Περιοδικό Για Την Ανοικτή Και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση Και Την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 4(1), 49-60.

<https://doi.org/10.12681/jode.9724>

- Cheng, C.H. (2022). Online shadow education in Hong Kong: Perspectives from secondary school students and private tutors. *Best Evidence in Chinese Education*, 11(2),1477-1497. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1358906.pdf>
- Διαμαντάκου, Κ. (2016). Διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών Κοινωνικού Φροντιστηρίου σχετικά με τη λειτουργία του και το επίπεδο της παρεχόμενης εκπαίδευσης: Η περίπτωση του Κοινωνικού Φροντιστηρίου του Δήμου Κορινθίων. [Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου]. <https://amitos.library.uop.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/3138/%cf%84%ce%bf-%ce%ba%ce%bf%ce%b9%ce%bd%cf%89%ce%bd%ce%b9%ce%ba%ce%bf-%cf%86%cf%81%ce%bf%ce%bd%cf%84%ce%b9%cf%83%cf%84%ce%b7%cf%81%ce%b9%ce%bf.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Dostál, J., Serafín, Č., Havelka, M., & Minarčík, J. (2012). Assessment of quality of material educational tools for technical education. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 69, 709–718. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.11.465>
- Eng, R. (2019). The tutoring industry in Hong Kong: From the past four decades to the future. *ECNU Review of Education*, 2(1):77-86. <https://doi.org/10.1177/2096531119840857>
- Garrison, R. (2000). Theoretical challenges for distance education in the 21st Century: A shift from structural to transactional issues. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 1(1), 1-17. <https://doi.org/10.19173/irrodl.v1i1.2>
- Holmberg, B. (1995). The evolution of the character and practice of Distance Education. *Open Learning: The Journal of Open, Distance and e-Learning*, 10(2), 47–53. <https://doi.org/10.1080/0268051950100207>
- Jolliffe, A., Ritter, J. & Stevens, D. (2012). *The Online Learning Handbook: Developing and Using Web-Based Learning*. Routledge.
- Jones, W. M., & Dexter, S. (2014). How teachers learn: The roles of formal, informal, and independent learning. *Educational Technology Research and Development*, 62(3), 367–384. <https://doi.org/10.1007/s11423-014-9337-6>

- Κανδρής, Π. (2021). *Η επιμόρφωση των καθηγητών στα φροντιστήρια μέσης εκπαίδευσης*. [Διπλωματική Εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο]. <https://apothesis.eap.gr/archive/item/87011>
- Καραγέλου, Α., & Κουτούζης, Μ. (2022). Η σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση ως μοχλός επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών. Στο Α. Λιοναράκης (επιμ.), *Πρακτικά Εισηγήσεων 11^{ου} Συνεδρίου Για Την Ανοιχτή Και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Εμπειρίες, Προκλήσεις, Προοπτικές* (σσ. 28-44). Εκδόσεις ΕΚΤ. <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/openedu/article/view/3414>
- Καραγιώργη, Γ., & Συμεού, Α. (2005). Επιμόρφωση πέρα από τα σεμινάρια: Στο δρόμο για εναλλακτικές μορφές ανάπτυξης. *Ενημερωτικό Δελτίο Παιδαγωγικού Ινστιτούτου*, 7, 21-26. https://www.researchgate.net/publication/281901829_Epimorphose_pera_apo_ta_seminaria_a_Sto_dromo_gia_enallaktikes_morphes_anaptyxes_Enemerotiko_Deltio_Paidagogikou_Institoutou_7_21-26
- Κατσούλη, Ι., & Κουτσούμπα, Μ. (2013) Πολιτική και εκπαίδευση, εκπαίδευση και πολιτική: Η «συνομιλία» του Κριτικού Γραμματισμού με την Ανοιχτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Στο Α. Λιοναράκης (επιμ.), *Πρακτικά Εισηγήσεων του 7ου Διεθνούς Συνεδρίου Για Την Ανοιχτή & Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση* (σσ. 59-69). Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. <https://doi.org/10.12681/icodl.578>
- Κεσκινίδου, Α., & Παπαδημητρίου, Σ. (2022). Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση ως μέσο επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στο Α. Λιοναράκης (επιμ.), *Πρακτικά Εισηγήσεων 11^{ου} Συνεδρίου για την Ανοιχτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Εμπειρίες, Προκλήσεις, Προοπτικές* (σσ. 75-98). Εκδόσεις ΕΚΤ. <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/openedu/article/view/3384>
- Κουτζεκλίδου, Β., & Μαυροειδής, Η. (2017) Πρόγραμμα Συμπληρωματικής εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης στην Μη Τυπική Εκπαίδευση: Μελέτη Περίπτωσης στο μάθημα Νεοελληνικής Γλώσσας Β' Λυκείου. Στο Α. Λιοναράκης, Σ. Ιωακειμίδου, Μ. Νιάτη, Γ. Μανούσου, Τ. Χαρτοφύλακα, Σ. Παπαδημητρίου & Α. Αποστολίδου (επιμ.), *Πρακτικά Εισηγήσεων 9ου Διεθνούς Συνεδρίου Για Την Ανοιχτή & Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση* (σσ.

174-185). Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης.
<https://doi.org/10.12681/icodl.1349>

Κωστοπούλου, Α. (2013). ΕΑΠ 1992-2000: Από τον σχεδιασμό στην υλοποίηση. Στο Α. Λιοναράκης (επιμ.), Πρακτικά Εισηγήσεων του 7ου Διεθνούς Συνεδρίου Για Την Ανοικτή & Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (σσ. 181-191). Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. <https://doi.org/10.12681/icodl.539>

Kim, C. Y. & Jung, Y.H. (2019) *Shadow Education as Worldwide Curriculum Studies*.
<https://doi.org/10.1007/978-3-030-03982-0>

Kim, E., Goodman, J. & West, M.R. (2021) Kumon In: The Recent, Rapid Rise of Private Tutoring Centers. <https://doi.org/10.26300/z79x-mr65>

Klenner, M. (2015). A technological approach to creating and maintaining media-specific educational materials for multiple teaching contexts. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 176, 312–318. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.477>

Λεοντίδης, Μ., & Παπαδάκης, Σ. (2013). Ψηφιακό Εκπαιδευτικό Περιεχόμενο με Βάση το Κυρίαρχο Μαθησιακό Στυλ Ενήλικων Μαθητών. Στο Α. Λαδιάς, Α. Μικρόπουλος, Χ. Παναγιωτακόπουλος, Φ. Παρασκευά, Π. Πιντέλας, Π. Πολίτης, Σ. Ρετάλης, Δ. Σάμψων, Ν. Φαχαντίδης, Α. Χαλκίδης (επιμ.), Πρακτικά Εισηγήσεων 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου «Ένταξη των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία» της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης ΤΠΕ στην Εκπαίδευση (ΕΤΠΕ). Πανεπιστήμιο Πειραιώς.
<https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/4515>

Λιοναράκης, Α. (2001). Ανοικτή και εξ αποστάσεως πολυμορφική εκπαίδευση: προβληματισμοί για μια ποιοτική προσέγγιση σχεδιασμού διδακτικού υλικού. Στο Α. Λιοναράκης (επιμ.), *Απόψεις και προβληματισμοί για την ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση*. Προπομπός.

Λιοναράκης, Α. (2006) Η θεωρία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και η πολυπλοκότητα της πολυμορφικότητάς της. Στο Α. Λιοναράκης (επιμ.), *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση - Στοιχεία θεωρίας και πράξης* (σσ.11-41). Προπομπός.

- Λιοναράκης, Α. (2015). *Το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο Είναι Το Πανεπιστήμιο Του 21ου Αιώνα*. esos.gr. <https://www.esos.gr/arhtra/41603/elliniko-anoikto-panepistimio-einai-panepistimio-toy-21oy-aiona>
- Λιοναράκης, Α., Μανούσου, Ε., Παπαδημητρίου, Σ., Χαρτοφύλακα, Α., Ιωακειμίδου, Β., & Καραγιάννη, Ε. (2020). Σχεδιασμός και ανάπτυξη του Ανοικτού Διαδικτυακού Μαθήματος «Επιμόρφωση εκπαιδευτικών στη μεθοδολογία της εκπαίδευσης από απόσταση». Στο Α. Σοφός, Α. Κώστας, Γ. Φούζας & Β. Παράσχος (επιμ.), *Πρακτικά Εισηγήσεων 1^{ου} Διεθνούς Διαδικτυακού Εκπαιδευτικού Συνεδρίου Από Τον 20^ο Στον 21^ο Αιώνα Μέσα Σε 15 Ημέρες* (σσ. 544-552). Εκδόσεις ΕΚΤ. <https://doi.org/10.12681/online-edu.3266>
- Lionarakis, A., Orphanoudakis, T., Kokkos, A., Emvalotis, A., Manousou, E., Hartofylaka, A., Ioakimidou, A., Papadimitriou, S., Karagianni, E., Grammenos, N., Karachristos, C. & Stavropoulos, E. (2020). The development of a massive online course on distance education to support greek school teachers during the covid-19 lockdown. In L. G. Chova, A. L. Martínez, I.C. Torres (ed.) *Proceedings of 13th annual International Conference of Education, Research and Innovation* (σσ. 6373-6380). IATED Academy. <https://doi.org/10.21125/iceri.2020.1370>
- Μανούσου, Ε., Χαρτοφύλακα, Τ., Ιωακειμίδου, Β., Παπαδημητρίου, Σ. & Καραγιάννη, Ε. (2022). *Εκπαιδευτικό υλικό για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Προδιαγραφές, ανάπτυξη και αξιοποίηση υλικού*. Στο «Επιμόρφωση εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας & Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σε θέματα εκπαίδευσης από απόσταση» [ΜΑΔΜ]. <https://learn.eap.gr/enrol/index.php?id=438>
- Μανούσου, Ε., Ιωακειμίδου, Β., Παπαδημητρίου, Σ., & Χαρτοφύλακα, Α. (2021). Προκλήσεις και καλές πρακτικές για την επιμόρφωση εκπαιδευτικών στην εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση στον ελληνικό χώρο κατά την περίοδο της πανδημίας. *Ανοικτή Εκπαίδευση: Το Περιοδικό Για Την Ανοικτή Και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση Και Την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 17(1), 19-37. <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/openjournal/article/view/26762>
- Μαντζούκας, Σ. (2007) Ποιοτική έρευνα σε έξι εύκολα βήματα. Η επιστημολογία, οι μέθοδοι και η παρουσίαση. *Νοσηλευτική*, 46 (7), 88-98. <https://eclass.uop.gr/modules/document/file.php/TS162/%CE%91%CE%BD%CE%AC%>

[CE%BB%CF%85%CF%83%CE%B7%20%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD%20%CE%B4%CE%B5%CE%B4%CE%BF%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CF%89%CE%BD.pdf](#)

Μαυροειδής, Η., Γκίτσος, Ι. & Κουτσούμπα, Μ. (2014). Επισκόπηση θεωρητικών εννοιών στην εκπαίδευση από απόσταση. *Ανοικτή Εκπαίδευση: Το Περιοδικό Για Την Ανοικτή Και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση Και Την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 10(1), 88-100.
<https://doi.org/10.12681/jode.9814>

Μίμινου, Α., Σπανακά, Α. (2016). Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Καταγραφή και συζήτηση μίας βιβλιογραφικής επισκόπησης. Στο Α. Λιοναράκης (επιμ.), *Πρακτικά Εισηγήσεων του 7ου Διεθνούς Συνεδρίου Για Την Ανοικτή & Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση* (σσ. 78-90). Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης.
<https://doi.org/10.12681/icodl.580>

Μπουρουτζή, (2015). *Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε φροντιστήρια μέσης εκπαίδευσης: μια εμπειρική έρευνα βασισμένη στις απόψεις των εκπαιδευτικών και διευθυντών σπουδών φροντιστηρίων*. [Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας].
<https://dspace.lib.uom.gr/handle/2159/17562>

Μπουρουτζή, Δ., Βαλκανός, Ε., Σιπητάνου, Α. & Σταμπουλής, Μ. (2016). Οι Απόψεις των Εκπαιδευτικών Φροντιστηρίων Μέσης Εκπαίδευσης για την Επιμόρφωσή τους. *Επιστήμες Αγωγής*, 1(2), 95–116. <https://doi.org/10.26248/.v2016i2.1207>

Mensah, F. O., Anyan, J., & Denkyi, C. (2015). *Staff Development Practices of Open and Distance Learning Institutions in Ghana: The Case of the Distance Education Programme of University of Education, Winneba, Ghana*. (EJ1080126). ERIC.
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1080126.pdf>

Mills, G. E., Gay, L. R., & Airasian, P. (2017). *Εκπαιδευτική Έρευνα. Ποσοτικές και Ποιοτικές Μέθοδοι - Εφαρμογές*. Προπομπός.

Ναστούλη, Β. (2021). *Η Ανταπόκριση των Εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σε Σχέση με την Εφαρμογή Σύγχρονης και Ασύγχρονης Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης σε Περιόδους*

Κρίσεων με Κριτήριο τον Βαθμό Επιμόρφωσής τους στις ΤΠΕ. [Διπλωματική Εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο]. <https://apothesis.eap.gr/archive/item/154712>

Νικολάου, Α. & Κουτσούμπα, Μ. (2016). Η ενσωμάτωση του μοντέλου 4MAT στον σχεδιασμό καινοτόμου εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού. Στο Α. Λιοναράκης (επιμ.), Πρακτικά Εισηγήσεων του Διεθνούς Συνεδρίου Για Την Ανοικτή & Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, (σσ. 641-653). Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. <https://doi.org/10.12681/icodl.683>

Ντογραματζή, Α. (2019). Η Εξ Αποστάσεως Σχολική ή Φροντιστηριακή Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Γλώσσας Μέσω του Μαθήματος της Έκθεσης Έκφρασης στο Γενικό Λύκειο Σύμφωνα με τις Απόψεις Φιλολόγων Εκπαιδευτικών. [Διπλωματική Εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο]. <https://apothesis.eap.gr/archive/item/145734>

Nhan, N. T. (2020). *Theoretical Framework for Education Distance*. Foreign Trade University. <https://osf.io/7fjvw/download>

Ευλάκη, Ε. (2023). Ανάπτυξη και αξιολόγηση εκπαιδευτικού υλικού εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σχεδιασμένου βάσει του μοντέλου 4MAT για το αντικείμενο της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας στη Β/θμια Εκπαίδευση. [Διπλωματική Εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο]. <https://apothesis.eap.gr/archive/item/173388>

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2003). Γενικές προδιαγραφές και κριτήρια αξιολόγησης εκπαιδευτικού υλικού. http://www.pi-schools.gr/prok_ekp_ylikou_03/General_Specs.pdf

Παπαγεωργίου, Α. (2022). Οι δεξιότητες και η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών Β'-βάθμιας εκπαίδευσης ιδιωτικών εκπαιδευτικών οργανισμών του Ν. Λάρισας και η επίδραση αυτών στον εργασιακό τους χώρο. [Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας]. <https://ir.lib.uth.gr/xmlui/bitstream/handle/11615/59868/25046.pdf?sequence=1>

Παπακωνσταντίνου, Ε. & Καραλής, Θ. (2015). Αναφορές στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση στον ελληνικό Τύπο της περιόδου 1943-1954. Στο Α. Λιοναράκης, Σ. Ιωακειμίδου, Γ. Μανούσου, Μ. Νιάρη, & Σ. Παπαδημητρίου (επιμ.), Πρακτικά Εισηγήσεων του 8ου Συνεδρίου Ανοικτής και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης Καινοτομία και Έρευνα (σσ. 94-101). Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης

https://www.researchgate.net/publication/343223884_Dia_Biou_Ekpaideuse_kai_Katartise_Theseis_kai_proupotheseis_gia_mia_poiotike_epanekkinese_meta_ten_pandemia

[accessed Jun 19 2023].

- Παπανικολάου, Κ., & Μανούσου, Ε. (2019). Συμπληρωματική εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Μία Έρευνα Δράσης για την αναπλήρωση των μαθημάτων για τους μαθητές που απουσιάζουν περιστασιακά από το σχολείο. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 15(1), 184. <https://doi.org/10.12681/jode.21111>
- Παπανδρέου, Χ. (2017) Μετασχηματισμός κειμένου και παραγωγή επικαιροποιημένου εκπαιδευτικού υλικού για εξαε μέσα από διαδικασίες συνεργασίας, αλληλεπίδρασης & συνδημιουργίας. Μελέτη περίπτωσης ομάδας φοιτητών της Θ.Ε. ΕΠΑ65 του Α.Π.ΚΥ. (Ακαδ. έτος 2016-2017). Στο Α, Λιοναράκης, Σ. Ιωακειμίδου, Μ. Νιάτη, Γ. Μανούσου, Τ. Χαρτοφύλακα, Σ. Παπαδημητρίου & Α. Αποστολίδου (επιμ.), Πρακτικά Εισηγήσεων 9ου Διεθνούς Συνεδρίου Για Την Ανοικτή & Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (σσ. 73-81). Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. <https://doi.org/10.12681/icodl.1038>
- Πλατσίδου, Μ., & Ζαγόρα, Χ. (2006). Το μαθησιακό στυλ και οι στρατηγικές επίλυσης γνωστικών έργων. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 42, 160-177. https://www.researchgate.net/publication/255730492_To_mathesiako_styl_kai_oi_strategikes_epilyseis_gnostikon_ergon
- Papadimitriou, S. (2020). Η συμβολή της Εκπαιδευτικής Τηλεόρασης στην εξ αποστάσεως Σχολική Εκπαίδευση. *Open Learning: The Journal of Open, Distance and E-Learning*, 16(2), 49–66. <https://doi.org/10.12681/jode.24560>
- Pesonen, H. (2016). *Sense of belonging for students with Intensive Special Education Needs: An exploration of students' belonging and teachers' role in implementing support*. [Thesis, University of Helsinki]. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-1880-6>
- Pulist, S. (2017). Staff Training and Development in Open and Distance Learning: A Trainers' Perspective. *International Journal Of Engineering Technology, Management And Applied Sciences*, 5, 363-370.

https://www.researchgate.net/publication/318036425_Staff_Training_and_Development_in_Open_and_Distance_Learning_A_Trainers'_Perspective

- Ρήγα, Α., Ιωαννίδη, Β. & Περικλειδάκης, Γ. (2021) Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση: θεωρητική διερεύνηση του ρόλου της και της απήχησης της στους/στις μαθητές/τριες. Στο Α. Λιοναράκης (επιμ.), Πρακτικά Εισηγήσεων 11^{ου} Συνεδρίου για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Εμπειρίες, Προκλήσεις, Προοπτικές (σσ. 29-36). <https://doi.org/10.12681/icodl.3295>
- Σκουμή, Γ. (2021). Διερεύνηση επιμορφωτικών αναγκών των εκπαιδευτικών φροντιστηρίων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε θέματα που αφορούν στην επαγγελματική τους ανάπτυξη. Η περίπτωση των εκπαιδευτικών στα φροντιστήρια των Τρικάλων. [Διπλωματική Εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο]. <https://apothesis.eap.gr/archive/item/87055>
- Σκουμπουρδή, Χ., & Σκουμιός, Μ. (2016). Το εκπαιδευτικό υλικό στα Μαθηματικά και το εκπαιδευτικό υλικό στις Φυσικές Επιστήμες: μοναχικές πορείες ή αλληλεπιδράσεις; Στο Μ. Σκουμιός & Χ. Σκουμπουρδή (επιμ.), Πρακτικά Εισηγήσεων του 2ο Πανελληνίου Συνεδρίου: Το εκπαιδευτικό υλικό στα Μαθηματικά και το εκπαιδευτικό υλικό στις Φυσικές Επιστήμες: μοναχικές πορείες ή αλληλεπιδράσεις; (σσ. 15-52). https://www.researchgate.net/publication/312153055_To_ekpaideutiko_yliko_sta_Mathematika_kai_to_ekpaideutiko_yliko_stis_Physikes_Epistemes_monachikes_poreies_e_allepidraseis
- Σκουμπουρδή, Χ. (2012). Σχεδιασμός ένταξης υλικών και μέσων στη μαθηματική εκπαίδευση των μικρών παιδιών. Εκδόσεις Πατάκη.
- Σπανακά, Α., & Λιοναράκης, Α. (2017). Οι Επτά αρχές δημιουργίας εκπαιδευτικού υλικού. Στο Α. Λιοναράκης, Σ. Ιωακειμίδου, Μ. Νιάρη, Γ. Μανούσου, Τ. Χαρτοφύλακα, Σ. Παπαδημητρίου & Α. Αποστολίδου (επιμ.), Πρακτικά Εισηγήσεων 9ου Διεθνούς Συνεδρίου Για Την Ανοικτή & Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, (σσ. 121-123). Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. <https://doi.org/10.12681/icodl.1363>
- Σταυγιαννουδάκης, Σ., & Καλογιαννάκης, Μ. (2019). Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση: μελέτη περίπτωσης με το σχεδιασμό, την ανάπτυξη και αρχική αποτίμηση του εκπαιδευτικού υλικού για τη διδασκαλία της ενότητας της κινηματικής στη Φυσική της Α' Λυκείου. Στο

Α. Λιοναράκης, Ε. Μανούσου, Β. Ιωακειμίδου, Μ. Νιάρη, Α. Αγγελή, Κ. Σφακιωτάκη & Β. Κουτζεκλίδου (επιμ.), Πρακτικά Εισηγήσεων 10ου Συνεδρίου Για Την Ανοικτή & Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, (σσ. 44-57). Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. <http://dx.doi.org/10.12681/icodl.2178>

Συντιχάκη, Α., Φούτζουλας, Γ., Μανούσου, Ε., & Κουτσούμπα, Μ. (2019). Δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού ασύγχρονης εξ αποστάσεως πολυμορφικής εκπαίδευσης για τη διδασκαλία ελληνικού παραδοσιακού χορού σε αρχάριους ενήλικες. Στο Α. Λιοναράκης (επιμ.), Πρακτικά Εισηγήσεων 13ου Διεθνούς Συνεδρίου Για Την Ανοικτή & Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (σσ. 214-226). Εκδόσεις ΕΚΤ. <https://doi.org/10.12681/icodl.2341>

Τζήλου, Γ., & Παπαδημητρίου, Σ. (2019). Η διδακτική των Μαθηματικών μέσω της Τέχνης με την Αξιοποίηση Ψηφιακών Τεχνολογιών: Μία Έρευνα-Δράση στο πεδίο της Συμπληρωματικής Σχολικής εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 15(1), 136-159. <http://dx.doi.org/10.12681/jode.19823>

Τζοβλά, Ε. (2017). Εξ αποστάσεως επαγγελματική ανάπτυξη εκπαιδευτικών και χρήση του παραγόμενου εκπαιδευτικού υλικού στη σχολική εκπαίδευση. *Ανοικτή Εκπαίδευση: Το Περιοδικό Για Την Ανοικτή Και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση Και Την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 13(1), 65-75. <https://doi.org/10.12681/jode.13971>

Τζουτζά, Σ. (2010). Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις: Αντιλήψεις μεταπτυχιακών φοιτητών και καθηγητών – συμβούλων του ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Η περίπτωση της μεταπτυχιακής Θεματικής Ενότητας «ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση» του ΕΑΠ. *Ανοικτή Εκπαίδευση: Το Περιοδικό Για Την Ανοικτή Και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση Και Την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 6(1,2), 46-65. <https://doi.org/10.12681/jode.9746>

Τσάφος, Β. (2014). Συμμετοχικές και δυναμικές μορφές επιμόρφωσης: θεωρητική πλαισίωση και πρακτικοί προσανατολισμοί. Στο Ζ. Παπαναούμ & Μ. Λιακοπούλου (επιμ.), *Υποστηρίζοντας την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών. Εγχειρίδιο επιμόρφωσης* (σσ. 23-35). Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) – Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

http://www.diapolis.auth.gr/epimorfotiko_uliko/index.php/2014-09-05-15-40-12/2014-09-05-15-45-43/81-odigos-tsafos?showall=1

- Τσουρέκας, Σ. (2020). *Αποτίμηση της Επείγουσας εξ Αποστάσεως Διδασκαλίας (Emergency Remote Teaching) που εφαρμόστηκε κατά τη διάρκεια της καραντίνας του ιού COVID-19, από εκπαιδευτικούς, μαθητές και γονείς* [Διπλωματική Εργασία, Ανοικτό Ελληνικό Πανεπιστήμιο]. <https://apothesis.eap.gr/archive/item/86871>
- Türkan, A. (2022). Examination of the Effect of the Covid-19 Pandemic Period on Private tutoring. Tendencies of High School Students: A Longitudinal Study. *International Journal of Progressive Education*, 18 (2), 169-179. <https://doi.org/10.29329/ijpe.2022.431.1>
- Villegas-Reimers, E. (2003) *Teacher professional development: an international review of the literature*. UNESCO-IIEP. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000133010>
- Voulgari, R., & Koutroumpa, K. (2020). Απόψεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για τον εκπαιδευτικό αναστοχασμό. Πρακτικά Εισηγήσεων του *International Journal Of Educational Innovation*, 2(4), 31-42. ΕΕΠΕΚ – Scientific Association for the Promotion of Educational Innovation. https://www.researchgate.net/publication/348190180_Apopseis_ekpaideutikon_protobathmias_ekpaideuses_gia_ton_ekpaideutiko_anastochasmo
- Φλογαΐτη, Ε. (2003). Το παιδαγωγικό υλικό στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Στο Β. Ψαλλιδάς (επιμ.), Πρακτικά Εισηγήσεων του *Πανελληνίου Συμποσίου: Σχεδιασμός και Παραγωγή Παιδαγωγικού Υλικού για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση* (σσ. 107-118). Εκδόσεις Λιβάνη.
- Χαλκιά, Κ. (2004) *Εκπαιδευτικό υλικό για το μάθημα των Φυσικών Επιστημών: Ευκαιρίες για έκφραση και δημιουργική παρέμβαση των εκπαιδευτικών στην εκπαιδευτική διαδικασία* [Course]. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. <https://docplayer.gr/44166985-Atypes-piges-mathisis-meros-1-o-theoritiko-plaisio-k-halkia-ethnikon-kai-kapodistriakon-panepistimion-thinon.html>
- Χαλκίδου, Σ., & Γασπαρινάτου, Α. (2020). Διαδραστική απόσταση: Μια συστηματική επισκόπηση. *Ανοικτή Εκπαίδευση: Το Περιοδικό Για Την Ανοικτή Και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση Και Την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 16(2), 67–88. <https://doi.org/10.12681/jode.22302>

- Χαρτοφύλακα, Α. Μ. (2010). Προς ένα δυναμικό διδακτικό υλικό εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 3(2), 43-58.
https://www.academia.edu/1201100/Towards_a_dynamic_distance_learning_material
- Χαρτοφύλακα, Α. Μ. (2010). Προς ένα δυναμικό διδακτικό υλικό εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 3(2), 43-58.
https://www.academia.edu/1201100/Towards_a_dynamic_distance_learning_materia
- Χουλιάρα, Ξ., Λιοναράκης, Α. & Σπανακά, Α. (2011) Η έννοια της πολυμορφικότητας στο εξΑΕ διδακτικό υλικό: θεώρηση, σχεδιασμός, ζητήματα εφαρμογής. Στο Α. Λιοναράκης (επιμ.), Πρακτικά Εισηγήσεων του Διεθνούς Συνεδρίου Για Την Ανοικτή & Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, (σσ. 641-653). Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης.
<https://doi.org/10.12681/icodl.767>
- Xanthopoulou, P., & Svarna, S. (2022). Open, distance education and self-directed learning of teachers during Covid19 pandemic crisis. Στο Α. Λιοναράκης (επιμ.), Πρακτικά Εισηγήσεων 11^ο Συνεδρίου Για Την Ανοικτή Και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Εμπειρίες, Προκλήσεις, Προοπτικές (σσ. 151-161). Εκδόσεις ΕΚΤ. <https://doi.org/10.12681/icodl.3327>
- Zhang, W. & Bray, M. (2020) Comparative research on shadow education: Achievements, challenges, and the agenda ahead. *European Journal of Education*, 55, 322–341.
<https://doi.org/10.1111/ejed.12413>

Παράρτημα Α: «Τα έγγραφα ενημέρωσης των συμμετεχόντων»

Έντυπο πληροφόρησης συμμετεχόντων

Τίτλος: Η επιμόρφωση ως παράγοντας δημιουργίας εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού – Μελέτη περίπτωσης: Οι απόψεις των Εκπαιδευτικών Φροντιστηρίων Μέσης Εκπαίδευσης που διδάσκουν εξ αποστάσεως φιλολογικά μαθήματα.

Ερευνήτρια: Τριανταφυλλίδου Ηλιάννα,
Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια στο Π.Μ.Σ. Εκπαίδευση και Τεχνολογίες σε συστήματα εξ αποστάσεως διδασκαλίας και μάθησης - Επιστήμες της Αγωγής.

Έχετε προσκληθεί να συμμετάσχετε σε μία έρευνα που διεξάγει η Τριανταφυλλίδου Ηλιάννα, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια στο Π.Μ.Σ. Εκπαίδευση και Τεχνολογίες σε συστήματα εξ αποστάσεως διδασκαλίας και μάθησης - Επιστήμες της Αγωγής. Πρόκειται για τη Διπλωματική της εργασίας με τίτλο: «*Η επιμόρφωση ως παράγοντας δημιουργίας εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού – Μελέτη περίπτωσης: Οι απόψεις των Εκπαιδευτικών Φροντιστηρίων Μέσης Εκπαίδευσης που διδάσκουν εξ αποστάσεως φιλολογικά μαθήματα*».

Το έντυπο που κρατάτε στα χέρια σας θα σας δώσει πληροφορίες για την έρευνα προκειμένου να μπορέσετε ενημερωμένα να αποφασίσετε για το αν θα συμμετέχετε ή όχι σε αυτή την έρευνα.

1. Ποιος είναι ο σκοπός της έρευνας;

Αυτή η ποιοτική μελέτη θα εξετάσει πώς οι εκπαιδευτικοί, που διδάσκουν εξ αποστάσεως τα φιλολογικά μαθήματα, δημιουργούν εκπαιδευτικό υλικό για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Η μελέτη θα εξετάσει κατά πόσο η επιμόρφωση επηρεάζει τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού σύμφωνα με τις απόψεις των συμμετεχόντων.

2. Γιατί έχω προσκληθεί; Ποιος συμμετέχει στην έρευνα;

Στην έρευνα έχουν προσκληθεί να συμμετάσχουν εκπαιδευτικοί οι οποίοι το φετινό σχολικό έτος 2020-2023 διδάσκουν τα φιλολογικά μαθήματα εξ αποστάσεως σε φροντιστήρια και δημιουργούν εκπαιδευτικό υλικό για το συγκεκριμένο σκοπό. Η πρόσκληση, λοιπόν, έχει σταλεί σε εσάς, διότι πληροίτε τα παραπάνω κριτήρια.

3. Πώς θα συμμετάσχω στην έρευνα;

Η συμμετοχή στην έρευνα είναι απλή. Θα συμφωνήσετε με την ερευνήτρια τον χρόνο (ημερομηνία και ώρα) και έπειτα θα συνδεθείτε στην ηλεκτρονική διεύθυνση που θα σας αποστείλει μέσω email για να πραγματοποιήσετε την τηλεδιάσκεψη μέσω του Zoom. Έπειτα, η συνέντευξη θα ξεκινήσει και θα μπορείτε να απαντάτε προφορικά και άμεσα σε όσα ερωτηθείτε. Πρόκειται για μία σύντομη συνέντευξη που θα έχει τη μορφή απλής συζήτησης.

4. Ποιος θα ωφεληθεί από αυτή την έρευνα;

Από τη συμμετοχή σας στην έρευνα θα ωφεληθείτε τόσο εσείς όσο και όλα τα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας που δραστηριοποιούνται στην φροντιστηριακή εξ αποστάσεως εκπαίδευση και δημιουργούν εκπαιδευτικό υλικό, το οποίο αξιοποιείται ασύγχρονα ή σύγχρονα στην εξ αποστάσεως φροντιστηριακή εκπαίδευση. Ουσιαστικά, με την εμπειρία και τις απόψεις σας θα βάλετε ένα «λιθαράκι» στην επιστημονική έρευνα γύρω από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην οποία συμμετέχετε ενεργά και την οποία στηρίζετε και εξελίσσετε.

5. Υπάρχει κόστος συμμετοχής;

Όχι, δεν υπάρχει κανένα κόστος συμμετοχής!

Το μόνο που έχετε να δώσετε είναι ελάχιστος χρόνος από την καθημερινότητά σας για να πραγματοποιηθεί η συνέντευξη.

6. Υποχρεούμαι να συμμετάσχω;

Όχι, η συμμετοχή στην έρευνα είναι καθαρά εθελοντική και μπορείτε να αρνηθείτε. Ωστόσο, σε περίπτωση που κάνετε δέκτη την πρόσκληση για συμμετοχή καλό είναι να συμμετάσχετε μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας.

7. Με ποιο τρόπο θα διαφυλαχθούν τα προσωπικά μου δεδομένα;

Για την συμμετοχή σας στην έρευνα θα πρέπει η ερευνήτρια να έχει στην κατοχή της ορισμένες πληροφορίες, όπως το ονοματεπώνυμό σας, το κινητό σας τηλέφωνο και η διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου σας. Αυτές οι πληροφορίες θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για την μεταξύ σας επικοινωνία και θα διαγραφούν μετά το πέρας της συνέντευξης. Επίσης, άλλα προσωπικά στοιχεία που μπορεί να σας ζητηθούν θα κωδικοποιηθούν και δεν θα αναγράφουν πουθενά στην αρχική τους μορφή. Για παράδειγμα, το ονοματεπώνυμό σας στο πλαίσιο της εργασίας θα αντικατασταθεί με τον κωδικό «Σ1», που θα σημαίνει «Συνεντευξιαζόμενος Νούμερο Ένα».

Από ποιον έχει λάβει έγκριση αυτή η έρευνα ώστε να πραγματοποιηθεί;

Η συγκεκριμένη έρευνα έχει λάβει έγκριση από την Επιβλέπουσα Α' της Διπλωματικής Εργασίας, κυρία Ευγενία Πιερρή.

8. Με ποιον μπορώ να μιλήσω για να λάβω περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη συγκεκριμένη έρευνα;

Μπορείτε να μιλήσετε απευθείας με την ερευνήτρια μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου:
std518660@ac.eap.gr ή τηλεφωνική κλήση στο 69*****.

Προχωρήστε στο Έντυπο Ενήμερης Συγκατάθεσης.

Με εκτίμηση,
Τριανταφυλλίδου Ηλιάνα

Έγγραφο Εμπιστοσύνης & Εχεμύθειας

Αγαπητέ/ή Συμμετέχοντα,

Σας ευχαριστώ πολύ που δεχτήκατε να συμμετάσχετε στη μελέτη μου με τίτλο "Η επιμόρφωση ως παράγοντας δημιουργίας εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού – Μελέτη περίπτωσης: Οι απόψεις των Εκπαιδευτικών Φροντιστηρίων Μέσης Εκπαίδευσης που διδάσκουν εξ αποστάσεως φιλολογικά μαθήματα".

Θα ήθελα να σας ενημερώσω ότι η συμμετοχή σας στη μελέτη μου θα είναι ανώνυμη και θα διασφαλίσω την εχεμύθεια και την απόλυτη εμπιστευτικότητα των δεδομένων που θα μοιραστείτε μαζί μου.

Τα δεδομένα, που θα συλλεχθούν από τις συνεντεύξεις σας, θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για την ανάλυση της μελέτης και δεν θα κοινοποιηθούν σε κανέναν άλλο. Επιπλέον, τα δεδομένα θα αποθηκευτούν σε ασφαλές χώρο και θα διαγραφούν αμέσως μετά τη συγγραφή και την παρουσίαση της εργασίας.

Με εκτίμηση,
Τριανταφυλλίδου Ηλιάνα.

Έντυπο Ενήμερης Συγκατάθεσης

Τίτλος: Η επιμόρφωση ως παράγοντας δημιουργίας εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού – Μελέτη περίπτωσης: Οι απόψεις των Εκπαιδευτικών Φροντιστηρίων Μέσης Εκπαίδευσης που διδάσκουν εξ αποστάσεως φιλολογικά μαθήματα.

Ερευνήτρια: Τριανταφυλλίδου Ηλιάννα,
Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια στο Π.Μ.Σ. Εκπαίδευση και Τεχνολογίες σε συστήματα εξ αποστάσεως διδασκαλίας και μάθησης - Επιστήμες της Αγωγής.

Παρακαλούμε απαντήστε παρακάτω για να δηλώσετε συγκατάθεση

Έχω μελετήσει αναλυτικά και έχω κατανοήσει το περιεχόμενο του Έντυπου Ενημέρωσης Συμμετεχόντων. **ΝΑΙ** **ΟΧΙ**

Έχω κατανοήσει τον τρόπο με τον οποίο θα γίνουν αντικείμενο επεξεργασίας τα προσωπικά μου δεδομένα και δεν ανησυχώ. **ΝΑΙ** **ΟΧΙ**

Γνωρίζω ότι η συμμετοχή μου στην έρευνα είναι εθελοντική και μπορώ οποιαδήποτε στιγμή για προσωπικούς λόγους, αν το επιθυμήσω, να αποχωρήσω. **ΝΑΙ** **ΟΧΙ**

Γνωρίζω ότι τα προσωπικά μου δεδομένα μετά το πέρας της έρευνας και την παρουσίαση της εργασίας θα καταστραφούν. **ΝΑΙ** **ΟΧΙ**

Γνωρίζω ότι μπορώ με τη συμμετοχή μου να ωφεληθώ και εγώ ο/η ίδιος/α από τα αποτελέσματα της έρευνας. **ΝΑΙ** **ΟΧΙ**

Γνωρίζω σε ποιόν μπορώ να απευθυνθώ για παράπονα ή καταγγελίες **ΝΑΙ** **ΟΧΙ**

Όνοματεπώνυμο συμμετέχοντος:	
Ηλεκτρονική διεύθυνση (e-mail:)	
Προσωπικό τηλέφωνο:	

Παράρτημα Β: «Το πρωτόκολλο της συνέντευξης»

1η Ενότητα: Γενικές πληροφορίες συνεντευξιαζόμενων.

Φύλο

Άντρας

Γυναίκα

Ηλικία

25-30

31-35

36-40

41-45

46-50

51-55

56-60

60+

Ειδικότητα

Φιλολόγος

Δάσκαλος

Ιστορικός

Άλλο

Επίπεδο σπουδών

Προπτυχιακές Σπουδές

Μεταπτυχιακές Σπουδές

Διδακτορικό

Τόπος κατοικίας

Αθήνα

Θεσσαλονίκη

Άλλο: _____

2η Ενότητα: Πληροφορίες σχετικά με το επάγγελμα των συνεντευξιζόμενων.

6. Ποια μαθήματα διδάσκετε;
7. Πόσο καιρό εργάζεστε ως εκπαιδευτικός γενικά;
8. Πόσο καιρό εργάζεστε ως εκπαιδευτικός εξ αποστάσεως;
9. Πώς γνωρίσατε την εξ αποστάσεως διδασκαλία;
10. Δημιουργείτε εκπαιδευτικό υλικό για την εξ αποστάσεως διδασκαλία, που χορηγείται επίσημα από το φροντιστήριο στο οποίο εργάζεστε;
11. Συσχετίζεται το υλικό με την εξ αποστάσεως διδασκαλία; Ποια η σημασία του;
12. Δημιουργείτε υλικό για την ασύγχρονη εξ αποστάσεως διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων, για τη σύγχρονη ή και για τις δύο; Ποιες διαφορές και ομοιότητες παρατηρείτε;

3η Ενότητα: Πληροφορίες για τη διαδικασία δημιουργίας εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού.

13. Τι **είδους** εκπαιδευτικό υλικό δημιουργείτε για την εξ αποστάσεως διδασκαλίας σας; Ποια **μορφή** έχει;
14. Ποιος είναι ο κύριος **στόχος** του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού που δημιουργείτε;
15. Ποια **διαδικασία** ακολουθείτε για τη δημιουργία του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού σας υλικού; Υπάρχει κάποια συγκεκριμένη διαδικασία; Για παράδειγμα, προηγείται κάποιος **σχεδιασμός**;
16. Ποιες είναι οι **βασικές αρχές** που ακολουθείτε κατά τη δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού σας για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση; Αξιοποιείτε κάποια **θεωρία μάθησης**;
17. Έχει κάποια συγκεκριμένη **δομή** το εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό σας υλικό;
18. Ποιες είναι οι **προτεραιότητές** σας όταν δημιουργείτε το εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό;

19. Ποια είναι η **πηγή** των πληροφοριών που χρησιμοποιείτε για τη δημιουργία του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού σας;
20. Ποιοι είναι οι **παράγοντες** που επηρεάζουν την επιλογή των μέσων που χρησιμοποιείτε για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού;
21. Ποιες είναι οι πιο συχνές **προκλήσεις** κατά τη δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού σας και πώς τις αντιμετωπίζετε;
22. Δύναται το υλικό που δημιουργείτε να αξιοποιηθεί στη **δια ζώσης** διδασκαλία των ίδιων μαθημάτων;

4η Ενότητα: Επιμόρφωση και γνώσεις για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού.

23. Έχετε λάβει **επιμόρφωση** (π.χ. κάποιο σεμινάριο ή μεταπτυχιακό) για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού στο παρελθόν;
24. Αν η απάντηση στην προηγούμενη ερώτησή σας είναι **αρνητική**, μπορεί να μου πείτε και **γενικά για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση**. Μιας και το εκπαιδευτικό υλικό αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της.
25. Τι **είδους** επιμόρφωση έχετε λάβει σχετικά με τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού ή γενικότερα για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση;
26. Ποιες **δεξιότητες** ή **τεχνικές** σας έχουν διδαχθεί κατά τη διάρκεια της επιμόρφωσής σας για τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού;
27. Μελετάτε την διεθνή ή την ελληνική **βιβλιογραφία** για εξελίξεις στη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση;
28. Δημιουργούνται **επιμορφώσεις** για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού εντός του οργανισμού/φροντιστηρίου στο οποίο εργάζεστε;
29. Σας παρέχει ο οργανισμός/φροντιστήριο στο οποίο εργάζεστε την **ευκαιρία** να επιμορφωθείτε προκειμένου να βελτιώσετε το παραγόμενο εξ αποστάσεως υλικό σας;

30. Συμβουλευέστε τους **συναδέλφους** σας σχετικά με τη δημιουργία του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού σας;

31. **Πώς** η επιμόρφωσή σας για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού σας έχει βοηθήσει να δημιουργήσετε **καλύτερο** υλικό;

32. Θα θέλατε να λάβετε **επιπλέον επιμόρφωση** για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού στο μέλλον και για ποιους λόγους;

5η Ενότητα: Προτάσεις και σχόλια των συνεντευξιζόμενων για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που δημιουργούν εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό.

33. Πιστεύετε ότι η επιμόρφωση στη δημιουργία εξ αποστάσεως υλικού είναι **απαραίτητη** για τους εκπαιδευτικούς που εργάζονται σε εξ αποστάσεως φροντιστήρια;

34. Ποιες είναι οι πιο **σημαντικές δεξιότητες** που πρέπει να αποκτήσουν οι εκπαιδευτικοί για να δημιουργούν αποτελεσματικό εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό;

35. Έχετε **προτάσεις** για το **πώς** μπορεί να βελτιωθεί η επιμόρφωση σχετικά με τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού;

36. Είναι σημαντική η **προσωπική δραστηριοποίηση** του κάθε εκπαιδευτικού σε σχέση με την επιμόρφωση του;

37. Χρειάζεται οι εκπαιδευτικοί οργανισμοί/τα φροντιστήρια να επενδύουν **χρόνο** και **χρήμα** στην επιμόρφωση των εργαζομένων τους αναφορικά με τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση;

38. Πιστεύετε ότι μπορεί η **συνεργασία** ανάμεσα σε συναδέλφους να αποτελέσει έναν τρόπο αποτελεσματικής επιμόρφωσης σε σχέση με τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση;

39. Τι θα **προτείνατε** στον οργανισμό στον οποίο εργάζεστε έτσι ώστε να βελτιστοποιήσει όσο το δυνατόν περισσότερο την **παραγωγικότητα** των εργαζομένων του αλλά και την **αποτελεσματικότητα** του εκπαιδευτικού υλικού που δημιουργούν και χρησιμοποιούν;

Τέλος συνέντευξης: Γενικό σχόλιο του/της συνεντευξιζόμενου/ης για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Παράρτημα Γ: «Απομαγνητοφωνήσεις»

Συνεντευξιαζόμενος 1

1η Ενότητα: Γενικές πληροφορίες συνεντευξιαζόμενων.

1. Φύλο

Αντρας

Γυναίκα

2. Ηλικία

25-30

31-35

36-40

41-45

46-50

51-55

56-60

60+

3. Ειδικότητα

Φιλολόγος

Δάσκαλος

Ιστορικός

Άλλο

4. Επίπεδο σπουδών

Προπτυχιακές Σπουδές

Μεταπτυχιακές Σπουδές

Διδακτορικό

5. Τόπος κατοικίας

Αθήνα

Θεσσαλονίκη

Άλλο: _____

2η Ενότητα: Πληροφορίες σχετικά με το επάγγελμα των συνεντευξιζόμενων.

6. Ποια μαθήματα διδάσκετε;

Διδάσκω Ιστορία, Νεοελληνική Γλώσσα και διδάσκω και Αρχαία.

7. Πόσο καιρό εργάζεστε ως εκπαιδευτικός γενικά;

18 χρόνια.

8. Πόσο καιρό εργάζεστε ως εκπαιδευτικός εξ αποστάσεως;

Από το 2015. 8 χρόνια.

9. Πώς γνωρίσατε την εξ αποστάσεως διδασκαλία;

Λόγω του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας, στο οποίο έχω εξειδικευτεί. Υπήρχαν πάρα πολλά παιδιά από άλλες περιοχές –εκτός της πόλης της Κέρκυρας που τότε εμένα– που μου ζητάγανε να τους κάνω μάθημα εξ αποστάσεως. Άρα, ξεκίνησε η διαδικασία αυτή μαζί με το διαδραστικό πίνακα, που έχω, για να τους βοηθήσω να... λάβουν ένα υψηλό επίπεδο μόρφωσης.

10. Δημιουργείτε εκπαιδευτικό υλικό για την εξ αποστάσεως διδασκαλία σας;

Βεβαίως.

11. Συνδέεται το υλικό με την εξ αποστάσεως διδασκαλία; Ποια η σημασία του;

Η σημασία του υλικού είναι πάρα πολύ σημαντική γιατί αυτή είναι που έχουν τα παιδιά μπροστά τους είτε στην σύγχρονη είτε στη σύγχρονη τηλεκπαίδευση, στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Άρα... πρέπει να έχουμε ένα υλικό... Καταρχήν, ναι! Συνδέω το υλικό με τη διδασκαλία... εεε και αναλόγως για ποια μορφή διδασκαλίας μιλάμε το προσαρμόζω. Δηλαδή, εγώ αυτή τη στιγμή κάνω και σύγχρονη διδασκαλία όπου το υλικό που έχουν σε διαδικτυακή πλατφόρμα αργότερα το συζητάμε μέσα στο μάθημα μέσα από το zoom δηλαδή. Οπότε υπάρχει αυτή η αλληλεπίδραση με το υλικό και με το διδάσκοντα και τους μαθητές, αλλά όταν μιλάμε για ασύγχρονη τηλεκπαίδευση το υλικό είναι το πιο σημαντικό γιατί δεν με βλέπουν εμένα απλώς έχουν ένα υλικό μπροστά τους... το οποίο πρέπει... πρέπει να τους είναι πιο εύκολο να το καταλάβουν και να το συνηθίσουμε να το κάνουν μόνοι τους δηλαδή.

12. Δημιουργείτε υλικό για την ασύγχρονη εξ αποστάσεως διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων, για τη σύγχρονη ή και για τις δύο; Ποιες διαφορές και ομοιότητες παρατηρείτε;

Και τις δύο, ναι. Η διαφορά είναι ότι το υλικό της σύγχρονης μπορεί και να μην είναι τόσο λεπτομερές από την άποψη ότι μέσα στη διαδικασία του μαθήματος υπάρχουν πράγματα τα οποία αλληλεπιδράς με τους μαθητές και κάποια πράγματα τους τα λες επιτόπου ή τους βάζεις κάποιες ασκήσεις επιτόπου να τις λύσουνε και να δεις πώς σκέφτονται ή μέσω των κατευθυνόμενων ερωτήσεων κατευθύνει το μάθημα εκεί που θέλεις, αν πρόκειται για έναν Θεματικό Κύκλο στην έκθεση. Ενώ στην ασύγχρονη διδασκαλία όλα αυτά πρέπει να είναι φουλ γραμμένα τόσο με όλες... με διάφορες μορφές υλικού και με ασκήσεις για να μπορούν να ανατρέξουν μόνοι τους, καθώς δεν υπάρχει αλληλεπίδραση με κάποιον εκπαιδευτικό.

3η Ενότητα: Πληροφορίες για τη διαδικασία δημιουργίας εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού.

13. Τι είδους εκπαιδευτικό υλικό δημιουργείτε για την εξ αποστάσεως διδασκαλίας σας; Ποια μορφή έχει;

Λοιπόν, δεν είναι μία. Είναι αρκετές. Η μία μορφή υλικού που έχω είναι εμμ ένα... υπάρχει ένα πρόγραμμα το οποίο χρησιμοποιώ στον διαδραστικό πίνακα το οποίο λέγεται Smart

notebook της εταιρείας Smart technologies, γιατί οι διαδραστικοί πίνακες που χρησιμοποιώ είναι της Smart technologies, το οποίο αυτό το λογισμικό μέσα έχει κάποια presets, κάποια συγκεκριμένα μοτίβα, δηλαδή, για να μπορούμε να δημιουργήσουμε υλικό το οποίο αυτό αργότερα βγαίνει σε μορφή Power point το οποίο είναι διαδραστικό, δηλαδή, την ώρα που μιλάω κουνάω κάποια πράγματα πάνω στην οθόνη τα οποία οι μαθητές τα βλέπουν. Είναι η μία μορφή. Η άλλη μορφή είναι... χρησιμοποιώ πάρα πολύ, αλλά είναι πολύ πιο εξελεγχόμενο το οποίο... με αυτό μπορώ να... κάνω παρουσιάσεις –οι οποίες, όμως, είναι αρκετά πιο εφετζίδικες. Ας το πούμε πιο καλύτερα για σας... πιο ελκυστικές. Το οποίο αυτό μετά το βιντεοσκοπώ γίνεται βίντεο υπάρχει ένα κινούμενο σχέδιο δηλαδή, ένα βίντεο 5 λεπτών, μικρό σε διάρκεια, 10 το πολύ. Το οποίο κι αυτό έχει την αξία του για τη μετέπειτα διδασκαλία. Συγχρόνως, χρησιμοποιώ αρχεία Pdf τα οποία... από word δηλαδή τα μετατρέπω σε pdf για να είναι πιο διαχειρίσιμα για τον μαθητή, να μπορεί να τα εκτυπώνει πιο εύκολα. Επίσης, χρησιμοποιώ ένα plugin, το wordpress, για την διαδικτυακή ιστοσελίδα που έχω... το οποίο μέσα είναι ουσιαστικά online courses με τα οποία ο μαθητής μπορεί να βλέπει και βίντεο και εικόνες και τέτοια... και υπάρχουν και τα λεγόμενα κουίζ με τα οποία υπάρχει και η παιγνιώδης πλευρά της εκπαίδευσης αλλά και η αξιολόγηση μέσα από αυτά.

14. Ποιος είναι ο κύριος στόχος του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού που δημιουργείτε;

Στοχευμένα το μάθημά μου προσανατολίζεται στην... προσανατολίζεται στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας για τις Πανελλαδικές εξετάσεις. Παράγω εκπαιδευτικό υλικό, είτε σύγχρονης είτε ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, για τις τρεις τάξεις του Λυκείου με σκοπό τα παιδιά να μπορούν να γράψουν καλύτερα στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας και τις Πανελλαδικές εξετάσεις.

Τα pdfs είναι για να μπορούν τα παιδιά να διαβάζουν και να αποκτήσουν μία compact, μία συμπυκνωμένη γνώση για ένα θέμα το οποίο μιλάμε. Το βίντεο είναι για να μπορέσουμε να οπτικοποιήσουν την γνώση που παίρνουν και να την φέρουν σε μία πραγματικότητα μέσω κάποιων εικόνων ή κάποιων εκπαιδευτικών βίντεο που υπάρχουν. Επίσης, μέσω των παρουσιάσεων υπάρχει η ανάλυση της θεωρίας της γλώσσας και το κάθε στοιχείο θεωρίας το οποίο πρέπει να το δούνε τόσο με θεωρία και παραδείγματα. Άρα γι' αυτό χρησιμοποιούμε και παρουσιάσεις. Για να κάνουν εξάσκηση χρησιμοποιούμε τα κουίζ. Πιο

ευρύτερος στόχος –αν το πάμε διαφορετικά– γιατί το κάνω αυτό... Υπάρχει ένα κομμάτι της ασύγχρονης εκπαίδευσης το οποίο είναι πάρα πολύ σημαντικό για το πώς θα συνδέσουμε την εκπαίδευση με την παιδεία. Δηλαδή, όταν κάνουμε για παράδειγμα... για παράδειγμα κάνουμε το κεφάλαιο της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στην τρίτη λυκείου και μιλάμε για την ανακύκλωση, κάπως πρέπει τα παιδιά να παρακινηθούν πέρα από την εκπαίδευση, πέρα από το να πάνε να γράψουνε εξετάσεις... Να παρακινηθούν να κατανοήσουν την αξία της ανακύκλωσης μέσα από κάποια συγκεκριμένα βίντεο στα οποία υπάρχει διασύνδεση της πραγματικότητας με το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας.

15. Ποια διαδικασία ακολουθείτε για τη δημιουργία του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού σας υλικού; Υπάρχει κάποια συγκεκριμένη διαδικασία; Για παράδειγμα, προηγείται κάποιος σχεδιασμός;

Έχει προηγηθεί ο σχεδιασμός εδώ και δύο χρόνια. Έχω ένα powerpoint... Συγγνώμη, ένα Excel στο οποίο έχω στα κουτάκια συγκεκριμένα τα βήματα τα οποία πρέπει να ακολουθήσω. Κάθε τι το οποίο ετοιμάζω το τσεκάρω ότι έχει γίνει και αργότερα περνάω στην υλοποίηση της επόμενης φάσης. Αυτή τη στιγμή και το διαδικτυακό site το οποίο δεν έχει ανέβει.. είναι ακόμα στη διαδικασία της δημιουργίας. Θα ανέβει κάποια στιγμή το καλοκαίρι δηλαδή. Είμαι στη διαδικασία, δηλαδή, αυτή τη στιγμή να ολοκληρώσω τα βίντεο. Είναι όλα έτοιμα pdfs, διαγωνίσματα... τα πάντα. Υπάρχει μόνο η βιντεοσκόπηση αυτή τη στιγμή που είναι το τελευταίο κομμάτι.

Και πριν από αυτό, πριν την δημοσιοποίηση... είναι ο έλεγχος. Είναι πολύ σημαντικό κομμάτι. Ο έλεγχος περνάει και από τρίτα μάτια, από τρίτον παρατηρητή. Χρειάζομαι άτομα να μούνε και να τα διαβάσουν, να αποκτήσουν πρόσβαση, να ελέγξουν εάν όλα αυτά είναι σωστά, αν πετυχαίνουν το εκπαιδευτικό τους στόχο.

16. Ποιες είναι οι βασικές αρχές που ακολουθείτε κατά τη δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού σας για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση; Αξιοποιείτε κάποια θεωρία μάθησης;

Αξιοποιώ αρκετές θεωρίες μάθησης. Όχι συγκεκριμένα. Περισσότερο, όμως, αυτό που έχω αποφύγει... αυτό που διαφοροποιείται στο μυαλό μου είναι ότι όταν μιλάμε για σύγχρονη εκπαίδευση όντως μπλέκω πάρα πολύ την ομάδα. Δηλαδή, ακολουθώ μια ομαδοκεντρική διαδικασία και προσπαθώ πάντα να μοιράζω το υλικό ή να μοιράζω... να κοινοποιούνται διαγωνίσματα ή ασκήσεις παιδιών από τη μία... από τον έναν στον άλλον για να μπορεί να

υπάρχει ένα ομαδικό κλίμα. Αυτό, όμως, δεν μπορώ να το κάνω στην ασύγχρονη εκπαίδευση. Οπότε, όχι δεν το ακολουθώ εκεί πέρα. Πηγαίνω πιο πολύ σε ένα πιο αναλυτικό μοντέλο στοχευμένης διδασκαλίας για το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας.

17. Έχει κάποια συγκεκριμένη δομή το εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό σας υλικό;

Ναι, ναι! Βέβαια! Η δομή είναι πάρα πάρα πολύ σημαντική... η οποία είναι πολύ σημαντική και ειδικότερα γιατί... καλά και για την σύγχρονη εκπαίδευση... έχω ένα πρόγραμμα... χρησιμοποιώ ένα πρόγραμμα το οποίο οι μαθητές έχουν στο κινητό τους τηλέφωνο και έχουνε κάθε εβδομάδα το τι πρέπει να κάνουν αλλά είναι αναλυτικό πάρα πολύ και υπάρχει μία δομή. Δηλαδή, ξέρουν ότι αυτή τη βδομάδα διδάξαμε αυτό, έχουμε να κάνουμε αυτό, έχουμε λογοτεχνία αυτό, έχουμε εκείνο να διαβάσουμε, να παρατηρήσουμε. Όπως και στην ασύγχρονη, στο site, υπάρχει μία συγκεκριμένη δομή σε κάθε μάθημα. Η οποία είναι ίδια σε όλες τις τάξεις του Λυκείου, δηλαδή υπάρχει μία συνέχεια. Δεν αλλάζει.

18. Ποιες είναι οι προτεραιότητές σας όταν δημιουργείτε το εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό;

Να είναι πλήρες και ευχάριστο. Ειδικά στην ασύγχρονη γιατί... ο άνθρωπος που πληρώνει μία υπηρεσία πρέπει να λαμβάνει τα πάντα για να μπορεί και να είναι έτοιμος να μπορεί να μη χρειαστεί κάποιον εκπαιδευτικό να του κάνει μάθημα, αλλά και να μπορεί να νιώθει σίγουρος ότι είναι πλήρες. Αλλά αν μου πεις σαν προτεραιότητα που πρέπει να διαλέξω μεταξύ των δύο θα έβαζα το να είναι πιο ευκολοκατανόητο. Να μπορεί, δηλαδή, να κατανοεί και αυτά που διαβάζει και το τι πρέπει να κάνει με απλό τρόπο. Για παράδειγμα, το αντίθετο είναι τα βοηθήματα όπου υπάρχουν βοηθήματα στο εμπόριο τα οποία κρίνονται... Υπάρχουν δύο σχολές: η μία σχολή έχει ένα πάρα πολύ πλούσιο λεξιλόγιο και πάρα πολύ μεγάλη ανάλυση θεμάτων και εννοιών το οποίο πραγματικά μπορεί να βοηθήσει κάποιους μαθητές με κάποιον εκπαιδευτικό που τα εξηγεί όλα αυτά. Αντίθετα, υπάρχουν και βοηθήματα εκπαιδευτικά τα οποία είναι πάρα πολύ απλά και ίσως...ας το πούμε «ελλιπή». Εγώ αυτό που... θέλω είναι μια κοινή μέση λύση με προτεραιότητα στο να είναι πολύ το υλικό με μεγάλες αναλύσεις αλλά τουλάχιστον αυτές να είναι πιο κατανοητές.

19. Ποια είναι η πηγή των πληροφοριών που χρησιμοποιείτε για τη δημιουργία του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού σας;

Μιλάμε για ένα μάθημα Νεοελληνικής Γλώσσας, οπότε η πηγή των πληροφοριών είναι κείμενα τα οποία είναι γραμμένα από μένα. Όλα αυτά τα χρόνια, βέβαια, χρησιμοποιήσει πάρα πολλά βοηθήματα, πάρα πολλές ιστοσελίδες εκπαιδευτικού περιεχομένου. Αλλά όλα και τα διαγωνίσματα και το υλικό είναι από μένα γραμμένα. Σε κάθε... Στην ασύγχρονη εκπαίδευση ειδικά πρέπει να υπάρχει στο μάθημά μας – υπάρχει δηλαδή – όλα τα θέματα της Τράπεζας Θεμάτων τα οποία πρέπει και να αναλύονται. Αυτό είναι μία πολύ σημαντική διαδικασία, όταν μιλάμε για ένα ιστοσελίδα ή ένα υλικό εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Δεν είναι μόνο να του δώσεις το pdf με την Τράπεζα Θεμάτων γιατί «χαίρω πολύ» μπαίνει και στο site [εν. του ΙΕ.Α.Π.] και τα βλέπει και μόνος του. Πρέπει να υπάρχει μία εξήγηση.

20. Ποιοι είναι οι παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή των μέσων που χρησιμοποιείτε για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού;

Κοίταξε.. το υλικό που χρησιμοποιώ.. Ας το πούμε έτσι για να τα χωρίσουμε: είναι pdf, video, παρουσιάσεις και κουίζ, διαδραστικά κουίζ. Αυτά είναι τα τέσσερα μέσα. Οι παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή τους έχουν σχέση με το πόσο μπορεί να είναι αυτά εύληπτα και ελκυστικά προς τους μαθητές. Δηλαδή, πάντα ο σκοπός μου είναι ότι ωραία υπάρχει ένα υλικό. Ο άλλος μπορεί να το πληρώσει, okay, αλλά πρέπει να τον παρακινήσεις και να το κάνει. Άρα, υπάρχει μία διαδικασία μέσα από συγκεκριμένα μέσα να παρακινούνται. Βέβαια, αυτό δεν είναι και σίγουρο. Είναι στα προβλήματα της εξ αποστάσεως αυτό αλλά....

21. Ποιες είναι οι πιο συχνές προκλήσεις κατά τη δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού σας και πώς τις αντιμετωπίζετε;

Να σου πω μία... εντάξει! Ένα πράγμα που εμένα με δυσκολεύει πάρα πολύ είναι η βιντεοσκόπηση που πρέπει να είμαι εγώ και να μιλάω και να εξηγώ κάποια πράγματα γιατί κολλάω. Γιατί μπορεί να είμαι φιλόλογος, μπορεί να είναι «εραστής» του λόγου, αλλά η κάμερα... είναι κάμερα! Οπότε, με δυσκολεύει το να ρέω το λόγο μου... το να έχει ροή ο λόγος μου... που σημαίνει ότι κάποιες φορές κολλάω. Εκεί πέρα έχω την επιλογή να κόψω το βίντεο και μετά να πάω να το κάνω editing. Εννοείται ότι έχω αυτές... αυτά τα skills και τα ξέρω όλα μία χαρά. Τα κάνω μόνος μου, δεν έχω ανάγκη εξωτερικούς συνεργάτες αλλά

είναι μία διαδικασία. Δεν είναι εύκολο. Δεν είναι η συγγραφή κάτι δύσκολο. Και έτοιμα όλα τα έχω. Είναι πολύ κομπλέ! Μια άλλη πρόκληση που έχω είναι το κομμάτι αυτό που σου έλεγα με τη διασύνδεση της εκπαίδευσης με την παιδεία. Εκεί χρειάζονται πολλές εργατοώρες και πολλή επικοινωνία και συνεντεύξεις με ανθρώπους που δεν είναι πάντα εύκολο να βοηθήσουν.

Το βίντεο μόνο. Θεωρώ ότι άμα έχεις τα μέσα και τα εργαλεία και τα δουλεύεις είναι κάτι το οποίο βγαίνει εύκολα. Το βίντεο είναι μία διαδικασία που ουσιαστικά εξωτερικεύεις αυτά τα οποία λες. Και σε μία τάξη... σε μία τάξη με φυσική παρουσία. Όλα αυτά... δεν έχει νόημα. Γίνονται αυθόρμητα. Σε ένα βίντεο, όμως, είναι θέμα.

22. Δύναται το υλικό που δημιουργείτε να αξιοποιηθεί στη δια ζώσης διδασκαλία των ίδιων μαθημάτων;

Θα ήταν ευχής έργον, εάν είχαμε... εάν υπάρξουν «ευφυείς» (είναι συγκεκριμένη η λέξη που θέλω να χρησιμοποιήσω) οι οποίοι θα μπορούν να αποκτήσουν πρόσβαση στο υλικό μου πληρώνοντας στη σελίδα προφανώς και να πάρουν το υλικό μου για να το αξιοποιήσουν στις σχολικές τους τάξεις είτε στο σχολείο και στο φροντιστήριο. Γιατί ο σκοπός... γιατί μπορεί μεν να είναι διαδραστικό το υλικό αλλά πρακτικά, όμως, –ειδικότερα στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας είναι τέτοια η φύση του που– αν ένας εκπαιδευτικός έχει έναν υπολογιστή, έναν διαδραστικό πίνακα, μια οθόνη στην τάξη θα μπορούσε πολύ άνετα να το χρησιμοποιήσει σαν μέσο για να βελτιώσει το μάθημα του.

4η Ενότητα: Επιμόρφωση και γνώσεις για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού.

23. Έχετε λάβει επιμόρφωση (π.χ. κάποιο σεμινάριο ή μεταπτυχιακό) για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού στο παρελθόν;

Δύο πράγματα έχω κάνει. Το πρώτο είναι το Μεταπτυχιακό (αυτό το οποίο γνωρίζεις στο Ε.Α.Π.) ήμουν πέρσι στην πρώτη χρονιά που τελείωσε. Αυτό είναι το ένα, το οποίο αυτό όμως ήταν το έναυσμα. Το έκανα για να μπορώ να πάρω γνώσεις για να παράξω, για να υλοποιήσω την ιδέα. Η ιδέα αυτή είχε ξεκινήσει από το 2016-17 με ένα online course σεμινάριο που είχα παρακολουθήσει σε μία ιστοσελίδα. Τώρα δεν θυμάμαι το όνομα. Είναι

μία πάρα πολύ γνωστή. Ήταν ένα πληρωμένο online course τεσσάρων εβδομάδων. Ήταν πάρα πολύ φουλ. Είχε πολύ υλικό για συγκεκριμένη παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού.

25. Τι είδους επιμόρφωση έχετε λάβει σχετικά με τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού ή γενικότερα για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση;

Ήταν ασύγχρονο το σεμινάριο και ασύγχρονο το μεταπτυχιακό και στο Ε.Α.Π..

26. Ποιες δεξιότητες ή τεχνικές σάς έχουν διδαχθεί κατά τη διάρκεια της επιμόρφωσής σας για τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού;

Καλά, στο σεμινάριο το πρώτο αυτό που είχα κάνει το 2016–17 ήταν σε σχέση με την παραγωγή εκπαιδευτικού λογισμικού και πώς μπορούμε να χρησιμοποιούμε τα εργαλεία για να γίνει μία οργάνωση ενός... μιας μιας εκπαιδευτικής διαδικασίας. Ήταν πολύ στοχευμένο γιατί τότε δεν με ενδιέφερε κάτι άλλο. Αργότερα, όμως, μπαίνοντας στη διαδικασία αυτή και με την αφορμή ότι ξεκίνησε το Μεταπτυχιακό αυτό για πρώτη φορά στην Ελλάδα από το Ε.Α.Π. μπήκα στη διαδικασία να το ακολουθήσω για να μάθω δεξιότητες, διαφορές, πώς να διαχειρίζομαι μία διαδικτυακή τάξη, ποια πλάνα μπορώ να κάνω, ποιο το πρόγραμμα, ποια είναι η αξία του εκπαιδευτικού, πώς εγώ πρέπει να αλλάξω σαν εκπαιδευτικός από την παραδοσιακό μου ρόλο σε έναν εκπαιδευτικό εξάε. Αυτά! Βέβαια, η αλήθεια είναι ότι στο μεταπτυχιακό το συγκεκριμένο μεταπτυχιακό που μάθαμε θεωρίες μάθησης και πολλά πολλά πράγματα για μένα αυτά ήταν άχρηστα τελείως. Από την άποψη ότι εγώ είχα μία εμπειρία ήδη 16, 17 χρονών, 18 πλέον, οπότε δεν χρειάστηκαν να μάθω τεχνικές και θεωρίες. Από την άποψη ότι εγώ δεν θα πήγαινα ποτέ να δημιουργήσω μία... κάτι τελείως τελείως διαφορετικό αλλά θα έφερνα το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας, που τόσα χρόνια γίνεται με φυσική παρουσία, σε μία εξ αποστάσεως λειτουργία. Οπότε πήρα από το Μεταπτυχιακό αυτές οι συγκεκριμένες διαδικασίες που ήθελε. Για παράδειγμα, συγγνώμη, να πω κάτι συγκεκριμένο. Στο μεταπτυχιακό, για παράδειγμα, μάς έλεγαν για πλατφόρμες, για συγκεκριμένα εργαλεία. Εγώ από το Μεταπτυχιακό... Moodle για παράδειγμα. Εγώ δεν το χρησιμοποίησα ποτέ και ούτε πρόκειται. Γιατί όσο και να το διαφημίζουν όσο και να κάνουν και να δείχνουν... το δικό μου, το δικό μου το plug-in, το δικό μου το μέσο θεωρώ ότι είναι πολύ πιο καλό και πιο εύχρηστο για τον χρήστη.

27. Μελετάτε την διεθνή ή την ελληνική βιβλιογραφία για εξελίξεις στη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση;

Ναι, ναι! Μελέτησα πάρα πολύ! Ελληνική βιβλιογραφία μελέτησα μόνο για το Μεταπτυχιακό με όλα αυτά τα οποία μας είχαν δώσει και με όλα αυτά που έπρεπε να διαβάσω για να κάνω και να τελειώσω το Μεταπτυχιακό. Πριν από αυτό, όμως, είχαν διαβάσει αρκετά για την αξία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και το πώς γίνεται. Και μάλιστα... είχα διαβάσει περισσότερο μελέτες και άρθρα επιστημονικά πάνω στο κομμάτι της... το πώς σε παγκόσμια κλίμακα ιδιαίτερα στην Αμερική από το 2008-9 μέχρι το 2015 κάπου εκεί πέρα υπήρχε μία αλματώδη εμμ αλματώδη εμμ ... πώς το λένε; Μία έκρηξη! Χάνω τα λόγια μου τώρα... στο κομμάτι του ότι πάρα πολλοί επέλεξαν τα online courses. Άρα, ήταν τόσο μεγάλη η ανάγκη παραγωγής online courses στην Αμερική και στην Ευρώπη –αλλά κυρίως στην Αμερική– όπου τα πανεπιστήμια από το 2007-8 και μετά ξεκίνησαν να μετασχηματίζονται και για να μπορούν να καλύπτουν την ανάγκη των ανθρώπων να παρακολουθούν εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Όχι μόνο σε μεταπτυχιακές σπουδές. Γενικότερα. Φωτογραφία, για παράδειγμα. Online courses φωτογραφίας.

28. Δημιουργούνται επιμορφώσεις για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού εντός του οργανισμού/φροντιστηρίου στον οποίο εργάζεστε;

Όχι.

29. Σας παρέχει ο οργανισμός/φροντιστήριο στο οποίο εργάζεστε την ευκαιρία να επιμορφωθείτε προκειμένου να βελτιώσετε το παραγόμενο εξ αποστάσεως υλικό σας;

Όχι, όχι. Δεν υπάρχει ανάγκη –προς το παρόν– για κάτι τέτοιο.

30. Συμβουλευέστε τους συναδέλφους σας σχετικά με τη δημιουργία του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού σας;

Έχω συνεργαστεί όλα τα χρόνια με τρία άτομα για να παράξουν υλικό, γιατί εγώ δεν προλαβαίνω. Εε... επιμέρους κομμάτια. Για παράδειγμα, έχω μία κοπέλα που έκανε τη θεωρία της λογοτεχνίας γιατί ήταν υπάλληλος μου και με βοήθουσε σε αυτό το κομμάτι. Άρα, ναι! Ναι! Κατά καιρούς έχω εξωτερικούς συνεργάτες.

31. Πώς η επιμόρφωσή σας για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού σας έχει βοηθήσει να δημιουργήσετε καλύτερο υλικό;

Σίγουρα με έχει βοηθήσει, όπως... αν μιλήσουμε συγκεκριμένα για εκπαιδευτικό υλικό, επειδή βλέπω ότι η ερώτηση αναφέρεται συγκεκριμένα στη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού. Σωστά; Δεν θα έκρινα ότι με έχει βοηθήσει 100%. Μάλλον με έχει βοηθήσει κατά 50%. Είναι πολύ χαμηλό ειδικότερα για μια μεταπτυχιακή σπουδή που παίρνεις πολύ συγκεκριμένες γνώσεις, καθότι έχω διαφορετική άποψη και έχω μία συγκεκριμένη άποψη. Παρακολουθώ περπατημένες οδούς άλλων χωρών και άλλων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Τώρα στις αρχές, στον τρόπο διδασκαλίας και στον τρόπο μετάδοσης της γνώσης σίγουρα με βοήθησε πολύ το μεταπτυχιακό.

32. Θα θέλατε να λάβετε επιπλέον επιμόρφωση για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού στο μέλλον και για ποιους λόγους;

Θα σου έλεγα ότι μπορούν να έρθουν άλλοι να εκπαιδευτούν από εμένα κι όχι να πάω εγώ να εκπαιδεύω σε αυτό το κομμάτι. Αλλά εντάξει, σίγουρα αν υπάρχει κάτι... Αν δω ότι υπάρχει κάτι....

A! Υπάρχει κάτι υπάρχει αυτή τη στιγμή μία πολύ ωραία ευκαιρία – νοοτροπία που λέει ότι η επόμενη τάση είναι τα application. Ναι. Θα ήθελα πολύ εύκολα να υπήρχε κάποιο κάποια επιμόρφωση θα μπορούσα να την πληρώσω να τη μάθω για να μετατρέψω το υλικό μου σε Smartphone Application. Δεν είναι το ίδιο. Έτσι; Δεν είναι. Είναι άλλο! Μπορεί πάλι να κατεβάσεις ένα pdf αλλά δεν είναι αυτό smartphone application. Είναι απλώς ένα site το οποίο κατεβάζεις από εκεί το υλικό και έχει ένα application module. Μιλάμε να είναι όλο το υλικό μέσα στο application.

5η Ενότητα: Προτάσεις και σχόλια των συνεντευξιζόμενων για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που δημιουργούν εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό.

33. Πιστεύετε ότι η επιμόρφωση στη δημιουργία εξ αποστάσεως υλικού είναι απαραίτητη για τους εκπαιδευτικούς που εργάζονται σε εξ αποστάσεως φροντιστήρια;

Ναι. Βέβαια, βέβαια. Είναι απαραίτητη γιατί έχουμε μπλέξει με τη νοοτροπία ότι απλώς μεταφέρουμε σε ένα Zoom ένα μάθημα δια ζώσης. Αυτό δεν είναι εξ αποστάσεως

εκπαίδευση, είναι απλώς αντί να τους έχω εδώ μπροστά μου τους βλέπω σε μία οθόνη. Αλλά, δηλαδή, ακόμα και η νοοτροπία ότι γράφουμε με γραφίδα σε ένααα... και χρησιμοποιούμε τον πίνακα στο Zoom αντί να έχουμε πίνακα στο φροντιστήριο με φυσική παρουσία δεν είναι εξ αποστάσεως. Άρα, εντάξει και αυτό όμως ίσως βοηθάει πάρα πολλά παιδιά και έχει επιτυχία, αλλά δεν είναι ακριβώς οι αρχές της εξάε.

34. Ποιες είναι οι πιο σημαντικές δεξιότητες που πρέπει να αποκτήσουν οι εκπαιδευτικοί για να δημιουργούν αποτελεσματικό εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό;

Θεωρώ το πρώτο κομμάτι σαν δεξιότητα είναι να μάθουν να χειρίζονται σωστά τα εργαλεία, δηλαδή να βάλουν την τεχνολογία στη ζωή τους, τα τεχνολογικά μέσα που έχουν, και όχι μόνο το Word, τη συγγραφή, αλλά και άλλα εργαλεία, όπως είναι τα κουίζ, όπως είναι τα διαδραστικά μέσα, όπως είναι τα video, οι παρουσιάσεις. Μία άλλη δεξιότητα είναι το να μπορούνε το υλικό που έχουν να το έχουνε δομημένο σε μία μορφή – όχι με βάση το πώς διδάσκω στο δια ζώσης μάθημα– αλλά με το πώς ο μαθητής θα μπορεί μόνος του να το λάβει. Γιατί σε ένα μάθημα το οποίο έχουμε σε μία τάξη και έχει διάρκεια μίας ή δύο ώρες πάλι υπάρχει ένα πλάνο μελέτης, ένα πλάνο οργάνωσης του χρόνου. Αυτό σε μία εξ αποστάσεως δεν γίνεται. Πρέπει να είναι διαφορετικό, γιατί προσαρμόζεται στις ανάγκες του μαθητή ο οποίος δεν βρίσκεται σε μία τάξη. Αυτά θεωρώ.

35. Έχετε προτάσεις για το πώς μπορεί να βελτιωθεί η επιμόρφωση σχετικά με τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού;

Μία σημαντική λύση είναι αυτό το οποίο το 2013 έχει ξεκινήσει στην Ελλάδα η... η... η... αγορά διαδραστικών πινάκων στα σχολεία. Βλέπουμε τώρα ότι αγοράστηκαν 36.000 διαδραστικοί πίνακες σε σχολεία της χώρας. Άρα, ένα κομμάτι είναι αυτό. Δεύτερον είναι η ψηφιοποίηση του υλικού και αυτό μέσω του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης αλλά και του Υπουργείου Παιδείας. Βλέπουμε ότι υπάρχει και η Τράπεζα Θεμάτων αναρτημένη και το «study for exams» τα οποία και αυτά είναι υλικά έτσι που μπορούν οι εκπαιδευτικοί να τα έχουμε και να τα χρησιμοποιούμε στην τάξη. Συγχρόνως, να υπάρχει επιμόρφωση... Να υπάρχουν τα μεταπτυχιακά προγράμματα. Ίσως τα ίδια τα πανεπιστήμια κάποια στιγμή να βάλουν προγράμματα παρόμοια για την επιμόρφωση εκπαιδευτικών, έτσι ώστε να μπορούν να παράξουν καλύτερο το υλικό τους. Και στον ιδιωτικό τομέα πάλι αυτό που

αναφέραμε και πιο πριν... να κατανοήσουν την αξία και να δώσουν έμφαση και να επιδοτούν τέτοιες προσπάθειες.

36. Είναι σημαντική η προσωπική δραστηριοποίηση του κάθε εκπαιδευτικού σε σχέση με την επιμόρφωση του;

Ναι, βέβαια! Αν ο ίδιος δεν δραστηριοποιηθεί δεν θα αλλάξει κάτι. Πρέπει πρώτα από όλα να πάρει το μήνυμα και να αλλάξει τον τρόπο που σκέφτεται. Και εγώ, δηλαδή, στην αρχή σκεφτόμουν ότι ωραία θα πάω να κάνω κάτι. Μετά είδα ότι κάτι άλλο είναι καλύτερο. Το Moodle, για παράδειγμα. Δεν σου κρύβω ότι όταν ξεκίνησαν το 2015 ήταν μόνο το Moodle το οποίο υπήρχε και όλοι ήταν τρελαμένοι με αυτό και γούσταραν. Δεν με κάλυψε. Ήθελα απλά κάτι διαφορετικό. Αυτό.

37. Χρειάζεται οι εκπαιδευτικοί οργανισμοί/τα φροντιστήρια να επενδύουν χρόνο και χρήμα στην επιμόρφωση των εργαζομένων τους αναφορικά με τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση;

Εάν έχουν τέτοια πρόθεση οι εκπαιδευτικές δομές, τα φροντιστήρια να έχουν και εξ αποστάσεως σίγουρα πρέπει να δαπανήσουν και χρόνο και χρήμα για την επιμόρφωση. Γιατί αν αφιερώσω μόνο χρόνο και χρήμα για τον εξοπλισμό ή τη διαφήμιση ενός παρεχόμενου μαθήματος, ο εκπαιδευτικός δεν θα έχει επιμορφωθεί σε αυτό που θα κάνει. Θα κάνουν κάτι που κάνουν και στο σχολείο, μια τύπου εξ αποστάσεως. Εγώ έχω επαφές με ένα διαδικτυακό φροντιστήριο λειτουργεί πάρα πάρα πολύ καλά και επιτυχίες και είναι μία χαρά αλλά δεν είναι εξαι. Αν ήταν και εξαι, θα ήταν ακόμα καλύτερα.

38. Πιστεύετε ότι μπορεί η συνεργασία ανάμεσα σε συναδέλφους να αποτελέσει έναν τρόπο αποτελεσματικής επιμόρφωσης σε σχέση με τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση;

Αν έχουν κοινά βιώματα, κοινούς στόχους και μιλάνε την ίδια γλώσσα, ναι! Αν όχι, είναι τελείως ατελέσφορο. Γιατί είχα επαφές με ανθρώπους οι οποίοι δεν... δεν... όχι μόνο δεν αναγνώριζαν την εξαι αλλά είχαν και μία γενικότερη άρνηση προς την εξ αποστάσεως και προφανώς το σύστημα τους πέταξε έξω. Άρα, ναι με εκπαιδευτική συνεργασία ή συνεργασία σε ομάδες σίγουρα μπορούμε να βελτιώσουμε περισσότερο σε ένα κομμάτι, αφού ο ένας γνωρίζει τις ιδέες που έχει ο άλλος.

39. Τι θα προτεινάτε στον οργανισμό στον οποίο εργάζεστε έτσι ώστε να βελτιστοποιήσει όσο το δυνατόν περισσότερο την παραγωγικότητα των εργαζομένων του αλλά και την αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού υλικού που δημιουργούν και χρησιμοποιούν;

Θεωρητικά θα τους έλεγα ότι πρώτα από όλα είναι να παρακινηθούν από τη μεγάλη ιδέα, η οποία είναι το τι προσφέρουμε, δηλαδή ότι υπάρχει μία μεγάλη πίτα η οποία μπορεί να μας αποφέρει αποδοχές. Άρα, παράγουμε το υλικό, παράγουμε πράγματα, κάνουμε πράγματα γιατί υπάρχει ένα μία μελλοντική ευκαιρία σε αυτό. Σχετικά με την αποτελεσματικότητα, ότι πρέπει να βλέπουν την παραγωγή του υλικού από τα μάτια των παιδιών, δηλαδή ότι ο εκπαιδευτικός σε μία ασύγχρονη – γιατί για ασύγχρονη μιλάω – σε μία ασύγχρονη πλατφόρμα τηλεκπαίδευσης δεν μπορεί να βρίσκεται εκεί, αλλά πρέπει να του δώσεις κάτι το οποίο να τον έλξει και να τον παρακινήσεις να ολοκληρώσει τη σπουδή. Να μην τα παρατήσει.

Τέλος συνέντευξης: Γενικό σχόλιο του/της συνεντευξιζόμενου/ης για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Το μόνο που θα μπορούσα να πω είναι πως είναι καλό να δαπανώνται χρήματα γενικότερα στο να υπάρχει περισσότερη διαδραστικότητα. Αυτό είναι το κομμάτι το οποίο λείπει. Φαντάσου τώρα να υπάρχει ένα πρόγραμμα το οποίο να μπορείς να αλληλεπιδράς με το υλικό και όχι μόνο να πας να διαβάζεις και να γράφεις. Είναι μία άλλη νοοτροπία η οποία αυτή βέβαια... και χρόνο θέλει και χρήμα και επένδυση. Την οποία, βέβαια, και εγώ έχω στο μυαλό μου μελλοντικά.

Συνεντευξιαζόμενη 3

1η Ενότητα: Γενικές πληροφορίες συνεντευξιαζόμενων.

1. Φύλο

Άντρας

Γυναίκα

2. Ηλικία

25-30

31-35

36-40

41-45

46-50

51-55

56-60

60+

3. Ειδικότητα

Φιλολόγος

Δάσκαλος

Ιστορικός

Άλλο

4. Επίπεδο σπουδών

Προπτυχιακές Σπουδές

Μεταπτυχιακές Σπουδές

Διδακτορικό

5. Τόπος κατοικίας

Αθήνα

Θεσσαλονίκη

Άλλο: _____

2η Ενότητα: Πληροφορίες σχετικά με το επάγγελμα των συνεντευξιζόμενων.

6. Ποια μαθήματα διδάσκετε;

Στο Γυμνάσιο διδάσκω όλα τα μαθήματα, δηλαδή Νέα και Αρχαία. Δηλαδή, είτε λογοτεχνία -γλώσσα είτε αρχαία από πρωτότυπα και μεταφρασμένο, δηλαδή Οδύσσεια, Ιλιάδα, Ελένη. Στο λύκειο Έκθεση και Λογοτεχνία. Διδάσκω και σε φοιτητές, δηλαδή στην Τριτοβάθμια σε φοιτητές μέσα από φροντιστήρια και εκεί πάλι διδάσκω Λογοτεχνία, Νεοελληνική Φιλολογία δηλαδή, θέατρο, κινηματογράφο και αρχαίο ελληνικό θέατρο από μετάφραση.

7. Πόσο καιρό εργάζεστε ως εκπαιδευτικός γενικά;

Είχα ξεκινήσει με ιδιαίτερα μαθήματα στο πλαίσιο των προπτυχιακών μου σπουδών. Έκανα κάποια ιδιαίτερα σε παιδάκια και Γυμνασίου και Λυκείου από τα 20 περίπου... στην ηλικία των 20 ετών. Κυρίως, αρχικά είχα ξεκινήσει με μαθήματα δια ζώσης. Από τα 20 μέχρι και τα 25 κάποια ιδιαίτερα που έκανα ευκαιριακά ήταν κατά βάση δια ζώσης. Από τα 25 και μετά εργάστηκα πιο στοχευμένα πλέον στον τομέα της εκπαίδευσης.

8. Πόσο καιρό εργάζεστε ως εκπαιδευτικός εξ αποστάσεως;

Δύο χρόνια. Για την ακρίβεια 2,5 χρόνια.

9. Πώς γνωρίσατε την εξ αποστάσεως διδασκαλία;

Την γνώρισα τελείως τυχαία. Για την ακρίβεια έστειλα βιογραφικά σε διάφορα φροντιστήρια κυρίως δια ζώσης. Δεν ήξερα ότι υπήρχανε εξ αποστάσεως φροντιστήρια και ότι μπορούμε να κάνουμε κάποια πράγματα εξ αποστάσεως. Οπότε στέλνοντας βιογραφικά σε διάφορα φροντιστήρια έτυχε να με πάρει ένα φροντιστήριο τηλέφωνο το οποίο ήταν εξ αποστάσεως και έτσι μέσα από το γνώρισα την εξ αποστάσεως διδασκαλία.

10. Δημιουργείτε εκπαιδευτικό υλικό για την εξ αποστάσεως διδασκαλίας σας;

Ναι, δημιουργώ!

11. Συνδέεται το υλικό με την εξ αποστάσεως διδασκαλία; Ποια η σημασία του;

Ναι, συνδέεται. Ουσιαστικά το υλικό που δημιουργώ είναι αυτό το οποίο χρησιμοποιώ στη διδασκαλία. Το αξιοποιώ, δηλαδή, και το κοινοποιώ στους μαθητές με τον ένα ή τον άλλο τρόπο ή και στους φοιτητές. Οπότε η σημασία του είναι να βοηθήσει τη διδασκαλία και φυσικά είναι και υλικό και για προσωπική μελέτη του μαθητή.

12. Δημιουργείτε υλικό για την ασύγχρονη εξ αποστάσεως διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων, για τη σύγχρονη ή και για τις δύο; Ποιες διαφορές και ομοιότητες παρατηρείτε;

Πολλές φορές το pdf μπορεί να είναι το ίδιο και για τη σύγχρονη διδασκαλία και για την ασύγχρονη. Απλά η ασύγχρονη διδασκαλία έχει την διαφορά με τη σύγχρονη ότι πλέον υπάρχει μία ηχογράφιση, ένα βιντεομάθημα με επεξήγηση του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού υλικού. Οπότε, θα έλεγα ότι διαφέρουν στο μέσο περισσότερο. Το pdf οπουδήποτε μπορεί κάποιος να το βρει... Το θέμα είναι να παρέχουμε και κάτι παραπάνω στο μαθητή για να επιλέξει κιόλας τα εξ αποστάσεως μαθήματα και να νιώθει ότι θα του δίνουμε κάτι καινούριο κι όχι ένα ξερό pdf να το διαβάσει μόνος σου. Αν υπάρχει και ένα βίντεο με τον καθηγητή, ο οποίος μπορεί να του εξηγήσει κάποια πράγματα, αυτό μπορεί όχι να αντικαταστήσει τη φυσική διδασκαλία αλλά να φτάσει πολύ κοντά σε αυτήν.

3η Ενότητα: Πληροφορίες για τη διαδικασία δημιουργίας εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού.

13. Τι είδους εκπαιδευτικό υλικό δημιουργείτε για την εξ αποστάσεως διδασκαλίας σας; Ποια μορφή έχει;

Δημιουργώ εκπαιδευτικό υλικό για τα μαθήματα που διδάσκω κυρίως στη βαθμίδα του Λυκείου στην Έκθεση – Λογοτεχνία, καθώς και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση που διδάσκω τους φοιτητές. Στις περισσότερες περιπτώσεις είναι pdf τα αρχεία είτε σε σελίδα A4 είτε σε power point με βούλες που καμιά φορά βοηθούν για τους φοιτητές. Οι διαγραμματικές παρουσιάσεις βοηθούν περισσότερο τους φοιτητές και επίσης δημιουργώ και βιντεομαθήματα για ασύγχρονη βιντεοδιδασκαλία.

14. Ποιος είναι ο κύριος στόχος του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού που δημιουργείτε;

Το pdf είναι το υλικό που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε είτε για το μάθημά μας και τη διδασκαλία μας, αν και... Να πω εδώ ότι μπορούμε να την κάνουμε αυθόρμητα τη φυσική διαδικτυακή διδασκαλία μας με έναν πίνακα τον οποίο μπορούμε να αποθηκεύσουμε. Το pdf από την άλλη που ενδεχομένως να έχει τη θεωρία ή να έχει και ασκήσεις προορίζεται μετά για τον ίδιο τον μαθητή ή τον φοιτητή ο οποίος θα το μελετήσει μετά, θα το εκτυπώσει και θα το διαβάσει μόνος του. Από την άλλη, τα βιντεομαθήματα βοηθούν τον μαθητή και τον φοιτητή κάποια πράγματα που άκουσε στη σύγχρονη διδασκαλία να τα ακούσει, να τα θυμηθεί και να τα κατανοήσει μέσα από ένα βιντεομάθημα.

15. Ποια διαδικασία ακολουθείτε για τη δημιουργία του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού σας υλικού; Υπάρχει κάποια συγκεκριμένη διαδικασία; Για παράδειγμα, προηγείται κάποιος σχεδιασμός;

Αρχικά, είναι... να πω «για ποιο λόγο δημιουργώ ένα υλικό» ή «ποιο κομμάτι της ύλης θέλω να καλύψω». Πρώτα στο μυαλό μου έχω την ύλη που πρέπει να βγει, έπειτα ένα σχεδιάγραμμα με τη δομή έτσι όπως πρέπει να είναι και έπειτα μετά δημιουργώ το εκπαιδευτικό υλικό. Μετά αφού έχει ελεγχθεί είτε κοινοποιείται στους μαθητές είτε διδάσκω το συγκεκριμένο υλικό και εκείνη την ώρα σημειώνω κάποια πράγματα και μετά κοινοποιείται στους μαθητές ή τους φοιτητές με τις σημειώσεις.

16. Ποιες είναι οι βασικές αρχές που ακολουθείτε κατά τη δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού σας για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση; Αξιοποιείτε κάποια θεωρία μάθησης;

Η αλήθεια είναι πως δεν αξιοποιώ κάποια θεωρία μάθησης. Τώρα φαντάζομαι με τις θεωρίες μάθησης τις εκπαιδευτικές... Όχι! Τουλάχιστον δεν χρησιμοποιώ συνειδητά...

υποσυνείδητα πιστεύω ότι ίσως να τη χρησιμοποιώ! Ωστόσο, δεν έχω σκεφτεί κάτι τέτοιο, δηλαδή, αν έχω κάνει κάτι... αν υπάρχει κάποια σύνδεση ανάμεσα σε αυτά. Πάντως, σίγουρα αυτό που θέλω πάντα να δίνω έμφαση είναι η ανακαλυπτική μάθηση... στο πώς μπορούμε δηλαδή να φτάσουμε στη γνώση όχι με έτοιμο τρόπο αλλά μέσα διάφορα στάδια. Πώς δηλαδή ο μαθητής με κάποια πράγματα μπορεί να φτάσει στη γνώση.

17. Έχει κάποια συγκεκριμένη δομή το εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό σας υλικό;

Είναι ανάλογα το μάθημα νομίζω... Στα σχολικά μαθήματα υπάρχει μία λογική να ξεκινάμε πρώτα με τη θεωρία, με επεξήγηση, με παραδείγματα και έπειτα με ασκήσεις. Από την άλλη, στην τριτοβάθμια εκπαίδευση η δομή καθορίζεται από την ύλη και τη φιλοσοφία του κάθε μαθήματος. Το υλικό μου, ουσιαστικά, για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση θα έλεγε κανείς πως έχει ακριβώς την ίδια δομή που θα είχε και για τη διαζώση, αφού πολλές φορές τυχαίνει το υλικό που χρησιμοποιώ στην εξ αποστάσεως εκπαίδευσης να το χρησιμοποιώ και στη διαζώση. Όμως, προσπαθώ να κάνω το υλικό πιο συμπυκνόμενο με βούλες για να είναι εύκολο και κατανοητό στο μαθητή... Για την ασύγχρονη, όμως, θεωρώ το βιντεομάθημα. Αν δεν υπάρχει, τότε δεν είναι ασύγχρονη...

18. Ποιες είναι οι προτεραιότητές σας όταν δημιουργείτε το εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό;

Νομίζω να είναι όμορφο στο μάτι... να φαίνεται όμορφο. Δηλαδή, δίνω ιδιαίτερη σημασία στη στοίχιση, γραμματοσειρά, σε τέτοια τεχνικά ζητήματα.

19. Ποια είναι η πηγή των πληροφοριών που χρησιμοποιείτε για τη δημιουργία του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού σας;

Χρησιμοποιώ άλλα βοηθήματα ή άλλα βιβλία. Ακαδημαϊκά βιβλία, που έχω από τις σπουδές μου. Αλλά χρησιμοποιώ και διαδικτυακούς τόπους. Οπότε και ηλεκτρονικές πηγές και έντυπες πηγές.

20. Ποιοι είναι οι παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή των μέσων που χρησιμοποιείτε για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού;

Αρχικά, σε ποιους απευθυνόμαστε. Για ποιο λόγο ετοιμάζουμε το υλικό. Αν το υλικό, για παράδειγμα, το ετοιμάζουμε για τους φοιτητές ή για τους μαθητές που θέλουμε να μάθουν κάτι, να μελετήσουν κάτι θα είναι έντυπο. Αν θέλω να τους εξηγήσω κάποια πράγματα και

να βάλω παραδείγματα για να τους βοηθήσουμε να κατανοήσουν καλύτερα κάποιες έννοιες τότε θα πρέπει να είναι οπτικοακουστικό υλικό. Οπότε νομίζω παίζει ρόλο το κοινό, στο οποίο απευθυνόμαστε, και οι στόχοι που θέλουμε να πετύχουμε κάθε φορά.

21. Ποιες είναι οι πιο συχνές προκλήσεις κατά τη δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού σας και πώς τις αντιμετωπίζετε;

Πιο συχνή πρόκληση που αντιμετωπίζω είναι να είναι αρχικά ορθό το εκπαιδευτικό υλικό που θα έχω δημιουργήσει και, επίσης, να είναι ένα υλικό το οποίο δεν θα κάνει το μαθητή να βαρεθεί. Να είναι ένα υλικό που θα είναι χρήσιμο να το αξιοποιήσει και δεν θα το πετάξει σε ένα σιτάρι ή θα το καταχωνιάσει σε ένα φάκελο στον υπολογιστή. Πώς το αντιμετωπίζω; Προσπαθώ να μπω εγώ στη θέση των μαθητών και να δω αν εμένα θα με εξυπηρετούσε το συγκεκριμένο υλικό ή το συγκεκριμένο βίντεο. Νομίζω κιόλας ότι βασικό είναι πάντα όταν δημιουργούμε ένα εκπαιδευτικό υλικό συνεχώς να το ανανεώνουμε και να το αναθεωρούμε. Οπότε αν περάσει λίγος καιρός και μετά επιστρέψουμε ξανά πίσω στο υλικό και το δούμε ίσως σκεφτούμε κάποια πράγματα τα οποία εκ πρώτης όψεως δεν τα είχαμε σκεφτεί και έτσι μπορούμε να τα βελτιώνουμε. Άρα, νομίζω ότι με αυτό τον τρόπο... με το να επιστρέφω συνεχώς και πάλι σε αυτό που έχω δημιουργήσει για να τα ανανεώνω όσο γίνεται και να τα βελτιώνω.

22. Δύναται το υλικό που δημιουργείτε να αξιοποιηθεί στη δια ζώσης διδασκαλία των ίδιων μαθημάτων;

Ναι. Θεωρώ πως ναι.

4η Ενότητα: Επιμόρφωση και γνώσεις για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού.

23. Έχετε λάβει επιμόρφωση (π.χ. κάποιο σεμινάριο ή μεταπτυχιακό) για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού στο παρελθόν;

Ωραία! Δεν έχω λάβει κάποια πιστοποιημένη επιμόρφωση στον τομέα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

24. Αν η απάντηση στην προηγούμενη ερώτησή σας είναι αρνητική, μπορεί να μου πείτε και γενικά για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Μιας και το εκπαιδευτικό υλικό αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της.

Ωστόσο, στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού μου προγράμματος το οποίο έχει να κάνει γενικότερα με τη Νεοελληνική Φιλολογία και την Κριτική των κείμενων είχα παρακολουθήσει ένα μεταπτυχιακό σεμινάριο- μαθήματα μεταπτυχιακού για ένα εξάμηνο στο οποίο ασχολούμασταν με τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην Ελληνική Φιλολογία και τις ψηφιακές τεχνολογίες. Οπότε στο πλαίσιο αυτό δεν είδα κάτι, δεν έμαθα κάτι για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού, αλλά έμαθα κάποια γενικά θεωρητικά ζητήματα για τις Digital Humanities, δηλαδή για τις Ανθρωπιστικές Επιστήμες που πλέον έχουν μπει και στον ψηφιακό κόσμο και για το πώς μπορούμε να χρησιμοποιούμε κάποια εργαλεία τα οποία μάς βοηθούν να ερμηνεύουμε πιο πολύ τα κείμενα. Οπότε ήταν στοχευμένο στη λογοτεχνία το συγκεκριμένο σεμινάριο που έχω παρακολουθήσει.

25. Τι είδους επιμόρφωση έχετε λάβει σχετικά με τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού ή γενικότερα για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση;

Είναι σχεδόν αυτά που έχω πει παραπάνω. Αυτό που ήθελα να συμπληρώσω σε σχέση με το μεταπτυχιακό μου σεμινάριο, που είχα κάνει, είναι ότι από τα διάφορα θέματα που είχαμε να επιλέξουμε εμείς για να κάνουμε εργασία στο τέλος του εξαμήνου... εγώ επέλεξα να κάνω κάτι κοντά στην εκπαίδευση, γιατί υπήρχαν κι άλλα θέματα πιο θετικά. Εγώ θέλησα να κάνω κάτι που να είναι πιο κοντά στην εκπαίδευση. Εεε... το συγκεκριμένο που είχα εγώ ως πούμε ήταν να αξιολογήσω έναν ψηφιακό πόρο, ο οποίος είναι και εκπαιδευτικός πόρος ταυτόχρονα, και παράλληλα να δημιουργήσω ένα εκπαιδευτικό-διδακτικό σενάριο. Οπότε, εκείνο το σεμινάριο... εκείνη η εργασία με βοήθησε κάπως να σκεφτώ πώς μπορώ να αξιοποιήσω το διαδίκτυο για να διδάξω κάτι. Αλλά δεν βοηθούσε τόσο στη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού... Οπότε στο να δημιουργώ εκπαιδευτικό υλικό το έχω ε.. το κάνω εντελώς εμπειρικά. Έχοντας κάποιες γνώσεις και από τα διδακτικά σενάρια και σε άλλα μαθήματα στο προπτυχιακό, στα οποία χρησιμοποιούσαμε τα ψηφιακά μέσα... Συνδυάζοντας κάποια πράγματα τα οποία είχαμε μάθει με... την εμπειρία.

26. Ποιες δεξιότητες ή τεχνικές σάς έχουν διδαχθεί κατά τη διάρκεια της επιμόρφωσής σας για τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού;

Έμαθα πώς να φτιάχνω γραφήματα, πίτες, χάρτες... Τέτοια πράγματα τα έμαθα γιατί τα είδα κιόλας. Έμαθα να χειρίζομαι το Powerpoint, το World καλύτερα και... που είναι πράγματα τα οποία τα χρησιμοποιώ και στη δημιουργία του υλικού.

27. Μελετάτε την διεθνή ή την ελληνική βιβλιογραφία για εξελίξεις στη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση;

Όχι! Υπάρχει βιβλιογραφία; Χαχα...

28. Δημιουργούνται επιμορφώσεις για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού εντός του οργανισμού/φροντιστηρίου στου οποίου εργάζεστε;

Ναι! Θυμάμαι για ένα... για ένα πρόγραμμα (τόρα δεν θυμάμαι πώς λεγόταν) σαν παιχνίδι, στο οποίο μπορούν να συμμετάσχουν όλοι οι μαθητές αλλά ακριβώς δεν το θυμάμαι να πω την αλήθεια. Δεν το χρησιμοποίησα, γιατί μου φάνηκε λίγο δύσκολο...

29. Σας παρέχει ο οργανισμός/φροντιστήριο στο οποίο εργάζεστε την ευκαιρία να επιμορφωθείτε προκειμένου να βελτιώσετε το παραγόμενο εξ αποστάσεως υλικό σας;

Όχι.

30. Συμβουλευέστε τους συναδέλφους σας σχετικά με τη δημιουργία του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού σας;

Ναι, γιατί θεωρώ ότι πολλές φορές η ανταλλαγή απόψεων είναι πάρα πολύ γόνιμη. Τουλάχιστον σε εκπαιδευτικά ζητήματα και ιδίως όταν οι συνάδερφοι εργάζονται κι αυτοί στον τομέα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και στη δημιουργία εξ αποστάσεως υλικού, οπότε βοηθά στο να φτάσουμε όσο πιο κοντά γίνεται στο επιθυμητό αποτέλεσμα. Πολλές φορές κάτι μπορεί εμείς να το έχουμε δει... άλλες φορές κάποιος άλλος να δει κάποια έλλειψη και να τη συμπληρώσει.

31. Πώς η επιμόρφωσή σας για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού σας έχει βοηθήσει να δημιουργήσετε καλύτερο υλικό;

Νομίζω ότι είπα και προηγουμένως σε σχέση με τα τεχνικά ζητήματα... το πώς χρησιμοποιώ κάποια εργαλεία της τεχνολογίας για να δημιουργήσω εκπαιδευτικό υλικό και για να είναι πιο όμορφο οπτικά.

32. Θα θέλατε να λάβετε επιπλέον επιμόρφωση για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού στο μέλλον και για ποιους λόγους;

Ναι, θα ήθελα να λάβω επιμόρφωση στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, γιατί θεωρώ ότι στο συγκεκριμένο τομέα υπάρχει έλλειψη στις γνώσεις μου και ακριβώς επειδή εργαζομαι σε πολύ μεγάλο βαθμό στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση θα ήθελα να βελτιωθώ όσο περισσότερο γίνεται.

5η Ενότητα: Προτάσεις και σχόλια των συνεντευξιζόμενων για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που δημιουργούν εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό.

33. Πιστεύετε ότι η επιμόρφωση στη δημιουργία εξ αποστάσεως υλικού είναι απαραίτητη για τους εκπαιδευτικούς που εργάζονται σε εξ αποστάσεως φροντιστήρια;

Να πω την αλήθεια μέχρι πριν τη συνέντευξη δεν πίστευα ότι είναι απαραίτητο... με την έννοια ότι -και ίσως είναι λάθος αυτή η λογική- ότι ουσιαστικά στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση προσπαθούμε κατά κάποιον τρόπο να αντικαταστήσουμε την δια ζώσης εκπαίδευση, οπότε κατά βάση χρησιμοποιούμε τα ίδια μέσα και τα ίδια υλικά που έχουμε. Δηλαδή, αντί να γράψουμε σε Word και να το εκτυπώσουμε αυτό που θέλουμε να δώσουμε στους μαθητές το στείλουμε με e-mail και το κάνουμε διαμοιρασμό, όταν κάνουμε μάθημα. Κανονικά δεν πρέπει να είναι έτσι... Θεωρώ πως θα έπρεπε εμείς που εργαζόμαστε αποκλειστικά στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση όντως να μάθουμε να χειριζόμαστε κάποια άλλα εργαλεία, τα οποία μπορούν να μας βοηθήσουν να κάνουμε ένα διαφορετικό μάθημα, ένα εναλλακτικό μάθημα. Να είναι κάτι παραπάνω από το δια ζώσης και έτσι και οι μαθητές θα θέλουν και να το επιλέγουν. Να μην είναι, δηλαδή, για αυτούς απλά μία λύση ανάγκης, να γλιτώσω χρήματα, να μην μετακινηθώ ή να γλιτώσω χρόνο να είμαι στο σπίτι μου ή αναγκαστικά λόγω του κοροναϊού να πρέπει να είμαι στο σπίτι μου, όπως στα προηγούμενα χρόνια. Αλλά ο μαθητής να πρέπει να θέλει να το επιλέγει το εξ αποστάσεως μάθημα γιατί θα είναι διαφορετικό. Οπότε, αντίστοιχα και το δικό μας υλικό που θα φτιάχνουμε θα πρέπει ενδεχομένως να έχει κάτι διαφορετικό από αυτό που έχει το έντυπο υλικό της παραδοσιακής διδασκαλίας ας πούμε. Οπότε για να το πετύχουμε αυτό θεωρώ ότι χρειάζεται επιμόρφωση!

34. Ποιες είναι οι πιο σημαντικές δεξιότητες που πρέπει να αποκτήσουν οι εκπαιδευτικοί για να δημιουργούν αποτελεσματικό εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό;

Σίγουρα ψηφιακές δεξιότητες και κυρίως νομίζω. Και μετά όλες οι άλλες δεξιότητες που σχετίζονται με το επάγγελμά τους... να έχουνε γνώση του αντικειμένου τους.

35. Έχετε προτάσεις για το πώς μπορεί να βελτιωθεί η επιμόρφωση σχετικά με τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού;

Ναι... νομίζω ότι έπρεπε όλοι μας ή θα ήταν καλό να παρακολουθήσουμε κάποια σεμινάρια για να μάθουμε κάποια παραπάνω πράγματα σχετικά με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Οπότε συγκεκριμένες προτάσεις την δεδομένη στιγμή δεν έχω... γιατί θέλω πρώτα να μάθω κάποια πράγματα και μετά να κάνω κάποιες συγκεκριμένες προτάσεις.

36. Είναι σημαντική η προσωπική δραστηριοποίηση του κάθε εκπαιδευτικού σε σχέση με την επιμόρφωση του;

Ναι, φυσικά! Είναι πάρα πολύ σημαντικό το προσωπικό κομμάτι, η προσωπική δραστηριοποίηση, η προσωπική ευθύνη του κάθε εκπαιδευτικού και η δική του θέληση.

37. Χρειάζεται οι εκπαιδευτικοί οργανισμοί/τα φροντιστήρια να επενδύουν χρόνο και χρήμα στην επιμόρφωση των εργαζομένων τους αναφορικά με τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση;

Θεωρώ ναι ειδικά τα φροντιστήρια που είναι εξ αποστάσεως, διότι με τον τρόπο αυτό θα έχουν και ένα καλύτερο αποτέλεσμα μελλοντικά.

38. Πιστεύετε ότι μπορεί η συνεργασία ανάμεσα σε συναδέλφους να αποτελέσει έναν τρόπο αποτελεσματικής επιμόρφωσης σε σχέση με τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση;

Ναι, συμφωνώ απόλυτα! Ιδίως όταν δεν υπάρχει πιστοποιημένη επιμόρφωση με ένα σεμινάριο ή με ένα συγκεκριμένο μεταπτυχιακό ο κάθε επιστήμονας καθηγητής μπορεί να πάρει πολλά πράγματα από τους συναδέλφους του και να επιμορφωθεί με αυτό τον τρόπο.

39. Τι θα προτεινάτε στον οργανισμό στον οποίο εργάζεστε έτσι ώστε να βελτιστοποιήσει όσο το δυνατόν περισσότερο την παραγωγικότητα των εργαζομένων του

αλλά και την αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού υλικού που δημιουργούν και χρησιμοποιούν;

Νομίζω θα πρότεινα τη συνεργασία και γενικότερα να υπήρχαν κάποιες κατευθύνσεις οι οποίες να είναι κοινές για όλους... Εντάξει, δεν γίνεται πάντα αυτό να γίνει υπάρχει γιατί ανάλογα με το μάθημα διαφοροποιούνται κάποια πράγματα, αλλά νομίζω ότι θα ήταν χρήσιμο και πρακτικό να υπάρχει ένα μοτίβο το οποίο να ακολουθείται σε όλα τα μαθήματα.

Τέλος συνέντευξης: Γενικό σχόλιο του/της συνεντευξιζόμενου/ης για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Αυτή η συνέντευξη με έβαλε σε σκέψεις αναφορικά με το πόσο μπορώ να βελτιωθώ εγώ προσωπικά αλλά και γενικότερα ο κλάδος μας να βελτιωθεί σε ό,τι αφορά τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού. Νομίζω ότι είναι απαραίτητη και χρήσιμη η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε αυτό τον τομέα, όπως αντίστοιχα ένας εκπαιδευτικός ο οποίος έχει τελειώσει τη γενική εκπαίδευση αλλά για να έρθει σε επαφή έστω και με κάποιες ελαφρές περιπτώσεις μαθησιακών δυσκολιών έρχεται σε επαφή με τις μαθησιακές δυσκολίες μέσα από ένα μεταπτυχιακό ή μέσα από ένα σεμινάριο ή αντίστοιχα ένας καθηγητής ο οποίος διδάσκει σε ενήλικες αντίστοιχα λαμβάνει επιμόρφωση... θεωρώ ότι και σε αυτό το κομμάτι θα ήταν χρήσιμη και σημαντική η επιμόρφωση. Είναι κάτι διαφορετικό και πρέπει να αντιμετωπίζεται ως κάτι διαφορετικό από τη δημιουργία έντυπου υλικού που προορίζεται για την δια ζώσης εκπαίδευση.

Παράρτημα Δ: «Ανάλυση των δεδομένων»

Ανάλυση δεδομένων με πινακοποίηση Απαντήσεις Συνεντευξιζόμενων

1η Ενότητα: Γενικές πληροφορίες συνεντευξιζόμενων

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
1. Φύλο	Αντρας
	Γυναίκα

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
2. Ηλικία	25-30
	31-35
	36-40
	41-45
	46-50
	51-55
	56-60
	61+

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
3. Ειδικότητα	Φιλολόγος
	Δάσκαλος

	Ιστορικός
	Άλλο

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
4. Επίπεδο σπουδών	Προπτυχιακές σπουδές
	Μεταπτυχιακές Σπουδές
	Διδακτορικό Δίπλωμα

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
5. Τόπος κατοικίας	Αθήνα
	Θεσσαλονίκη
	Άλλο

2η Ενότητα: Πληροφορίες σχετικά με το επάγγελμα των συνεντευξιζόμενων.

6. Ποια μαθήματα διδάσκετε;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
Μαθήματα διδασκαλίας	Νέα Ελληνικά - Έκθεση Έκφραση
	Αρχαία Ελληνικά
	Λατινικά
	Ιστορία
	Θέατρο και Κινηματογράφο (Γ' βάθμια)

7. Πόσο καιρό εργάζεστε ως εκπαιδευτικός γενικά;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
Χρόνια επαγγελματικής απασχόλησης	18 χρόνια
	15 χρόνια
	6 χρόνια
	7 χρόνια
	8 χρόνια
	10 χρόνια
	30 χρόνια

8. Πόσο καιρό εργάζεστε ως εκπαιδευτικός εξ αποστάσεως;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
Χρόνια επαγγελματικής απασχόλησης στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση	15 χρόνια
	8 χρόνια
	5 χρόνια
	3 χρόνια
	2 χρόνια

9. Πώς γνωρίσατε την εξ αποστάσεως διδασκαλία;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
	Πρόσληψη και εργασία σε διαδικτυακό φροντιστήριο
	Ανάγκη διδασκαλίας παιδιών σε απομακρυσμένη περιοχή

Τρόπος γνωριμίας με την εξΑΕ	Από άλλο πρόσωπο
	Εξαιτίας της πανδημίας του κορονοϊού
	Διαφήμιση στο διαδίκτυο
	Από την τηλεόραση

10. Δημιουργείτε εκπαιδευτικό υλικό για την εξ αποστάσεως διδασκαλία, που χορηγείται επίσημα από το φροντιστήριο στο οποίο εργάζεστε;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
Δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού	Ναι

11. Συσχετίζεται το υλικό με την εξ αποστάσεως διδασκαλία; Ποια η σημασία του;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
Συσχέτιση εκπαιδευτικού υλικού με εξ αποστάσεως διδασκαλία	Ναι, συσχετίζεται

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
Σημασία του εκπαιδευτικού υλικού για εξ αποστάσεως διδασκαλία	Τεράστια η σημασία του
	Ναι, γιατί προωθεί τη διδασκαλία

12. Δημιουργείτε υλικό για την ασύγχρονη εξ αποστάσεως διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων, για τη σύγχρονη ή και για τις δύο; Ποιες διαφορές και ομοιότητες παρατηρείτε;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
Δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού για ασύγχρονη ή σύγχρονη εξΑΕ	Σύγχρονη
	Ασύγχρονη

	Και τις δύο
--	-------------

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
Χαρακτηριστικά εκπαιδευτικού υλικού σύγχρονης	Λόγω μεγαλύτερης αμεσότητας στο σύγχρονο μάθημα, δεν απαιτείται λεπτομερειακή ανάπτυξη του εκπαιδευτικού υλικού
	Μπορεί και να είναι το ίδιο με την ασύγχρονη
	Αποτελεί τη βάση για περαιτέρω επεξήγηση
	Στη σύγχρονη διδασκαλία δεν είναι τόσο απαραίτητο το εκπαιδευτικό υλικό

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
Χαρακτηριστικά εκπαιδευτικού υλικού ασύγχρονης	Απαιτείται περισσότερη λεπτομέρεια στο εκπαιδευτικό υλικό, καθώς λείπει η αλληλεπίδραση μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου στο ασύγχρονο μάθημα
	Χρειάζεται βίντεο με τον καθηγητή
	Πιο εύκολο να το φτιάξεις
	Πιο διαδραστικό
	Χρειάζεται μεγαλύτερη προετοιμασία

3η Ενότητα: Πληροφορίες για τη διαδικασία δημιουργίας εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού.

13. Τι είδους εκπαιδευτικό υλικό δημιουργείτε για την εξ αποστάσεως διδασκαλία σας; Ποια μορφή έχει;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
	Αρχείο Word ή Pdf (έντυπο)
	Βίντεο

Μορφή εκπαιδευτικού εξ αποστάσεως υλικού	Κουίζ
	Power point
	Διαδραστικές παρουσιάσεις
	Διαφάνειες/αναρτήσεις σε ΜΚΔ

14. Ποιος είναι ο κύριος **στόχος** του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού που δημιουργείτε;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
Κύριος στόχος του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού	Συμπυκνωμένη γνώση
	Οπτικοποιημένη γνώση
	Ανάλυση της θεωρίας
	Εξάσκηση
	Αυτομάθηση από τον μαθητή
	Διεύρυνση γνώσεων
	Κριτική σκέψη
	Κατανόηση - Εμπέδωση - Αφομοίωση
	Επιτυχία στις εξετάσεις

15. Ποια **διαδικασία** ακολουθείτε για τη δημιουργία του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού σας υλικού; Υπάρχει κάποια συγκεκριμένη διαδικασία; Για παράδειγμα, προηγείται κάποιος **σχεδιασμός**;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
	Εντοπισμός της ύλης
	Αναζήτηση πηγών

Διαδικασία για σχεδιασμό εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού	Σημείωση στόχων - μαθησιακών αποτελεσμάτων
	Μελέτη αναλυτικού προγράμματος
	Δημιουργία πλάνου
	Προσωπικός έλεγχος
	Έλεγχος από άλλο άτομο

16. Ποιες είναι οι **βασικές αρχές** που ακολουθείτε κατά τη δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού σας για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση; Αξιοποιείτε κάποια **θεωρία μάθησης**;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
Βασικές αρχές	Απλότητα
	Πρωτοτυπία
	Οπτικοποίηση
	Σαφήνεια
	Καταλληλότητα
	Προσβασιμότητα
	Κλιμάκωση δυσκολίας

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
Θεωρίες μάθησης	Ανακαλυπτική μάθηση
	Ομαδοσυνεργατική μάθηση
	Εξατομικευμένη μάθηση
	Δεν χρησιμοποιώ κάποια θεωρία μάθησης

17. Έχει κάποια συγκεκριμένη δομή το εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό σας υλικό;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
Δομή εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού	Κλιμακωτή δομή
	Πρώτα οι στόχοι - μαθησιακά αποτελέσματα
	Ανάλογα με το μάθημα
	Ανάλογα με τις οδηγίες του υπουργείου
	Ανάλογα με τον μαθητή
	Ίδια με αυτή του δια ζώσης υλικού
	Σταθερή συγκεκριμένη δομή για τα μαθήματα διδασκαλίας

18. Ποιες είναι οι προτεραιότητές σας όταν δημιουργείτε το εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
Προτεραιότητες κατά τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού	Κατανοητό και εύληπτο κείμενο
	Επιτυχία στις εξετάσεις
	Πλήρες περιεχόμενο - Να καλύπτει την ύλη
	Ευχάριστο αισθητικά
	Σύντομο περιεχόμενο
	Πρωτότυπο υλικό
	Εύκολα προσβάσιμο

19. Ποια είναι η **πηγή** των πληροφοριών που χρησιμοποιείτε για τη δημιουργία του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού σας;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
Πηγή πληροφοριών για δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού	Προσωπικές σημειώσεις
	Σχολικά εγχειρίδια
	Βοηθήματα εμπορίου
	Κάποιο βιβλίο (αόριστα)
	Διαδικτυακές ιστοσελίδες
	Τράπεζα Θεμάτων

20. Ποιοι είναι οι **παράγοντες** που επηρεάζουν την επιλογή των μέσων που χρησιμοποιείτε για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
Παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή των μέσων για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού	Οι μαθησιακοί στόχοι
	Η φύση του μαθήματος
	Το μαθησιακό προφίλ του μαθητή
	Ο διαθέσιμος χρόνος
	Η προσέλκυση του ενδιαφέροντος
	Η ίδια με μεθοδολογία της εξΑΕ
	Η δυνατότητες που παρέχει το μέσο

21. Ποιες είναι οι πιο συχνές **προκλήσεις** κατά τη δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού σας και πώς τις αντιμετωπίζετε;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
------------------	---------

Προκλήσεις κατά τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού	Η συγγραφή
	Η βιντεοσκόπηση
	Το τεχνικό κομμάτι
	Η ανάγκη για κάτι πρωτότυπο
	Οι ανησυχίες για ορθότητα εκπαιδευτικού υλικού
	Οι φόβοι ότι το εκπαιδευτικό υλικό είναι απρόσωπο
	Λογοκλοπή

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
Τρόποι αντιμετώπιση των προκλήσεων κατά τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού	Προσωπική ενασχόληση, π.χ. editing
	Προσωπική αναζήτηση εκπαιδευτικού υλικού - έρευνα
	Ενσυναίσθηση μαθητών
	Συζητήσεις και απόψεις μαθητών
	Αναζήτηση βοήθειας από ειδικό του χώρου εργασίας
	Δεν υπάρχει καμία πρόκληση

22. Δύναται το εκπαιδευτικό υλικό που δημιουργείτε να αξιοποιηθεί στη **δια ζώσης** διδασκαλία των ίδιων μαθημάτων;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
	Ναι, το χρησιμοποιώ ήδη

Αξιοποίηση του εκπαιδευτικού υλικού της εξ αποστάσεως στη δια ζώσης διδασκαλία	Ναι, ακόμα και το πολυμεσικό εκπαιδευτικό υλικό μέσω κάποια συσκευής μπορεί να αξιοποιηθεί
	Όχι, αλλά θα ήθελα άλλοι να αγοράσουν το εκπαιδευτικό υλικό μου για τα δια ζώσης μαθήματά τους

4η Ενότητα: Επιμόρφωση και γνώσεις για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού.

23. Έχετε λάβει **επιμόρφωση** (π.χ. κάποιο σεμινάριο ή μεταπτυχιακό) για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού στο παρελθόν;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
Υπαρξη επιμόρφωσης για δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού	Ναι, μεταπτυχιακό επίπεδο
	Ναι, σεμινάριο
	Όχι, δεν έχω πιστοποιημένη επιμόρφωση

24. Αν η απάντηση στην προηγούμενη ερώτησή σας είναι **αρνητική**, μπορεί να μου πείτε και γενικά για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Μιας και το εκπαιδευτικό υλικό αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της.

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
Υπαρξη επιμόρφωση για εξ αποστάσεως εκπαίδευση	Ναι
	Έχω λάβει γνώσεις, αλλά όχι από επιμόρφωση αποκλειστικά για την εξΑΕ
	Όχι

25. Τι είδους επιμόρφωση έχετε λάβει σχετικά με τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού ή γενικότερα για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
	Μεταπτυχιακό για την εξΑΕ

Είδος επιμόρφωσης για δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού	Σεμινάριο για την εξΑΕ
	Επιμόρφωση εντός φροντιστηρίου/εργασίας
	Μίμηση εκπαιδευτικού υλικού από επιμορφώσεις άλλου περιεχομένου
	Μεταπτυχιακό άλλου περιεχομένου που έγινε εξ αποστάσεως
	Μεταπτυχιακό μάθημα –εντός Μ.Π.Σ. άλλου αντικειμένου και εργασίες για τις ΤΠΕ
	Προσωπική ενασχόληση

26. Ποιες δεξιότητες ή τεχνικές σάς έχουν διδαχθεί κατά τη διάρκεια της επιμόρφωσής σας για τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
Διδαγμένες δεξιότητες για δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού	Συγγραφή
	Ανέβασμα στην πλατφόρμα
	Παραγωγή εκπαιδευτικού λογισμικού
	Εργαλεία οργάνωσης διδασκαλίας
	Χρήση διαδικτύου, word, power point
	Αξιολόγηση διδακτικών διαδικτυακών πόρων
	Μίμηση εκπαιδευτικού υλικού επιμορφώσεων
	Δημιουργία κουίζ
	Χρήση εργαλείων/εφαρμογών, π.χ. canva
	Διδασκαλία με βίντεο

27. Μελετάτε την διεθνή ή την ελληνική **βιβλιογραφία** για εξελίξεις στη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
Μελέτη βιβλιογραφίας με θέμα τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση	Ναι
	Ναι, κυρίως ξενόγλωσση
	Όχι
	Αγνοώ ότι υπάρχει βιβλιογραφία για την εξΑΕ

28. Δημιουργούνται **επιμορφώσεις** για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού εντός του οργανισμού/φροντιστηρίου στο οποίο εργάζεστε;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
Πραγματοποίηση επιμορφώσεων εντός του φροντιστηρίου/χώρου εργασίας	Ναι
	Όχι
	Ναι, αλλά δεν συμμετείχα
	Ναι, αλλά δεν με βοήθησαν
	Δεν γνωρίζω

29. Σας παρέχει ο οργανισμός/φροντιστήριο στο οποίο εργάζεστε την **ευκαιρία** να επιμορφωθείτε προκειμένου να βελτιώσετε το παραγόμενο εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό σας;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
Παροχή ευκαιρίας για επιμόρφωση με στόχο την βελτίωση του παραγόμενου εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού	Ναι
	Όχι
	Γίνονται προσπάθειες

30. Συμβουλευέστε τους **συναδέλφους** σας σχετικά με τη δημιουργία του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού σας;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
Συμβουλευτική από συναδέλφους για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού	Ναι, συμβουλευόμαι συναδέλφους
	Ναι, μόνο ένα άτομο
	Ναι, συγκεκριμένα άτομα μόνο

31. **Πώς** η επιμόρφωσή σας για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού σας έχει βοηθήσει να δημιουργήσετε **καλύτερο** εκπαιδευτικό υλικό;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
Τρόπος που η επιμόρφωση βοήθησε τους συνεντευξιζόμενους να δημιουργήσουν καλύτερο εκπαιδευτικό υλικό	Η στοχευμένη σπουδή που έλαβα για την εξΑΕ δεν μπορώ να πω πως με βοήθησε
	Αυτή η «τύπου» επιμόρφωση δεν με βοήθησε
	Μου έδωσε περισσότερες γνώσεις
	Σε τεχνικά ζητήματα μόνο
	Με βοήθησε να δημιουργώ ευσύνοπτο και στοχευμένο εκπαιδευτικό υλικό
	Με έκανε να σκεφτώ νέες προοπτικές
	Έλυσα κάθε μου απορία

32. Θα θέλατε να λάβετε **επιπλέον επιμόρφωση** για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού στο μέλλον και για ποιους λόγους;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
	Ναι, για να γνωρίσω γενικά την εξΑΕ

Επιθυμία συνεντευξιαζόμενων για επιπλέον επιμόρφωση στη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού	Ναι, μόνο εφόσον χρειαστεί
	Ναι, στο mobile learning

5η Ενότητα: Προτάσεις και σχόλια των συνεντευξιαζόμενων για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που δημιουργούν εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό.

33. Πιστεύετε ότι η επιμόρφωση στη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού είναι **απαραίτητη** για τους εκπαιδευτικούς που εργάζονται σε εξ αποστάσεως φροντιστήρια;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
Τα πιστεύω των συνεντευξιαζόμενων για το αν είναι απαραίτητη η επιμόρφωση στους εκπαιδευτικούς για δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού	Είναι άκρως απαραίτητη
	Μέχρι τη συνέντευξη είχα άλλη άποψη, τώρα πιστεύω πως είναι απαραίτητη.

34. Ποιες είναι οι πιο **σημαντικές δεξιότητες** που πρέπει να αποκτήσουν οι εκπαιδευτικοί για να δημιουργούν αποτελεσματικό εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
Οι απαραίτητες δεξιότητες που πρέπει να έχουν οι εκπαιδευτικοί οι εργάζονται στην εξΑΕ, σύμφωνα με τους συνεντευξιαζόμενους	Ψηφιακές δεξιότητες
	Δεξιότητες συγγραφής
	Υπομονή
	Δημιουργικότητα
	Δεξιότητες για δόμηση εκπαιδευτικού υλικού ανάλογα με τις ανάγκες του μαθητή
	Καλή γνώση μαθησιακού αντικειμένου διδασκαλίας

35. Έχετε **προτάσεις** για το πώς μπορεί να βελτιωθεί η επιμόρφωση σχετικά με τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
------------------	---------

Προτάσεις συνεντευξιαζόμενων για τη βελτίωση της επιμόρφωσης σχετικά με τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού	Περισσότερα σεμινάρια (ή επιμορφώσεις)
	Ίδρυση Μεταπτυχιακών προγραμμάτων
	Δεν έχουν προτάσεις - Είναι άπειροι - Καλύτερα να προτείνουν οι «ειδικοί»
	Πρέπει να ρωτηθούν οι μαθητές και έπειτα να γίνουν επιμορφώσεις εκπαιδευτικών σύμφωνα με τις μαθησιακές τους ανάγκες

36. Είναι σημαντική η **προσωπική δραστηριοποίηση** του κάθε εκπαιδευτικού σε σχέση με την επιμόρφωση του;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
Άποψη συνεντευξιαζόμενων για το κατά πόσο είναι σημαντική η προσωπική δραστηριοποίηση κάθε εκπαιδευτικού σε σχέση με την επιμόρφωση του	Απολύτως σημαντική

37. Χρειάζεται οι εκπαιδευτικοί οργανισμοί/τα φροντιστήρια να επενδύουν **χρόνο** και **χρήμα** στην επιμόρφωση των εργαζομένων τους αναφορικά με τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
Άποψη συνεντευξιαζόμενων για το αν χρειάζεται οι εκπαιδευτικοί οργανισμοί/τα φροντιστήρια να επενδύουν χρόνο και χρήμα στην επιμόρφωση των εργαζομένων τους	Ναι, για καλύτερο μελλοντικό αποτέλεσμα στις παροχές
	Ναι, για μεγαλύτερο οικονομικό όφελος
	Ναι, για άμεση ανταπόκριση στις νέες κοινωνικές επιταγές
	Ναι, το φροντιστήριο έχει την υποχρέωση

38. Πιστεύετε ότι μπορεί η **συνεργασία** ανάμεσα σε συναδέλφους να αποτελέσει έναν τρόπο αποτελεσματικής επιμόρφωσης σε σχέση με τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
------------------	---------

Αποψη συνεντευξιαζόμενων για το αν η συνεργασία ανάμεσα σε συναδέλφους μπορεί να αποτελέσει έναν τρόπο αποτελεσματικής επιμόρφωσης	Ναι
	Ναι, πάντα
	Ναι, υπό όρους

39. Τι θα **προτείνετε** στον οργανισμό στον οποίο εργάζεστε έτσι ώστε να βελτιστοποιήσει όσο το δυνατόν περισσότερο την **παραγωγικότητα** των εργαζομένων του αλλά και την **αποτελεσματικότητα** του εκπαιδευτικού υλικού που δημιουργούν και χρησιμοποιούν;

Θεματική Ενότητα	Κωδικοί
Προτάσεις συνεντευξιαζόμενων προς τον χώρο εργασίας τους για βελτιστοποίηση παραγωγικότητας εργαζομένων και αποτελεσματικότητας εκπαιδευτικού υλικού	Παροχή επιμόρφωσης σε τεχνικά ζητήματα
	Αξιολογήσεις εκπαιδευτικών και εκπαιδευτικού υλικού
	Οργάνωση εκπαιδευτικού υλικού
	Περισσότερη συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών
	Ενημέρωση για όφελος/αποδοχές
	Να ενημερωθεί πρώτα ο οργανισμός/φροντιστήριο για τις εξελίξεις στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Κωδικοί Κατανομή απαντήσεων Συνεντευξιζόμενων

1η Ενότητα: Γενικές πληροφορίες συνεντευξιζόμενων

1. Φύλο

Κωδικοί	Συνεντευξιζόμενοι
Άντρας	Σ1, Σ8
Γυναίκα	Σ2, Σ3, Σ4, Σ5, Σ6, Σ7

2. Ηλικία

Κωδικοί	Συνεντευξιζόμενοι
25-30	Σ3, Σ4, Σ5, Σ6, Σ8
31-35	
36-40	Σ2
41-45	Σ1
46-50	
51-55	
56-60	Σ7
61+	

3. Ειδικότητα

Κωδικοί	Συνεντευξιζόμενοι
Φιλολόγος	Σ1, Σ2, Σ3, Σ4, Σ5, Σ6, Σ7, Σ8
Δάσκαλος	
Ιστορικός	
Άλλο	

4. Επίπεδο σπουδών

Κωδικοί	Συνεντευξιζόμενοι
---------	-------------------

Προπτυχιακές σπουδές	Σ6, Σ7, Σ8
Μεταπτυχιακές Σπουδές	Σ1, Σ2, Σ3, Σ4, Σ5,
Διδακτορικό Δίπλωμα	

5. Τόπος κατοικίας

Κωδικοί	Συνηνευξιαζόμενοι
Αθήνα	Σ1, Σ4, Σ5, Σ6
Θεσσαλονίκη	Σ3, Σ7, Σ8
Άλλο	Σ2

2η Ενότητα: Πληροφορίες σχετικά με το επάγγελμα των συνηνευξιαζόμενων.

6. Μαθήματα διδασκαλίας

Κωδικοί	Συνηνευξιαζόμενοι
Νέα Ελληνικά (Εκθεση - Λογοτεχνία)	Σ1, Σ2, Σ3, Σ4, Σ5, Σ6, Σ7, Σ8
Αρχαία Ελληνικά	Σ1, Σ2, Σ3, Σ4, Σ5, Σ6, Σ7
Λατινικά	Σ2, Σ7
Ιστορία	Σ1, Σ2, Σ6
Θέατρο και Κινηματογράφο (Γ' βάθμια)	Σ3

7. Χρόνια επαγγελματικής απασχόλησης

Κωδικοί	Συνηνευξιαζόμενοι
18 χρόνια	Σ1
15 χρόνια	Σ2
6 χρόνια	Σ3
7 χρόνια	Σ4, Σ8
8 χρόνια	Σ5
10 χρόνια	Σ6
30 χρόνια	Σ7

8. Χρόνια επαγγελματικής απασχόλησης στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Κωδικοί	Συνεντευξιαζόμενοι
15 χρόνια	Σ7
8 χρόνια	Σ1
5 χρόνια	Σ6
3 χρόνια	Σ5
2 χρόνια	Σ2, Σ3, Σ4, Σ8

9. Τρόπος γνωριμίας με την εξΑΕ

Κωδικοί	Συνεντευξιαζόμενοι
Πρόσληψη και εργασία σε διαδικτυακό φροντιστήριο	Σ3, Σ6, Σ7
Ανάγκη διδασκαλίας παιδιών σε απομακρυσμένη περιοχή	Σ1
Από άλλο πρόσωπο	Σ8
Εξαιτίας της πανδημίας του κορονοϊού	Σ4
Διαφήμιση στο διαδίκτυο	Σ2
Από την τηλεόραση	Σ5

10. Δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού, που χορηγείται επίσημα από το εξ αποστάσεως φροντιστήριο στο οποίο εργάζεται ο/η φιλόλογος

Κωδικοί	Συνεντευξιαζόμενοι
Ναι	Σ1, Σ2, Σ3, Σ4, Σ5, Σ6, Σ7, Σ8

11. Συσχέτιση υλικού με εξ αποστάσεως διδασκαλία

Κωδικοί	Συνεντευξιαζόμενοι
Ναι, συσχετίζεται	Σ1, Σ2, Σ3, Σ4, Σ5, Σ6, Σ7, Σ8

Σημασία του υλικού για εξ αποστάσεως διδασκαλία

Κωδικοί	Συνευξιαζόμενοι
Τεράστια η σημασία του	Σ1, Σ2, Σ5, Σ7
Ναι, γιατί προωθεί τη διδασκαλία	Σ3, Σ4, Σ6

12. Δημιουργία υλικού για ασύγχρονη ή σύγχρονη εξΑΕ. Χαρακτηριστικά εκπαιδευτικού υλικού σύγχρονης και ασύγχρονης.

Κωδικοί	Συνευξιαζόμενοι
Σύγχρονη	
Ασύγχρονη	
Και τις δύο	Σ1, Σ2, Σ3, Σ4, Σ5, Σ6, Σ7, Σ8

Χαρακτηριστικά υλικού σύγχρονης

Κωδικοί	Συνευξιαζόμενοι
Λόγω μεγαλύτερης αμεσότητας στο σύγχρονο μάθημα, δεν απαιτείται λεπτομερειακή ανάπτυξη του εκπαιδευτικού υλικού	Σ1, Σ2,
Μπορεί και να είναι το ίδιο με την ασύγχρονη	Σ3,
Αποτελεί η βάση για περαιτέρω επεξήγηση	Σ4,
Στη σύγχρονη διδασκαλία δεν είναι τόσο απαραίτητο το εκπαιδευτικό υλικό	Σ8

Χαρακτηριστικά υλικού ασύγχρονης

Κωδικοί	Συνευξιαζόμενοι
Απαιτείται περισσότερη λεπτομέρεια στο εκπαιδευτικό υλικό, καθώς λείπει η αλληλεπίδραση μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου στο ασύγχρονο μάθημα	Σ1, Σ5,
Χρειάζεται βίντεο με τον καθηγητή	Σ3,
Πιο εύκολο να το φτιάξεις	Σ6,
Πιο διαδραστικό	Σ6
Χρειάζεται μεγαλύτερη προετοιμασία	Σ7

3η Ενότητα: Πληροφορίες για τη διαδικασία δημιουργίας εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού.

13. Μορφή εκπαιδευτικού εξ αποστάσεως υλικού

Κωδικοί	Συνεντευξιαζόμενοι
Αρχείο Word ή Pdf (έντυπο)	Σ1, Σ2, Σ3, Σ4, Σ5, Σ6, Σ7, Σ8
Βίντεο	Σ1, Σ3, Σ7
Κουίζ	Σ1, Σ4, Σ6, Σ8
Power point	Σ1, Σ2, Σ3, Σ4, Σ5, Σ7
Διαδραστικές παρουσιάσεις	Σ1
Διαφάνειες/αναρτήσεις σε ΜΚΔ	Σ6

14. Κύριος στόχος του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού

Κωδικοί	Συνεντευξιαζόμενοι
Συμπυκνωμένη γνώση	Σ1
Οπτικοποιημένη γνώση	Σ1
Ανάλυση της θεωρίας	Σ1
Εξάσκηση	Σ1, Σ2
Αυτομάθηση από τον μαθητή	Σ3,
Διεύρυνση γνώσεων	Σ5,
Κριτική σκέψη	Σ5,
Κατανόηση - Εμπέδωση - Αφομοίωση	Σ4, Σ6, Σ7
Επιτυχία στις εξετάσεις	Σ7, Σ8

15. Διαδικασία για σχεδιασμό εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού

Κωδικοί	Συνεντευξιαζόμενοι
Εντοπισμός της ύλης	Σ3, Σ4, Σ5,
Αναζήτηση πηγών	Σ2, Σ7
Σημείωση στόχων - μαθησιακών αποτελεσμάτων	Σ8
Μελέτη αναλυτικού προγράμματος	Σ4,

Δημιουργία πλάνου	Σ1, Σ6, Σ7
Προσωπικός έλεγχος	Σ3, Σ5, Σ6
Έλεγχος από άλλο άτομο	Σ1, Σ4,

16. Βασικές αρχές δημιουργίας εκπαιδευτικού υλικού σας για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Κωδικοί	Συνεντευξιαζόμενοι
Απλότητα	Σ6
Πρωτοτυπία	Σ2
Οπτικοποίηση	Σ4
Σαφήνεια	Σ5
Καταλληλότητα	Σ5
Προσβασιμότητα	Σ5
Κλιμάκωση δυσκολίας	Σ8

Θεωρίες Μάθησης.

Κωδικοί	Συνεντευξιαζόμενοι
Ανακαλυπτική μάθηση	Σ3
Ομαδοσυνεργατική μάθηση	Σ1, Σ7
Εξατομικευμένη μάθηση	Σ2, Σ5
Καμία	Σ4, Σ6, Σ8

17. Δομή εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού

Κωδικοί	Συνεντευξιαζόμενοι
Κλιμακωτή δομή	Σ8
Πρώτα οι στόχοι - μαθησιακά αποτελέσματα	Σ4
Ανάλογα με το μάθημα	Σ2, Σ3
Ανάλογα με τις οδηγίες του υπουργείου	Σ2, Σ3
Ανάλογα με τον μαθητή	Σ5

Ίδια με αυτή του δια ζώσης υλικού	Σ3, Σ6, Σ7, Σ8
Σταθερή συγκεκριμένη δομή για τα μαθήματα διδασκαλίας	Σ1

18. Προτεραιότητες κατά τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού

Κωδικοί	Συνηνευξιαζόμενοι
Κατανοητό και εύληπτο κείμενο	Σ1, Σ4, Σ5, Σ7
Επιτυχία στις εξετάσεις	Σ8
Πλήρες περιεχόμενο - Να καλύπτει την ύλη	Σ1,
Ευχάριστο αισθητικά	Σ1, Σ3,
Σύντομο περιεχόμενο	Σ5,
Πρωτότυπο εκπαιδευτικό υλικό	Σ2,
Εύκολα προσβάσιμο	Σ6

19. Πηγή πληροφοριών για δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού

Κωδικοί	Συνηνευξιαζόμενοι
Προσωπικές σημειώσεις	Σ1, Σ5, Σ6, Σ8
Σχολικά εγχειρίδια	Σ4, Σ6, Σ7, Σ8
Βοηθήματα εμπορίου	Σ1, Σ3, Σ7
Κάποιο βιβλίο	Σ2, Σ3, Σ5, Σ7
Διαδικτυακές ιστοσελίδες	Σ1, Σ2, Σ3, Σ5, Σ7
Τράπεζα Θεμάτων	Σ1,

20. Παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή των μέσων για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού

Κωδικοί	Συνηνευξιαζόμενοι
Οι μαθησιακοί στόχοι	Σ8
Η φύση του μαθήματος	Σ5,

Το μαθησιακό προφίλ του μαθητή	Σ3, Σ4
Ο διαθέσιμος χρόνος	Σ5,
Η προσέλκυση του ενδιαφέροντος	Σ1,
Η ίδια η μεθοδολογία της εξΑΕ	Σ2,
Η δυνατότητες που παρέχει το μέσο	Σ7

21. Προκλήσεις κατά τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού

Κωδικοί	Συνεντευξιαζόμενοι
Η συγγραφή	Σ5,
Η βιντεοσκόπηση	Σ1,
Το τεχνικό κομμάτι	Σ7,
Η ανάγκη για κάτι πρωτότυπο	Σ2,
Οι ανησυχίες για ορθότητα υλικού	Σ3,
Οι φόβοι ότι το εκπαιδευτικό υλικό είναι απρόσωπο	Σ4,
Λογοκλοπή	Σ2, Σ6

Τρόποι αντιμετώπιση των προκλήσεων κατά τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού

Κωδικοί	Συνεντευξιαζόμενοι
Προσωπική ενασχόληση, π.χ. editing	Σ1,
Προσωπική αναζήτηση υλικού - έρευνα	Σ2, Σ6
Ενσυναίσθηση μαθητών	Σ3, Σ4
Συζητήσεις και απόψεις μαθητών	Σ5
Αναζήτηση βοήθειας από ειδικό του χώρου εργασίας	Σ7
Δεν υπάρχει καμία πρόκληση	Σ8

22. Αξιοποίηση του υλικού της εξ αποστάσεως στη δια ζώσης διδασκαλία

Κωδικοί	Συνεντευξιαζόμενοι
---------	--------------------

Ναι, θα μπορούσε.	Σ2, Σ3, Σ4, Σ8
Ναι, το χρησιμοποιώ ήδη	Σ6, Σ7
Ναι, ακόμα και το πολυμεσικό εκπαιδευτικό υλικό μέσω κάποια συσκευής μπορεί να αξιοποιηθεί	Σ5
Όχι, αλλά θα ήθελα άλλοι να αγοράσουν το εκπαιδευτικό υλικό μου για τα δια ζώσης ή εξ αποστάσεως μαθήματά τους.	Σ1

4η Ενότητα: Επιμόρφωση και γνώσεις για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού.

23. Ύπαρξη επιμόρφωσης για δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού

Κωδικοί	Συνεντευξιαζόμενοι
Ναι, σε μεταπτυχιακό επίπεδο	Σ1
Ναι, σεμινάριο	Σ1
Όχι, δεν έχω πιστοποιημένη επιμόρφωση	Σ2, Σ3, Σ4, Σ5, Σ6, Σ7, Σ8

24. Ύπαρξη επιμόρφωση για εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Κωδικοί	Συνεντευξιαζόμενοι
Ναι	Σ1
Έχω λάβει γνώσεις, αλλά όχι από επιμόρφωση αποκλειστικά για την εξΑΕ	Σ2, Σ3, Σ4, Σ5,
Όχι	Σ6, Σ7, Σ8

25. Είδος επιμόρφωσης για δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού

Κωδικοί	Συνεντευξιαζόμενοι
Μεταπτυχιακό για την εξΑΕ	Σ1
Σεμινάριο για την εξΑΕ	Σ1
Επιμόρφωση εντός φροντιστηρίου/εργασίας	Σ6, Σ7, Σ8
Μίμηση υλικού από επιμορφώσεις άλλου περιεχομένου	Σ4

Μεταπτυχιακό άλλου περιεχομένου που έγινε εξ αποστάσεως	Σ2
Μεταπτυχιακό μάθημα –εντός Μ.Π.Σ. άλλου αντικειμένου και εργασίες για τις ΤΠΕ	Σ3
Προσωπική ενασχόληση	Σ5

26. Διδαγμένες δεξιότητες για δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού

Κωδικοί	Συνεντευξιαζόμενοι
Συγγραφή	
Ανέβασμα στην πλατφόρμα	Σ8,
Παραγωγή εκπαιδευτικού λογισμικού	Σ1
Εργαλεία οργάνωσης διδασκαλίας	Σ1
Χρήση διαδικτύου, word, power point	Σ2
Αξιολόγηση διδακτικών διαδικτυακών πόρων	Σ3
Μίμηση υλικού επιμορφώσεων	Σ4
Δημιουργία κουίζ	Σ5, Σ8
Χρήση εργαλείων/εφαρμογών, π.χ. canva	Σ6
Διδασκαλία με βίντεο	Σ7

27. Μελέτη βιβλιογραφίας με θέμα τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Κωδικοί	Συνεντευξιαζόμενοι
Ναι	Σ2, Σ4,
Ναι, κυρίως ξενόγλωσση	Σ1
Όχι	Σ5, Σ6, Σ7, Σ8
Όχι, αγνοώ την ύπαρξη βιβλιογραφίας για την εξΑΕ	Σ3

28. Πραγματοποίηση επιμορφώσεων εντός του φροντιστηρίου/χώρου εργασίας

Κωδικοί	Συνεντευξιαζόμενοι
---------	--------------------

Ναι	Σ4, Σ7
Όχι	Σ1, Σ5, Σ6
Ναι, αλλά δεν συμμετείχα	Σ8
Ναι, αλλά δεν με βοήθησαν	Σ3
Δεν γνωρίζω	Σ2

29. Παροχή ευκαιρίας για επιμόρφωση με στόχο την βελτίωση του παραγόμενου εξ αποστάσεως υλικού

Κωδικοί	Συνεντευξιαζόμενοι
Ναι	Σ4, Σ7
Όχι	Σ1, Σ3, Σ5, Σ6
Γίνονται προσπάθειες	Σ2, Σ8

30. Συμβουλευτική από συναδέρφους για τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού

Κωδικοί	Συνεντευξιαζόμενοι
Ναι, συμβουλευόμαι συναδέρφους	Σ2, Σ3, Σ4, Σ5, Σ7
Ναι, μόνο ένα άτομο	Σ6, Σ8
Ναι, συγκεκριμένα άτομα μόνο	Σ1

31. Τρόπος που η επιμόρφωση βοήθησε τους συνεντευξιαζόμενους να δημιουργήσουν καλύτερο εκπαιδευτικό υλικό

Κωδικοί	Συνεντευξιαζόμενοι
Η στοχευμένη σπουδή που έλαβα για την εξΑΕ δεν μπορώ να πω πως με βοήθησε	Σ1
Αυτή η «τύπου» επιμόρφωση δεν με βοήθησε	Σ6, Σ8
Μου έδωσε περισσότερες γνώσεις	Σ2
Σε τεχνικά ζητήματα μόνο	Σ3
Με βοήθησε να δημιουργώ ευσύνοπτο και στοχευμένο εκπαιδευτικό υλικό	Σ4
Με έκανε να σκεφτώ νέες προοπτικές	Σ5

Έλυσά κάθε μου απορία	Σ7
-----------------------	----

32. Επιθυμία συνεντευξιαζόμενων για επιπλέον επιμόρφωση στη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού

Κωδικοί	Συνεντευξιαζόμενοι
Ναι, για να γνωρίσω γενικά την εξΑΕ	Σ2, Σ3, Σ4, Σ5, Σ6, Σ8
Ναι, μόνο εφόσον χρειαστεί	Σ7
Ναι, στο mobile learning	Σ1

5η Ενότητα: Προτάσεις και σχόλια των συνεντευξιαζόμενων για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που δημιουργούν εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό.

33. Τα πιστεύω των συνεντευξιαζόμενων για το αν είναι απαραίτητη η επιμόρφωση στους εκπαιδευτικούς για δημιουργία εξ αποστάσεως υλικού

Κωδικοί	Συνεντευξιαζόμενοι
Είναι άκρως απαραίτητη	Σ1, Σ2, Σ4, Σ5, Σ6, Σ7, Σ8
Μέχρι τη συνέντευξη είχα άλλη άποψη, τώρα πιστεύω πως είναι απαραίτητη.	Σ3

34. Οι απαραίτητες δεξιότητες που πρέπει να έχουν οι εκπαιδευτικοί οι εργάζονται στην εξΑΕ, σύμφωνα με τους συνεντευξιαζόμενους

Κωδικοί	Συνεντευξιαζόμενοι
Ψηφιακές δεξιότητες	Σ1, Σ2, Σ3, Σ5, Σ7, Σ8,
Δεξιότητες συγγραφής	Σ4, Σ8, Σ7
Υπομονή	Σ7
Δημιουργικότητα	Σ6,
Δεξιότητες για δόμηση υλικού ανάλογα με τις ανάγκες του μαθητή	Σ1, Σ5,
Καλή γνώση μαθησιακού αντικειμένου διδασκαλίας	Σ2, Σ3

35. Προτάσεις συνεντευξιαζόμενων για τη βελτίωση της επιμόρφωσης σχετικά με τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού

Κωδικοί	Συνηνευξιαζόμενοι
Περισσότερα σεμινάρια (ή επιμορφώσεις)	Σ1, Σ3, Σ5, Σ6, Σ7, Σ8
Ίδρυση Μεταπτυχιακών προγραμμάτων	Σ1
Δεν έχουν προτάσεις - Είναι άπειροι - Καλύτερα να προτείνουν οι «ειδικοί»	Σ2, Σ7
Πρέπει να ρωτηθούν οι μαθητές και έπειτα να γίνουν επιμορφώσεις εκπαιδευτικών σύμφωνα με τις μαθησιακές τους ανάγκες	Σ4

36. Άποψη συνηνευξιαζόμενων για το κατά πόσο είναι σημαντική η προσωπική δραστηριοποίηση κάθε εκπαιδευτικού σε σχέση με την επιμόρφωση του

Κωδικοί	Συνηνευξιαζόμενοι
Απολύτως σημαντική	Σ1, Σ2, Σ,3 Σ4, Σ5, Σ6, Σ7, Σ8

37. Άποψη συνηνευξιαζόμενων για το αν χρειάζεται οι εκπαιδευτικοί οργανισμοί/τα φροντιστήρια να επενδύουν χρόνο και χρήμα στην επιμόρφωση των εργαζομένων τους

Κωδικοί	Συνηνευξιαζόμενοι
Ναι, για καλύτερο μελλοντικό αποτέλεσμα στις παροχές	Σ3, Σ4, Σ6
Ναι, για μεγαλύτερο οικονομικό όφελος	Σ2, Σ7
Ναι, για άμεση ανταπόκριση στις νέες κοινωνικές επιταγές	Σ4, Σ5
Ναι, το φροντιστήριο έχει την υποχρέωση	Σ1, Σ8

38. Άποψη συνηνευξιαζόμενων για το αν η συνεργασία ανάμεσα σε συναδέλφους μπορεί να αποτελέσει έναν τρόπο αποτελεσματικής επιμόρφωσης

Κωδικοί	Συνηνευξιαζόμενοι
Ναι	Σ2, Σ3
Ναι, πάντα	Σ4
Ναι, υπό όρους	Σ1, Σ5, Σ6, Σ7, Σ8

39. Προτάσεις συνηνευξιαζόμενων προς τον χώρο εργασίας τους για βελτιστοποίηση παραγωγικότητας εργαζομένων και αποτελεσματικότητας εκπαιδευτικού υλικού

Κωδικοί	Συνεντευξιαζόμενοι
Παροχή επιμόρφωσης (κυρίως σε τεχνικά ζητήματα)	Σ2, Σ3, Σ7, Σ8
Αξιολογήσεις εκπαιδευτικών και υλικού	Σ5
Οργάνωση υλικού	Σ6
Περισσότερη συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών	Σ8
Ενημέρωση για όφελος/αποδοχές	Σ1
Να ενημερωθεί πρώτα για τις εξελίξεις ο οργανισμός	Σ4

Παράρτημα Ε: «Δείγμα εκπαιδευτικού υλικού από συμμετέχοντες/συνεντευξιαζόμενους»

Δείγμα 1ο

Αρχαία ελληνική γλώσσα

Γραμματική

Ρήμα

Τα ρήματα στην αρχαία ελληνική γλώσσα χωρίζονται σε 2 κατηγορίες:

A) Βαρύτονα ρήματα (εκείνα που δεν τονίζονται στη λήγουσα, π.χ. λύω)

B) Συνηρημένα ή περισπώμενα ρήματα (τα ρήματα τα οποία τονίζονται στη λήγουσα, είναι αποτέλεσμα συναίρεσης δύο γραμμάτων και παίρνουν ως τόνο περισπωμένη, π.χ. τιμάω-τιμῶ).

A) Βαρύτονα ρήματα: είναι τα ρήματα τα οποία δεν τονίζονται στη λήγουσα, π.χ. λύω, πράττω. Τα βαρύτονα ρήματα ανάλογα με τον χαρακτήρα τους χωρίζονται σε φωνηεντόληκτα και συμφωνόληκτα

- 1) Φωνηεντόληκτα (έχουν χαρακτήρα φωνήεν) **λύ-ω**

Οριστική έγκλιση Ενεργητικής φωνής

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας
λύω	έλυον	λύσω
λύεις	έλυες	λύσεις
λύει	έλυε	λύσει
λύομεν	έλόμεν	λύσομεν
λύετε	έλύετε	λύσετε
λύουσι(ν)	έλυον	λύσουσι(ν)
Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
έλυσα	λέλυκα	έλελύκειν
έλυσας	λέλυκας	έλελύκεις
έλυσε	λέλυκε	έλελύκει
έλύσαμεν	λελύκαμεν	έλελύκεμεν
έλύσατε	λελύκατε	έλελύκετε
έλυσαν	λελύκασι(ν)	έλελύκεσαν

Υποτακτική έγκλιση ενεργητικής φωνής

Ενεστώτας	Αόριστος	Παρακείμενος
λύω	λύσω	λελυκός, λελυκία, λελυκός ῶ
λύης	λύσης	λελυκός, λελυκία, λελυκός ῆς
λύη	λύση	λελυκός, λελυκία, λελυκός ῆ
λύωμεν	λύσωμεν	λελυκότες, λελυκῖαι, λελυκότα ῶμεν
λύητε	λύσητε	λελυκότες, λελυκῖαι, λελυκότα ῆτε
λύουσι(ν)	λύσωσι(ν)	λελυκότες, λελυκῖαι, λελυκότα ῶσιν

Ευκτική έγκλιση ενεργητικής φωνής

Ενεστώτας	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος
λύοιμι	λύσοιμι	λύσαιμι	λελυκός, λελυκία, λελυκός εῖην
λύοις	λύσοις	λύσαις	λελυκός, λελυκία, λελυκός εῖης
λύοι	λύσοι	λύσαι	λελυκός, λελυκία, λελυκός εῖη
λύοιμεν	λύσοιμεν	λύσαιμεν	λελυκότες, λελυκῖαι, λελυκότα εῖημεν/εῖμεν
λύοιτε	λύσοιτε	λύσαιτε	λελυκότες, λελυκῖαι, λελυκότα εῖητε/εῖτε
λύοιεν	λύσοιεν	λύσαιεν	λελυκότες, λελυκῖαι, λελυκότα εῖησαν/εῖεν

Προστακτική έγκλιση ενεργητικής φωνής

Ενεστώτας	Αόριστος	Παρακείμενος
-	-	-
λύε	λύσον	λελυκός, λελυκία, λελυκός ἴσθι
λύετω	λύσάτω	λελυκός, λελυκία, λελυκός ἔστω
-	-	-
λύετε	λύσατε	λελυκότες, λελυκυῖαι, λελυκότα ἔστε
λύοντων/λύετωσαν	λύσαντων/λύσάτωσαν	λελυκότες, λελυκυῖαι, λελυκότα ἔστων

Απαρέμφατο ενεργητικής φωνής

Ενεστώτας	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος
λύειν	λύσειν	λύσαι	λελυκέναι

Μετοχή ενεργητικής φωνής

Ενεστώτας	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος
λύων	λύσων	λύσας	λελυκός
λύουσα	λύσουσα	λύσασα	λελυκυία
λύων	λύσων	λύσαν	λελυκός

Οριστική έγκλιση μέσης φωνής

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας
λύομαι	ἐλύομην	λύσομαι
λύη/ει	ἐλύου	λύση/ει
λύεται	ἐλύετο	λύσεται
λύόμεθα	ἐλύομεθα	λύσόμεθα
λύεσθε	ἐλύεσθε	λύσεσθε
λύονται	ἐλύοντο	λύσονται
Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
ἐλύσαμην	ἐλύμαι	ἐελύμην
ἐλύσω	ἐλύσαι	ἐέλυσο
ἐλύσατο	ἐλύται	ἐέλυτο
ἐλύσαμεθα	ἐλύμεθα	ἐελύμεθα
ἐλύσασθε	ἐλύσθε	ἐέλυσθε
ἐλύσαντο	ἐλύνται	ἐέλυντο

Υποτακτική έγκλιση μέσης φωνής

Ενεστώτας	Αόριστος	Παρακείμενος
λύωμαι	λύσωμαι	λελυμένος, λελυμένη, λελυμένος ὦ
λύη	λύση	λελυμένος, λελυμένη, λελυμένος ἦς
λύηται	λύσηται	λελυμένος, λελυμένη, λελυμένος ἦ
λύωμεθα	λύσώμεθα	λελυμένοι, λελυμένοι, λελυμένα ὦμεν
λύησθε	λύσησθε	λελυμένοι, λελυμένοι, λελυμένα ἦτε
λύωνται	λύσονται	λελυμένοι, λελυμένοι, λελυμένα ὦσιν

Ευκτική έγκλιση μέσης φωνής

Ενεστώτας	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος
λυοίμην	λυσοίμην	λυσαίμην	λελυμένος, λελυμένη, λελυμένος εἶην
λύοιο	λύσοιο	λύσαιο	λελυμένος, λελυμένη, λελυμένος εἶης
λύοιτο	λύσοιτο	λύσαιτο	λελυμένος, λελυμένη, λελυμένος εἶη
λυοίμεθα	λυσοίμεθα	λυσαίμεθα	λελυμένοι, λελυμένοι, λελυμένα εἶμεν/εἶμεν
λύοισθε	λύσοισθε	λύσαισθε	λελυμένοι, λελυμένοι, λελυμένα εἶητε/εἶητε

λύοιντο	λύσοιντο	λύσαιντο	λελυμένοι, εΐησαν/εΐεν	λελυμένοι, λελυμένα	λελυμένα
---------	----------	----------	---------------------------	------------------------	----------

Προστακτική έγκλιση μέσης φωνής

Ενεστώτας	Αόριστος	Παρακείμενος
-	-	-
λύου	λύσαι	λέλυσο
λύεσθω	λύσασθω	λελύσθω
-	-	-
λύεσθε	λύσασθε	λέλυσθε
λύεσθων/λύεσθωσαν	λύσασθων/λύσασθωσαν	λελύσθων/λελύσθωσαν

Απαρέμφατο μέσης φωνής

Ενεστώτας	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος
λύεσθαι	λύσεσθαι	λύσασθαι	λελύσθαι

Μετοχή μέσης φωνής

Ενεστώτας	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος
λύομενος	λύσόμενος	λύσάμενος	λελυμένος
λυομένη	λυσομένη	λυσαμένη	λελυμένη
λύομενον	λύσόμενον	λύσάμενον	λελυμένον

Δείγμα 2ο

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Γ' ΤΑΞΗ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ - ΦΑΚΕΛΟΣ ΥΛΙΚΟΥ

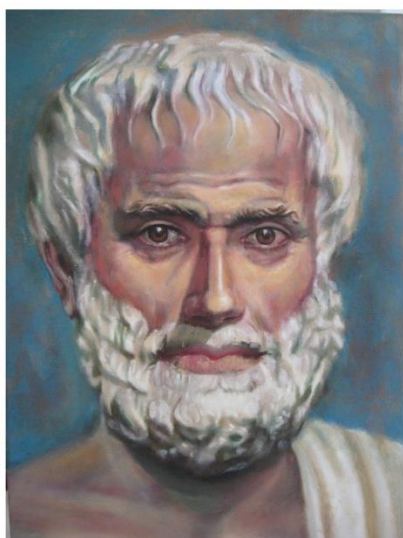
Ενδεικτικές Δραστηριότητες (οι Απαντήσεις στις ερωτήσεις του ΦΑΚΕΛΟΥ ΥΛΙΚΟΥ)

- 2. Γιατί ο φιλόμυθος είναι και κατά κάποιο τρόπο και φιλόσοφος για τον Αριστοτέλη; Διερευνήστε τη σχέση μύθου και φιλοσοφικού στοχασμού στην αρχαία ελληνική φιλοσοφία.
- Ο μύθος είναι μία ιερή αφήγηση της οποίας το περιεχόμενο σχετίζεται με τη δημιουργία φυσικών, υπερφυσικών ή πολιτιστικών φαινομένων. Συχνά προσπαθεί να ερμηνεύσει κάποιες όψεις του κόσμου που μας περιβάλλει.
- Προηγήθηκε από τη φιλοσοφία, γιατί με αυτόν τον τρόπο αρχικά προσπάθησαν να εξηγήσουν οι άνθρωποι τα διάφορα φυσικά φαινόμενα. Χρησιμοποιήθηκε από τον Πλάτωνα στη *Πολιτεία* και από τους σοφιστές. Με τον μύθο αρχικά προσπάθησαν να απαντήσουν για την δημιουργία των όντων και τους φυσικούς νόμους. Στη συνέχεια όμως με τη φιλοσοφία απαντώνται οι πρωταρχικές απορίες και δημιουργούνται νέα ερωτήματα.

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Γ' ΤΑΞΗ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ - ΦΑΚΕΛΟΣ ΥΛΙΚΟΥ

Ενδεικτικές Δραστηριότητες (οι Απαντήσεις στις ερωτήσεις του ΦΑΚΕΛΟΥ ΥΛΙΚΟΥ)

- **διὰ τὸ φεύγειν τὴν ἄγνοιαν ἐφιλοσόφησαν** = Έναρθρο απαρέμφατο εμπρόθετο σε αιτιατική και λειτουργεί ως εμπρόθετος προσδιορισμός της αιτίας. Ο παροντικός Ενεστώτας δείχνει διάρκεια, είναι ενεργητικής φωνής, υποκείμενο του οι άνθρωποι και έχει αντικείμενο τὴν ἄγνοιαν.
- **διὰ τὸ εἰδέναι** = Έναρθρο απαρέμφατο εμπρόθετο σε αιτιατική και λειτουργεί ως εμπρόθετος προσδιορισμός της αιτίας. Ο παροντικός Ενεστώτας δείχνει διάρκεια, είναι ενεργητικής φωνής, υποκείμενο του οι άνθρωποι, δεν έχει αντικείμενο.

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.